

ΣΙΦΝΙΑΚΑ

ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΥΛΗΣ ΤΗΣ ΣΙΦΝΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ
2017

ΚΕ΄

Σιγνιακά

**ΑΘΗΝΑΙ 2017
ΕΤΟΣ 25ο - ΤΟΜΟΣ ΚΕ΄**

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΜΕ ΔΑΠΑΝΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΙΦΝΟΥ

ΣΙΦΝΙΑΚΑ

ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΥΛΗΣ ΤΗΣ ΣΙΦΝΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ 2017 ΤΟΜΟΣ ΚΕ΄

Συναγάγετε τά περισσεύσαντα κλάσματα ἵνα μή τι ἀπόλλυται.
Ἰωάνν. ΣΤ΄, 12.

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: ΣΙΜΟΣ ΜΙΑΤ. ΣΥΜΕΩΝΙΔΗΣ

Γλαύκου 23 - Νηρέας - 190-09 Ραφήνα,

Τηλ.: 22940-24885, Κιν.: 693-2569774

Ἐκδοτική παραγωγή: ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ Α.Β.Ε.Ε., Ἀρδηττοῦ 12-16,
116 36 Ἀθήναι, Τηλ. 210.9214.452, 210.9217.513 Fax: 210.9237033
www.eptalofos.gr E-mail: info@eptalofos.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η ΣΙΦΝΟΣ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ [1821-1827]

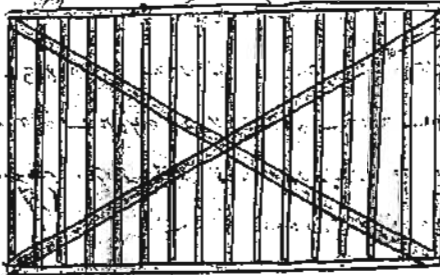
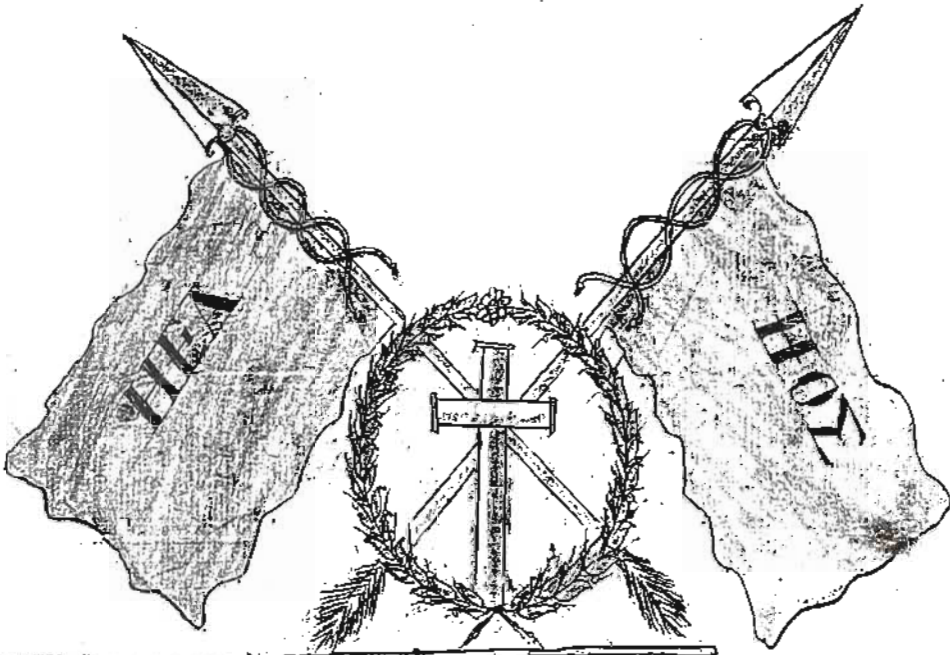
Κεφάλαιο 1ο: Προεπαναστατικά χρόνια [1800-1820]	σελ. 5-20
Κεφάλαιο 2ο: Ἐναρξη τῆς Ἐπαναστάσεως	σελ. 21-34
Κεφάλαιο 3ο: Ἔτος 1822	σελ. 35-54
Κεφάλαιο 4ο: Ἔτος 1823	σελ. 55-66
Κεφάλαιο 5ο: Ἔτος 1824	σελ. 67-84
Κεφάλαιο 6ο: Ἔτη 1825-1826	σελ. 85-96
Κεφάλαιο 7ο: Ἐπί μέρους ζητήματα	σελ. 97-107
Κεφάλαιο 8ο: Σίφνιοι Ἀγωνιστές	σελ. 109-124
Κεφάλαιο 9ο: Ὁ Νικ. Χρυσόγελος ὑπέρ ἐλευθερίας τῆς Κύπρου	σελ. 125-132
Κεφάλαιο 10ο: Ἡ Γ΄ Ἐθνική Συνέλευση ἐκλέγει κυβερνήτη τῆς Ἑλλάδος	σελ. 133-142
Παράρτημα Ἱστορικῶν Ἐγγράφων	σελ. 143-158
Σύμμεικτα - Εὐρετήριο	σελ. 159-176

Copyright Σ.Μ. Συμεωνίδη

ISSN 1105-4239

Η ΣΦΡΑΓΙΔΑ ΤΟΥ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ προέρχεται από ἔγγραφο τῆς 19ης Μαΐου 1822 πού ἀπέστειλαν «οἱ κάτοικοι τῆς νήσου Σίφνου» πρὸς τοὺς Ἀρμοστὰς τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. (Μπενάκειο Μουσείο. Ἀρχεῖο Ἀγῶνος. Φάκ. 87/3). Εἶναι ἡ παλαιὰ «ΣΦΡΑΓΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΣΙΦΝΟΥ».

- Ὁ παρῶν ΚΕ΄ τόμος, ὅπως καὶ οἱ προηγούμενοι, διατίθενται ἀπὸ τὸν Δῆμο Σίφνου.

3α 138 8786η 13α 6055εα3α 486305πα
 2α230087η 3000η 7853487 40 ηγ5ω0878 3α 63η ηυη937 63α η3
 634 5α ω6α 03πα 40 3α 63η 2006ηα93αη7 63η 60ηη587 3ω0087 637
 57 587 637 α369853657 430387 ηηηη586η437 4η0η38η7737 η4 ηη6α
 8α η5898773αε, ω687 45 ηηηη56η6α, η 8α 2ω0687 3ηηηα93.
 637 63α ηη6α548α 4α6303αη6η 4α 80482α76η ηηηο ω6α
 η7 Αηυ6ηια 26: 617 η338487
 25: 4η4ω630ε.

Δίπλωμα του Φιλικού Π. Καραϊωάννη, 'Επάρχου Σίφνου.

Η ΣΙΦΝΟΣ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ [1821-1827]

Σημείωση

Γιά τή Σίφνο στά χρόνια τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ '21 ἔχομε γράψει κατά καιρούς σέ διάφορα ἔντυπα, τόσο τῆς Σίφνου, ὅσο καί ἄλλων Κυκλάδων (σημειώματα), ἀλλά καί ἐκτενέστερα στήν ἐφημερίδα «Κυκλαδικόν Φῶς», τοῦ ἀειμνήστου Ἰω. Τερζοπούλου στά φφ. 174-195, Αὐγούστου 1963 - Μαρτίου 1965 καί στό βιβλίο μας «Ἱστορία τῆς Σίφνου ἀπό τήν Προϊστορική Ἐποχή μέχρι τόν δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο», Ἀθῆναι 1990, 237-285 (Γ' ἔκδοση 2014). Στό ἴδιο θέμα ἐπανερχόμαστε γιά τόν ἐμπλουτισμό του μέ τά ὅσα ἱστορικά στοιχεῖα προέκυψαν ἔκτοτε, ἐκδεδομένα καί ἀνέκδοτα, γιά τήν ἐνσωμάτωσή τους στίς σελίδες τῶν «Σιφνιακῶν», ὡς τοῦ κανονικοῦ «χώρου συναγωγῆς» ὕλικοῦ ἱστορικῶν στοιχείων τῆς Σίφνου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

ΠΡΟΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ [1800-1820] ΚΟΙΝΩΝΙΑ - ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ - ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

1. Πληθυσμιακά στοιχεῖα

Στά τελευταῖα τριάντα χρόνια τοῦ 18ου αἰῶνα πραγματοποιήθηκαν δύο ρωσσοτουρκικοί πόλεμοι (1768-1774 καί 1787-1792) μέ σοβαρές ἐπιπτώσεις καί στά νησιά τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. Μεταξύ δέ αὐτῶν καί ἡ, μετά τούς πολέμους, μετανάστευση κατοίκων τους γιά τήν ἀποφυγή τουρκικῶν ἀντιποίνων. Ἡ Σίφνος, πάντως,

φέρεται νά διατηρεῖ, κατά τό διάστημα τοῦτο, περί τίς 4.000 κατοίκους. Κατά τόν ἐπόμενο, τρίτον πόλεμο, μεταξύ Ρωσσίας-Τουρκίας (1806-1812), οἱ Σίφνιοι «ἀριθμήσαντες τάς οἰκογενείας των εἰς τό 1810 ἔτος, εὐρέθησαν 1.000 οἰκογένειαι», δηλαδή περί τίς 4.500 ψυχές. Κατά τήν ἔναρξη τῆς Ἐπαναστάσεως τό 1821, περί τοὺς 800 κατοίκους μετανάστευσαν στή Σμύρνη, τό ἔτος δέ 1828, Ἰουνίου 15, σέ ἔκθεση «πρός τόν εὐγενέστατον κύριον Ἰακωβάκην Ρίζον, ἑκτακτον ἐπίτροπον τῶν Κεντρικῶν Κυκλάδων», κατεγράφησαν 4.305 κάτοικοι, σέ ἄλλην δέ ἔκθεση, ἰδίου ἔτους μέ ὀνομαστική μάλιστα καταγραφή τῶν οἰκογενειῶν τοῦ νησιοῦ, τήν ὁποία κατέστρωσε ἡ Δημογεροντία Σίφνου, 4.431 ψυχές. Τέλος, σέ ὑπόμνημα ἔτους 1828, ἐπίσης, τοῦ Γάλλου προξένου Θεσσαλονίκης Andrien Dupre πρὸς τήν κυβέρνησή του, ὁ πληθυσμός τῆς Σίφνου ἀνέρχονταν σέ 5.500 περίπου ἄτομα.

Τά πληθυσμιακά αὐτά στοιχεῖα, ἂν καί διαφέρουν μεταξύ τους, ἐπιτρέπουν νά θεωρήσουμε ὅτι ἡ Σίφνος α) διατηροῦσε πάντοτε ἓνα ἱκανοῦ ἀριθμοῦ πληθυσμιακό δυναμικό μεταξύ 4.000-5.000 κατοίκων (λ.χ. 4.500 ψυχῶν) πού φανερώνει β) ἱκανοποιητική κατάσταση τῆς Οἰκονομίας της γιά τή συντήρησή του, ἀκόμη καί κατά τά χρόνια πού διαρκοῦσε ἡ Ἐπανάσταση¹. Χρόνια δηλαδή ἐπικράτησης γενικῆς ἀναστατώσεως καί ἀναρχίας σέ ὅλες σχεδόν τίς Κυκλάδες κοτά τά κατωτέρω.

Πρέπει τέλος νά ἀναφερθεῖ ὅτι κατά τήν ἱστορουμένη ἐποχή ὑπῆρχαν μόνιμα ἐγκατεστημένοι καί Ἕλληνες ἀπό διάφορες ἄλλες περιοχές, ὅπως ἀπό τήν Τσακονιά, τίς Κυδωνίες καί τήν Κρήτη. Ἀπό τήν τελευταία περί τίς εἴκοσι πέντε οἰκογένειες. Δεκατρεῖς ἀπό αὐτές ἔστειλαν τά παιδιά τους στίς πολεμικές ἐπιχειρήσεις πού ἀκολούθησαν τά ὁποία καταγράφονται στοὺς καταλόγους πολεμιστῶν ὡς μόνιμοι κάτοικοι τοῦ νησιοῦ (βλ. στόν οἰκεῖο τόπο)².

1. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Ἡ Σίφνος στά χρόνια τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ἐφημ. «Κυκλαδικόν Φῶς», ἔτος ΙΔ' (1963) - ΙΣΤ' (1965), φφ. 174-195, ὅπου καί ἀρχειακές πηγές-βιβλιογραφία. [Ἐντεῦθεν: Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Ἡ Σίφνος...]. Γιά τά πληθυσμιακά τοῦ νησιοῦ βλ. «Σιφνιακά», 5 (1995), 138 (ἀπό τό ἔτος 1420-1828) καί 10 (2002), 109-152, ὅπου δύο ἀπογραφές ἔτους 1828, ἡ μία ὀνομαστική τῶν κατοίκων.

2. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Ἱστορία τῆς Σίφνου ἀπό τήν Προϊστορική Ἐποχή μέχρι τόν δεύτερο παγκόσμιον πόλεμον, Ἀθήναι 2014, (Γ' ἔκδοσις, 2014), 237 ἐπ. [Ἐντεῦθεν: Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Ἱστορία τῆς Σίφνου...].

2. Ἡ Κοινότητα Σίφνου καί οἱ τρεῖς «οἰκονομικές τάξεις»

Τό ἔτος 1810 οἱ κοινοτικοί ἄρχοντες Σίφνου (πρόκριτοι, δημογέροντες) ἀπεφάσισαν ἀλλαγές στό ὡς τότε τηρούμενο σύστημα λειτουργίας τῆς Κοινότητος. Τοῦτο δέ, ὅπως ἀναγράφηκε, γιά τήν καλύτερη παρακολούθηση «τῆς φορολογίας καί τῶν κοινῶν χρεῶν». Στήν ἀρχή προήλθαν σέ ἀπογραφή τοῦ πληθυσμοῦ, ὅπως ἀναφέραμε, καί κατόπιν ἀπεφάσισαν τόν διαχωρισμό τῆς Κοινότητος σέ τέσσερα Κοινά: α) Κάστρου, β) Ἀρτεμῶνος - Ἄνω Πεταλίου, γ) Σταυρίου - Κάτω Πεταλίου καί δ) Καταβατῆς - Ἐξαμπέλων. Ἔδρα τῆς Κοινότητος ἦ κωμόπολη τοῦ Κάστρου, ὅπου καί ἡ Κεντρική Διοίκηση (ἄς τήν χαρακτηρίσουμε) ὅλου τοῦ νησιοῦ. Αὐτήν τή συγκροτοῦσαν οἱ «πληρεξούσιοι» τῶν τεσσάρων Κοινῶν (ἀνά δύο σέ κάθε ἓνα, ἐκλεγόμενοι ἀπό τοὺς κατοίκους) μέ τή γραφειοκρατία τῆς, ὅπως ἔχομε ἱστορήσει λεπτομερῶς³. Πρέπει ὅμως νά προσθέσωμε μιάν ἀκόμη ὑπηρεσία τῆς Κοινότητος πού προέκυψε ἀπό μεταγενέστερες ἐρευνές μας καί ἔχει ἰδιαίτερη σημασία. Θά τήν ἀποκαλοῦσαμε «τράπεζα», ἢ ὑπηρεσία κατάθεσης χρημάτων ἀπό τοὺς κατοίκους «πρός φύλαξιν καί καταβολήν τόκου» ἐτησίως πρὸς 10% ἢ 12% συνήθως· οἱ καταθέτες πάντως χαρακτηρίζονταν «δανειστὲς τῆς Κοινότητος». Τήν καλή λειτουργία αὐτῆς τῆς «ὑπηρεσίας» οἱ ἐπίτροποι τῆς Κοινότητος ἀνέθεταν σέ γνωστοὺς ἐντίμους «φροντιστὲς ἢ ἐπιστάτες» τῆς. Εἶναι ἤδη γνωστός ὀνομαστικός κατάλογος 149 καταθετῶν ἀπό τοῦ ἔτους 1797-1821, ὅπου ἀρχαιότερα κατάθεση τοῦ ἔτους 1784, γεγονός πού φανερώνει παλαιότερη τή σύσταση τῆς ὑπηρεσίας αὐτῆς. Ἀπό τοὺς 149 καταθέτες ἐλάχιστοι εἶχαν ἀναλάβει τό κεφάλαιό τους ἐνδιάμεσα, ἐνῶ οἱ περισσότεροι ἀνελάμβαναν μόνο τόν ἐτήσιο τόκο τους. Σημειώνεται μάλιστα ὅτι ἡ Κοινότητα εἶχε ἐξοφλήσει τίς ὑποχρεώσεις τῆς ἀπό τόκους μέχρι καί τό 1820, σέ ἐλάχιστους δέ καταθέτες καί τοὺς πρώτους μῆνες τοῦ 1821, ὅπως λ.χ. στόν «Ἐμμ. Γραμματικόν, Κρήτα, Κωνσταντινούπολις, γρόσια 9.600 <κατάθεση> πρὸς 12%... Οἱ τόκοι πληρωμένοι ἄχρι τοῦ 1821, Ἀπριλίου 6». Στίς 28 Ἰανουαρίου 1830, τό σύνολο τῶν κατατεθέντων μέχρι καί τό ἔτος 1820 χρημάτων ἀπό τοὺς 149 καταθέτες, ἀνέρχονταν σέ «γρόσια ἑκατόν τριάντα τρεῖς χιλιάδες ἑπτακόσια τεσσαράκοντα τέσσερα καί 3/4 (Ἀριθ. 133.744,¾)»⁴.

3. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Ἱστορία τῆς Σίφνου...*, 172 ἐπ.

4. «Σιφνιακά», 7 (1999), 79-104.

Οί τρεις «οικονομικές τάξεις»

Τό πληθυσμιακό δυναμικό τοῦ νησιοῦ παρέμενε, ἀπό παλαιούς χρόνους, τό ἴδιο, δηλαδή σέ τρεῖς «οικονομικές τάξεις» χωρίς τοῦτο νά σημαίνει κοινωνική διάκριση. Ἦταν δέ αὐτές οἱ ἑξῆς:

α) Ἡ «πρώτη», στήν ὁποία κατατάσσονταν «οἱ ἔχοντες μίαν δυνατήν κατάστασιν εἰσοδημάτων», ἡ ὁποία «νά τοῖς ἐξαρκῆ, ἐάν ὑποπέσουν εἰς χρέος» νά τό ἀντιμετωπίσουν.

β) Ἡ «δεύτερη» ἦταν «τῶν ἐμπόρων» καί

γ) Ἡ «τρίτη», ἡ ὁποία περιελάμβανε ἐκείνους «οἵτινες δέν ἔχουσιν διαρκῆ κατάστασιν εἰσοδημάτων καί οἱ ὁποῖοι μετέρχονται τήν βάνανυσον ἢ τήν γεωργικήν τέχνην»⁵.

3. Οἰκονομία - Ἐμπόριο - Βιοτεχνία

«Ἡ βάνανυσος ἢ γεωργική τέχνη» παρήγε στό νησί προϊόντα ἐξαιρετικῆς ποιότητος, ὅπως κριθάρι, ἐλαιόλαδο, σῦκα, κρασί, κάπαρη, φασόλια, κουκιά, ἀρακά, κρομμύδια, βαμβάκι κ.ἄ. Σέ καλές ἐσοδεῖς οἱ ἐξαγόμενες ποσότητες κρομμυδιῶν, κάπαρης καί ἐλαιολάδου ἀπέδιδαν 52 πιάστρα. Βιοτεχνικά προϊόντα ἦταν τά βαμβάκινα νήματα καί ὑφάσματα, κεραμικά καί φάθινα. Τά συνολικά ἐτήσια ἔσοδα τοῦ νησιοῦ προεπαναστατικά εἶχαν ὑπολογισθεῖ (κατά τό ἔτος 1828) ὅτι ἀνέρχονταν σέ 255.000 γρόσια περίπου. Μέ τό ποσόν αὐτό καλύπτονταν οἱ ἀνάγκες εἰσαγομένων εἰδῶν ἀξίας 210.000 γροσίων καί ἀπέμενε πλεόνασμα 45.000 γροσίων. Μεγάλο μέρος τῶν οἰκογενειακῶν ἀναγκῶν ἀντιμετωπιζόνταν ἀπό τήν ἐγχώρια παραγωγή. Κεραμεῖς, μάγειροι, ὑπηρέτες, κληρικοί καί διδάσκαλοι πού ἐργάζονταν ἐκτός τῆς Σίφνου, ἔστελναν κάθε χρόνο στούς δικούς τους στό νησί περί τίς 115.000 γρόσια⁶.

Τόν ἐμπορικό στόλο τοῦ νησιοῦ ἀποτελοῦσαν ἐννέα πλοῖα χωρητικότητος 80-100 τόννων πού ταξίδευαν σέ διάφορες περιοχές τοῦ ἐσωτερικοῦ καί ἐξωτερικοῦ φθάνοντας μέχρι τήν Ἀγκώνα, τή γειτονική τῆς Senigallia (ὅπου ἡ μεγάλη ἐτήσια ἐμπορική πανήγυρη κάθε Ἰουνίου), τήν Τεργέστη καί τή Βενετία. Δύο ἀπό τά ἐμπορικά αὐτά πλοῖα μέ πλήρωμα 20 ἀνδρῶν εἶχαν ἀπό δύο κανόνια τό κάθε ἓνα (F. Rouqueville). Ὅμως «ἡ νῆσος αὕτη εἶχε καί πολλά ὀλίγα καῖκια μικρά καί πτωχά, τά ὁποῖα μόνον τό καλοκαίρι ταξιδεύουν, τόν δέ

5. Αὐτόθι.

6. «Σιφνιακά», 10 (2002), 109 ἐπ., ἡ δεύτερη ἀπογραφή.

χειμῶνα δέν τολμοῦν ἀπό τήν σμικρότητά των νά ταξιδεύσουν»⁷. Για λόγους οικονομικῆς ἀσφάλειας τά σκάφη αὐτά ἀποτελοῦσαν συνιδιοκτησίες ἐμπόρων καί καπεταναίων ἢ ιδιοκτησίες περισσοτέρων ναυτικῶν. Ὅλοι οἱ καπεταναῖοι πάντως ἐξυπηρέτησαν ἀργότερα μέ τά πλοῖα τους τήν Ἐπανάσταση μέ κάθε τρόπο⁸.

4. Κοινωνική καί πνευματική ζωή

Ἡ Κοινωνία τῆς Σίφνου προεπαναστατικά μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι ἦταν προηγμένη. Στή Διοίκηση μάλιστα μετεῖχαν προσωπικότητες πού διέθεταν ἀξιόλογη μόρφωση, ἀποτέλεσμα τῆς ἐπίδοσης τῶν Σιφνίων στά Γράμματα (ἀπό τά τέλη ἤδη τοῦ 16ου αἰῶνα) καί τῆς καλῆς λειτουργίας τῆς περιώνυμης Σχολῆς τῆς, τοῦ Παναγίου Τάφου ἐπιλεγομένης, πού λειτουργοῦσε ἀδιάλειπτα ἀπό τῆς συστάσεώς της τό ἔτος 1687 μέ σημαίνοντες διδασκάλους τῆς ἐποχῆς⁹.

Ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος Ε', σέ γράμμα του τῆς 4ης Μαρτίου 1819 πρὸς τοὺς προκρίτους καί τοὺς ἐπιτρόπους τῆς Σχολῆς, ἔγραψε:

«Πληροφορούμενοι τήν καλήν διοίκησιν καί ἀρμονίαν τοῦ, ἐν τῇ πατρίδι σας, χάριτι θεία, ἀκμάζοντος Ἑλληνομουσίου, τήν φιλοπονίαν καί εὐδοκίμησιν τοῦ διδάσκοντος ἐν αὐτῇ ἐλλογιμωτάτου κύρ Νικολάου (Χρυσογέλου) καί τήν ἐπίδοσιν τῶν διδασκομένων, χαίρομεν...»¹⁰.

Τό ἔργο τῆς Σχολῆς, τήν ὁποία οἱ Σίφνιοι φρόντιζαν μετά πάθους καί οικονομικῆς συνεισφοράς (μέ συνέπεια τό κτιριακό συγκρότημά της, κάτω ἀπό τό Κάστρο, νά ἔχει ἀναπτυχθεῖ στά τέλη τοῦ 18ου αἰῶνα σέ οἰκοδόμημα δυναμικότητος 300 μαθητῶν, Σιφνίων καί ἄλλων Ἑλλήνων¹¹, ὅπως ἔγραψε ὁ μετὰ διδάσκαλός της Γεώργιος

7. Γεν. Ἀρχεῖα Κράτους, Ὑπουργεῖον Ναυτικῶν, φάκ. Νο 17 (Ἰούλιος 1825).

8. Γνωστοί καπεταναῖοι ἀπό διάφορα ἔγγραφα εἶναι: ὁ Απόστολος Κωνσταντῆ Γιολγᾶς, ὁ Γεώργιος Τζαμπλάκος, ὁ Ζαφεύρης Δεπάστας (τρεχαντηριοῦ), ὁ Δημήτριος Γεώργη Ἐγκλέσης ἢ Δημητράκης Ἐγκλεζάκης (τρεχαντηριοῦ «180 κοιλῶν μέ 6 ναῦτες»), ὁ Γεώργιος Μπαναλάκης, ὁ Δημήτριος Ἰω. Κώ<ν>στας, ὁ Λιοντῆς Κάκαρης Χίος ἀλλά κάτοικος Σίφνου, ὁ Φρασῆς Δαμῆ Δεπάστας, ὁ Κωνσταντῆς Μανούσος καί ὁ Ἀντώνιος Ὀρφανοῦ. Ὅλοι οἱ καπετανεῖοι ἐξυπηρέτησαν ἀργότερα τήν Ἐπανάσταση μέ κάθε τρόπο. Βλ. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Ἱστορία τῆς Σίφνου..., 238.

9. «Σιφνιακά», 5 (1995), 66 ἐπ., ὅπου τά τῆς Σχολῆς.

10. Βασ. Βλ. Σφυρόερα, Ἐγγραφα τῆς Νήσου Σίφνου (1785-1820) ἐκ τῆς Συλλογῆς Γεωργίου Σ. Μαριδάκη, στήν «Ἐπετηρίδα τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου», 17 (1967), 26-27 (καί σέ ἀνάτυπο).

11. «Σιφνιακά», 6 (1998), 130.

Σχέδιο τῆς Σχολῆς Σίφνου τοῦ Γερμανοῦ ἀρχιτέκτονα Haller von Hallerstein (ἔργο τοῦ 1817).

Ψαραύτης, παλαιός μαθητής της), υπήρξε μέγιστο γιατί είχε συντελέσει στη δημιουργία μεγάλου αριθμού νέων με μόρφωση Μέσης Παιδείας· οί νέοι αυτοί στη συνέχεια, ιδιαίτερα οί Σίφνιοι άπ' αυτούς, είτε ως διδάσκαλοι ή κληρικοί, είτε ως γραμματικοί του Οικουμενικού Πατριαρχείου και των Μητροπόλεών του, υπάλληλοι ή έμποροι στα μέρη της Τουρκίας, στις Ήγεμονίες ή στη Ρωσία, άκόμη και τίς Ίνδιες, άποκτοῦσαν πλούτη, βοηθοῦσαν οικονομικά τούς δικούς τους στη Σίφνο, τήν όποία δέν λησμονοῦσαν ποτέ, προσφέροντας παράλληλα φῶτα στον Έλληνισμό.

Ένδεικτικά αναφέρονται οί κληρικοί και διδάσκαλοι, έκτός άπό τόν Συναΐτη Ναθαναήλ και τόν Γρηγόριο στίς Ίνδιες [ό δεύτερος άφισε έποχή και στήν Κωνσταντινούπολη (1801-1811, 1818-1825)], ό Ίγνάτιος Όθώνειος, διδάσκαλος της Σχολής Φαναρίου, όπου άπεβίωσε τό 1818, ό ιερομόναχος Φιλάρετος Λοΐζος, διδάσκαλος στήν Κωνσταντινούπολη (άπεβίωσε τό 1781), ό Παρθένιος Κουλούρης, διδάσκαλος Κύθνου (1791-1809), ό Κλήμης, διδάσκαλος Άνδρου (1802-1813), ό άγνώστου έπωνύμου Νικόλαος, στη Χίο (1819), ό πανοσιολογ. Άνθιμος Γρυπάρης και ό Άνθιμος Λαδόπουλος πού έδρασαν στη Βουλγαρία και Σερβία άπό τό 1800 και έπειτα, ό Ίωαννίκιος, αρχιδιάκονος του Καισαρείας Φιλοθέου του Σιφνίου (μετά ήγούμενος της Μονής της Βρύσης), ό Άρσένιος, βοηθός έπίσκοπος του Κυζίκου Άγαπίου Γρυπάρη μέ τόν τίτλο Λαμφάκου, ό Άνθιμος Άνδρόνικος, αρχιδιάκονος Φιλιππουπόλεως, ό Ίωαννίκιος Άτσάλης στην Άρτάκη άπό τό 1817 κ.ά. Άπό τούς λαϊκούς διέπρεψαν ό Γεώργιος Όθώνειος, βιστιάρης στίς Ήγεμονίες (άπεβίωσε τό 1816), ό Ίωάννης Προβελέγγιος, στό Βουκουρέστι, σέ τραπεζικές έργασίες, γραμματικοί του Οικουμενικού Πατριαρχείου και του Κράτους κ.ά. σέ διάφορες θέσεις. Ίδιαίτερα αναφέρομε εκείνους οί όποιοι διεδραμάτισαν σπουδαίο ρόλο στην προπαρασκευή της Μεγάλης Έπαναστάσεως του Γένους, όπως οί μέχρι σήμερα γνωστοί:

α) ό Δημήτριος Λαγός, διδάσκαλος στην Κωνσταντινούπολη, ό όποιος κατηγήθηκε στίς αρχές της Φιλικής Έταιρείας στίς 20 Αυγούστου 1818 άπό τόν Γ. Μαυρομιχάλη σέ ήλικία 34 έτών.

β) ό παχάρνικος Νικόλαος Γρυπάρης, στό Γαλάτσι, μυήθηκε τό 1818 άπό τόν αρχιμ. Γρηγόριο Δικαίο. Μέλος της πρώτης έφορίας, μέ τό όνομα ΑΡΧΙΔΑΜΟΣ, πού ιδρύθηκε στό Γαλάτσι τό 1819. Αυτός και ό έπόμενος έπήραν μέρος σέ μεγάλη συγκέντρωση υπό τόν Άλέξανδρο Ύψηλάντη, στό Ίσμαήλιο (Όκτώβριος 1820), όπου

ἀποφασίσθηκε καί καταστρώθηκε πρόγραμμα καί δραστηριότητες τῆς Ἑταιρείας.

γ) ὁ Νικόλαος Γαϊτάνος.

δ) ὁ διδάσκαλος Γεώργιος, ὁ ὁποῖος κατηγήθηκε στό Γαλάτσι ἀπό τόν Δημ. Θέμελη.

ε) ὁ Γεώργιος Καληνός, ἔμπορος στή Μολδαβία, ἐτῶν 49 κατά τή μύησή του ἀπό τόν Ἀ. Πάγκαλο. Προσέφερε 500 γρόσια γιά τήν Ἑταιρεία καί ὑποσχέθηκε τήν καταβολή ἄλλων 4.500.

στ) ὁ Μαρίνος Λαγκουῆζος, ἐγκατεστημένος ἀπό τό 1813 στήν Ὀδησσό. Στίς ἀρχές τοῦ 1821 ἐπῆγε στή Μολδαβία, ὅπου κατατάχθηκε στό στρατό τοῦ Ὑψηλάντη, μετά τήν καταστροφή τοῦ ὁποῖου ἐπέρασε μέ ἄλλους συμπολεμιστές του στή Ρωσσία, σέ στρατόπεδο τῆς πολίχνης Ὀργκίεβ καί

ζ) ὁ Γεώργιος Ἀλιμπέρτης, σπουδαστής στό Βουκουρέστι, ἱερολοχίτης τραυματίστηκε στό Δραγατσάνι, ἀλλ' ἐπέτυχε νά κατέβει στήν Πελοπόννησο, ὅπου ἐπῆρε μέρος καί στίς ἐκεῖ πολεμικές ἐπιχειρήσεις¹².

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Σίφνου, Ἀρχιεπισκοπή Σίφνου ἀπό τοῦ ἔτους 1646 μέ δικαιοδοσία σέ δέκα νησιά (Ἀμοργό, Ἀνάφη, Ἀστυπάλαια, Ἴο, Μύκονο, Σέριφο, Σίκινο, Φολέγανδρο, Ἡράκλεια «καί τά περίξ μικρονησιά») καί Μητρόπολη Σίφνου καί Μήλου ἀπό τοῦ ἔτους 1797 μετά τήν προσάρτηση σ' αὐτήν τῆς Μήλου καί Κιμώλου μέ ἔδρα πάντοτε τή Σίφνο¹³, ἐξέθρεψε μέγαλον ἀριθμό ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν παντός βαθμοῦ καί ἀξιώματος, ιδιαίτερα ἀρχιερεῖς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου οἱ ὁποῖοι διεποίμαναν ἐλληνοπρεπῶς τά ποιμνία τῶν ἐπαρχιῶν τους. Παιδευτήρια τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν ὑπῆρξαν ἡ περιώνυμη Σχολή τοῦ Παναγίου Τάφου τοῦ νησιοῦ καί οἱ δύο μεγάλες ἀνδρικές Μονές του, τοῦ Προφήτ' Ἡλία καί τῆς Βρυσιανῆς, ἀλλά καί τῶν δύο Σιμωνοπετρίτικων μετοχίων τοῦ Ἁγίου Ἀρτεμίου καί τοῦ Ἁγίου Ἀντίπα μέ ἱκανόν ἀριθμό μοναχῶν¹⁴. Σημειώνεται ὅτι τό μοναστήρι τῆς Βρυσιανῆς χρησιμοποιήθηκε κατά τήν Ἐπανάσταση ὡς κέντρο ὑποδοχῆς Κρητῶν πού κατευθύνονταν πρός τά πολεμικά πεδία μέ πρωτοβουλία τοῦ ἡγουμένου της Δαμιανοῦ Μπατῆ (ἡγουμένευσε ἀπό τό 1822-1831).

12. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη. *Ἱστορία τῆς Σίφνου...* 239-240.

13. «Σιφνιακά», 4 (1994), ὅλος ὁ τόμος ἢ «Ἐκκλησιαστική Ἱστορία Σίφνου».

14. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη. *Μοναστήρια τῆς Σίφνου*. Ἀθήνα 1984.

5. Η ανάπτυξη του εταιρισμού και η προετοιμασία για την Έπανάσταση¹⁵

Πρέπει να επισημάνουμε ότι η Έπανάσταση του 1821 υπήρξε αποτέλεσμα, τόσο της οικονομικής και πνευματικής προόδου των Ελλήνων κατά τον 18ο αιώνα και έξης, όσο και μιας μακρότατης ιδεολογικής προετοιμασίας. Άλλωστε, όπως έχει διατυπωθεί επιτυχώς «οί ὀρθόδοξοι Ἕλληνες δέν ἀποτελοῦσαν μίαν ἀπολιτική, θρησκευτική κοινότητα ἰσοδούλων» που φυτοζωοῦσε μέσα στά φοβερὰ δεινὰ τῆς τουρκοκρατίας, «ἀλλά διαφοροποιημένην πολιτική κοινωρία μέ θεσμική συγκρότηση... καί ἰδεολογία... πού δέν περιορίστηκε στους θρήνους γιά τήν Ἄλωση». Γιά τήν ἀποτόλμησή της βέβαια μεγάλο ρόλο ἔπαιξαν καί οἱ ἐπαναστατικές ἰδέες τῆς ἐποχῆς, φορεῖς τῶν ὁποίων υπήρξαν μυστικές ἐπαναστατικές ὀργανώσεις καί Ἐταιρεῖες. Πρῶτος ὁ Ρήγας Βελεστινλῆς εἶχε τήν ἐμπνευση νά ὀργανώσει τούς ὑποδούλους Ἕλληνες καί Βαλκάνιους σέ ἓνα παράνομο ἰσχυρό ἀπελευθερωτικό κίνημα ἐμπνευσμένο ἀπό τίς ἀρχές τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασης (1789-1799). Τό κίνημα ἐκεῖνο δέν ἔσβησε μετά τόν τραγικό θάνατο τοῦ Ρήγα καί τῶν συντρόφων του τό 1798. Ὁ συνεργάτης του Χριστόφορος Περραιβός συνέχισε δραστήρια τό ἔργο τους μέσα καί ἔξω ἀπό τόν ἑλληνικό χῶρο μέ τή διοργάνωση μυστικῶν ὁμάδων, μέ ἐπαφές μέ ἐξέχουσες προσωπικότητες τοῦ ἐσωτερικοῦ καί ἐξωτερικοῦ, μέ προμήθειες ὄπλων στους Σουλιῶτες, μέ ξεσηκωμό τῶν Μανιατῶν καί ἄλλην ἐπαναστατική δράση.

Δύο ἀκόμη ὀργανώσεις μέ μυστική καί ἐπαναστατική δραστηριότητα δημιουργήθηκαν στίς ἀρχές τοῦ 19ου αἰῶνα, τό «Ἑλληνό-γλωσσον Ξενοδοχεῖον» (Παρίσι, 1809), τό ὁποῖο ἀργότερα μετέφερε τήν ἔδρα του στή Ρωσία, καί ἡ «Φιλόμουσος Ἐταιρεία» (Ἀθήνα, 1813). Ἡ τελευταία ἰδρύθηκε μέ πρωτοβουλία τῆς Ἀγγλίας γιά τήν προώθηση τῶν σχεδίων τῆς στήν Ἑλλάδα μέ ἀνθρώπους ἀφοσιωμένους σ' αὐτήν, σύντομα ὁμως περιήλθε ὑπό τόν ἔλεγχο τῆς Ρωσίας, μέσω Ἑλλήνων πού διατηροῦσαν σχέσεις μαζί της (Ἄνθιμος Γαζῆς, Ἰωάννης Καποδίστριας).

Τό 1814 ἀκολούθησε ἡ ἰδρυση στήν Ὁδησσό τῆς «Φιλικῆς Ἐταιρείας» ἀπό τούς Νικόλαο Σκουφά, Ἐμμανουήλ Ξάνθο καί Ἀθανάσιο Τσακάλωφ. Σκοπός τῆς Ἐταιρείας τέθηκε ἡ ἔνοπλη ἐξέγερση, ἡ ἀπελευθέρωση τῶν Ἑλλήνων καί ἡ δημιουργία Ἑλληνικοῦ Κράτους.

15. Βλ. γιά τά κατωτέρω τά «Σιφνιακά», 12 (2004), 145-164.

Μόνη ή Έταιρεία αυτή προέβαλε και υπέβαλε τή νέα Ίδέα: οί Έλληνες έπρεπε νά πάψουν νά περιμένουν μάταια από τούς ξένους τήν άπελευθέρωσή τους· είχαν χρέος και ήταν σέ θέση νά τήν έπιτύχουν μόνο μέ τίς δικές τους δυνάμεις. Η όργάνωση και λειτουργικότητα τής Φιλικής Έταιρείας πραγματοποιήθηκε στά πρότυπα του εύρωπαϊκού συνωμοτικού έταιρισμού τής έποχής πού άντιπροσωπεύονταν από τούς Καρμπονάρους και τήν Έταιρεία τών Έλευθέρων Κτιστών ή Φράγκ-Μασόνων, δηλαδή τών τεκτόνων.

Πρέπει νά σημειωθεί ότι ό τεκτονισμός εμφανίζεται πολύ νωρίς στον έλληνικό και τόν εύρύτερο βαλκανικό χώρο. Λέγεται, επίσης, ότι σέ πολλές περιοχές είχε αρχίσει νά δραστηριοποιείται από του έτους 1740, όπως στά Ίόνια Νησιά, τή Σμύρνη και τήν Κωνσταντινούπολη. Συγκεκριμένα αναφέρεται ότι τό έτος 1744 παρέμεινε στίς Κυκλάδες, άγνωστο για πόσο χρονικό διάστημα και σέ ποιά νησιά, ό Άγγλος τέκτων Alexander Drummond, ό όποιος ταξίδευε μέ σκοπό τήν ίδρυση τεκτονικών στοών.

Ό άγγλικός τεκτονισμός είχε θέσει ως στόχους για τήν επέκτασή του τίς πρωτεύουσες κρατών, τίς πόλεις μέ μεγάλη έμπορική κίνηση και τά σημαντικά λιμάνια, όπου βρίσκονταν συγκεντρωμένα τά πιό άχμαϊά αστικά στοιχεία τών πληθυσμών για τόν προσεταιρισμό τους. Άλλωστε, ή μεγάλη διακίνηση προσώπων στους τόπους αυτούς παρείχε τή δυνατότητα τής ταχύτερης και πιό άνετης διάδοσης του τεκτονισμού πρόσ τά μικρότερα κέντρα και περιοχές. Θα πρέπει λοιπόν νά θεωρήσουμε ότι, από τή διακίνηση αυτή Σιφνίων και άλλων Κυκλαδιδτών στά μεγάλα αστικά κέντρα, μεταφέρθηκαν και στά νησιά οί ιδέες του τεκτονισμού και τών άλλων έταιρισμών. Από τούς έπιτρόπους λ.χ. τών Κοινοτήτων οί όποιοι μετέβαιναν στήν Κωνσταντινούπολη για διευθέτηση ύποθέσεων, από ναυτικούς και έμπόρους οί όποιοι ταξίδευαν προς τά Ίόνια Νησιά και μεσογειακά λιμάνια και έρχονταν σέ έπαφές μέ τούς εκεί συνεργάτες τους, μνημένους στον τεκτονισμό, ή και από τούς σπουδαστές οί όποιοι μετέβαιναν στά μεγάλα εκπαιδευτικά κέντρα του έσωτερικού και τής Ευρώπης για άνώτερη μόρφωση. Όλοι αυτοί οί άνθρωποι, όταν επέστρεφαν στίς πατρίδες τους, μετέφεραν στίς κοινωνίες τους έμπειρίες, γνώσεις και τίς πληροφορίες για συνωμοτικές κινήσεις-έταιρισμούς κ.λπ.

Άπό τά τέλη του 18ου αιώνα, άλλ' ιδιαίτερα από τά πρώτα χρόνια του 19ου, σημειώνεται και στή Σίφνο ή παρουσία του τεκτονισμού μέσα στά πλαίσια, προφανώς, του συνωμοτισμού πού έχει

ἀρχίσει νά καλλιεργεῖται ἔντονα. Ἰκανός ἀριθμός Σιφνίων πολιτῶν, ἀκόμη καί ἱερωμένων, εὐρίσκεται νά ὑπογράφει σέ πάσης φύσεως ἔγγραφα μέ ὑπογραφές συνοδευόμενες ἀπό τεκτονικά σύμβολα, ὅπως τῶν δύο παραλλήλων γραμμῶν καί τῶν ἐνδιαμέσων στιγμῶν [Βλ. «Σιφνιακά», 12 (2004), 145-164].

Ἀπό τοῦ ἔτους 1814 καί ἐξῆς ἐμφανίζονται ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι διεδραμάτισαν, ὅπου καί ἂν εὐρίσκονταν, σημαίνοντα ἢ ἐνεργό ρόλο στήν προετοιμασία τῆς Ἐπαναστάσεως, δηλαδή ἐκεῖνοι τῶν Σιφνίων-μελῶν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας καί οἱ ἐν συνεχείᾳ μετασχόντες στίς πολεμικές ἐπιχειρήσεις στήν ξηρά καί τή θάλασσα. [Βλ. κεφάλαιο 8ο].

Οἱ Σίφνιοι τῆς διασποράς, οἱ μνημένοι στίς ἀρχές καί τόν σκοπό τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, δέν παρέλειπαν βέβαια νά τίς μεταδίδουν σέ ὄσους συμπατριῶτες τους ἔρχονταν σέ ἐπαφή μαζί τους, ἐννοεῖται σέ πρόσωπα ἔμπιστα. Ἐνα ἀπό αὐτά θεωροῦμε ὅτι ὑπῆρξεν ὁ Ἰωάννης Λειμβαῖος, τακτικός ἐπισκέπτης τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατά τά τέσσερα προεπαναστατικά χρόνια. Σκοπός τῶν ἐπισκέψεων του ἦταν ἡ συνεργασία του μέ τόν μητροπολίτη Σίφνου Καλλίνικο Ἡλιάδη, ὁ ὁποῖος διατελοῦσε, ἀπό τοῦ ἔτους 1817, τακτικό μέλος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί ἀπουσίαζε συνεχῶς ἀπό τήν ἔδρα του· τή διοίκησή της εἶχε ἀναθέσει σέ ἔμπιστα πρόσωπα, ἐκκλησιαστικά - λαϊκά, ὅπως τόν Ἰωάννη Λειμβαῖο, τόν ὁποῖο εἶχε διορίσει οἰκονομικόν ἐπίτροπό του, γι' αὐτό καί οἱ τακτικές συνεργασίες μαζί του στήν Κωνσταντινούπολη. Δέν ἀποκλείεται λοιπόν ὁ Λειμβαῖος, γνωστός μάλιστα ὡς «τέκτων»¹⁶, νά εἶχε μνηθεῖ καί στή Φιλική Ἐταιρεία κατά τίς συχνές ἐπισκέψεις του στήν πρωτεύουσα λ.χ. ἀπό τόν διαμένοντα ἐκεῖ Σίφνιο διδάσκαλο Δημήτριο Λαγό, φιλικόν ἐταῖρο ἀπό τίς 20 Αὐγούστου 1818, ἡλικίας τότε 34 ἐτῶν, μνημένον ἀπό τόν Γ. Μαυρομιχάλη.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, εἴτε εἶχε μνηθεῖ στή Φιλική Ἐταιρεία ὁ Λειμβαῖος, εἴτε ὄχι, γεγονός ἐῖναι ὅτι, στό ἐλληνικό στοιχεῖο, ὅπου καί ἂν εὐρίσκονταν αὐτό, ἐπλανᾶτο ἡ φήμη (= Ἰδέα) ὅτι, μέσα σέ ἓνα τουρκικό κράτος σέ ἀδιάκοπη φθορά, ὁ Ἑλληνισμός καί ἱκανότητες εἶχε καί τίς ἀπαραίτητες δυνάμεις νά ἐλευθερωθεῖ καί ζήσει ἀνεξάρτητος στόν δικό του προαιώνιο χῶρο. Μέ ἄλλους λόγους ὅλοι κάτι γνώριζαν γιά τά κυοφορούμενα ἢ τά ὑποπεύονταν, συζητοῦσαν γι' αὐτά καί μέ ἀγωνία περίμεναν τή Μεγάλη Ὦρα.

16. «Σιφνιακά», 5 (1995), 106 καί 21 (2013), 52.

Όταν αυτή πλησίασε, πρόσωπα με συμμετοχή σε όποιονδήποτε έταιρισμό προσήλθαν στις τάξεις της Φιλικής Έταιρείας άθροα, ιδιαίτερα από τοῦ έτους 1818 και έξής με αποτέλεσμα ή δύναμή της νά προσλαμβάνει μεγάλες, περίπου άνεξέλεγκτες, διαστάσεις.

Οί τρεις εκείνοι Έλληνες (Σκουφάς - Ξάνθος - Τσακάλωφ), πού έμπνεύσθηκαν τή σύσταση της Φιλικής Έταιρείας, γνώριζαν άριστα τή μεγάλη φθορά, τήν όποία είχε ύποστει τό τουρκικό κράτος και τίς άδυναμίες του σε έκταση. Αὐτή τήν κατάσταση παραδέχονται και περιγράφουν γλαφυρά ακόμη και διακεκριμένοι Τουῦρκοι ιστορικοί, όπως ό Δζεβδέτ πασάς, ό όποίος έγραφε μεταξύ πολλών άλλων:

«Τί παράδοξος και λυπηρά κατάσταση... Ένω ένας Ξάνθος, πρώην λογιστής, μετέφερε τόσα και τόσα πυροβόλα και πυρομαχικά, τά όποία έπρομηθεύθη δι' έράνων, δωροδοκῶν δέ τούς δημοσίους ύπαλλήλους και άξιωματικούς της Ρωσίας εισηγε ταῦτα εις Μολδαβίαν, ό καπιτάν πασάς (άρχιναύαρχος) της κολοσσιαίας αυτοκρατορίας της Τουρκίας, έχων εις χειρας μέγαν στόλον και μέγαν ναύσταθμον, δέν ήδύνατο νά στείλη όλίγην πυρίτιδα εις Κύπρον και παρέπεμπε τήν ύπόθεσιν εις τόν βαλῆν Σιδῶνος!»¹⁷.

Έτσι είχαν τά πράγματα όσο πέρναγαν τά χρόνια και πλησίαζε ή Μεγάλη Όρα! Όταν έφθασε προηγήθηκε σύσκεψη τόν Όκτώβριο τοῦ 1820 στό Ίσμαήλιο υπό τόν Άλέξανδρο Ύψηλάντη, με συμμετοχή ικανού άριθμού σημαντικῶν Φιλικῶν έταίρων όπως ό, εκ τῶν ιδρυτῶν της Έταιρείας Ξάνθος, ό Δημ. Ύπατρος, ό Γρηγόριος Δικαίος, ό Χριστόφορος Περραιβός, ό Δημ. Θέμελης, ό Διονύσιος Εὐμορφόπουλος, ό Πέτρος Μαρκέζης, ό Βαγγέλης Μαντσαράκης, ό Ήβος Ρήγας, ό Νικ. Ζάκας, ό Άναγνώστης Τρικεριώτης και δύο Σίφνιοι, ό Νικόλαος Γρουπάρης και ό Νικόλαος Γαϊτάνος¹⁸. Στή σύσκεψη εκείνη άποφασίσθηκε, μεταξύ άλλων, και ή άποστολή στά νησιά τοῦ Πατμίου Δημητρίου Θέμελη προκειμένου νά προέλθει στή διοργάνωση τοπικῶν έφοριῶν, δηλαδή παραρτημάτων της Φιλικής Έταιρείας σε κάθε ένα απ' αὐτά με έπιλογή άριθμοῦ «φιλογενῶν», οί όποιοι θά μετείχαν στήν προετοιμασία τοῦ Άγῶνα και θά άσκοῦσαν κατ' αὐτόν τή Διοίκηση τοῦ τόπου.

Ό Δημ. Θέμελης άρχισε τήν περιοδεία του περι τό τέλη τοῦ έτους 1820 με άρχές τοῦ 1821 ως «άπόστολος» της Φιλικής Έταιρείας φέρνοντας μαζί του και προκήρυξη τοῦ Άλέξανδρου Ύψηλάντη της

17. Νικηφόρου Μοσχοπούλου, *Ίστορία της Έλληνικής Έπαναστάσεως*. Αθήναι 1960, 104.

18. Διον. Α. Κοκκίνου, *Η Έλληνική Έπανάσταση*, Α' (1956), 166.

8ης Ὀκτωβρίου 1820 ἀλλά καί συστατικό γράμμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου Ε΄. Ποιά ὑπῆρξαν τά μέλη τῆς συσταθείσης καί στή Σίφνο ἐφορίας δέν γνωρίζομε ἐπισήμως. Θεωροῦμε ὅμως τόν Νικόλαο Χρυσόγελο, διδάσκαλο τῆς Σχολῆς τοῦ νησιοῦ ἀπό τό 1808, τόν Ἰωάννη Λειμβαῖο, τόν ἀδελφό τοῦ διδασκάλου Γεώργιο Χρυσόγελο, τόν Ἰωάννη Πρόκο, τόν Νικολ. Ἀλ. Καμπάνη, τόν Ζώρζη Ἀνδρέου, προσωπικότητες πού, ἀπό τίς ἀρχές τοῦ Ἀγῶνα, ἀνέλαβαν ἐμπιστευτικές ἀποστολές στά ναυτικά νησιά.

Τά κείμενα τῶν διαπιστευτηρίων ἐγγράφων, πού ἔφερε μαζί του ὁ Θέμελης, ὅπως ἰδιαιτέρας σημασίας, ἔχουν ὡς ἑξῆς:

Γ. «Στοιχ. Ι. Α. Ἀριθ. 55

Πανιερώτατοι καί Σεβασμιώτατοι Ἀρχιερεῖς, Εὐγενέστατοι Ἄρχοντες καί Προεστῶτες καί πάντες οἱ προύχοντες τοῦ Γένους οἱ ἀπανταχοῦ εἰς τήν Στερεάν τῆς Ἑλλάδος καί εἰς τάς Νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους διατρίβοντες.

ΑΝΔΡΕΣ ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΔΕΣ

Εἰς τάς παρούσας κρίσιμους περιστάσεις, ὅτε τά ἔθνη τῆς Εὐρώπης ἅπαντα ἀγωνίζονται νά ἀποκτήσωσι τά ἐθνικά αὐτῶν δικαιώματα καί νά περιορίσωσι τήν δύναμιν τῶν τυράννων, ἤρχισε νά ἀνατέλλῃ καί τό λαμπρότατον ἄστρον τῆς εὐδαιμονίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ταχεῖα καί εὐτυχῆς διάδοσις τῶν φώτων εἰς ὅλας τάς κλάσεις τοῦ Γένους μας, διέλυσε τό σκοτεινόν νέφος, τό ὁποῖον μέχρι τοῦδε κατεσκότιζε τά πνεύματα τῶν ὁμογενῶν μας. Ὅλων οἱ ὀφθαλμοί ἠνεώχθησαν καί τώρα πλέον παρασταίνεται ἔμπροσθεν αὐτῶν ἡ δουλεία μέ τά μυσαρῶτα καί αἰσχιστά χρώματα. Τώρα ὅλοι κοινῶς μικροί τε καί μεγάλοι συναισθάνονται τήν βαρεῖαν ἀτιμίαν τοῦ νά ὑποφέρωσιν εἰς τό ἑξῆς τόν καταδυναστεύοντα ζυγόν τῆς τυραννίας. Τά ψηλά ἐκεῖνα αἰσθήματα, τά ὁποῖα πάλαι ποτέ ἀνύψωναν τούς προπάτοράς μας ὑπέρ πάντα τά ἔθνη, καί τούς ἀπεκατέστηναν ἥρωας, ἐμφωλεύουσι σήμερον καί εἰς τάς ψυχάς τῶν ὁμογενῶν μας. Ὅλων αἱ καρδίαι καταφλέγονται ἀπό τόν πρός τήν πατρίδα Ἱερὸν Ἔρωτα· αὐτήν ὁδηγόν εἰς ὅλα τῶν τά ἐπιχειρήματα καί διά τήν εὐδαιμονίαν αὐτῆς ἀπαρνοῦνται πᾶσαν μερικὴν εὐτυχίαν καί ἀνάπαυσιν, καταφρονοῦσι τούς μεγαλωτάτους κινδύνους καί εἶναι ἔτοιμοι νά θυσιασθῶσι. Τόν μέγαν τοῦτον καί εὐγενῆ ἐνθουσιασμόν ὑπέρ τῆς Πατρίδος, βλέποντες ἄνδρες φιλοπάτριδες, ὡς καλοὶ προνοηταὶ τῆς εὐδαιμονίας μας, καί πρός τοῦτο τό τέλος ἔδωσαν

παντοῦ τὰς ἀναγκαίαις καί προσηκούσας διαταγὰς. Ἄλλ' ἐπειδὴ τοῦ κοινοῦ λαοῦ ἡ ἄθικτος ὁρμή, ὅταν δέν ὀδηγῆται ἀπὸ τὴν φρόνησιν, ἠμπορεῖ νὰ ἐπιφέρῃ μᾶλλον βλάβην παρά ὠφέλειαν, διὰ τοῦτο ἀπεφάσισα καί ἐγώ, ὡς πληρεξούσιος ὄλων τούτων τῶν ἐπιχειρημάτων, νὰ ἐμπιστευθῶ εἰς τὰς ἡμετέρας χεῖρας τοὺς οἴακας τῶν κινήματων αὐτοῦ, εὐελπὶς ὢν, ὅτι καθὼς μέχρι τοῦδε, διὰ τῆς φιλογενείας σας καί τῆς πατρικῆς στοργῆς καί κηδεμονίας ἐδυνήθητε νὰ ἀποκτήσετε ἀγάπην καί κοινήν ὑπόληψιν, θέλετε καί τώρα μεταχειρισθῆ ὄλους τοὺς δυνατοὺς τρόπους, διὰ νὰ ὀδηγήσετε φρονίμως τὸν διακαῆ ζῆλον τοῦ ποιμνίου σας καί νὰ διοικήσετε καλῶς τὰ κινήματά των.

Στέλλω δέ πρὸς ὑμᾶς τὸν κύριον Δημήτριον Θέμελην ἄνδρα φιλογενέστατον, ἐνάρετον καί διὰ τὸν μέγαν του πατριωτισμὸν γνωστὸν καί εἰς ἐμέ καί εἰς ἀνωτέρους ἄλλους, ὅστις εἶναι προσταγμένος νὰ σᾶς εἰπῇ τοὺς σκοποὺς μου καί νὰ ὀδηγήσῃ ἕκαστον εἰς ὅσα παρ' αὐτοῦ ζητεῖ σήμερον ἡ Πατρίς. Ἐχετε λοιπὸν, φίλοι ὁμογενεῖς, εἰς αὐτὸν πεποιθήσιν. Ἀκούσατε τοὺς λόγους του καί βάλετε τὰς ὀδηγίας του εἰς πρᾶξιν, διότι ἐξ αὐτῶν κρέματαί καί ἡ κοινὴ τοῦ γένους ἡμῶν εὐδαιμονία καί ἐνὸς ἐκάστου ἡ μερικὴ εὐτυχία· ἄς μὴ δηλιάσει τις ἀπὸ τὰ προβλήματα του.

Ἡξεύρω, ὅτι εἰς ὄλων τὰς καρδίας εἶναι ριζωμένη ἡ μετρία ἐκείνη πρόληψις ὅτι ποτέ μόνοι μας δέν ἠμποροῦμεν νὰ ἐλευθερωθῶμεν, ἀλλὰ πρέπει νὰ προσμένωμεν ἀπὸ ξένους τὴν σωτηρίαν μας. Ἐκαστος νουνεχῆς ἠμπορεῖ νὰ γνωρίσῃ πόσον ψευδὴς εἶναι ἡ πρόληψις αὕτη, ἀρκεῖ μόνον νὰ βαθύνη εἰς τὰ πράγματα τῆς πατρίδας μας. Ρίψατε τὰ βλέμματά σας εἰς τὰς θαλάσσας, καί θέλετε τὰς ἰδεῖ κατασκευασμένας ἀπὸ θαλασσοπόρους ὁμογενεῖς, ἐτοίμους νὰ ἀκολουθήσωσι τὸ παράδειγμα τῆς Σαλαμίνας. Κυττάξατε εἰς τὴν ξηρὰν καί ἀπανταχοῦ βλέπετε Λεωνίδας, ὀδηγοῦντας φιλοπάτριδας Σπαρτιάτας. Κυττάξετε τὴν ὁμόνοιαν, ἣτις συνδέει τῶν Ἡρώων τούτων τὰς ψυχάς. Κυττάξετε τὴν προθυμίαν καί ζῆλον αὐτῶν! Παραβάλετε τὰς ἐξαισίους καί μεγάλας ταύτας ἀρετάς μέ τὴν χαυνότητα, ἀδυναμίαν καί ἐσωτερικὴν ταραχὴν τοῦ ἐχθροῦ μας· καί τότε, ἂν ἠμπορῆτε, εἶπατε ὅτι ἀπὸ ἄλλους πρέπει νὰ προσμένωμεν τὴν σωτηρίαν μας.

Ναὶ ἀδελφοὶ ὁμογενεῖς! Ἐχετε πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι ποτέ ξένος δέν βοηθεῖ ξένον χωρὶς μεγαλώτατα κέρδη. Τὸ αἶμα, τὸ ὅποῖον θέλουν χύσει δι' ἡμᾶς οἱ ξένοι, θέλομεν τὸ πληρῶνει ἀκριβώτατα καί οὐαί εἰς τὴν Ἑλλάδα! ὅταν συστηματικὴ δεσποτεία ἐνθρονισθῇ εἰς τὰ σπλάχνα τῆς. Ὅταν ὁμως μόνοι

μας ἀποσεισωμεν τόν ζυγόν τῆς τυραννίας, τότε τῆς Εὐρώ-
πης ἡ πολιτική θέλει βιάσει ὄλας τάς ἰσχυράς Δυνάμεις νά
κλείσωσι μέ ἡμᾶς συμμαχίας καί ἐπιμαχίας ἀδιαλύτους.
Χαίρετε.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ

Τό παρόν μου ἐσφραγίσθη καί ἐδόθη.

Ἐν Ἰσμαήλ τῇ 8 Ὀκτωβρίου 1820»¹⁹.

Π'. «Γρηγόριος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως,
Νέας Ρώμης καί Οἰκουμενικός Πατριάρχης.

Οἱ ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου Πελάγους ἀρχιερατικῶς προϊστά-
μενοι καί κατά πάροδον ἐντυγχάνοντες τῷ τήν παροῦσαν πατριαρ-
χικήν ἡμῶν ἐπιστολήν συνεπιφερόμενοι ἱερώτατοι Μητροπολίται καί
ὑπέρτιμοι καί θεοφιλέστατοι Ἀρχιεπίσκοποι τε καί ἐπίσκοποι, ἐν
Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητοί ἀδελφοί καί συλλειτουργοί καί τιμιώτα-
τοι προεστῶτες καί πρόκριτοι τῶν μερῶν τούτων, χάρις εἶη ὑμῖν
εἰρήνη παρά Θεοῦ. Ἐπειδή ὁ κομιστής τῆς παρούσης ἡμῶν εὐγενέ-
στατος ἄρχων Ἰσπράβνικος κύριος Δημήτριος Θέμελης ἔρχεται εἰς
τά αὐτόθι ἐπί διευθετήσεϊ ἰδίων τινων χρηματικῶν ὑποθέσεών του,
καθώς περί τούτων πληροφορεῖσθε καί ἐκ τοῦ συνεπιφερομένου
γράμματος τῆς περιβλέπτου Ἐκλαμπρότητός του, ἔστι δέ ὁ ἀνὴρ χα-
ρακτῆρος τιμίου, ἀξιοπίστου καί ἀξίου ὑποδοχῆς καί περιποιήσεως,
διὰ τοῦτο γράφοντες συνιστῶμεν αὐτόν πᾶσιν ὑμῖν προτρεπόμενοι
ὅπως ἐλθόντα σύν Θεῷ δεξιωθῆτε κατά τό εἶκόσ καί περιποιηθῆτε
ἀναλόγως συντελοῦντες τό κατά δύναμιν εἰς τάς διευθετήσεις τῶν
ὑποθέσεών του, ὥστε νά καταστήσετε ὑπόχρεων τήν εὐγενεῖαν του
καί διαπρύσιον ἐπαινέτην σας, ὅπερ ἀντιστρέφει προδήλως εἰς ὄφε-
λος ὑμῶν. Τῶν γάρ ἀγαθῶν ἔργων αἱ χάριτες, ὡς ὁ σοφός λόγος
ἀποφαίνεται, ἐπαναστρέφουσιν ἐπί τούς ποιῶντας· ἡ δέ τοῦ Θεοῦ
χάρις καί τό ἄπειρον ἔλεος εἶη πᾶσιν ὑμῖν.

αωκά <= 1821> Ἰανουαρίου ι'.

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ ἀδελφός καί εὐχέτης»²⁰.

Σ' αὐτό τό, ἰδιαίτερης σημασίας, πατριαρχικό-συστατικό γράμμα
ὑπέρ τοῦ Θέμελη δύο εἶναι τά βασικά (= παραπλανητικά) σημεία

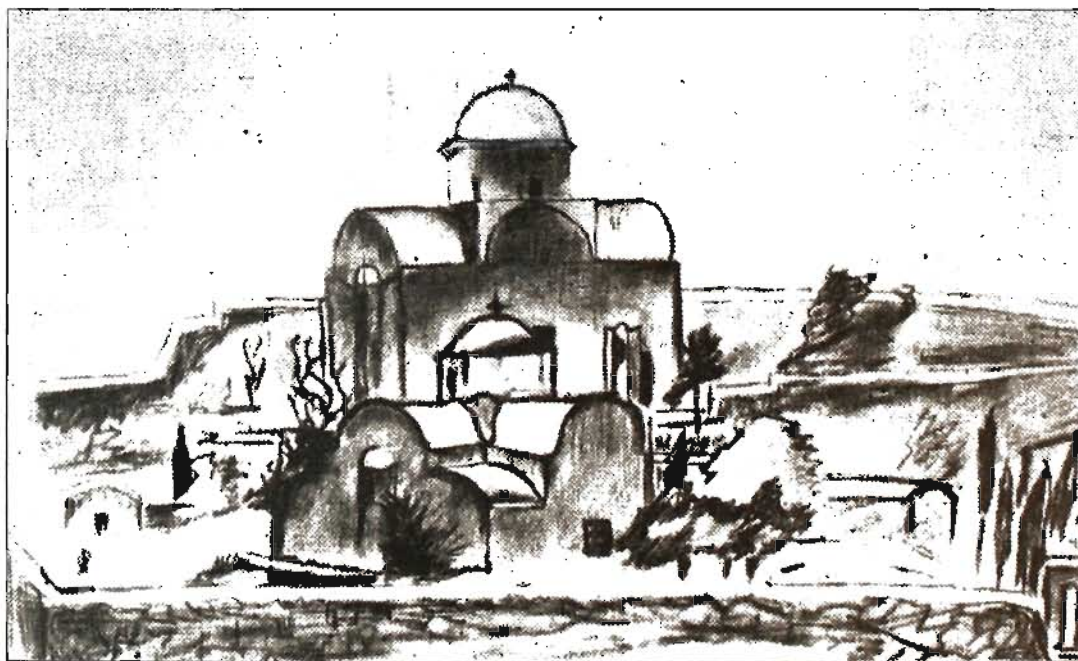
19. Γ. Κορδάτου, *Μεγάλη Ἱστορία τῆς Ἑλλάδας*, Καλλιθέα Ἀθηνῶν 1957, 100-101.

20. Νικολ. Λ. Φοροπούλου, *Δημ. Ἰ. Θέμελης, ὁ Πάτριος ἀγωνιστής φιλικός*,
«Δωδεκανησιακά Χρονικά», ΣΤ' (1979), 20-21 (καί ἀνάτυπο).

τοῦ κειμένου, ἀλλά καί ἀποδεικτικά τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Γρηγόριος Ε΄ ἦταν ἀσφαλῶς γνώστης τῆς ἐτοιμαζομένης ἀπό τὴν Φιλικὴ Ἐταιρεία ἀποτίναξης τοῦ ζυγοῦ:

α) ἡ ἀναγραφὴ ὅτι ὁ Θέμελης μετέβαινε στὰ νησιά δῆθεν «ἐπὶ διευθετήσει ἰδίων τινῶν χρηματικῶν ὑποθέσεων του» μέ τούς νησιῶτες, ἀντὶ βέβαια τοῦ πραγματικοῦ σκοποῦ του ποῦ ἦταν ἡ διοργάνωσή τους σέ ἐφορίες τῆς Ἐταιρείας καί

β) ἡ ἀναφορὰ ὅτι γιὰ τὴ δῆθεν προώθηση τῶν χρηματικῶν ὑποθέσεων του, ἔφερε μαζί του καί σχετικὸ γράμμα «τῆς περιβλέπτου ἐκλαμπρότητός του». Ποιὰ ἦταν ἡ μὴ κατονομαζομένη «περίβλεπτος ἐκλαμπρότητα»; Ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης βέβαια καί γράμμα του ἡ ἀνωτέρω προκήρυξή του.

Οἱ δύο ναοὶ τῆς Σχολῆς τοῦ Ἁγίου Τάφου.
(Σχέδιο fΓ. Χριστόπουλου).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

ΕΝΑΡΞΗ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ. ΣΙΦΝΙΟΙ ΣΤΟΝ ΥΠΕΡ ΠΑΝΤΩΝ ΑΓΩΝΑ

ΕΤΟΣ 1821

Α'. Ἡ ἐναρξη τῆς Ἐπαναστάσεως στὰ νησιά καί ἡ ἐνθουσιώδης συμμετοχή σ' αὐτήν τῶν Σιφνίων

Ἡ Ἐπανάσταση στήν Ἑλλάδα ἄρχισε ἀπό τήν Πελοπόννησο. Μέσα σέ λίγες ἡμέρες, ἀπό 21-28 Μαρτίου 1821, εἶχε γενικευθεῖ καί ἐπεκταθεῖ σέ ὅλες τίς ἐπαρχίες της. Ταυτόχρονα, σχεδόν, ἐπαναστάτησε καί ἡ Ἀνατολική Στερεά Ἑλλάδα. Τά πολεμικά γεγονότα ἄρχισαν νά μεταδίδονται ἀστραπιαία καί στὰ νησιά. Οἱ πρόκριτοι ὁμως τῶν τριῶν μεγάλων ναυτικῶν δυνάμεων (Ἵδρας, Σπετσῶν, Ψαρῶν) ἀδρανοῦσαν μολονότι Φιλικοί οἱ περισσότεροι, ἐπειδή ἤθελαν νά βεβαιωθοῦν γιά τήν ἔκταση πού θά προσλάμβανε τό ἐγχείρημα καί τίς δυνατότητες τῆς ἐπιτυχίας του.

Πρῶτες ξεσηκώθηκαν οἱ Σπέτσες στίς 3 Ἀπριλίου καί στίς 10 τὰ Ψαρά· ἡ Ἵδρα ὁμως καθυστεροῦσε, γεγονός πού θορύβησε τούς Σπετσιώτες, οἱ ὅποιοι ἔσπευσαν νά τούς γράψουν (13 Ἀπριλίου) ὅτι «εἰς μεγάλην ἀπορίαν εὐρισκόμεθα, ἀδελφοί, διά τήν ἀταραξίαν σας, εἰς καιρόν μάλιστα ὅπου σᾶς εἶδομεν κατ' ἀρχάς εἰς μέγαλον ἐνθουσιασμόν ὑπέρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος καί ἐν ταύτῳ εἶδομεν καί γράμμα σας ἐσφραγισμένον μετά τῆς κοινῆς ὑμῶν σφραγίδος, ἐν ᾧ μᾶς ἐβεβαιώνατε τήν ἔξοδον τῶν караβίων σας· ἀμέσως λοιπόν καί ἡμεῖς ἀκολουθήσαμεν κατά τήν γνώμη σας· ... τί τό αἴτιον ὁμως δέν ἤξεύρομεν καί αὐτό μᾶς λυπεῖ μέγਾਲως καί δειλιά ὄλον τό γένος. Λοιπόν, ἀδελφοί, ὡς ὁμογενεῖς μή θέλετε τό κακόν τῆς δυστυχοῦς πατρίδος, ἡ ὁποία κλαίει καί θρηνεῖ... ζητώντας βοήθειαν ἀπό τά ταλαίπωρα τέκνα της. Δράμετε λοιπόν, ἀδελφοί, πρὸς βοήθειάν της καί αὐτή σᾶς ὑπόσχεται τούς ἀμαραντίνους

στεφάνους νά λάβετε ἐξ ἴσου...»¹, ὅπως ὅλοι οἱ Ἕλληνας πού θά πολεμοῦσαν τόν τύραννο.

Τήν ἐπομένη ἡμέρα, 14 Ἀπριλίου, οἱ Ὑδραῖοι ἀπήντησαν «ἐστέ βέβαιοι ὅτι ὁ ὑπέρ τῆς ἐλευθερίας τῶν ὁμογενῶν μας ἐνθουσιασμός ἐνυπῆρχεν εἰς τάς καρδίας μας ὄχι μικρότερος ἀπό τόν ἐδικόν σας καί ἐκείνον τῶν Πελοποννησίων καί λοιπῶν· ἀλλ' αἱ ἐνταῦθα συντρέξασαι πρό μικροῦ περιστάσεις συνεργεῖα τοῦ πονηροῦ (= κάποιες δηλαδή ἀντιρρήσεις ἢ διαφορές) μᾶς ἀφήρσαν τήν ἡσυχίαν τοῦ νοός καί τούς τρόπους τοῦ νά συνδράμωμεν εἰς τό ἱερόν τοῦτο ἔργον... Εὐχαριστίαν ἄς ἔχη ὁ παντεπόπτης Θεός· τῇ θεΐα του συνάρσει καθησύχασαν τά καθ' ἡμᾶς, ὅπως οὖν διευθετήθησαν, καί ὅλαις δυνάμεσι ἐτοιμαζόμεθα εἰς τόν κοινόν ἀγῶνα μέ τόν μεγαλύτερον ἐνθουσιασμόν καί ζῆλον τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἔθνους μας» καί τούς προσκάλεσαν νά στείλουν ἀμέσως στήν Ὑδρα ἀντιπροσώπους τους «ἵνα συσκεφθοῦν τά πρακτέα κ.λπ.»², τήν ἐπομένη δέ ἡμέρα, 15 Ἀπριλίου, ὑψωσαν τή σημαία τῆς Ἐπαναστάσεως. Στίς 16 μάλιστα Ἀπριλίου ἀπηύθυναν «πρός τούς ὁμογενεῖς Ἕλληνας τῶν Κυκλάδων νήσων» προκήρυξη μέ τήν ὁποία γνωστοποιοῦσαν τόν γενικό ξεσηκωμό καί τούς καλοῦσαν: «συντρέξατε λοιπόν καί ὑμεῖς, ἀδελφοί, μέ ὅλας σας τάς δυνάμεις εἰς τόν ἱερόν τοῦτον ἀγῶνα». Τό κείμενο τῆς προκήρυξης ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Πρός τούς ὁμογενεῖς Ἕλληνας τῶν Κυκλάδων νήσων.

Ἐξ Ὑδρας τῇ 16 Ἀπριλίου 1821

Ἐλθοῦσα ἡ προθεσμία τοῦ ἐξολοθρευμοῦ τοῦ τυράννου τοῦ χριστιανικοῦ γένους, πάντες οἱ κάτοικοι τῆς Πελοποννήσου καί τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος ἀδελφοί μας χριστιανοί καθωπλίσθησαν κατά τοῦ τυράννου μέ ἀπερίγραπτον ἐνθουσιασμόν ὑπέρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ γένους· πανταχόθεν νίκας κατορθοῦσι καί γενναίως προχωροῦσιν. Οἱ ἐχθροί ἔντρομοι καί πεφοβισμένοι εἰς τήν γενναιότητα τῶν Ἑλλήνων, ἄλλοι μὲν προτείνουσι συνθήκας ὑποταγῆς, καί ἄλλοι φεύγουσι διασκορπιζόμενοι ἔνθεν κάκειθεν. Ἐκατόν πεντήκοντα χιλιάδες ἀνδρείων Ἑλλήνων, στρατευόμενοι κατά τοῦ τυράννου πέραν τοῦ Δουνάβεως, ἐπισφραγίζουσι τόν εὐγενῆ σκοπόν καί τήν ἐλευθερίαν τοῦ γένους μας. Ἡμεῖς χθές ὑψώσαμεν τήν ἱεράν σημαίαν τῆς ἐλληνικῆς δόξης καί ἀμέσως ξεκινήσαμεν ἀρκετά καράβια, τά ὁποῖα

1. Ἀρχεῖον τῆς Κοινότητος Ὑδρας (ἢ ΑΚΥ), 7 (1926), 15.

2. Αὐτόθι, 15-16.

ένωμένα καί μετ' ἄλλων τῶν γειτόνων μας Σπετζιωτῶν, μέλλει νά πλεύσωσι κατά τοῦ τυράννου. Συντρέξατε λοιπόν καί ὑμεῖς, ἀδελφοί, μέ ὄλας σας τάς δυνάμεις εἰς τόν ἱερόν τοῦτον ἀγῶνα. Ἡ θεία πρόνοια ἠϋδόκησε ἵνα ὑπερλάμψη ἡ ὀρθόδοξος πίστις καί καταργηθῇ ἡ δόξα καί τό κράτος τοῦ τυράννου. Υἱαίνετε, ἀδελφοί.

(Σ) Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου Ὑδρας»³.

Στή Σίφνο, ὅπου τά ἐπαναστατικά νέα εἶχαν φθάσει πρῖν ἀπό τήν προκήρυξη τῶν Ὑδραίων, οἱ ἔφοροι τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας στό νησί, μέ ἐπικεφαλῆς τόν διδάσκαλο Νικόλαο Χρυσόγελο, ἄρχισαν δραστήριες ἐνέργειες γιά τόν ξεσηκωμό καί τή στρατολόγηση τῶν δυναμένων νά πάρουν μέρος στίς πολεμικές ἐπιχειρήσεις. Πρέπει νά θεωρήσουμε [κατά τήν ἀναφερομένη κατωτέρω μαρτυρία τοῦ πλοιάρχου Δημητρίου Κώ<ν>στα] ὅτι μέ τήν ἄφιξη τῆς προκήρυξης τῶν Ὑδραίων στή Σίφνο, ὁ Χρυσόγελος κήρυξε ἐπαναστατημένο τό νησί καί κάλεσε στά ὄπλα πολεμιστές. Ὅλοι οἱ «φιλογενεῖς» ἔτρεξαν στό κάλεσμα «τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος». Οἱ περισσότεροι ἦταν μαθητές τοῦ Χρυσόגעλου, στίς καρδιές τῶν ὁποίων ἀπό χρόνια εἶχε ἐνσταλάξει τή μεγάλη Ἰδέα τῆς Ἐλευθερίας. Ὁ διδάσκαλος, βέβαιος ὅτι οἱ ἐλληνικές ναυτικές δυνάμεις θά προστάτευαν τά νησιά, ἔσπευσε νά διοργανώσει τό σιφνιακό ἐκστρατευτικό σῶμα, ἐπικεφαλῆς τοῦ ὁποίου τέθηκε ὁ ἴδιος, προκειμένου νά μεταβεῖ τοῦτο στά πελοποννησιακά πεδία τῶν μαχῶν σέ ἐνίσχυση τῶν μαχομένων ὁμογενῶν. Ἀκολούθως παραιτήθηκε ἀπό τή θέση του στό Σχολεῖο, ἀφοῦ πρῶτα ἐπέλεξε διάδοχό του τόν μαθητή του Νικόλαο Σπεράντσα καί, παράλληλα συνέστησε προπαιδευτικό σχολεῖο στήν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἀντίπα, μέ διδάσκαλο ἄλλον μαθητή του, τόν Γεώργιο Ψαραύτη, ὥστε νά διευκολυνθοῦν μαθητές καί διδάσκαλοι σέ ὁμαλή διαδοχή ἀπό τό ἕνα στό ἄλλο, Μέσης Παιδείας, Σχολεῖο⁴. Τακτοποίησε ἀκόμη καί τή διοίκηση τοῦ νησιοῦ μέ πρόσωπα πού εἶχαν ἀναλάβει θέσεις στήν ἐφορία (κατά τίς ὁδηγίες Δημ. Θέμελη), ὅπως ὁ Ἰωάννης Λειμβαῖος⁵ καί ἄλλοι καί, μέσα στό δεύτερο 15νθήμερο τοῦ Ἀπριλίου 1821, τό σιφνιακό ἐκστρατευτικό σῶμα, μέ πλεούμενα τοῦ νησιοῦ, ἀνεχώρησε γιά τήν Ὑδρα. Τήν πληροφορία ἔχομε ἀπό τόν καπετάν Δημήτρη

3. Αὐτόθι, 19.

4. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Τά Γράμματα στό νησί τῆς Σίφνου, Πειραιεύς 1962, 26 (ἀνάτυπο ἀπό τήν ἐφημ. «Κυκλαδικόν Φῶς»).

5. Αὐτόθι.

Κώ<ν>στα σέ γραπτή αναφορά του (τῆς 17 Μαΐου 1863) «πρός τήν Β^{αν} τῶν Ἑλλήνων ἐν Ἀθήναις Συνέλευσιν» στήν ὁποία ἔγραψε:

«Κατά Ἀπρίλιον τοῦ 1821 ἔτους μετέφερον μετά τοῦ πλοίου μου, βρικίου, τόν Ν. Χρυσόγελον μετά 150 πολεμιστῶν, ἀποβιβάσας αὐτούς ἀμισθί εἰς Ἵδραν»⁶. Ἡ πληροφορία βεβαιώνεται, κατά κάποιον τρόπο, καί ἀπό μαρτυρία κατά τήν ὁποία οἱ νέοι διδάσκαλοι Σπεράντσας καί Ψαραύτης ἀνέλαβαν τά καθήκοντά τους ἀπό 1ης Μαΐου 1821⁷, δηλαδή ἀμέσως μετά τήν ἀναχώρηση τοῦ Χρυσογέλου καί τῶν πολεμιστῶν Σιφνίων. Οἱ τελευταῖοι ἀπό τήν Ἵδρα διασκορπίσθηκαν τότε στά πολεμικά πεδία τῆς Πελοποννήσου καί οἱ ναυτικοί ἀπ' αὐτούς στά ἑλληνικά πολεμικά σκάφη.

Πρέπει νά σημειώσουμε ἀκόμη καί τά ὅσα ἔγραψαν οἱ Ἵδραῖοι γιά τή διεξαγωγή τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων σέ στεριά καί θάλασσες· μία προκήρυξη πολιτισμένων ἀνδρῶν, ἀνθρώπων μέ γνώσεις καί πνεῦμα σοφίας:

«Τιμώτατοι καί ἀνδρειότατοι καπεταναῖοι τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου καί σεῖς γενναῖοι ναῦται καί πολεμισταί.

Ἡξεύρετε πῶς ὁ πόλεμος, τόν ὁποῖον κάμνομεν ἐναντίον εἰς τοὺς ἀσεβεῖς τυράννους, ἀποβλέπει εἰς τήν ἐλευθερίαν μας· ὁ πολυεὺσπλαχνος Θεός ἀπεφάσισε τόν ὄλεθρον καί ἀφανισμόν τῶν ἐχθρῶν τῆς ὀρθοδόξου πίστεώς μας καί ἡμεῖς εἴμεθα διωρισμένοι ἀπό τόν Θεόν νά τελειώσωμεν τήν θείαν του ἀπόφασιν. Πρέπει λοιπόν, ἀνδρεῖοι ἀδελφοί, νά φερώμεθα εἰς ὅλα μας τά κινήματα μέ τάξιν, μέ γνώσιν καί μέ μεγαλοψυχίαν. Ἀπό σᾶς, ἀδελφοί, προσμένει τό γένος τήν ἐλευθερίαν του, ἀπό σᾶς ἔχει νά δοξασθῇ ἡ Ἑλλάς. Ἐχετε λοιπόν τήν ἀνδρείαν ἐνωμένην μέ τήν τιμήν. Ἄς μή πειράζει κανεῖς τοὺς ὁμοπίστους καί ὁμογενεῖς, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας, νά τοὺς βοηθήτε καί νά τοὺς ἐγκαρδιώνετε. Ὅμοίως, ἀδελφοί, νά μή πειράζετε καράβια εὐρωπαϊκά, ἀλλά νά φέρεσθε εἰς αὐτά φιλικῶς. Ὅταν ἀπαντήσετε κανέν καράβιον μέ σημαίαν εὐρωπαϊκῆν, τό ὁποῖον νά ἔχη τούρκικα ἄρματα καί ἄλλας πολεμικάς μουνιτζιόνας (ἰταλ. munizione = πυρομαχικά, ἐφόδια), νά πέρνετε τάς ἐχθρικός μουνιτζιόνας, δίδοντες τόν συμφωνημένον ναῦλον τοῦ καραβίου. Ἄν ἔχη τό εὐρωπαϊκόν

6. «Σιφνιακά», 9 (2001), 112-113, ὅπου ἡ αἴτηση Δ. Ἰω. Κώ<ν>στα.

7. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη. Τά Γράμματα..., 28. Βλ. τοῦ ἰδίου α) Ἀνέκδοτα γράμματα πρὸς Νικόλ. Χρυσόγελον, περιοδ. «Νέα Ἑστία», τόμ. 68ος, τεύχος 799, 1361 καί β) Ἀνέκδοτα ἔγγραφα τῆς Δημογεροντίας Σίφνου, στήν «Ἐπετηρίδα Ἑταιρείας Κυκλαδικῶν Μελετῶν», Α' (1961), 532.

καράβι στράτευμα τουρκικόν, νά τό ὑποχρεώνετε νά γυρίζη ὀπίσω καί νά ἀφήνει τούς Τούρκους ἐκεῖ ἀπό ὅπου τούς ἐπῆρεν ἢ νά τούς ρίπτῃ εἰς κανέν ἐρημονήσι. Δέν συμφέρει εἰς ἄλλην καμμίαν περίστασιν νά κάμνετε τήν παραμικράν ἐνόχλησιν εἰς εὐρωπαϊούς διὰ νά μή προξενήσωμεν παράπονα καί ἀκολουθήσῃ καμμία ἔχθρα. Πρέπει ὁμοίως νά προσέχετε ὅπου τά ἄλλα ἑλληνικά καράβια, τά ὁποῖα ἐμποροῦν νά σηκωθῶσιν ἀπό ἄλλα νησιά ἢ πόλεις ἑλληνικάς, νά τά ἔχετε εἰς τήν εὐπείθειάν σας, νά τά στέλλετε ὅπου εἶναι χρεῖα καί νά μή τά ἀφήνετε νά κάμνωσι καμμίαν ἀταξίαν ἢ ἀσυγχώρητον πείραξιν εἰς χριστιανούς ἐδικούς μας ἢ εὐρωπαϊούς. Νικᾶτε, ἀνδρεῖοι Ἕλληνες, τούς ἐχθρούς μας καί τιμᾶτε πανταχοῦ τό γένος μας.

Εὐτυχεῖτε μέ ἀδελφικήν ἀγάπην καί συμφωνίαν.

Ἄς πίπτουν οἱ τύραννοι ἐνώπιον τῶν ἀνικήτων ὀπλων σας.

Ἰδρα 16 Ἀπριλίου 1821

(Τ.Σ.) Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου Ἰδρας.

Γ. Τρίππος καγγελλάριος»⁸.

Οἱ Ἰδραῖοι ἀπηύθυναν γράμμα τους καί στούς Δυτικούς (= Καθολικούς) Χριστιανούς τῶν Κυκλάδων (Σύρου, Τήνου, Νάξου, Σαντορίνης) ζητώντας τους νά συμμετάσχουν ἐνεργά στήν Ἐπανάσταση «ὑπό τήν αὐτήν σημαίαν καί τό αὐτό πνεῦμα», ἐνιαῖο χριστιανικό πνεῦμα, τό ἐξῆς:

«Πρός τούς Δυτικούς Χριστιανούς

Χριστιανοί τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας

Ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός μᾶς διδάσκει καί μᾶς προστάζει νά ἀγαπῶμεν τόν πλησίον. Τί πλησιέστερον παρά τούς ὁμογενεῖς, ὁποιοῦδήποτε θρησκευματος καί ἄν εἶναι; Εἶναι συνδεδεμένοι μέ τά αὐτά γενικά συμφέροντα, ἀπό τά ὁποῖα κρέμανται καί τά μερικά, συνδεδεμένα εἰς ἀγάπην ἀπό τό αὐτό γένος, ἀπό τήν αὐτήν πατρίδα. Ἡμεῖς δέ οἱ Ἀνατολικοί καί Δυτικοί χριστιανοί εἴμεθα συνδεδεμένοι καί μέ τόν αὐτόν πανάγιον σταυρόν, ἐπάνω εἰς τόν ὁποῖον ἤπλωσε τάς ἀχράντους χεῖρας του ὁ θεάνθρωπος ἡμῶν Κύριος. Ἐγέρθητε λοιπόν συμφώνως μέ τούς Ἀνατολικούς ἀδελφούς σας. Ὁ αὐτός ἥλιος διέρχεται καί συνέχει τήν Ἀνατολήν καί τήν Δύσιν. Καί σεῖς, ἀδελφοί, συνετυραννεῖσθε, καί σεῖς συνεπάσχητε

8. ΑΚΥ. 7 (1926), 22.

λοιπόν. ἀδελφοί χριστιανοί καί ὁμογενεῖς. Ἄς ἐνωθῶμεν ὅλοι ὑπό τήν αὐτήν σημαίαν μέ τό αὐτό πνεῦμα. Κοινή ἡ ἐλευθερία, κοινά καί τά ἐκ τῆς ἐλευθερίας ἀγαθά. Δείξατε εἰς ὅλα τά φωτισμένα ἔθνη ὅτι εἰς τήν φωνήν τῆς κοινῆς Πατρίδος ἐφάνητε ἐξ ἴσου τέκνα εὐπειθῆ. Τά ὀνόματά σας ἄς συνταχθῶσι μέ τά ἰδικά μας εἰς τήν ἱστορίαν τῶν ἐθνῶν.

Τῆ 20 Ἀπριλίου 1821 Ἰδρα.

Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου Ἰδρας.

Γ. Τρίππος καγκελλάριος»⁹.

Ἀργότερα, ὅταν στίς 18 Ἰανουαρίου 1823, «ὁ προξενικός πράκτωρ τῆς Γαλλίας στή Σύρο Natale Vucino» ἔγραψε στούς Ἰδραίους ὅτι «ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας... κατένευσε νά παράσχη τήν ὑψηλήν Αὐτοῦ προστασίαν εἰς ὀλόκληρον τήν κοινότητα τῆς νήσου Σύρου». οἱ Ἰδραῖοι τοῦ ἔδωσαν τήν πρέπουσα ἀπάντησι. Ἡ σχετικὴ ἀλληλογραφία ἔχει ὡς ἑξῆς:

α) «Ὁ ἐν Σύρῳ προξενικός πράκτωρ τῆς Γαλλίας
Πρός τοὺς κυρίους διοικητάς τῆς νήσου Ἰδρας

Κύριοι,

Σᾶς εἶναι ἀπό μακροῦ ἀναντιρρήτως γνωστόν ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, ὁ ἐμός κυρίαρχος, κατένευσε νά παράσχη τήν ὑψηλήν Αὐτοῦ προστασίαν εἰς ὀλόκληρον τήν κοινότητα τῆς νήσου Σύρου καί ὅτι μέχρι τοῦδε ἡ προστασία αὕτη εἶναι, ὡς καί ἡ οὐδετερότης, σεβαστὴ παρά πάντων τῶν ἐθνῶν καί παρά πάντων τῶν ἐλληνικῶν πλοίων τά ὅποια προσήγγισαν εἰς τοῦτον τόν λιμένα.

Παρά ταῦτα ἐπληροφορήθην ὅτι ἐν τῇ νήσῳ Τήνῳ συγκεντροῦνται πρόσωπα, τά ὅποια, ὡς λέγεται, ἀριθμοῦνται μέχρι τοῦδε περὶ πεντακόσια μέ σκοπὸν νά ἔλθουν εἰς ταύτην τήν νήσον νά μᾶς ἐπιτεθοῦν.

Θά ἤμην εὐτυχῆς, κύριοι διοικηταί, νά ἐπληροφορούμην, ἐάν αὕτη ἡ συνωμοσία ὀργανίσθη ἢ ἐπεδοκιμάσθη ὑπό τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως ἢ ὄχι. Τοῦτο θά εἶναι πρὸς ὀδηγίαν μου, ἐπειδὴ εἶμαι ἀντιπρόσωπος τοῦ πληθυσμοῦ ταύτης τῆς νήσου.

Ἐλπίζω, κύριοι διοικηταί, ὅτι θά εὐαρεστηθῆτε νά μοῦ ἀνακοινώσετε τήν γνώμη σας ἐπὶ τοῦ ἐρωτήματός μου.

9. Αὐτόθι, 30-31.

Δεχθῆτε εὐμενῶς, κύριοι, τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἐξαιρέτου πρὸς ὑμᾶς ὑπολήψεώς μου.

Σύρα τῇ 18 Ἰανουρίου 1823

Ὁ προξενικός πράκτωρ τῆς Γαλλίας

NATALE VUCINO»¹⁰.

β) «Οἱ πρόκριτοι Ἵδρας

Πρὸς τὸν ἐν Σύρῳ προξενικὸν πράκτορα τῆς Αὐτοῦ χριστιανικωτάτης Μεγαλειότητος

Κύριοι,

Δέν ἔχομεν μέχρι τοῦδε καμμίαν γνωστοποίησιν ὅτι, ἡ χριστιανικωτάτη Αὐτοῦ Μεγαλειότης νά ἔχη ἀναλάβῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν Αὐτῆς τὴν κοινότητα τῆς Σύρου καὶ εὐρίσκομεν σχεδὸν ἀσυμβιβάστους ἐν τῷ αὐτῷ προσώπῳ τὰς δύο ιδιότητες τὰς ὁποίας ὑμεῖς ὑποδύεσθε, προξενικοῦ πράκτορος δηλαδὴ μιᾶς Δυνάμεως καὶ ἀντιπροσώπου ἐνός λαοῦ ὑπηκόου μιᾶς ἄλλης Δυνάμεως.

Τὰ πλοῖα μας οὐδέποτε ἠνώχλησαν τὴν Σύρον, καίτοι ὑποκειμένην εἰς τοὺς Τούρκους, διὰ τὸν λόγον ὅτι κατοικεῖται ὑπὸ τῶν πιστευόντων εἰς τὸν Χριστόν, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν. Ἀκριβῶς ἔνεκα τούτου οἱ συμπολίται μας ἔρχονται ἀνενδοιάστως ἐκεῖ καὶ διεξάγουν ἐκεῖ ἐμπόριον μέ τὴν μεγαλυτέραν ἐμπιστοσύνην. Ἄλλως τε ἐθεωρήσαμεν πάντοτε μέ ἀδιαφορίαν τὴν ἀδιαφορίαν αὐτῶν πρὸς τὰς πολιτικάς μας ὑποθέσεις καὶ δέν δυνάμεθα νά πιστεύσωμεν ὅτι ἡ κυβέρνησις ἡμῶν θά ἐπέτρεπεν ἐκστρατεῖαν κατὰ τῆς Σύρου. Ἐάν παρασκευάζεται τοιαύτη ἐν Τήνῳ δέν εἶναι δυνατόν παρά νά εἶναι αὐθαίρετος. Ἐν τούτοις θά ἀνακοινώσωμεν τὴν ἐπιστολὴν σας εἰς τὴν κυβέρνησίν μας, τὴν ὁποῖαν ἔπρεπε πρὸς αὐτὴν καὶ ὄχι πρὸς τὴν ἡμετέραν κοινότητα νά ἀπευθύνετε, ἐάν ὁ σεπτὸς ἡμῶν κυρίαρχος ἦτο πραγματικῶς ὁ προστάτης τῆς Σύρου καὶ ἐάν πραγματικῶς ὑμεῖς ἦσθε ἀντιπρόσωπος τῆς νήσου ἐκείνης, ὥστε νά εἴχατε τὸ δικαίωμα νά ἀναμιχθῆτε εἰς τὰ πράγματα αὐτῆς.

Δεχθῆτε εὐμενῶς κύριε τὴν διαβεβαίωσιν τῆς πρὸς ὑμᾶς ὑπολήψεώς μας.

Οἱ πρόκριτοι τῆς νήσου Ἵδρας»¹¹.

10. ΑΚΥ, 9 (1928), 3-4.

11. Αὐτόθι, 4-6.

Β'. Ἡ κατάσταση στή Σίφνο

Στή Σίφνο ἐμφανίσθηκαν σύντομα οἱ ἀντίθετοι στήν Ἐπανάσταση, σχεδόν ἀμέσως μετά τήν ἀναχώρηση Ν. Χρυσογέλου καί πλέον τῶν 150 πολεμιστῶν ἐκστρατευτικοῦ Σώματος γιά τά πολεμικά πεδία· ἦταν οἱ πρόξενοι τῆς Γαλλίας καί τῆς Ἀγγλίας στό νησί, Μάτσας καί Μπαῶς ἀντίστοιχα, καθοδηγούμενοι ἀπό τόν Γάλλο συνάδελφό τους τῆς Μήλου Λουδοβίκο Μπρέστ. Αὐτοί μίσθωσαν τότε ἀρκετούς «ἀχρείους», μέ τούς ὁποίους ἄρχισαν νά δημιουργοῦν ζητήματα καί νά διαδίδουν ὅτι ἡ ἐπανάσταση θά ἀπετύγχανε, ὅτι οἱ Τοῦρκοι θά κατέστρεφαν τά νησιά καί θά ἔπνιγαν στό αἷμα τούς κατοίκους καί ἄλλα παρόμοια· ἀποτέλεσμα ἦταν νά ἀνασταλεῖ ὁ πρῶτος ἐνθουσιασμός καί, τελικά, νά προκύψει χωρισμός σέ δύο ἀντιμαχόμενες παρατάξεις, παρά τίς προσπάθειες τῆς τοπικῆς ἐφορίας νά ἀποκαταστήσει κλίμα ἡρεμίας καί ἐμπιστοσύνης, δεδομένης μάλιστα καί τῆς, ἐκ τῶν πραγμάτων, συμμετοχῆς τῶν πολεμιστῶν Σιφνίων στά πολεμικά πεδία ξηρᾶς καί θαλάσσης. Παρ' ὄλο τοῦτο, τό γεγονός τῆς ἐπιχειρουμένης παγιώσης καταστάσεως ἀναταραχῆς ἀπό τούς ἀντιθέτους μέσω τῶν ἐνεργειῶν τῶν «ἀχρείων», εἶχε ἀναγκάσει τούς ἐφόρους νά μὴν ἀπαντήσουν στήν προκήρυξη τῶν Ὑδραίων ἔγκαιρα· ἄν δηλαδή τό νησί τους μετεῖχε ἢ ὄχι στήν Ἐπανάσταση, ὅπως δήλωναν ἄλλα νησιά καί περιοχές.

Ἀποφασίστηκε λοιπόν ἀπό τήν ἐφορευτική Ἐπιτροπή νά ἀναφέρουν τά συντρέχοντα στόν τόπο τους στούς Ὑδραίους μέ γράμμα τῆς 23 Μαΐου 1821, τό ὁποῖο ἀπέστειλαν μέ τόν συμπολίτη τους Ἰωάννη Πρόκο, ὁ ὁποῖος θά ἱστοροῦσε καί προφορικά τά ὅσα δημιουργοῦσαν οἱ ἀντίθετοι.

Τό κείμενο τοῦ γράμματος:

«Εὐγενέστατοι ἄρχοντες τῆς νήσου Ὑδρας
κοινοί τοῦ Γένους εὐεργέται.

Γνωρίζοντες τά πρός τό γένος καί τήν κοινήν πατρίδα ἱερά χρέη μας, παρεσκευάζομεν τόν ἑαυτόν μας εἰς τήν ἐκπλήρωσιν τούτων, ἀφ' ὅτου τό πρός τάς Κυκλάδας κοινόν γράμμα σας ἐλάβομεν. Ἀλλά φροντίζοντες πρῶτον περί τῆς συστάσεως τῶν κοινῶν μας, ἀστατούντων εἰς τήν παροῦσαν περίστασιν, ἀνεβάλλομεν τήν, διά κοινοῦ μας γράμματος προσφοράν τῶν χρεῶν μας πρός τούς κοινούς ἡμῶν εὐεργέτας. Ζητοῦντες λοιπόν πρῶτον τήν περί τούτου συγγνώμην παρά τῆς φιλογενείας σας, σᾶς παρακαλοῦμεν νά μᾶς λογιζέσθε προθύμους, κατά τό χρέος μας, εἰς τάς δυνατάς μας ἐκδουλεύσεις,

κοινάς ὁμοίως καί μερικάς. Ἐφ' ᾧ καί ἀποστέλλομεν κοινῶς τόν συμπατριώτην μας κύριον Ἰωάννην Πρόκον, διά τοῦ ὁποίου προσμένομεν τάς ὁδηγίας καί τάς ἐπιταγάς τῆς ὑμετέρας φιλογενείας. (Σ) Ἐκ τῆς κοινῆς καγκελλαρίας τῆς νήσου Σίφνου τῇ 23 Μαΐου 1821»¹².

Ὁ Ἰωάννης Πρόκος ἐπέστρεψε στή Σίφνο κομίζοντας δεύτερο γράμμα τῶν Ὑδραίων, σύντομο μὲν στό περιεχόμενό του, ἐπιτιμητικό ὅμως σέ ἔννοιες, τό κείμενο τοῦ ὁποίου ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Κατοίκους τῆς νήσου Σίφνου Ὑδρα τῇ 27 Μαΐου 1821

Μέ δυσαρέσκειαν ἄκραν παρετηρήσαμεν εἰς τό 23 λήγοντος σημειωμένον νά διηγείσθε ὅτι ἀφοῦ πρό πολλοῦ εἰδοποιήθητε παρ' ἡμῶν περί τῆς ἀνυψώσεως τῆς ἱερᾶς Ἑλληνικῆς σημαίας καί ἐγέρσεως ὄλου τοῦ ἑλληνικοῦ γένους κατά τοῦ τυράννου, δέν ἐδυνήθητε ὅμως νά κάμετε τήν παραμικράν συνεισφοράν εἰς τό Γένος ἐξ αἰτίας στασιαστῶν τινῶν συμπατριωτῶν σας· ἤδη δέ τούτων παυσάντων προσφέρετε τήν προθυμίαν σας, ἐν ταύτῳ δέ ἐξαίτείσθε καί τάς ὁδηγίας μας. Διό γράφοντες ἐκ νέου παραγγέλλομεν ὑμῖν νά διαφυλάξητε εἰς τό ἐξῆς τήν εὐταξίαν τῆς πατρίδος σας, πρῶτον πάντων, νά ὑπακούετε εἰς τοὺς ἀρχηγούς σας, νά εἰσθε πρόθυμοι εἰς πᾶσαν δυνατήν ἐκδούλευσιν πρός τό Γένος. Διότι ὅστις φερθῆ ἀντιστροφῶς, ὁ τοιοῦτος θέλει παιδευθῆ αὐστηρῶς. Ὅλα τά δικαιώματα τῆς λεγομένης δεκατιᾶς, ἀφοῦ περισυνάξετε ἐν καιρῷ, ἀποθέσατε εἰς τόπον πεφυλαγμένον, ἡμεῖς δέ θέλομεν περί αὐτῶν παραγγεῖλαι ὑμῖν τά δέοντα.

(Οἱ πρόκριτοι τῆς νήσου Ὑδρας)»¹³.

Φαίνεται πῶς τά ἀντεπαναστατικά γεγονότα στή Σίφνο εἶχαν πάρει τότε τήν κατιούσα μέ ἐπικράτηση τῶν μελῶν τῆς τοπικῆς ἐφορίας, τά ὁποῖα, ὅλο τό προηγούμενο διάστημα, ἀγωνίζονταν γιά τόν κατευνασμό τῶν πνευμάτων καί τῶν ἀντιπαραθέσεων. Τοῦτο δέν σήμαινε ὅτι, οἱ κορυφαῖοι τῶν ἀντιθέτων εἶχαν πεισθεῖ γιά τήν ἐπιτυχή ἐκβαση τοῦ Ἀγῶνα· ἄλλωστε θεωροῦσαν ὅτι σέ περίπτωση πού θά συνέβαινε τοῦτο, κινδύνευαν νά χάσουν τά πρωτεῖα τους στόν τόπο καί τά οἰκονομικά τους συμφέροντα. Ἐκεῖνοι οἱ ἐλάχιστοι δηλαδή τῶν οἰκογενειῶν τῶν Μάτσα καί Μπάων. Ὅταν μάλιστα

12. ΑΚΥ, 7 (1926), 121.

13. Αὐτόθι, 143-144.

μερικές ημέρες αργότερα έγινε γνωστό ότι έφθασε (12 'Ιουνίου) στις Σπέτσες ο Δημήτριος Ύψηλάντης για να ήγηθεί του Άγωνα¹⁴, τήν επομένη «κατέφθασαν και απέσταλμένοι τής Σίφνου, ίνα προσκυνήσουν εκ μέρους τών κατοίκων» τόν Αρχηγό και να ενημερώσουν τόν Νικ. Χρυσόγελο, πού εύρίσκονταν ήδη εκεί, για τίς εξέλιξεις και τά γεγονότα του νησιού τους. Η είδηση μάλιστα τής άφιξης του Δημ. Ύψηλάντη, ως Αρχηγού τής Έπαναστάσεως, είχε, ως γεγονός, ιδιαίτερη σημασία τίς ώρες εκείνες άφου και στους μετέχοντες ενεργά στόν ξεσηκωμό Σιφνίους ύπήρξε στήριγμα και ενίσχυση κατά τών αντιπάλων τους. Και αναθάρρηση βεβαίως.

Γ'. Ενεργειες του Δημ. Ύψηλάντη.

Θαλάσσια πολεμικά γεγονότα. Πειρατεία

Ο Δημ. Ύψηλάντης συγκρότησε άμέσως Γραμματεία για τήν άσκηση τής Διοικήσεως, ανέδειξε δέ Α' Γραμματέα της τόν Νεόφυτο Βάμβα, παλαιόν μαθητή τής Σχολής Σίφνου και Β' Γραμματέα τόν Νικόλ. Χρυσόγελο¹⁵. Έδωσε έντολή για τήν άμεση αναδιοργάνωση τών έφοριών τών νησιών για τήν κανονική διοίκησή τους, όσο και για τήν συγκέντρωση τών άπαραιτήτων χρηματικών ποσών ύπέρ του στόλου πού θά τά προστάτευε. Τό έργο τής αναδιοργάνωσης άνέθεσε στόν Δημήτριο Θέμελη και έξαπέλυσε στά νησιά τήν ακόλουθη έγκύκλιο:

«Δυνάμει τής πληρεξουσιότητος τήν όποιαν μοί ένεπιστεύθη ο Γενικός Έπίτροπος τής άρχής Αρχιστράτηγος του Έλληνικού Έθνους και σεβαστός μοι αυτάδελφος Άλέξανδρος Ύψηλάντης, διορίζω κατά τάς θεμελιώδεις διατάξεις τής πρώτης Αρχής, τόν ευγενέστατον άρχοντα Ίσπράβνικον κύριον Δημήτριον Θέμελην πληρεξούσιον διά να περιέλθη τάς έλευθέρας νήσους του Αιγαίου Πελάγους, Πόρον, Κούλουρην, Αίγιναν, Ζιά, Θερμιά, Σέριφον, Σίφνον, Μύκονον, Σύραν, Τήνον, Άνδρον, Πάτμον, Σάμον, Λέρον, Κάλυμνον, Άστροπαλιά, Κάσον, Σύμην, Νίσυρον και να συστήση έφορίας κατά τάς δοθείσας εις αυτόν έγγράφους προσταγάς, πλην τής Ύδρας, Σπέτσης και Ψαρών. Διορίζονται λοιπόν οί προύχοντες και άπαξάπαντες οί κάτοικοι εκάστης νήσου να δώσωσι τήν άπαιτουμένην πίστιν και ευπειθειαν εις τούς περι σύστάσεως έφοριών λόγους του ειρημένου

14. Αὐτόθι, 202-203. Βλ. και Κων. Άθ. Διαμάντη, Δημήτριος Ύψηλάντης (1793-1832), Άθηναι 1966, 71 έπ.

15. Κων. Άθ. Διαμάντη, ό.π.

πληρεξουσίου, ὡς νά ἤμην ὁ ἴδιος, διὰ νά ἐκτελῶνται εὐκόλως καί ἀταράχως αἱ διαταγαί τοῦ ἀρχιστρατήγου χορηγοῦντες αὐτῷ πάντα τά χρειώδη καί τήν ἀνάλογον τοῦ ἀξιωματός του τιμήν.

Ἦδρα τῇ 17 Ἰουνίου 1821 Δημήτριος Ὑψηλάντης
(Τ.Σ.) ἐπί Ἰσπανικοῦ κηροῦ. Πληρεξούσιος τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτρόπου»¹⁶.

Τήν ἀνωτέρω ἐγκύκλιο ἀπέστειλε στά κατονομαζόμενα νησιά μέ δικό του γράμμα ὁ Δημ. Θέμελης τό ὅποιο ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Ἰσπράβνικος Δημήτριος ἐλέω Θεοῦ Ἐπίτροπος
τῆς Ἄσπρης Θαλάσσης

Πανιερώτατοι καί Σεβασμιώτατοι Ἀρχιερεῖς, Εὐγενέστατοι ἄρχοντες καί προεστῶτες καί πάντες οἱ προύχοντες τοῦ Γένους οἱ ἀπανταχοῦ εἰς τάς νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους Πόρου, Κούλουρης, Αἰγίνης, Τζίας, Θερμίων, Σερίφου, Σίφνου, Μυκόνου, Σύρας, Τήνου, Ἄνδρου, Πάτμου, Σάμου, Λέρου, Καλύμνου, Ἀστυπалаίας, Κάσου, Σύμης καί Νισύρου. Χάλκης καί Τήλου διατρίβοντες καί ἅπας ὁ κοινός λαός.

Ἄνδρες φιλογενεῖς καί φιλοπάτριδες

Γνωστή ἐγένετο πᾶσιν ὑμῖν ἡ λαμπρά καί αἰσία ἄφιξις τοῦ Ἐκλαμπροτάτου Δημητρίου Ὑψηλάντη πληρεξουσίου Ἐπιτρόπου καί Ἀρχιστρατήγου τοῦ Μεσημβρινοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ παρά τοῦ Σεβαστοῦ αὐτοῦ Αὐταδέλφου Πρίγκηπος καί Γενεράλη Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντη, Γενικοῦ Ἐπιτρόπου τοῦ Γένους ἡμῶν κατά τήν προκήρυξιν, ἣν ἐξαποπέλλω ἤδη εἰς ἡμᾶς. Ἐπειδή δέ ἡ ἐκλαμπρότης του ἀπέρχεται εἰς τήν ἐκστρατείαν τῆς Πελοποννήσου, ἐδιώρισεν ἐμέ ἐπίτροπόν του πληρεξούσιον εἰς τάς νήσους σας διὰ νά ἀποκαταστήσω Γενικήν Ἐθνικήν Διοίκησιν κατά τάς ἐγγράφους διαταγὰς καί ὀρδινίας του, τάς ὁποίας μέ τήν σύν Θεῷ ἄφιξίν μου, ἥτις θέλει γίνει μετ' οὐ πολύ μετὰ τῶν διορισθέντων μοι Ἑλληνικῶν πλοίων θέλετε ἰδεῖ. Ὅθεν σᾶς προειδοποιῶ ὅτι τά κατ' ἐνιαυτόν συναθροιζόμενα δοσίματα καί συνηθροισμένα εἰσοδήματα, νά φροντίσητε ἐπιμελῶς καί ἀόκνως νά συναχθῶσι καί ἤδη διὰ τήν προκειμένην ἐνεστῶσαν ἀνάγκην τοῦ γένους ὡσαύτως καί διὰ τήν κοινήν εὐταξίαν καί εὐκολίαν τῶν τοπικῶν ὑποθέσεων σας.

Ἐν τοσοῦτοις δέ, φίλοι ὁμογενεῖς, παραγγέλλω ὑμῖν ἀδελφικῶς μικροῖς τε καί μεγάλοις νά ἀκολουθήσητε ἀπαρασαλεύτως τάς ἄνω εἰρημένους ἀδελφικᾶς μου ὁδηγίας διὰ νά μὴν ὑποπέση τις εἰς τήν

16. Νικ. Α. Φοροπούλου, Δημ. Ἰ. Θέμελης, ὁ Πάτμιος, ἀγωνιστής φιλικός, «Δωδεκανησιακά Χρονικά», ΣΤ' (1979), 31.

ὀργήν τοῦ ἔθνους, ὡς μὴ χρησιμεύουσα αὐτῷ παντελῶς ἢ μετὰ ταῦτα μεταμέλεια.

Ταῦτα μὲν ἐν συντόμῳ, ἀσπαζόμενός σας δέ ἀδελφικῶς μένω.

Ἵδρα τῇ 18 Ἰουνίου 1821

Ὅλος πρόθυμος ὁ πατριώτης σας
Ἄρχων Ἰσπράβνικος Δημ. Θέμελης»¹⁷.

Ὁ Δημ. Θέμελης ἔφθασε στή Σίφνο μετὰ τόν Ἰούνιο μέ τίς σχετικές ὁδηγίες πού τοῦ εἶχαν δοθεῖ. Εἶχε συμφωνηθεῖ ὅτι οἱ τοπικές νησιωτικές ἐφορίες θά εἶχαν προϋσταμένην Ἀρχή τους τή γενική ἐφορία τῶν τριῶν ναυτικῶν νησιῶν Ἵδρας - Σπετσῶν - Ψαρῶν ἀπ' αὐτήν θά λάμβαναν διαταγές καί θά ἔδιναν ἀναφορές. Ἔτσι παγιώθηκε, κατά κάποιον τρόπο, ἡ ἐπαναστατική διοίκηση στή Σίφνο, ἄν καί ἡ ὁμάδα τῶν ἀντιθέτων ἐξακολουθοῦσε νά ἐνσπείρει ζιζάνια καί νά διατηρεῖ ἀρνητική συμπεριφορά πρὸς τήν τοπική διοικητική ἐφορία.

Τό σημαντικό εἶναι ὅτι ὁ τουρκικός στόλος εἶχε ἀναχαιτισθεῖ κατά τίς ἐξόδους του στίς θάλασσες πού ἐν τῷ μεταξύ εἶχαν κατακλυσθεῖ ἀπό τά ἑλληνικά πλοῖα μέ ὑψωμένη τήν ἐπαναστατική σημαία συλλαμβάνοντας ἢ καταβυθίζοντας μεμονωμένες τουρκικές μονάδες καί παρενοχλώντας μεγάλες τουρκικές καί αἰγυπτιακές ναυτικές δυνάμεις στό Κουσάντασι, Ἀλικαρνασσό, Κῶ, Ἰκαρία καί Χίο. Τόν Αὐγούστο, ἀφοῦ ὁ τουρκικός στόλος εἶχε ἐπιστρέψει στά Δαρδανέλια, οἱ ἑλληνικές ναυτικές δυνάμεις γύρισαν καί αὐτές στίς βάσεις τους. Τότε ὅμως ἐπεκράτησε στό Αἰγαῖο ἀναρχία, πειρατεία καί προβλήματα ἐπισιτισμοῦ τῶν νησιῶν. Γιά τό τελευταῖο θέμα τό ἐπόμενο σπουδαῖο ἔγγραφο:

«Εὐγενέστατε κύριε

Ἀλέξιε Νικολαΐδη, εἰς Βενετίαν

Ἐν Ἵδρα τῇ 6 Ἰουλίου 1821

Καταγινόμενον ἅπαν τό Ἑλληνικόν ἔθνος εἰς τόν παρόντα ἱερόν πόλεμον εἰς στρατιωτικά κινήματα καί γυμνάσεις, παρημελήθη τό θέρος τῶν γεννημάτων καθ' ὅλην τήν Ἑλλάδα, Πελοπόννησον καί τό Αἰγαῖον πέλαγος εἰς τρόπον ὅπου ἡ ρακόλτα (ἰταλ. raccolta = συγχομιδή, συγκέντρωση) σίτου καί λοιπῶν κατεφθάρη διόλου. Τά ἐμπορικά μας πλοῖα, ἀγαπητέ, τά ὅποια ἐδύναντο μέ εὐκολίαν νά προμηθεύσωσι τό γένος ἐκ τῶν γεννημάτων τούτων ἀπό τά πέρατα τοῦ κόσμου, αὐτά σήμερον ἔγιναν πολεμικά ὄλα, εἰς τρόπον ὅπου

17. Αὐτόθι.

ένωμένα μέ τά τῶν συμμάχων μας Σπετζιωτῶν καί Ψαριανῶν σχηματίζουσι μίαν δύναμιν ναυτικήν ἰκανήν νά βλάπτῃ τόν ὑπερήφανον ναυτικόν στόλον τοῦ βαρβάρου, νά τρέπῃ αὐτόν εἰς φυγήν καί νά ὑπερασπιῇ τό Ἑλληνικόν γένος.

Οὕτω λοιπόν διαφθαρεῖσα ἡ ρακόλτα τῶν γεννημάτων, εἰδοποιεῖσθε ἐξ ἡμῶν τῶν ὑπερμάχων τοῦ γένους νά κάμετε γνωστήν τήν συμφοράν ταύτην τῆς ρακόλτας εἰς τοὺς ὁμογενεῖς μας ἐμπόρους καί εἰς κάθε ἄλλον διά νά ρεγολαρισθῶσι (ἰταλ. regolare = κανονίζω, ρυθμίζω, τακτοποιῶ). Κατά τό παρόν τά σιτάρια σπανιώτατα καί εἰς γρόσια 11½ ἄ (= μέ) 12½ τό κοιλόν ὀκάδων εἴκοσι καί δύο· τά καλαμπόκια γρόσια 8 τό ἴδιον μέτρος.

Σᾶς ἀσπαζόμεθα εἰλικρινῶς καί μένομεν.

ἀγαπητοί σας

Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου Ἵδρας»¹⁸.

Μέ τήν ἐπιστολή αὐτή οἱ Ἵδραῖοι ἔγραψαν στόν πράκτορα τῶν ἐμπορευμάτων πού ἔστελναν μέ τά ἐμπορικά σκάφη τους στή Βενετία, νά ἐνημερώσει τοὺς ἐκεῖ ἀγοραστῆς ὅτι ἡ παραγωγή σιταριοῦ καί ἄλλων γεωργικῶν προϊόντων, μέ τά ὅποια τοὺς ἐφοδίαζαν, «κατεφθάρησαν διόλου», δηλ. εἶχαν ἐντελῶς καταστραφεῖ γιατί δέν εἶχαν συγκεντρωθεῖ ἐλλείψει ἐργατικῶν χεριῶν, ἐκείνων τῶν Ἑλλήνων ἀγωνιστῶν τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἄλλωστε τά ἐμπορικά σκάφη τους εἶχαν γίνει τότε «πολεμικά ὄλα» ὥστε σχηματίζαν πλέον «μίαν δύναμιν ναυτικήν ἰκανήν νά βλάπτῃ... τόν στόλον τοῦ βαρβάρου, νά τρέπῃ αὐτόν εἰς φυγήν» καί νά ὑπερασπίζεται «τό Ἑλληνικόν γένος». Εὐγενῆ καί ὑπερήφανα λόγια ἀνθρώπων τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους, ἐκείνων πού τό ἀνέστησαν!

Στά μέσα Αὐγούστου ὁ τουρκικός στόλος ἐπέστρεψε καί πάλι στό Αἰγαῖο, ἐνώθηκε στή Ρόδο μέ τόν αἰγυπτιακό καί κατευθύνθηκε στήν Πελοπόννησο γιά ἐνίσχυση τῶν ἐκεῖ τουρκικῶν δυνάμεων πού κατατροπώνονταν συνεχῶς ἀπό τίς ἐλληνικές. Ἡ ἀτολμία τοῦ Τούρκου ναυάρχου, κυρίως, καί οἱ συνεχεῖς παρενοχλήσεις τῶν Ἑλλήνων, ἀνάγκασαν τελικά αὐτόν νά ἐπιστρέφει στόν Βόσπορο (2 Νοεμβρίου) χωρίς νά ἐπιδιώξει ἐπιχειρήσεις στίς Κυκλάδες. Ἔτσι, ὁ πρῶτος χρόνος τῆς Ἐπαναστάσεως ἐκύλησε μέ τή γενική ἐπικράτησή της, παρά τίς ἀντεκδικήσεις τῶν Τούρκων στήν Κωνσταντινούπολη, τή Σμύρνη, Χίο, Σαμοθράκη πού εἶχαν σπεῖρει φόβο καί πανικό στά νησιά.

18. ΑΚΥ. 7 (1926), 283.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

ΕΤΟΣ 1822

Παράλληλα μέ τίς διεξαγόμενες πολεμικές επιχειρήσεις τών Ἑλλήνων κατά τών Τούρκων σέ στεριά καί θάλασσεσ, ἡ Προσωρινή Διοίκηση τῆσ Ἑλλάδοσ προῆλθε καί στή λήψη μέτρων γιά τή διοικητική ὀργάνωση τών ἐπαναστατημένων μερῶν. Ἰδιαίτερη φροντίδα ἐπέδειξε στή διοργάνωση τών νησιῶν μέ τή σύσταση τοῦ Ὀργανισμοῦ τών Ἐπαρχιῶν. Ὁ ἐν λόγω Ὀργανισμός εἶχε τρεῖσ βασικούς στόχουσ: α) τήν ἄσκησῆ ἐνιαίας διοικήσεωσ τουσ, β) τήν κατάργησῆ τών προσωρινῶν ἐφορειῶν πού εἶχε ἐφαρμόσει στήν Ἀρχή τῆσ Ἐπαναστάσεωσ ὁ Δημ. Ὑψηλάντησ καί γ) τόν διορισμό ὀργάνων ἀπό πρόσωπα τῆσ ἐμπιστοσύνησ τῆσ Κεντρικήσ Διοικήσεωσ τά ὁποῖα θά κινητοποιοῦσαν τοῦσ νησιῶτεσ στοῦσ σκοποῦσ τοῦ Ἀγῶνα, καί στήν ἐφαρμογή τών φορολογικῶν νόμων καί τήν ἐκτέλεσῆ τών διαταγῶν [Νόμοσ ἀριθ. 12/30-4-1822].

Μέ τό Διάταγμα 1180/1-5-1822 διορίσθηκε Ἀρμοστήσ τών Νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγουσ ὁ Κ. Μεταξᾶσ¹ προκειμένου νά ἐπιτύχει τή συλλογή χρηματικῶν εἰσφορῶν γιά τή συντήρησῆ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου πού τίς προστάτεψε ἀπό τόν ἐχθρικό. Μέ εἰσῆγησή του τά νησιά τοῦ Αἰγαίου Πελάγουσ διαιρέθησαν σέ ἕξι ἐπαρχίεσ καί τοποθετήθησαν σ' αὐτέσ, κατά τά τέλη Ἀπριλίου ἢ ἀρχέσ Μαΐου 1822, οἱ Ἐπαρχοι καί Ἀντέπαρχοι. Ἡ Σίφνοσ μέ τή Σέριφο ἀπετέλεσαν τότε Ἀντεπαρχία τῆσ Ἐπαρχίασ Νάξου μέ Ἀντέπαρχο τόν Παναγιώτη Καραϊωάννη, ὁ ὁποῖοσ ἔλαβε τόν διορισμό του στίσ 5 ἢ 6 Μαΐου 1822². Στίσ ἀντεπαρχίεσ θεσπίσθησαν θέσεισ γραμματέα, ὑποφροντιστῶν οἰκονομίασ, ἀστυνομίασ, λιμενάρχου καί στίσ ἐπί μέρουσ κοινότητεσ τρεῖσ δημογέροντεσ, εἰρηνοποιοῦ κριτῆ κ.ἄ. Παράλληλα ἰδρύθηκε καί ἡ Ἀρμοστεία τών Νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγουσ, ἕνα

1. «Σιφνιακά», 16 (2008), 119.

2. Αὐτόθι, 119-140.

συλλογικό δηλαδή ὄργανο ἐποπτείας τῶν ἐπαρχιακῶν Ἀρχῶν, τό ὁποῖο θά ἀντιπροσώπευε τήν Κυβέρνηση στή νησιά καί θά ἐφάρμοζε τόν φορολογικό νόμο. Ἀρμοστές διορίστηκαν ὁ Βενιαμίν Λέσβιος, ὁ Κων. Μεταξᾶς, ὁ Νικόλαος Οἰκονόμου καί ὁ Βασίλειος Γκίνης.

Περίπου τότε εἶχε ἐπιστρέψει στή Σίφνο ὁ Νικόλ. Χρυσόγελος, ὁ ὁποῖος ἐνημέρωσε προκρίτους καί λαό γιά τήν καλή ἐκβασή τῶν πραγμάτων τονίζοντας παράλληλα καί τήν ἀνάγκη οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τοῦ Ἄγωνα μέ κάθε τρόπο. Παρ' ὅλα ταῦτα ἐστίες ἀντιτιθεμένων ἐξακολουθοῦσαν νά ὑπάρχουν στό νησί, ἀκόμη καί στά Ἐξάμπελα, τό χωριό τοῦ Χρυσόγελου. Στίς 15 Ἀπριλίου 1822 οἱ πρόκριτοι Σίφνου τοῦ παρέδωσαν ἐπιστολή πρός τούς ἐφόρους Ἵδρας, ὅπου θά μετέβαινε ὁ διδάσκαλος. Σ' αὐτήν ἀνέφεραν ὅτι εἶναι πρόθυμοι νά ἐκτελέσουν κάθε διαταγήν τους καί ὅτι σύντομα θά ἔστελναν τά χρήματα πού συγκέντρωναν γιά τόν «θεοφρούρητον στόλον» τους, ἀπό τόν ὁποῖο περιέμεναν προστασία γιά νά μήν ὑποστοῦν καί αὐτοί «τά τῶν Χίων τραγικά παθήματα». Στή γραφή τους ἀπήντησαν οἱ Ἵδραῖοι ὅτι εἶναι εὐχαριστημένοι μαζί τους καί ὅτι «μετά πέντε ἤ ἕξι ἡμέρας κινεῖ πλοῖον μέ ἄνθρωπόν μας καί ἄνθρωπον τῆς ἐν Κορίνθω διοικήσεως... διά νά ὀργανίζωσιν ἐκάστην νῆσον καί παραλάβωσι τά χρήματα»³.

Μέσα στόν Μαῖο ὁ ἀντέπαρχος Παναγιώτης Καραϊωάννης ἐγκαταστάθηκε στή Σίφνο καί ξεκίνησε τό ἔργο του. Λίγο ἀργότερα, μέσα στόν ἴδιο μήνα, ἔφθασαν «μέ ἐν πλοῖον δεκαεξ κανονίων καί μίαν σκούναν τεσσάρων, ἔχοντες ἰκανήν στρατιωτικήν καί ναυτικήν δύναμιν» οἱ ἀρμοστές, οἱ ὁποῖοι, ἀφοῦ ἐκφώνησαν καταλλήλους λόγους, «διά κανονιοβολισμῶν καί ζητοκραυγῶν ὕψωσαν τήν Ἑλληνική Σημαία καί ἐγκαθίδρυσαν τόν διορισθέντα ἔπαρχον» ἐπισήμως, μετά δέ «ἐσχημάτισαν τάς δημογεροντίας δι' ἐκλογῆς τοῦ λαοῦ». Ἀφοῦ παρέλαβαν τά χρήματα τῶν «συνεισφορῶν» πού εἶχαν προηγουμένως συγκεντρωθεῖ, ἀνεχώρησαν ἀπό τή Σίφνο. Ἡ «συνεισφορά» τῶν Σιφνίων, ἀνερχομένη σέ 5839 γρόσια, θεωρήθηκε πολύ μικρή, ἀνάλογα μέ τόν πληθυσμό τους. [Σημειώνεται ὅτι ὀπισθεν τοῦ ἐγγράφου ἀπό 18 Μαΐου 1822 τῶν Σιφνίων, μέ τό ὁποῖο ἀπέδωσαν, κατά χωριό καί κατοίκους (ὄνομαστικῶς) τά καταβληθέντα ποσά, ταῦτα ἀνέρχονταν σέ 6.002.20 γρόσια, μέ τή σημείωση: «ἐλάβομεν γρ. 4829»]⁴. Ἄξιο σημείωσης, ἐπίσης, εἶναι ὅτι ἡ ἀνωτέρω «συνει-

3. Αὐτόθι, 125.

4. «Σιφνιακά», 7 (1999), 105-121, ὅπου χρηματ. συνεισφορές Σιφνίων ὀνομα-

σφορά» πραγματοποιήθηκε μόνον από 360 πολίτες, επί πληθυσμού 4.000 κατοίκων γι' αυτό οι πρόκριτοι έγραψαν «λυπούμεθα διότι ή ποσότης δέν ανταποκρίνεται μέ τήν προθυμίαν μας», τήν όποία ύπονόμευαν οί αντίθετοι⁵.

Όταν πλησίαζε τό καλοκαίρι τοῦ 1822, διάφορες φήμες άρχισαν νά κυκλοφοροῦν στό νησιά περί έπικειμένης καθόδου τοῦ τουρκικοῦ στόλου, ένισχυμένου καί μέ δυνάμεις τοῦ Αίγυπτιακοῦ, γιά τήν καταστροφή τους. Ακόμη ότι ό Δράμαλης εἶχε φθάσει έξω από τό Ναύπλιο κ.ά. φήμες πού έφερναν μεγάλη ταραχή στους κατοίκους τῶν άνωπεράσπιστων νησιῶν τῶν Κυκλάδων. Όταν μάλιστα επέστρεψε στίς 5 Ιουνίου από τή Μήλο ό Σίφνιος Πέτρος Μπᾶος, ύποπρόξενος τῆς Αγγλίας στό νησί του, καί έφερε τήν εἶδηση ότι έφθασε στό γειτονικό νησί ό Αίγυπτιακός στόλος, ό Αντέπαρχος Σίφνου έσπευσε νά εἰδοποιήσει σχετικῶς τούς Υδραίους μέ έγγραφό του τῆς 5 Ιουνίου, αὐτοί δέ τοῦ έγραψαν στίς 8 ότι οί πληροφορίες του δέν ήταν σωστές. Ό Καραϊωάννης άπήντησε αὐθημερόν ότι εἶχε ήδη έξακριβώσει ότι, όταν ό Μπᾶος εύρίσκονταν στή Μήλο, φιλέλληνας πλοίαρχος γαλλικοῦ σκάφους εἶχε ενημερώσει τόν εκεί πρόξενό τῆς Γαλλίας καί τίς άρχές τοῦ τόπου πώς εἶχε δεῖ 57 πολεμικά πλοία τοῦ Αίγυπτιακοῦ στόλου καί μόνο, όχι δέ ότι εἶχαν φθάσει καί στή Μήλο.

Τίς συνέπειες από τό πλῆθος τῶν διαφόρων φημῶν πού κατέκλυζαν τά νησιά τότε καί από τήν άκινήσια στίς βάσεις του τοῦ έλληνικοῦ στόλου, περιέγραψε ό Ιωάννης Βασιλείου, πρόκριτος τῆς Μήλου, πρὸς τούς Υδραίους, μέ τό έπόμενο γράμμα του τῆς 15ης Ιουλίου 1822:

«Εὐγενέστατοι άρχοντες τῆς νήσου Υδρας

Μήλος τῆ 15 Ιουλίου 1822

Μέ μεγάλην μας λύπην έμάθομεν τήν έπιδρομήν τῶν έχθρῶν εἰς τόν Μωρέαν, τήν νέαν άλωσιν τῆς Κορίνθου, τό ένδυνάμωμα τοῦ Αναπλίου καί τό διασκόρπισμα τῶν βουλευτῶν, τό όποῖον καί περισσότερον μάς άγγιξεν εἰς τήν ψυχήν. Αὐτά όλα μάς παρέστησαν ὡς ένώπιον ένός καθρέπτου τόν κίνδυνον εἰς τόν όποῖον εύρίσκεται

στικῶς. Σημειώνεται ότι οί, εκ τῶν αντίθετων στήν Έπανάσταση, προσέφεραν, έπιδεικνύοντας προφανῶς τήν οικονομική αὐτάρχειά τους, σημαντικά ποσά από 50-150 γρόσια έκαστος.

5. Αὐτόθι.

τό γένος τῶν Ἑλλήνων καί τόν ὄλεθρον τῆς Ἄσπρης θαλάσσης. Δέν ἡμπορεῖ ψυχὴ Ἑλληνική καί αἰσθαντική καί μή κλαύση πικρῶς διὰ τοιαῦτα δεινά καί ἀνέλπιστα ἀποτελέσματα. Τό γένος τῶν Ἑλλήνων, τό ὁποῖον μόλις ἔφθασε νά φαντασθῇ τήν ἐλευθερίαν, κύπτει ὄχι εἰς νέαν σκλαβίαν, ἀλλ' εἰς ἄτιμον θάνατον. Ἡμεῖς, εὐγενέστατοι ἄρχοντες, ὕστερον ἀπό τοιαῦτα ἀπευκταῖα ἀκούσματα, δέν ἔχομεν πλέον τήν εὐκολίαν διὰ νά συνάξωμεν ἐκεῖνο ὅπου οἱ συμπατριῶται μας πρόθυμοι ἐπρόσφερον εἰς τό γένος· διότι ἐκ τοῦ ἐνός μέρους μανθάνουν σχεδόν νέαν αἰχμαλωσίαν τοῦ Μωρέως, ἔνωσιν τῶν ἐχθρικών θαλασσιῶν δυνάμεων, τήν διάβασίν των διὰ τήν Πάτραν, τόν σκοπόν των διὰ τόν ὄλεθρον τῶν νήσων καί τέλος πάντων τήν ξαρματωσίαν τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων. Αὐτά ὅλα ἐμποδίζουν τόν καθένα ἀπό τό νά προσφέρῃ ἐκεῖνο ὅπου χρεωστεῖ ἢ προαιρεῖται καί τόν βιάζουσι νά δοθῇ εἰς φροντίδα τῆς ἰδίας σωτηρίας, τήν ὁποίαν πουθενά δέν εὐρίσκει. Αὐτά ὅλα ἐξακολουθοῦν ἀναμφιβόλως εἰς ὅλας τὰς νήσους, καί πλέον τί θά γίνῃ τό χάλι μας, ἀποροῦμεν. Μ' ὅλον τοῦτο ἡ ἐπιθυμία ὅπου ἔχομεν νά ἀκούσωμεν πάλιν τούς Ἑλληνας θριαμβευτάς καί ἐξουσιαστάς τοῦ Μωρέως, μᾶς καθυποβάλλει νά σᾶς παρακαλέσωμεν θερμῶς νά μᾶς γράψητε μέ τόν ἐπιφέροντα Κυριάκον ρεῖζην, τόν ὁποῖον ὑπεχρεώσαμεν νά στρέψῃ ὀγλήγορα μέ τήν ἀπόκρισίν σας, πῶς ἔχουν τά πράγματα, ἂν οἰκονομήθησαν ἢ ὄχι, ἂν εἰς τὰ Δερβένια εἶναι Ἑλληνική δύναμις ἢ ἐχθρική, ἂν τά καράβια σας μέλλουν νά ἐκπλεύσουν ἐκ νέου ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ καί πότε, ποία δύναμις ἐχθρική ἐμβῆκεν εἰς τόν Μωρέα, ἂν ἐπικρατῇ τό πολυθρύλητον σύστημα καί ὅσα ἄλλα διατρέχουν, διὰ νά πάρωμεν καί ἡμεῖς τά μέτρα μας καί νά οἰκονομήσωμεν τὰς δυστυχεῖς φαμελίας μας· διότι τό καταφύγιόν μας, τόν Μωρέα δηλ., τό ἐχάσαμεν καί ποῦ νά καταφύγωμεν ἀγνοοῦμεν καί ἐπομένως νά σᾶς φανερώσωμεν ὅτι εἰς τὰς 13 τρέχοντος ἦλθεν ἐδῶ μία κορβέτα Ἀγγλική ἀπό Σμύρνην, ἀπό τήν ὁποίαν ἐμάθομεν ὅτι εἰς τὰς 11 τοῦ ἰδίου ἠνταμώθη μέ τὰς Ὀθωμανικάς ἀρμάδας ἔξωθεν τῆς Μυτιλήνης καί ἐχαιρετίσθησαν μέ κανονάτας καί ὅτι ἦτον ὅλα 75 κομμάτια, ἕξ βασσέλα, ἑννέα φεργάδας καί δεκαπέντε κορβέτες καί νάβες καί τά λοιπά βρίκια καί πολάκες, ὅλα εἰς τὰ πανιά, δεστινάτα (ἰταλ. destinare = προορίζω) διὰ Πάτραν, ὁπόθεν ἤθελε πάρουν τόν καπ<ετάν> πασᾶν καί τά καράβια ὅπου ἐκεῖ ἦτον μέ προβιζιόνες (ἰταλ. pronvigione = προμήθεια), τὰς ὁποίας ἔμελλαν νά μεταφέρουν εἰς τὰ κάστρα καί ἔπειτα νά στρέψουν εἰς

τάς νήσους και νά τάς ἐξολοθρεύσουν. Αὐτά μᾶς ἐβεβαίωσε και μία Γαλλική φεργάδα ὅπου χθές ἦλθεν ἀπό Σμύρνην δέν ἤξεύρομεν ὅμως ἂν ἀπέρασε ἀκόμη ἢ ὄχι.

Σήμερον ἦλθεν ἐν βριγαντῖνον Μαλτέζικον μέ σημαίαν Ἀγγλικήν ἀπό Μύλους τοῦ Μωρέως φορτωμένον λάδι μέ 4 φαμελίας Χιώτας, μέ κάποιον Δημήτριον Παξιμάδην, Τήνιον και δύο τῆς ἀστυνομίας, τῶν ὁποίων τά ὀνόματα ἀγνοοῦμεν εἰσέτι. Τό ρηθέν βριγαντῖνον κάμνει νερά και ἴσως χασομερήση ἐδῶ.

Ἐν τοσοῦτω σᾶς προσκυνοῦμεν και μένομεν μέ τήν ἐπιθυμίαν τῆς ἀποκρίσεώς σας και εἶθε νά εἶναι παρηγορητική και εἰς τάς προσταγὰς σας.

Ὅλωσ πρόθυμοι
Οἱ ἐπιστάται και λοιποί
κάτοικοι τῆς νήσου Μήλου.

Οἱ ρηθέντες ἀστυνόμοι τοῦ Μωρέως μᾶς ὑπόσχονται ὅτι θέλει ἔλθουν εἰς Ἵδραν, πλὴν ἀμφιβάλλομεν. Ἡμεῖς ἤθελε τοὺς στείλωμεν και μή θέλοντας, ἂν τοὺς ἐγνωρίζαμεν ἐγκληματίας και ἂν δέν ἦτον εἰς Ἀγγλικήν σημαίαν.

Ἐνας Κεφαλλονίτης εἶχε κλέψει ἕνα τρεχαντήρι ἀπό Κούλουρην χθές τόν ἐξεσκεπάσαμεν και τό ἐπήραμεν και ἄς δοθῆ εἶδησις εἰς τοὺς Κουλουριώτας.

Ἰωάννης Βασιλείου»⁶.

Δύο ἡμέρες μετά ἔγραψε πρὸς τοὺς Ἵδραίους και ὁ ἀντέπαρχος Κέας Διον. Ὀρφανός τά ἐπόμενα:

«Ἀριθ. 28

Πρὸς τοὺς φιλογενεστάτους προύχοντας τῆς νήσου Ἵδρας.

Τό ἀπό 12ης τοῦ τρέχοντος εὐγενές ὑμέτερον γράμμα ἔλαβον και γνοὺς τά ἐν αὐτῶ, μ' ὄλον ὅτι κατά πολλά ἐλυπήθην διά τήν, ἣτις κυριεύει τοὺς Πελοποννησίους ἀκαταστασίαν και διχόνοιαν, ὅμως εἶναι εἰσέτι ἐλπίς σὺν Θεῷ ἔνεκα τῆς ὑμετέρας φιλογενείας (ἦν ἀπ' ἀρχῆς ἐδείξατε και δεικνύετε εἰς τό Γένος) και ναυτικῆς δυνάμεως τήν ὁποίαν ἀναμφιβόλως ἡ θεία πρόνοια θέλει διατηρεῖ και διασώζει ὑπερενισχύουσαν διά νά ματαιώσῃ τελευταῖον ὅλα τά τυραννικά κινήματα.

Μὴν ἀμφιβάλλων, κύριοι, ὅτι μετά παρέλευσιν ἐπτὰ ἡμερῶν ἀφ'

6. ΑΚΥ, 8 (1927), 325-326.

οὐ μοί ἐστάλη τό ὑμέτερον γράμμα συνέβησαν βέβαια πολλά πράγματα εἰς Πελοπόννησον καί διστάζων προθέτι εἰς ὅσα ἐδῶ ἄλλοθεν πόθεν διαφημίζονται, ἀποστέλλω ἤδη αὐτόθι τόν κύριον Νικόλαον Ρεβελάκην (τόν ὁποῖον παρακαλῶ νά δεχθῆτε εὐμενῶς) ὡς ἓνα τῶν φιλογενῶν, διά νά λάβῃ μίαν πληρεστέραν πληροφορίαν τῶν πραγμάτων, ἐπομένως δέ νά ἰδεάσῃ καί ἡμᾶς ἐδῶ διά ρέγολάν μας. Ἔρρωσθε.

Τῆ 17 Ἰουλίου 1822 Κέωθεν

Ὁ ἀντέπαρχος τῶν νήσων Τζίας καί Θερμίων
Διονύσιος Ὁρφανός»⁷.

Καταταραγμένοι καί οἱ Σίφνιοι τά ἐπόμενα:

«Εὐγενέστατοι κύριοι διοικηταί τῆς νήσου Ὑδρας.

Ἰδέαι κάκισται περί ἀνωμαλίας τῆς ὑπάρξεως τοῦ γένους μας πανταχόθεν ἀνεμπίστως διαφημιζόμενοι κατετάραξαν καί κατατράττουν ἡμᾶς ἅπαντας καί τί τό ποιητέον οὐκ οἶδαμεν. Διό ἀδελφικῶ θάρρει καταφεύγοντες πρός τήν φιλογενεϊάν σας, παρακαλοῦμεν θερμῶς νά μᾶς εἰδοποιήσετε ἀκριβῶς τά διατρέχοντα διά νά καθοδηγηθῶμεν ἐπομένως καί νά μὴν χανώμεθα ἀπό τὰς πανταχόθεν ταύτας κακάς εἰδήσεις, ἀπελπιζόμενοι καί ἀγνοοῦντες ποῦ μέλλομεν καταφυγόντες νά σωθῶμεν. Πεισμένοι δέ μένοντες ὅτι θέλομεν ἀξιωθῆ τῆς παρακλήσεώς μας ταύτης προσκυνοῦντες σας μένομεν.

[Σίφνος] 20 Ἰουλίου 1822

ὑποκλινέστατοι ἀδελφοί καί δοῦλοι
Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου Σίφνου»⁸.

Ἀκολούθησαν καί οἱ Σερίφιοι καταγράφοντες καί «τούς ἀτάκτους» τοῦ νησιοῦ τους πού «σκανδαλίζουν καί τούς τακτικούς καί δέν λαμβάνομεν» τίς οικονομικές ἐνισχύσεις ὑπέρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ στόλου:

«Εὐγενέστατοι φιλογενέστατοι κύριοι διοικηταί
τῆς νήσου πολιτείας Ὑδρας.

Εἰς τὰς ἀρχάς τοῦ Μαΐου ἐσύστησαν οἱ κύριοι ἀρμοσταί τό δέκατον τῆς πατρίδος μας ὅθεν τό κοινόν δέν εἶχεν εὐχαρίστησιν

7. ΑΚΥ, 8 (1927), 332.

8. ΑΚΥ, 8 (1927), 338.

εἰς αὐτούς ὅπου ἐσύστησαν. Μετέπειτα ἦλθεν ὁ ἀντέπαρχός μας διωρισμένος ὑπὸ τῆς Διοικήσεως, ὅστις ἐσύναξεν ὅλους τοὺς ἐγκατοίκους εἰς τὸν διωρισμένον τόπον ὁμιλώντας περὶ τοῦ δεκάτου διὰ νὰ τὰ καταβάλουν, οἵτινες ἔστερξαν διὰ νὰ δεκατισθοῦν ἀπὸ ὅλων τῶν προϊόντων καὶ πρὸς πίστωσιν ἐδιώρισαν ἐκ μέρους τοὺς διὰ νὰ ἐπιστατοῦσιν ἄνωθεν τοῦ δεκάτου ἐκείνους ὅπου ἤθελον. Φεύγοντες ἀπ' ἐδῶ ὁ ἀντέπαρχος περνώντας εἰς Σίφνον, ἐδυστρόπησαν πολλοὶ καὶ δέν ἤθελον εἰσακούσουν πλέον κατὰ τὴν διαταγὴν ὅπου κοινῶς ἔστερξαν, ὁμοίως δέ, καὶ εἰς τὸ εὐγενές αὐτῆς γράμμα ὅπου εἰς τὰς 20 τοῦ τρέχοντος ἐλάβομεν γεγραμμένον εἰς τὰς 14 τοῦ ἰδίου εἰς τοὺς ὁποίους ἀνεγνώσαμεν παρρησίαν οἵτινες καὶ εἰς αὐτὸ δέν ἤκουσαν. Ὅθεν παρακαλοῦμεν ἡμεῖς οἱ διορισθέντες δοῦλοι τοῦ ἄν οἱ κύριοι ἀρμοσταὶ διατρίβουν ἕως τῆς ὥρας εἰς τὰ αὐτόθι, νὰ τοὺς ὀρδινάρετε νὰ ἔλθωσιν καὶ πρὸς ἡμᾶς νὰ δώσωσιν ἰζάμιν εἰς τοὺς ἀτάκτους καὶ σκανδαλοποιούς πρὶν φθαρθῶσιν τὰ δέκατα. Κατ' ἐξοχὴν σέ παρακαλῶμεν, φιλογενέστατε κύριε κύρ Λάζαρε, ἵνα ἐπιτύχωμεν τῶν ἱκεσιῶν μας διὰ νὰ σταλθῶσιν οἱ ἄνωθεν, ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς πλέον ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἀτάκτους σκανδαλίζουσι καὶ τοὺς τακτικούς καὶ δέν λαμβάνομεν οὐδέν καὶ ἐν ταύτῳ φοβούμεθα μὲ τὸ νὰ ἐφονεύθῃ ἕνας ἐκ τῶν διωρισμένων κυρίων ἀρμοστών, ἀγκαλά καὶ στοχαζόμεθα νὰ εἶναι γνωστόν σας. Καίκια πολλά βλέπομεν νὰ ἔρχονται ἀπὸ τὰ αὐτόθι ἄνευ πασαπορτίων ὅθεν καὶ ἡμεῖς δέν τοὺς δίδομεν, ὡσάν ὅπου χωρὶς αὐτὸ φαίνεται νὰ εἶναι ἄτιμοι.

Ταῦτα καὶ ἀσπάζοντάς σας μένομεν.

Ἐν Σερίφῳ τῆ 22 Ἰουλίου 1822

Τῆς εὐγενείας τῆς δοῦλοι ταπεινοί

Οἱ ἐπιστάται

Ἀναστάσιος Λυμβαῖος καὶ οἱ σὺν ἐμοί»⁹.

Στίς 28 Ἰουλίου 1822 οἱ πρόκριτοι τῆς Ὑδρας ἔγραψαν «πρὸς τοὺς προκρίτους τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου» ὅτι «τὰ καράβια τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου μέ ἱκανά μπουρλότα ὀλοένα ἐτοιμάζονται, τόσον ἐδῶ, καθὼς καὶ εἰς ταῖς Σπέτζαις καὶ εἰς τὰ Ψαρά καὶ μέλλει μετ' ὀλίγας ἡμέρας νὰ ἐκπλεύσουν κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, τοῦ ὁποίου ὁ νέος καπετάν πασαῶς ἀπέθανεν ἀπὸ φυσικὸν θάνατον εἰς

9. ΑΚΥ, 8 (1927), 351-352.

Πάτρας. Ἐτοιμάζεται ἐδῶ καί πλοῖον διά νά ἀναλάβουν τήν περιήγηση τῶν νήσων οἱ ἀρμοσταί διά νά συνάξουν τάς συνεισφοράς καί τά δέκατα, τά ὅποια χρήματα ὅλα πρέπει νά χρησιμεύσουν διά τήν διατήρησιν τοῦ Χριστιανικοῦ στόλου, ἀπό τήν ὁποίαν ἐξήρτηται, ὡς ἡ πείρα δέκα πέντε μηνῶν τό ἀπέδειξεν, ἡ σωτηρία τῶν νήσων ὅλων καί τοῦ λοιποῦ ἔθνους»¹⁰.

Οἱ μήνες πάντως Αὐγουστος καί Σεπτέμβριος ἦταν μήνες φοβερῆς ἀγωνίας γιά τά νησιά. Γιατί, ἐκτός ἀπό τήν ἀπειλή τοῦ Αἴγυπτιακοῦ στόλου νά τά καταστρέψει, ἀπό τό δεύτερο δεκαήμερο τοῦ Ἰουλίου εἶχε ἤδη κάνει τήν ἐμφάνισή του καί ὁ τουρκικός στόλος, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ πέρασε ἔξω ἀπό τά Ψάρα καί τήν Ἵδρα, περιέπλευσε τήν Πελοπόννησο καί ἀγκυροβόλησε στόν κόλπο τῶν Πατρῶν. Οἱ πρόκριτοι τῶν νησιῶν περίμεναν ἀπό ὦρα σέ ὦρα τήν ἐπίθεσή του. Ὁ ἑλληνικός στόλος εἶχε παραταχθεῖ στά νοτιοανατολικά παράλια τῆς Πελοποννήσου καί περίμενε τήν ἐμφάνισή τοῦ ἐχθρικοῦ ἡ ὁποία πραγματοποιήθηκε στίς 8 Σεπτεμβρίου. Ἀπό τίς 8-15 τοῦ μηνός αὐτοῦ, ὁ ἑλληνικός στόλος ἀποτελούμενος ἀπό 58 πολεμικά πλοῖα καί 14 πυρπολικά πραγματοποίησε ἐπιθέσεις κατά τοῦ τουρκικοῦ, ὁ ὁποῖος, μετά ἀπό σοβαρές ἀπώλειες, ἀναγκάσθηκε στίς 15 νά ἀποπλεύσει γιά τό Αἴγαῖο¹¹.

Ὁ ἑπαρχος Σαντορίνης ἔγραψε πρὸς τοὺς Ἵδραῖους στίς 3 Αὐγούστου:

«Πρὸς τοὺς εὐγενεστάτους προύχοντας τῆς Ἵδρας

Αἱ στιγμαί μᾶς φαίνονται αἰῶνες ἕως νά ἴδωμεν τήν προσδοκωμένην ἐπιστροφὴν τῶν ἐξοχωτάτων ἀρμοστῶν αὕτη μόνη σώζει καί ἡμᾶς καί τήν Σαντορίνην, καί τάς ἄλλας νήσους, καί τό ὄχι ἀξιοκαταφρόνητον συμφέρον τῆς πατρίδος.

Οἱ ἀποστάται ἔπεσαν εἰς ἀπογνωσίαν μὴν ἐλπίζοντες συγγνώμην εἰς τά πταίσματά των ζητοῦν ν' αὐξήσωσιν τοὺς συνενόχους των ἐσχότισαν τόσον τόν εὐηθέστατον τοῦτον λαόν, ὥστε δέν δίδει πίστιν πλέον εἰς τάς πανταχόθεν ἀκουομένας λαμπράς εἰδήσεις, οὐτ' εἰς τά γράμματα τῆς Ὑπερτάτης Διοικήσεως, ἀλλά συρόμενος τυφλῶς εἰς τήν ἀπάτην γίνεται ὄργανον τῶν κατεργασμάτων των. Σήμερον οἱ ἀπ' αὐτοὺς ὀνομασθένες σύντυχοι μέ τόν ὠπλισμένον

10. ΑΚΥ. 8 (1927), 371-372.

11. Ἀντων. Λιγνοῦ, Ἱστορία τῆς Νήσου Ἵδρας, Ἀθῆναι 1953, τόμ. Β', 254-6.

ὄχλον ἐκυρίευσαν τὴν κοινὴν καγκελλαρίαν καὶ ἔσχισαν τὰ θεσπί-
σματα καὶ τὰ ἀντίγραφα τῆς τελευταίας ἐπιστολῆς τῆς Ὑπερτάτης
Διοικήσεως τὸ κακὸν ἄρχισε νὰ διαδίδεται εἰς τὰς πέριξ νήσους·
θέλει διαδοθῆ ἀπώτερον, ἂν διὰ τῆς φιλογενεστάτης προστασίας
σας ἢ Ὑπερτάτη Διοίκησις δέν προνοήσῃ... Ὅσα δέν προφθάνει
ὁ κάλαμός μας νὰ παραστήσῃ, ἀκούσατέ τα ἀπὸ τὴν φιλογένειαν
τοῦ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ ἀποστελλομένου σοφολογιωτάτου Νικολάου
Χρυσογέλου καὶ σπεύσατε εἰς βοήθειάν μας...

Τῆ 3 Αὐγούστου 1822 ἐν Σαντορήνῃ

Ὁ ἑπαρχος Σαντορήνης
Εὐαγγέλης Μαζαράκης

Ὁ γενικὸς γραμματεὺς
π. Αὐγερινὸς Ἴων»¹².

Στις 22 Αὐγούστου 1822 οἱ πρόκριτοι τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων
ἀπέστειλαν στοὺς νησιῶτες τὴν ἐπομένη ἐγκύκλιον:

« <Πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου>

Τὸ ἡμέτερον γένος τυραννόμενον ἀπανθρώπως τέσσαρας αἰῶ-
νας ἀνέλαβε τέλος πάντων τὰ ὄπλα διὰ νὰ ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τῆς
αἰσχροῦ δουλείας τῶν ἀπανθρώπων Ὀθωμανῶν καὶ ὁ πόλεμος ἐξ
ἀπροόπτου μετεβλήθη εἰς θρησκευτικόν καθότι βλέπομεν τοὺς συ-
ναδελφούς μας Χριστιανούς νὰ κατασφάζονται πανταχόθεν ὑπὸ
τῆς σκληρᾶς μαχαίρας τῶν Ὀθωμανῶν ὡς ἄρνια ἄκακα χωρὶς νὰ
λάβωσιν ὄπλα ἀνά χεῖρας ἐναντίον τοῦ τυράννου, ὡς τοῦτο ἀκο-
λουθεῖ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, Σμύρνην καὶ ἄλλα πολλὰ μέρη.
Οὔτε λαμβάνουσιν ἔλεος καὶ ἐκεῖνοι, ὅπου εἰς αὐτοὺς προσκυνοῦσιν,
ὡς ζωντανόν παράδειγμα τῆς Χίου μᾶς διδάσκει. Ἡμεῖς λοιπὸν
πολεμοῦμεν ὑπὲρ παντός, ὑπὲρ πίστεως, ὑπὲρ ἐλευθερίας, ὑπὲρ
πατρίδος, ὑπὲρ αὐτῆς τῆς ζωῆς. Δέν εἶναι λοιπὸν αἰσχύνῃ μεγάλη εἰς
τοὺς Ἕλληνας, ὄντας εἰς πόλεμον, ὅταν ἤκουσαν τὴν ἔφοδον τινῶν
ἀνάνδρων Ὀθωμανῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἀντί νὰ ἐξαγριωθῶσι
διὰ τοῦτο καὶ νὰ ὀρμήσωσιν ἐκ τῶν νήσων εἰς τὴν Πελοπόννησον νὰ
θυσιάσωσι τοὺς τοιοῦτους τολμητίας, τινές ἐξ αὐτῶν νὰ κράξωσιν
“ἡ Διοίκησις διελύθη καὶ ἡμεῖς δέν πληρώνομεν δέκατα”; Ἐπειδὴ
ὁμως εἰς πᾶσαν ἀμαρτίαν δίδεται συγχώρησις, διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς
παραβλέπομεν τὸ τοιοῦτον ἀμάρτημα, ὥστε ἐξαποστελλούσης τῆς
Διοικήσεως τοὺς τιμίους ἀρμοστάς κ. Βενιαμίν Λέσβιον, κ. Κων/νον

12. ΑΚΥ, 8 (1927), 384.

Μεταξᾶν, κύριον Νικόλαον Οἰκονόμου, κ. Βασίλειον Νικολάου Γκίνη καί κ. Χ^οΙωάννην Σκαντάλην. ἡμεῖς αἱ τρεῖς νῆσοι Ὑδρα, Σπέτσαι καί Ψαρά, αἱ ὁποῖαι ἀκαταπαύστως ἐπαγρυπνοῦσαι μέ τήν θαλάσσιαν δύναμίν μας κατά τοῦ τυρανικοῦ ἐδαπανήσαμεν πᾶσαν τήν ἡμετέραν περιουσίαν ὑπέρ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας, δίδομεν πᾶσαν δύναμιν εἰς αὐτούς εἰς τό νά συναθροίσωσι τάς συνεισφοράς, δάνεια καί δέκατα διά νά μᾶς προφθάσωσι χρήματα πρός διατήρησιν τοῦ ἡμετέρου στόλου ἐναντίον τοῦ ἐχθρικοῦ· καί ἄν κατά δυστυχίαν εὐρεθῶσιν ἄτομα τινά ἐναντιούμενα εἰς τό κοινόν συμφέρον καί εἰς τόν ὑπέρ πίστεως πόλεμον, θέλομεν τούς προφθάσει μέ ὅσα πλοῖα ἤθελον μᾶς ζητήσῃ πρός ποινήν τῶν τοιούτων. Ἀμφιβάλλομεν ὅμως ὅτι εὐρίσκονται ἄνθρωποι βαπτισμένοι εἰς τό ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, διά νά τολμήσουν νά λάβωσι τά ὄπλα κατά τοῦ Χριστιανισμοῦ καί νά γένωσι σύμμαχοι τοῦ Μωαμεθανισμοῦ. Ἐλπίζομεν ὅτι ἕκαστος ἡμῶν θέλει προσφέρει πᾶσαν θυσίαν ὑπέρ ἑαυτοῦ, πίστεως καί ἐλευθερίας.

Ἀπό Ὑδρας τῆ 22 Αὐγούστου 1822.

Οἱ πρόκριτοι τῆς νήσου Ὑδρας
Οἱ πρόκριτοι τῆς νήσου Σπετζῶν
Οἱ πληρεξούσιοι Ψαρῶν»¹³.

Ἡ καταστροφή τοῦ Δράμαλη τόν Αὐγούστο τοῦ 1822 καί οἱ νίκες τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου ἀνεπτέρωσαν τό ἠθικό τῶν νησιωτῶν καί ἔκαναν εὐχερέστερο τό ἔργο τῶν ἀντεπάρχων. Περί τά τέλη Αὐγούστου ἐπισκέφθηκαν τή Σίφνο οἱ ἐκ τῶν ἀρμοστῶν Μεταξᾶς καί Γκίνης γιά νά τονώσουν τό ἠθικό τῶν κατοίκων καί νά τούς πείσουν νά προσφέρουν ἀδιαμαρτύρητα τίς ἀπαραίτητες χρηματικές ἐνισχύσεις. Τότε συνέστησαν καί τό Ἀντεπαρχιακό Κριτήριο μέ πρόεδρο τόν Ἀντέπαρχο καί μέλη τούς Ζανῆ Ἰ. Καμπάνη, Ζανῆ Ἀλ. Καμπάνη καί Πέτρο Κων. Μπαῶ. Στή συνέχεια ἐπισκέφθηκαν καί ἄλλα νησιά καί ἀφοῦ συγκέντρωσαν «συνεισφορές καί δέκατα», ἐπέστρεψαν στήν Πάρο, παρέλαβαν καί τά χρήματα πού εἶχαν συγκεντρωθεῖ ἐκεῖ καί ξεκίνησαν γιά τήν Ὑδρα. Ὅμως, «διωχθέντες καί κινδυνεύσαντες νά γίνωσι λεία πειρατῶν, κατέφυγον εἰς τήν Σίφνον», ὅπως ἔγραψε σέ ἀναφορά του, μετά πολλά χρόνια (τό 1863) ὁ Σίφνιος καπετάν Δημήτρης Κώ<ν>στας, ὁ ὁποῖος τούς

13. Αὐτόθι, 435.

παρέλαβε «μετά τοῦ πλοίου του καί τούς μετέφερε ἀμισθί εἰς τήν Ὑδραν» ἀσφαλεῖς καί μέ τά χρήματα¹⁴.

Γιά τήν ἐπικρατοῦσα σέ ὅλα τά νησιά ἀναστάτωση μέ πρωταγωνιστές τούς ἀντιθέτους στήν Ἐπανάσταση εἶναι σχετικό καί τό ἐπόμενο ἔγγραφο τοῦ ἐπάρχου τῆς Τήνου:

«Ἀριθ. 430

Πρός τούς εὐγενεστάτους ἄρχοντας καί προκρίτους τῆς νήσου Ὑδρας.

Τῆ 9 Αὐγούστου 1822 ἐν Τήνω.

Τήν ἀπό 29 τοῦ λήξαντος ἐπιστολήν σας λαβόντες ἐχάρημεν ὑπερβαλλόντως, τοῦτο μέν διά τήν παρασκευαζομένην ἔκπλευσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, τοῦτο δέ διά τās ἀγαθάς ἀγγελίας ὅπου μᾶς δίδετε περί τῶν Ἑλληνικῶν θριάμβων κατὰ τῶν ἐχθρῶν καί σᾶς εὐχαριστοῦμεν. Ἡ θεία πρόνοια φροντίζουσα διά τήν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος ηὐδόκησε νά θριαμβεύσουν τά Ἑλληνικά ἄρματα καί αὐτήν τήν φοράν καί νά γίνῃ τάφος τῶν ἐχθρῶν ἡ Πελοπόννησος· ἀλλ' οἱ κακοί καί ταραχοποιοί ἄνθρωποι οἵτινες θυσιάζουσι τό μεγαλύτερον συμφέρον τῆς πατρίδος ἐπ' ἰδία των μικρᾶ ὠφελεία, οὔτε ἔπαυσαν οὔτε ἤδη παύουν διαταράττοντες τήν ἡσυχίαν τοῦ λαοῦ μέ χιλίους τρόπους, καθῶς καί διά τῆς ὑπ' ἀριθ. 387 προπεμφείσης ὑμῖν ἐπιστολῆς μας σᾶς εἰδοποιούσαμεν καί ἐμποδίζεται ἡ ἐκτέλεσις τῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος.

Μᾶς γράφετε νά φροντίζωμεν διά τήν σύναξιν δεκατιῶν διά νά εὐρουν ἔτοιμα χρήματα οἱ κύριοι ἄρμοσταί, ὅταν ἔλθουν· ἡμεῖς ἐξ αἰτίας τῶν ταραχοποιῶν αὐτῶν ἀνθρώπων ἐπαύσαμεν ἀπό τό νά συναζώμεν καί τήν ἀνά ψυχῆν συνεισφοράν καί ἄλλας συνεισφοράς ὅπου ἐσυναζόμεν, διότι βλέπομεν ὅτι ἤθελεν εἶναι ἐπικίνδυνον τοῦτον καί διά τήν ὑπόληψιν τῆς Διοικήσεως καί δι' ἡμᾶς τούς ἰδίους, καί μ' ὅλον ὅτι τά πράγματα τῆς Πελοποννήσου καί αὐτῆς τῆς Διοικήσεως ἔλαβον μορφήν καλητέραν καί μᾶς ἤλθον καί γράμματα τῆς Διοικήσεως εἰδοποιητικά τῶν λαμπρῶν νικῶν καί ἐπαπειλητικά διά τούς ταραχοποιούς καί κακούς ἀνθρώπους, μ' ὅλον τοῦτο δέν ἐγκρίνομεν νά κάμωμεν καμμίαν συνάθροισιν χρηματικήν, διότι γνωρίζομεν ὅτι δέν θέλομεν κατορθώσει ἄλλο, εἰμὴ ταραχήν. Ἐάν λοιπόν ἀδυνατοῦμεν κατὰ τοῦτο, πολλῶ μᾶλλον διά τά δέκατα, τά ὅποια διά νά εἶναι ἀνεκαθεν προνόμιον τοπικόν νά δίδουν ἀποκοπήν εἰς γρόσια ἕως 30.000 ἰντζίρκα (ἰταλ. *incirca* = περίπου) μαζί μέ τούς Λατίνους, καί

14. «Σιφνιακά», 9 (2001), 112-113.

διά νά μή θέλουν οί Λατῖνοι νά πληρώσουν, καί αὐτό δίδει σκάνδαλον μέγαλον εἰς τούς Ἀνατολικούς, ἐάν ζητήσωμεν νά τούς ὑποχρεώσωμεν νά δώσουν τήν ἀποκοπήν τῶν δεκάτων τους πρὶν τοῦ διοργανισμοῦ, θά ζητήσουν νά δώσουν μίαν μικράν ποσότητα καί αὐτό θέλει εἶναι πρὸς ζημιάν τῆς πατρίδος καί ἴσως καί ἀντισταθοῦν, διά νά μή δώσουν διόλου. Ὅθεν ἐκεῖνο ὁποῦ γνωρίζομεν ὠφέλιμον εἶναι, τό νά κάμετε κάθε τρόπον νά στείλετε τούς κυρίους ἀρμοστάς μέ πολεμικόν πλοῖον νά ἀρχίσουν τόν διοργανισμόν ὅσον τάχος καί νά ἔλθουν πρῶτον ἐδῶ διά νά βάλουν τόν διοργανισμόν καί τότε ὅλα ἐμβαίνουν εἰς τάξιν καί ἀποφασίζονται καί τά δέκατα καί συνάζοντα ἔπειτα ἐν εὐκολία καί εὐοδοῦνται τά συμφέροντα τῆς πατρίδος...

Περί τῶν ψευδοκηρύκων τῶν ὑπὸ διάφορα σχήματα περιφερομένων ὁποῦ μᾶς γράφετε, μᾶς γράφει κατ' ἐπιταγήν τῆς Ὑπερτάτης Διοικήσεως καί τό Μινιστέριον τῶν ἐσωτερικῶν καί θέλομεν μεταχειρισθῆ τήν ἀπαιτουμένην δραστηριότητα περὶ τούτου καί μείνατε ἡσυχιοί...

Ὁ ἑπαρχος τῆς νήσου Τήνου
(Σ) Ἐμμ. Σπυρίδωνος

Οἱ ἐπίτροποι»¹⁵.

Τά συντρέχοντα ὅμως γεγονότα μέσα στοὺς ἀνωτέρω μῆνες αὐτοῦ τοῦ χρόνου (1822), ὅπως οἱ διελεύσεις ἀπὸ τὰ νησιά ἐχθρικῶν ναυτικῶν μοιρῶν, τό κλίμα ἀβεβαιότητος καί ἐπικειμένων καταστροφῶν πού διέδιδαν οἱ ἀντίθετοι, εἶχαν καί στή Σίφνο, ὅπως καί σέ ὅλα τὰ νησιά, τόν πληθυσμό ἀνάστατο. Ἐνέργειες, ὅπως λ.χ. ἡ συγκέντρωση χρυσῶν καί ἀργυρῶν σκευῶν ἀπὸ ἐκκλησίες καί μοναστήρια γιά ἐκποίηση ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ στόλου, οἱ ἐπιζητούμενες ἀπὸ τῆ Διοίκηση «συνεισφορές» χρημάτων, μαζί μέ τήν ἐπιπεσοῦσα ἀκρίβεια τῶν τροφίμων, πού συνετέλεσε στή δημιουργία ἐπισιτιστικοῦ προβλήματος, ἀλλά καί ἡ ἄφιξη πολλῶν προσφύγων, εἶχαν φέρεи τούς νησιῶτες σέ ἀπελπιστική θέση. Ὁ διδάσκαλος τῆς Σχολῆς Σίφνου Νικόλαος Σπεράντσας ἐπὶ δεκαεπτὰ μῆνες ἦταν ἀπλήρωτος, γεγονός πού τόν ἀνάγκασε σέ παραίτηση στίς 6 Ὀκτωβρίου 1822 μέ ἀποτέλεσμα ἡ Σχολή νά διακόψει τή λειτουργία της ἐπὶ 2½ χρόνια! Στίς οἰκονομικές δυσχέρειες ἦλθε νά προστεθεῖ τότε καί ἡ «εἰσφορά» πού ἐπιβλήθηκε ἀπὸ τῆ Διοίκηση στοὺς ἀρχιερεῖς καί στόν ἀπουσιάζοντα ἀπὸ τήν ἔδρα του μητροπολίτη Σίφνου καί Μήλου Καλλίνικο 1750 γροσίων πού ἔπρεπε νά πληρώσει ἡ ἐπαρχία του.

15. ΑΚΥ, 8 (1927), 394.

Ὁ Νικόλαος Οἰκονόμος, ἀπὸ τοὺς ἀρμοστές, ἔγραψε ἀπὸ τὴν Παροικιά τῆς Πάρου στίς 15 Σεπτεμβρίου 1822 πρὸς τοὺς Ὑδραῖους:

«Ἄρχοντες, τὰ ὅσα τραβοῦμεν εἶναι ἀνεκδιήγητα ἀπὸ τὴν μεγάλην ἀταξίαν τῶν νησιῶν· μέ ἄλλον τρόπον δουλειά δέν ἐβγαίνει, μόνον μεταχειριζόμεθα τὴν βίαν καί καθημερινῶς στέλλομεν εἰς τὸ καράβι ἀνθρώπους, ὅπου στενοχωρούμενοι, γίνεται ἡ σύναξις. Ταῦτα πάντα περιττόν εἶναι νά σᾶς τά εἰπῶ· μέ τόν ἐρχομόν τοῦ Παξινοῦ τά πληροφορεῖσθε, ὅπου καί μέ τόν ἴδιον θέλω σᾶς γράφει τόν σκοπόν μου. Ἔσωθεν σᾶς σφαλῶ μίαν κόπιαν ἀπὸ διαφόρους εἰδήσεις αἱ ὁποῖαι ἀπὸ Τῆνον μᾶς ἐστάθησαν· καί μένω τῆς εὐγενείας σας»¹⁶.

Ὁ ἴδιος, τὴν ἐπομένη ἡμέρα, σέ γράμμα ἀπὸ τὴν Παροικιά ἐπίσης ἔγραψε: «μίαν ὥραν δέν ἡσυχάζω· μά τί νά κάμω ὅπου εἰς μεγάλην ἀταξίαν ἦτον τὰ νησιά· δέν ἔχω καιρόν νά γράψω. Ἐνα Ψαριανόν καράβι τὸ ἔστειλα πάλιν εἰς Νάξον μέ τόν Μάνθον διὰ νά καθυποβάλῃ (= ὑποχρεώσει) τὰ χωριά διὰ τὰ δέκατα, ὅπου ἕως τώρα δέν ἔδωσαν»! Καί στίς 17 Σεπτεμβρίου, ἀπὸ τὸ ἴδιο νησί: «Ἡμεῖς σήμερον ἀφεύκτως προσμένομεν τὴν σκούναν καί ἀμέσως μέ αὐτὴν στέλλομεν τὰ μέχρι τοῦδε συναχθέντα καί ἐν ταύτῳ μισεύομεν διὰ ἄλλην ἐπαρχίαν, ἐκείνην ὅπου στοχασθῶμεν καλλιώτερα καί περιπλέον κατὰ πῶς ἰδῶμεν σήμερον τὰ κινήματα τοῦ τυραννικοῦ στόλου, ὡσάν ὅπου ἀπόψε τὴν νύκτα μᾶς ἦλθε τὸ μεντζίλι ἀπὸ τὴν Σίφνον λέγοντάς μας ὅτι ὁ ἐχθρικός στόλος ἐφάνη δώδεκα μίλια κατὰ δυσμάς τῆς Σίφνου...»¹⁷.

Μετά τὴν Πάρο οἱ ἀρμοστές ἐπῆγαν στὴν Τῆνο, ἀπὸ τὴν ὁποῖα ὁ Νικ. Οἰκονόμου πληροφόρησε στίς 9 Ὀκτωβρίου 1822 τοὺς Ὑδραῖους ὅτι ἐκεῖ «ὑπαντήσαμεν μεγίστας δυσκολίας ἐκ τῶν συγκατοίκων Λατίνων... ἐνῶ ἅπασαι αἱ νῆσοι εἶναι εἰς μεγάλην ἀταξίαν καί πανταχόθεν ζητοῦσι τὴν παρουσίαν μας...»¹⁸. Κατὰ τοὺς ἀρμοστές, οἱ ψευδεῖς πληροφορίες πού διαδίδονταν ἀπὸ ἀντιθέτους καί ἐπιτήδειους, ἦταν ἐκείνες πού ἔκαναν μεγάλο κακό. Ἐγραψαν ἀπὸ τὴν Τῆνο ὅτι «ἡ κακεντρεχία ἐκείνου ὅστις διέσπειρε τὴν Βουλὴν προδότριαν καί τὴν Διοίκησιν διαλυθεῖσαν, ἔφερε τὰς νήσους ἄνω κάτω καί ἐπομένως ἐπροξένησε δυσκολίας μεγάλας καί ἀργοπορίας εἰς τὴν συνάθροισιν τῶν χρημάτων» ἀπαραιτήτων γιὰ τὴ διατήρησι τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου σέ ἐτοιμότητα καί συνέχιζαν: «Ἐδῶ ὅμως εἰς τὴν Τῆνον, ὡς οὔσαν συγκειμένην ἐξ Ἀνατολικῶν καί Δυτικῶν,

16. ΑΚΥ, 8 (1927), 485.

17. Αὐτόθι, 488.

18. Αὐτόθι, 532.

τό πράγμα ὑπῆρξεν ὑπέρογκον καί οἱ κόποι μας ἀπερίγραπτοι... Ἔχομεν γράμματα ἐξ Ἄνδρου, Σαντορήνης καί Σάμου ἐκτιθέμενα τάς μεγάλας ἀταξίας ἐκεῖ καί ζητοῦντα ταχεῖαν τήν ἐκεῖ παρουσίαν μας, ὥστε ἀποροῦμεν ποῦ πρέπει νά ὑπάγωμεν»¹⁹. Οἱ ἴδιοι, πάλι ἀπό τήν Τήνο, στίς 12 Ὀκτωβρίου, ἔγραψαν: «Ἐδῶ ἐφάνη ὁ ἐχθρικός στόλος τήν Τρίτην τό πρωῖ καί ἔχει δύο ἡμέρας μεταξύ Μυκόνου καί Νάξου· χθές ἔστειλαν μίαν βάρκαν ἔξω εἰς Μύκονον διά νά πάρῃ ἓνα καΐκι καί τούς ἐβάρεσαν <οἱ> ἀπέξω (ἐνν. τούς Μυκονιάτες) χωρίς νά ἀφήσουν νά τό πάρουν καί μία φεργάδα τοῦ Μειμέτ Ἀλῆ ἔρριξε ἔως πενήντα κανόνια. Σήμερον ἦλθον οἱ Μυκόνιοι καί ἐζητοῦσαν βοήθειαν ἀπό τήν Τήνον»²⁰. Οἱ δημογέροντες Θερμίων ἔγραψαν πρὸς τούς Ὑδραῖους στίς 13 Ὀκτωβρίου: «Σᾶς εἰδοποιοῦμεν ἐν συντομίᾳ ὅτι σήμερον περί τάς πέντε ὥρας ἔφθασεν ἓνα πλοιάριον Καλύμνιον εἰς τήν πατρίδα μας, τό ὅποιον ἐμίσευσεν ἀπό Σύραν τήν χθεσινήν ἡμέραν καί μᾶς διηγεῖται περί τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ὅτι εὐρίσκεται περί τά πέριξ τῆς Μυκόνου σταβέντο τῶν Δηλῶν καί τά μὲν μικρά καράβια ἄραξαν ἐκεῖ, τά δέ μεγάλα στέκονται εἰς τά πανιά· μάλιστα μᾶς λέγει ὅτι ὁ πασᾶς ἐπῆγε πλησίον τῆς Σύρας καί οἱ Συριανοί ἀμέσως ἐπῆγαν ἐπάνω καί τούς ἐτίμησαν τόσον, ὥστε τούς ἐφόρεσε καί καπότα. Παρά τοῖς ἄλλοις μᾶς λέγει καί τοῦτο· ὅτι δύο καράβια Ἑγγλέζικα ἐκατέβησαν ἀπό Κωνσταντινούπολιν καί ἐπῆγαν ἐπάνω εἰς τήν ἀρμάδα, τά ὅποια λέγουν ὅτι ἦτον φορτωμένα ζαχιρέ· Αὐτά ἔχομεν ἐπί τοῦ παρόντος, περί τῶν ὁποίων δέν λείπομεν εἰς τό νά τά εἰδοποιήσωμεν. Καί ταῦτα μὲν ἐν συντομίᾳ, μένομεν δέ, ὅλως πρόθυμοι, οἱ δημογέροντες τῆς νήσου Θερμίων»²¹.

Οἱ ἀρμοστές Βενιαμίν Λέσβιος καί Νικόλαος Οἰκονόμος, ἔγραψαν στούς Ὑδραῖους ἀπό τήν Τήνο στίς 13 Ὀκτωβρίου 1822:

«Προχθές σᾶς ἐγράψαμεν περί τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου καί σήμερον πάλιν σᾶς γράφομεν περί αὐτοῦ, ὅτι ἔχει τέσσαρας ἡμέρας ὅπου παρευρίσκεται μεταξύ Μυκόνου καί Νάξου. Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι αὐτός στέκεται ἐδῶ διά νά συναθροίσῃ τά καράβια ὅπου διεσκορπίσθησαν ἀπό τόν σφοδρόν ἄνεμον ὅπου μετά μίαν ἡμέραν τοῦ ἐρχομοῦ του ἔγινε καί σήμερον ἐσυναθροίσθησαν καθῶς ἐμάθομεν ἀπό τήν βάρδειάν μας, ὥστε μένει αὔριον νά ιδῶμεν τήν ἀπόφασίν της ποῦ

19. Αὐτόθι, 531.

20. Αὐτόθι, 542.

21. Αὐτόθι, 553-554.

ἔχει νά τραβήξει. Σήμερον ὁμως καί δύο καράβια κατέβαινον ἀπό τά ἄνω μέρη καί περνῶντες ἀπό τήν Σύραν ἐπῆγαν ἐπάνω εἰς τόν <τουρκικόν> στόλον, τό ἕνα μέ παντιέρα Ἑγγλέζικη καί τό ἄλλο μέ Ρωσικὴν, φορτωμένα. Τήν δευτέραν ἡμέραν ἀφ' οὗ ἔφθασαν σοτοβέντο τῆς Μυκόνου καί εἶδον τὰς σημαίας τὰς ἑλληνικάς, ἔρριψαν κανόνια ἀρκετά, ἐζήτησαν μέ τὰς βάρκας των νά πάρωσι ἕνα καΐκι μέ σιτάρι ὅπου ἦτον ἐκεῖ, πλὴν οἱ Ἕλληνες τοὺς ἀπεδίωξαν ἀπράκτους καί διὰ τοῦτο ἔρριψαν κάμποσες κανονιές. Τοὺς ἐστείλαμεν καί ἀπ' ἐδῶ ἕως διακοσίους ἐνόπλους ἀνθρώπους, μήπως καί ἤθελον δοκιμάσει νά κάμουν ἀπόβασιν ἕως τώρα ὁμως δέν ἔκαμον· καί ἡμεῖς ἐδῶ εὐρισκόμεθα εἰς τὰ ὄπλα καί ἀφήσαμεν ἀπό τό νά συναθροίζωμεν παράδες, ἐπειδὴ καί τό νησί ὅλον εἶναι εἰς τὰ ἄρματα. Μέ δεύτερον σᾶς γράφομεν πάλιν τήν κίνησιν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, σᾶς λέγομεν δέ ὅτι ἡμεῖς δέν ἠμποροῦμεν νά κάμωμέν τι, ἂν δέν ἰδῶμεν τό ἀποβησόμενον. Εἴητε ὑγιαίνοντες καί εὐδαιμονοῦντες»²².

Τέλος, οἱ ἀρμοστές τῶν νήσων Βενιαμίν Λέσβιος, Νικόλ. Οἰκονόμος καί Δημήτριος Λένος περιέγραψαν σέ ἔγγραφό τους τῆς 4ης Νοεμβρίου 1822 ποιάν «ἀναισχυντίαν» ἀντιμετώπισαν στή Σαντορήνη:

«ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς νήσου Σαντορήνης

Ἐπειδὴ καί εἰς τό πρῶτον, ὄντων ἐνταῦθα τῶν ἀρμοστῶν, οἱ νῦν σύνδικοι ἐξεφώνησαν ὅτι δέν γινώσκουσι Διοίκησιν καί ἔφθασαν εἰς τοσαύτην ἀναίδειαν ὥστε νά κρατήσωσι τοὺς ἀρμοστάς, καί ἐπειδὴ οἱ Σαντορηναῖοι ἀπεδίωξαν τόν ἑαυτῶν ἑπαρχον ἄνευ τῆς εἰδήσεως τῆς Ὑπερτάτης Διοικήσεως, οὔτε ἐζήτησαν ἕτερον ἐκεῖθεν. ἄλλ' ἔμειναν ὡς κεκομμένον μέλος τῆς Διοικήσεως, καί ἐπειδὴ ἤδη ἡμῶν ἐλθόντων εἰς Σαντορήνην, μᾶς ἐδέχθησαν μέ τὰ ὄπλα ἀνά χειρας ὡς ἐχθρούς ἢ ὡς φονεῖς καί ληστές, φθάσαντες εἰς τοσοῦτον ἀνοίας ὥστε νά μᾶς προστάζουν νά ἐξαρματωθοῦν οἱ ἄνθρωποι μας λέγοντες πρὸς ἡμᾶς, ἂν δέν μᾶς ἀρέσῃ, ἢ θάλασσα εἶναι πλατειά καί οὐκ ἔστιν ἀναισχυντία ἢ οὐκ ἐποίησαν δέροντες ἔμπροσθεν ἡμῶν τιμίους ἄνδρας <= ἐνν. τοὺς τοπικούς παράγοντες τῆς Διοικήσεως>, κωλύοντες ἕκαστον ἀπό τοῦ νά παρρησιασθῆ εἰς ἡμᾶς. ἐμποδίζοντες διὰ μαχαιρῶν πάντα πατριώτην ζητοῦντα νά ἔλθῃ εἰς τήν γενικὴν συνέλευσιν καί συγχωροῦντες τήν δίοδον μόνον εἰς

22. Αὐτόθι, 543-544.

τούς συμπατριαστάς αὐτῶν, ὥστε καί ἐπλήγωσαν τόν βουλευτήν κύριον Ἀντώνιον Μπαρμπαρήγον, κλέπτοντες καί διαρπάζοντας τά δέκατα τῆς Διοικήσεως καί δαπανῶντες αὐτά εἰς τούς φύλακας τῆς τυραννικῆς αὐτῶν καί ἀναισχύντου καντζελλαρίας, ἔργα τά ὅποια εἶναι κήρυκες σαφέστατοι ὅτι ἡ τούτων καντζελλαρία εἶναι μισθωτή ὑπό τῶν Ὀθωμανῶν, καί ἐπειδή τέλος πάντων μέ τά ὄπλα ἀνά χεῖρας μᾶς ἐβίασαν νά ἐπικυρώσωμεν τήν ἐπαναστατικὴν αὐτῶν καντζελλαρίαν καί τήν ἐφίδρυσιν τοῦ παρά τῆς Ὑπερτάτης Διοικήσεως ἀποβληθέντος Ἁγίου Σαντορήνης, ἀγνοοῦντες ὅτι πᾶν βίαιον ἄκυρον, κηρύττομεν τά παρ' ἡμῶν ὑπογραφέντα ὅτι εἶναι ἄκυρα καί τούς Σαντορηναίους ἐχθρούς τῆς Διοικήσεως καί τήν Σαντορήνην εἰς πολιορκίαν. Πᾶν πλοῖον Σαντορηναῖον νά λαφυραγωγῆται. Θέλομεν γράψει καί πρὸς τήν Ὑπερτάτην Διοίκησιν νά διορίσῃ εἰς τήν Ὑδραν, Σπέτζας καί Ψαρά νά στείλωσι πλοῖα νά πολιορκήσωσι τήν Σαντορήνην καί τοῦτο ἕως νά ἐξυπνήσῃ ὁ λαός νά συλλάβῃ τούς πρώτους ἀποστάτας καί ἀρχηγούς ταύτης τῆς ἀναρχίας, τούς συνδίκους, τούτέστι τόν λογοθέτην Μιχαήλ Λαγκαδᾶν, τόν Τζωρτζάκη Σορότον, τόν Ἀντωνάκη Λαγκαδᾶν, τόν Μαρινάκη Μπαρμπαρήγον, τόν Κωνσταντάκη Λαγκαδᾶν, τόν Χ^ο Μανωλιόν Δρόσον καί τόν ἀχρειέστατον πάντων καί γραμματικόν αὐτῶν Σπυρίδωνα Καοῦστον καί ἕως οὗ νά ὑπάγωσιν εἰς τήν Διοίκησιν νά ζητήσωσιν ἔπαρχον, καί ἀφοῦ οὗτοι οἱ ἔξ συλληφθῶσι καί σταλῶσιν εἰς τήν Διοίκησιν νά ζητήσωσιν ἔπαρχον παρά τῆς Διοικήσεως, τότε ὅλος ὁ λαός τῆς νήσου Σαντορήνης μένει συγκεχωρημένος καί μέλος τῆς Ὑπερτάτης Διοικήσεως· ὁ δέ Ἅγιος Σαντορήνης πρέπει νά ὑπάγῃ εἰς τήν Ὑπερτάτην Διοίκησιν διὰ νά ἀπολογηθῇ εἰς τόν Μινίστρον τῆς Θρησκείας διὰ τὰς κατηγορίας καθ' ἃσπερ αὐτόν ἐκατηγόρησαν καί ἕως ὅπου τοῦτο δέν ἤθελεν ἐκτελέσει. ἡ Διοίκησις δέν τόν ἀναγνωρίζει διὰ ἀρχιερέα.

“Ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν. ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶ καί ληστής”.

Ἐν πλοίῳ Ἐπαμεινώνδας εἰς τήν Καμένην τῇ 4 9βρίου 1822.

Οἱ ἀρμοσταί τῶν νήσων.

Βενιαμίν Λέσβιος

Νικόλαος Οἰκονόμος

Δημήτριος Λένος»²³.

23. Αὐτόθι, 601-602.

Από τὰ ἱκανοῦ ἀριθμοῦ παραδείγματα πού παρετέθησαν ἀνωτέρω, τὰ ὁποῖα φανερώνουν τήν ἐπικρατοῦσα γενική ἀναστάτωση στά νησιά σέ κρίσιμες ὥρες καί ἀπό τά, κατωτέρω, δύο ἀποσπάσματα ἐπιστολῶν τοῦ Θεόδωρου Κολοκοτρώνη πρὸς τοὺς Ὑδραῖους τῆς 8ης καί 23ης Ὀκτωβρίου ἀντίστοιχα, ὁ ἀναγνώστης ἀντιλαμβάνεται ἄριστα τοὺς πραγματικούς λόγους ἀδυναμίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης νά ἐπιδιώξη καί ἐπιτύχη, ὅπως ἤμποροῦσε, γρήγορα τόν δίκαιο ἀγῶνα του.

Ἀπόσπασμα 1ο:

«Ἡμεῖς ὅλοι οἱ Ἕλληνες μὴ ἀνεχόμενοι πλέον τόν βαρύτερον ζυγόν τυραννίας, μέ μίαν γνώμην καί ὁρμήν, ἐπικαλεσθέντες τήν θείαν βοήθειαν ἐδράξαμεν τὰ ὄπλα ἐπὶ σκοπῶ νά τόν ἀποτινάξωμεν πλέον καί νά ζήσωμεν ἐλεύθεροι, καί ἀπεφασίσαμεν ἢ νά ἀποθάνωμεν τό ἔθνος ὀλόκληρον, ἢ δοῦλοι τινός νά μὴν εἴμεθα εἰς τό ἐξῆς· ἀπεφασίσαμεν εἰς τό πολίτευμά μας νά μὴ παραδειγματισθῶμεν τοὺς βαρβάρους τυράννους μας, ἀλλά τοὺς ἐνδόξους καί ἀμιμήτους ἐκείνους προγόνους μας, οἱ ὁποῖοι ἐδοξάσθησαν διότι ἐξηκρίβωσαν τοὺς νόμους τῆς ἐλευθερίας, κατεστάθησαν διδάσκαλοι τῆς εὐγενοῦς ἀνθρωπίνου κοινωνίας καί τήν ἐδιαυθέντευσαν μέ τὰ ὄπλα καί μέ τό αἷμα των ἐκείνους τοὺς ὁποῖους τέλος πάντων ἡ ἐσωτερική των ἀκαταστασία πρό δύο χιλιάδας χρόνων ἠφάνισε καί ἐδούλωσε καί τῶν ὁποίων ἡμεῖς εἴμεθα τώρα ἐσχάτως δυστυχεῖς ἢ εὐτυχεῖς ἀπόγονοι. Πατριῶται! Πόσον δυσανάλογοι εἴμεθα πρὸς τοὺς πολεμοῦντας μας παμπληθεῖς καί δυνατωτέρους ἐχθρούς καί πόσον ἐλλιπεῖς ὄλων τῶν ἀναγκαίων μέσων καί ἀνίκανοι εἰς τό νά καταπολεμῶμεν ἓν τοιοῦτον φοβερόν θηρίον, ὅλοι τό αἰσθάνεσθε, ὥστε ἡ θεία βοήθεια καί ἡ γενική ἔνωσις καί σύμπνοιά μας καί ἡ ἀφοσίωσις ὄλων μας πρὸς τόν ἱερόν τοῦτον ἀγῶνα, εἶναι τὰ μόνα μέσα ὅπου μᾶς δίδουν ἐλπίδα καλῆς ἐκβάσεως τοῦ ἐπιχειρήματός μας. Ἀνάθεμα ἔστω καί τῆς θείας καί τῆς πατριωτικῆς μερίδος, ὅστις εἰς τὰς ὑπέρ πατρίδος πράξεις του σκοπόν ἔχει τό μερικόν συμφέρον καί τήν ὠφέλειάν του καί ὅστις ἀντιπράττει εἰς τήν κοινήν ἔνωσιν καί ὁμόνοιαν»²⁴.

24. Αὐτόθι, 529-530.

Ἀπόσπασμα 2ο:

«Εὐγενέστατοι καὶ φιλογενέστατοι πρόκριτοι τῶν νήσων Ἰδρας, Πετζῶν καὶ Ψαρῶν.

Κύριοι,

Τό Ἑλληνικόν ἔθνος ἀπόλλυται, ὄχι ἀπό μεγάλας δυνάμεις τῶν ἐχθρῶν καὶ ἐδικήν του ἀδυναμίαν, ἀλλά ἀπό μόνην τήν ἀχώριστόν του ἀκαταστασίαν οἱ Τοῦρκοι προχωροῦν πανταχόθεν, προχωροῦν εἰς τήν Δυτικὴν Ἑλλάδα, ἐπροχώρησαν εἰς τήν Ἀνατολικήν, ἐπάτησαν τόν Σάλωνα, καθὼς θέλετε πληροφορηθῆ ἀπό τὰ ἐσώκλειστα καὶ καθὼς ἐπληροφορήθητε ἴσως καὶ ἀλλαχόθεν καὶ τώρα ἐμβαίνουν εἰς τήν Πελοπόννησον καὶ δέν ἠξεύρω ἂν ἤμπορῆ μετὰ τόν χαμόν τῆς Πελοποννήσου νά ὑπάρξῃ πλέον Ἑλλάς. Ὅστις στοχάζεται τόν ἑαυτὸν του εἰς ἀσφάλειαν, ἄς ἠξεύρει ὅτι ὁ καθεὶς τό ἄτομόν του ἠμπορεῖ ἴσως νά ἔχῃ εἰς ἀσφάλειαν καὶ νά τό σώσῃ, ὄχι ὁμως καὶ μέρος Ἑλλάδος. Βέβαια, ἀδελφοί, ἡ πατρίς χάνεται ἐξ ὀλοκλήρου, ἂν οἱ ἔχοντες τήν ἐπιρροήν τοῦ λαοῦ τῶν διαφόρων μερῶν τῆς δέν συντρέξουν μέ πατριωτισμόν καὶ μέ ζῆλον καὶ δέν μεταχειρισθοῦν ὅλα τὰ μέσα ὅσα ὁ Θεός τοὺς ἐχάρισε, ἴσως δι' αὐτό τοῦτο, νά τὰ μεταχειρισθοῦν διὰ τήν πατρίδα των. Ἄν ὅλοι οἱ δυνάμενοι δέν συντρέξουν καὶ τώρα καὶ εἰς τόν κρίσιμον τοῦτον ποῦντον, ἴσως τοῦτο μόνον θά κερδήσουν, τό νά σταθοῦν θεαταί τοῦ χαμοῦ τῶν ἀδελφῶν των, νά ἰδοῦν ἀπό πρύμνης ἀπολλυμένους τοὺς ἀδελφούς των κατὰ τήν πρῶραν. Ἐγὼ καὶ τό ὑπέρ δυνάμιν μου, μάρτυς μου ὁ Κύριος, ἀγωνίζομαι, καὶ τό ὀλοῦστερινόν ἀπευκταῖον ὅπου προσμένω νά ἰδῶ, εἶναι τό νά συναποθάνω μέ τοὺς πατριώτας μου· εὐχομαι ὁμως νά δυνηθῶμεν νά σώσωμεν τήν πατρίδα καὶ εἰς ταύτην τήν περίστασιν, ν' ἀπαντήσωμεν καὶ ταύτην τήν ὀρμήν τοῦ ἐχθροῦ. Αναπτύσσω ὅλας μου τὰς ιδέας, καὶ ἐκεῖνο ὅπου βλέπω ἀναγκαῖον διὰ τήν σωτηρίαν τῆς πατρίδος εἶναι τό νά προφθάσουν δέκα ἕως δώδεκα πλοῖα, τὰ ὅποια νά ἐμφυχώσουν καὶ τὰ παράλια τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, νά εἰσέλθουν καὶ εἰς τόν Κορινθιακόν κόλπον ἴσως ἐμποδίσουν τήν διάβασιν τῶν ἐχθρῶν, καὶ τό μέγιστον, νά τοὺς ἐμποδίσουν τὰς τροφάς καὶ εἰ δυνατόν, νά καύσουν τὰ πλοῖα τὰ ἐχθρικά ὅπου ἐν αὐτῷ εὐρίσκονται· αὐτά εἶναι ἡ μόνη σωτηρία εἰς αὐτήν τήν περίστασιν. Θελήσατε, ἀδελφοί, νά σώσετε τήν πατρίδα, ἥτις, ἂν ἐλευθερωθῆ, θέλει σᾶς βλέπει μ' εὐγνωμοσύνην καὶ θέλει ἀποδίδει τόν Πᾶν εἰς Σᾶς...»²⁵.

25. Αὐτόθι, 573-574.

Ἔτσι εἶχαν τά πράγματα καί οἱ σοφές παρεμβάσεις τοῦ πολυπειροῦ στρατηγοῦ Θεόδ. Κολοκοτρώνη μέ τίς σημαντικές στρατιωτικές θέσεις-ἀπόψεις του καί ἐξύψωση τοῦ ἠθικοῦ φρονήματος πολεμιστῶν καί Λαοῦ πού ἔφερναν ἀποτελέσματα. Καί ἡ Ἐπανάσταση συνέχιζε τήν πορεία της. Τό μινιστέριο (= ὑπουργεῖο) τῆς Θρησκείας μάλιστα μέ τό ὑπ' ἀριθ. 649/23 Νοεμβρίου 1822 ἔγγραφό του γνωστοποίησε πρὸς τοὺς «εὐλαβεστάτους ἱερεῖς» τῆς Μητροπόλεως Σίφνου καί Μήλου ὅτι ἡ παράδοση «νά μνημονεύονται τά ὀνόματα, τόσο τῶν κατά τόπων ἀρχιερέων, ὅσον καί τά ὀνόματα τῶν εὐσεβῶν βασιλέων» πού «εἶχε καταλυθεῖ ἀφ' ἧς ὑπέπεσον οἱ Χριστιανοί εἰς τόν βάρβαρον ζυγόν τῶν Ὀθωμανῶν», ἀποφασίσθηκε νά ἐπανέλθει κατά τίς ἱερές τελετές καί ἔδινε ἐντολή νά μνημονεύουν στά εἰρηνικά:

«Ἵπέρ τῶν εὐσεβῶν καί θεοφυλάκτων ἡμῶν βουλευτῶν, ἀρχιστρατήγων, στρατηγῶν καί παντός τοῦ στρατοπέδου καί τοῦ λαοῦ, τοῦ κατά θάλασσαν καί ξηράν καί ὑπέρ τοῦ ὑποτάξαι ὑπό τοὺς πόδας αὐτοῦ πάντα ἐχθρόν καί πολέμιον, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν»²⁶.

Ἡ ζωή λοιπόν συνέχιζε τόν δρόμο της μέ τά καθημερινά ζητήματα καί τίς ἀνάγκες της, ἡ δέ Ἑλληνική Διοίκηση εἶχε τόν λόγο γιά τήν, κατά τό δυνατόν, ἐπίλυση τῶν ἀναφυωμένων ζητημάτων. Τότε μάλιστα, κατόπιν αἰτήσεως τῶν Σιφνίων, μερίμνησε γιά τήν ἀναπλήρωση τοῦ ἀπουσιάζοντος ἀπό τήν ἔδρα του μητροπολίτου Σίφνου καί Μήλου Καλλινίκου, μέ μεσολάβηση καί τοῦ Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, διορίζοντας ὡς τοποτηρητήν του τόν Ἄνδριο ἀρχιμανδρίτη Λεόντιο Καμπάνη, ὁ ὁποῖος ἀνέλαβε τά καθήκοντά του τόν Ἰούλιο τοῦ 1823²⁷.

Κλείνοντας καί αὐτό τό κεφάλαιο, σημειώνεται ὅτι ὁ τουρκικός στόλος, μετά τήν ἀναχώρησή του ἀπό τόν Ἀργολικό, κατευθύνθηκε στή Σούδα τῆς Κρήτης ὅπου παρέμεινε μέχρι τίς 8 Ὀκτωβρίου 1822. Ἀκολούθως, ἀφοῦ περιέπλευσε μερικά νησιά (Σῦρο, Μύκονο, Τήνο), στίς 15 Ὀκτωβρίου ἀνεχώρησε γιά τίς βάσεις του. Πρὶν ὅμως μεταβεῖ σ' αὐτές, κατέπλευσε στήν Τένεδο, ὅπου τή νύκτα τῆς 28ης πρὸς τήν 29η Ὀκτωβρίου δέχτηκε τήν ἐπίθεση δύο Ψαριανῶν πυρπολικῶν ὑπό τοὺς Κανάρη καί Μπρατσάνο πού πυρπόλησαν ἓνα δίκροτο σκάφος τοῦ ἐχθροῦ. Ἀπό τοὺς 1600 ναῦτες καί στρατιῶτες αὐτοῦ τοῦ πολεμικοῦ πλοίου διασώθηκαν μόνον οἱ 15! Μετά ἀπ' αὐτήν τήν πανωλεθρία ὁ ἐχθρικός στόλος ἐντρομος εἰσέπλευσε στόν Ἑλλάσποντο.

26. «Σιφνιακά», 22 (2014), 139.

27. «Σιφνιακά», 16 (2008), 42-51.

Δύο φίλοι τοῦ Χρυσόγελου τόν εἰδοποιοῦν νά μή μεταβῆ στήν κοινή Συνέλευση
τῆς Φυτειᾶς, γιατί κάτι ἐσκευωρεῖτο ἐναντίον του.
(Σχέδιο κ. Φίλιου Τριανταφύλλου)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

ΕΤΟΣ 1823

Τὴν ἀνοιξη καὶ τὸ καλοκαίρι τοῦ 1823 ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἔμεινε στὶς βάσεις του ἀπὸ ἔλλειψη χρημάτων. Ἀρχὲς Μαρτίου τοῦ χρόνου αὐτοῦ οἱ πληρεξούσιοι καὶ παραστάτες Κυκλάδων καὶ Σποράδων νήσων πού εἶχαν συνέλθει σέ σύσκεψη στό Ἴαστρος συμφώνησαν καὶ ἔκαναν πῖνακα «ἐκουσίου συνεισφορᾶς» τῶν νησιῶν τους «εἰς τὸ ἔθνικόν ταμεῖον, συνισταμένης ἐκ γροσίων διακοσίων ὀγδοήκοντα ἑπτὰ χιλιάδων», «διὰ νὰ ἐπιταχύνῃ ὁ ἔκπλους τοῦ ἔθνικοῦ στόλου». Τὸν πῖνακα ὑπέγραψε καὶ ὁ πληρεξούσιος Σίφνου Νικόλαος Ἄλεξ. Καμπάνης γιὰ ποσὸν 11.000 γροσίων «εἰς λογαριασμόν τῶν δεκάτων τῶν προϊόντων» τοῦ νησιοῦ του κατὰ τὸν χρόνο ἐκείνον καθὼς καὶ ἰσόποση χρεωστικὴ ὁμολογία¹. Ὅμως τὰ χρήματα δὲν εἶχαν παραδοθεῖ «εἰς σύντομον διορίαν», ὅπως εἶχαν ὑποσχεθεῖ οἱ πληρεξούσιοι καὶ ὁ στόλος δὲν μπόρεσε νὰ ἀναλάβει δράση.

Ἡ μὴ παράδοση τῆς νησιωτικῆς «συνεισφορᾶς», μολονότι ὁ λαὸς τὴν εἶχε προσφέρει, ἀποτελοῦσε σχέδιο τῶν προκρίτων ἀρκετῶν νησιῶν πού εἶχαν συμπήξει «μυστικὴν ἐταιρείαν», τὴν ὁποῖαν διοργάνωσαν καὶ καθοδηγοῦσαν οἱ Γάλλοι πρόξενοι μὲ προεξάρχοντα τὸν Λουδοβίκο Μπρέστ τῆς Μήλου. Σύμφωνα μὲ μαρτυρία τοῦ Νικολ. Χρυσόγελου, αὐτὸς εἶχε πείσει καὶ «τούς Φραντζέζους Μάτσηδες» τῆς Σίφνου πού, μὲ τὴ σειρά τους ἔπεισαν τοὺς προεστοὺς νὰ κρατοῦν τὰ χρήματα πού εἶχαν συγκεντρωθεῖ προκειμένου νὰ τὰ πληρώσουν ὡς «χαράτσια» στὸν Τοῦρκο ναύαρχο, ὅταν θὰ κατέπλεε στὶς Κυκλάδες, γιὰ νὰ μὴν καταστραφεῖ τὸ νησί, μὲ παράλληλη μάλιστα δήλωση ὑποταγῆς στό Τουρκικὸ κράτος. Φαίνεται μάλιστα ὅτι μέλη τῶν οἰκογενειῶν Μάτσα καὶ Μπάου στή Σίφνο, πού δὲν ἤθελαν νὰ χάσουν τὰ προνόμια πού ἀπελάμβαναν ἐπὶ τουρκοκρατίας ὡς πρόξενοι τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας

1. ΑΚΥ. 9 (1928), 102-103.

ἀντίστοιχα, εἶχαν διοργανώσει καί ἔνοπλη ομάδα κρούσης γιά τήν ἐξουδετέρωση τῆς τοπικῆς ἐλληνικῆς Ἀρχῆς καί τῶν ὀπαδῶν τῆς Ἐλευθερίας. Παράλληλα εἶχαν φροντίσει μέ σύστημα νά διαβρώσουν καί τό φρόνημα τοῦ λαοῦ μέ διαδόσεις ἐναντίον τοῦ Χρυσόγελου, ὅτι αὐτός εἶχε εισηγηθῆ στήν Κυβέρνηση τή σύσταση τελωνείου στό νησί γιά τήν εἰσπραξη δασμῶν, τήν ἐπιβολή φορολογίας «προβατονομίστρων» καί ἄλλων φόρων πού τελικά περιέρχονταν σ' αὐτόν καί τούς ἀρμοστές καί ἄλλες ψευδεῖς κατηγορίες. Ἀκόμη περισσότερο εἶχαν προετοιμάσει καί τή δολοφονία του γιά τίς 10 Ἰουνίου κατά τήν ὁποία εἶχε προσδιορισθεῖ νά γίνει «κοινή συνέλευση εἰς τό μοναστήριον τῆς Φυτείας», ὅπου θά ἐπήγαινε καί ὁ Χρυσόγελος. Φίλοι ὁμως προειδοποίησαν τόν διδάσκαλο ἔγκαιρα γιά τίς προθέσεις τους καί ἀνεχώρησε κρυφά στή Μῆλο, ἀπό ὅπου, μέ ἐπιστολή του στόν Ἀπόστολο Στεφανίδη στήν Ὑδρα, περιέγραψε τά δυσάρεστα καί διετύπωσε τήν ἀπορία «πῶς δέν ἔλαβον περί τούτων μέτρα οἱ ἐν τοῖς πράγμασιν» δηλ. ἡ ἐπαναστατική Κυβέρνηση, γιά τήν ἐξάρθρωση τῶν ἀντιθέτων². Στίς 4 Ἰουλίου 1823 οἱ Ὑδραῖοι ἔστειλαν αὐστηρό προειδοποιητικό ἔγγραφο στόν ἑπαρχο καί προκρίτους τῆς Σίφνου μέ τό ὅποιο διατύπωναν καί τή θλίψη τους γιατί «τινές κακοῦργοι δημεγέρται, φίλοι ἀναμφιβόλως ἤ μισθωτοί τοῦ αἱμοβόρου τυράννου... ἔφθασαν μέ τάς μιανράς των μηχανίας καί συκοφαντίας νά διεγείρουν καί νά ἐφοπλίσουν τόν λαόν σας ἐναντίον τοῦ καλλιωτέρου φίλου σας, τοῦ σοφολογιωτάτου Νικολάου Χρυσογέλου, τοῦ ὁποίου διά τόσους χρόνους ἐθαυμάσατε τάς ἀρετάς, δι' ὧν ἐτίμησε τήν πατρίδα σας. Εἰς μίαν στιγμὴν ἐλησμονήσατε τάς εὐεργεσίας τοῦ ἀνδρός τούτου, τήν ἀνατροφὴν τήν ὁποίαν ἔδωκεν εἰς τά τέκνα σας, δίδοντες ἀκρόασιν μόνον εἰς τούς ἀναξίους αὐτοῦ συκοφάντας».

Καί συνέχισαν: «Προσέχετε λοιπόν νά μείνη κατά πάντα ἀπείρακτος ὁ ρηθεὶς σοφολογιώτατος καί ἐνάρετος διδάσκαλος... ὅτι ἐάν εἰς τό παραμικρόν πειραχθῆ, θέλετε δώσει ὅλοι σας εἰς ἡμᾶς ἀπολογίαν αὐστηροτάτην... νά σέβεσθε τόν ἑπαρχόν σας καί τούς λοιπούς συνυπουργούς, νά πείθεσθε εἰς τούς νόμους καί τάς ἐπιταγὰς τῆς Διοικήσεως, νά προετοιμάσετε τά δέκατα διὰ νά τά παραδώσετε εἰς τούς ἀπεσταλμένους...» καί νά «ἔχετε πρό ὀφθαλμῶν ὅτι ἀπό τήν πληρωμὴν τῶν δεκάτων οὐδεὶς Ἑλλήν ἢ ξένος ἐξαιρεῖται ἐκ τῶν κατοικούντων τήν Ἑλλάδα καί κατεχόντων τι ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ

2. «Σιφνιακά», 16 (2008), 131-133.

ἐδάφους, καί ὅτι οἱ κατά παραμικρόν ἐναντιούμενοι ἢ συμβουλευόν-
τες παραμικράν ἐναντίωσιν, οὐ μόνον θέλουν τιμωρηθῆ αὐστηρῶς,
ἀλλά θέλουν πληρώσει καί τά ἔξοδα ὁποίας ναυτικῆς δυνάμεως
βιασθῶμεν νά κινήσωμεν διά τήν ἐκτέλεσιν τῶν νόμων καί τῶν
ἐπιταγῶν τῆς Ὑπερτάτης Διοικήσεως»³. Τήν ἐπιστολή τῶν Ὑδραίων
μετέφερε στή Σίφνο ὁ Ἀπόστολος Στεφανίδης.

Ὁ ἑπαρχος ἐκάλεσε γενική συνέλευση γιά νά τήν ἀνακοινώσει,
ἀλλά «μόνον δέκα ἐκ τῶν πολλῶν ἦλθον πρόθυμοι νά ἀκούσωσι
τά γραφόμενα», σημείωνε στήν ἀπάντησή του, «οἱ δέ ἄλλοι καί οἱ
πρωτεύοντες, μήτε κατεδέχθησαν νά παρευρεθῶσι... δέν ἤμπορῶ νά
ἐνεργήσω τά χρέη μου καί νά παραπείσω τόν διεστραμμένον ἀπό
τούς αὐτοτούρκους λαόν» συνέχιζε καί προειδοποιούσε ὅτι τό ἴδιο
συνέβαινε σέ ὅλα τά νησιά, γεγονός πού ἐπιβεβαίωνε «ὅτι εἶναι
μία μυστική ἐταιρεία τῶν ἀπανθρώπων φιλοτούρκων» πού θά
κυριαρχοῦσε σύντομα εἰς βάρος τοῦ Ἀγῶνα ἄν δέν λαμβάνονταν
ἀμέσως αὐστηρά μέτρα γιά τή διάλυσή της.

Τήν 1η Ἰουνίου 1823 οἱ πρόκριτοι τῆς Σίφνου ἀπέστειλαν στούς
Ὑδραίους μέ ἀπεσταλμένον τους τό ἐπόμενο γράμμα:

«Κύριοι ἔφοροι τῆς νήσου Ὑδρας.

Βλέποντες τά Ὄθωμανικά καράβια διαπλέοντα μεταξύ τῶν νή-
σων μας περίπου δύο ἡμέρας μέχρι σήμερον καί μηδεμίαν ἔχοντες
ἀσφαλῆ πληροφορίαν διά τόν Ἑλληνικόν ἀκαταμάχητον στόλον,
ἐάν ἐκινήθη εἰς ἀπάντησιν καί παντελεῖ ἀφανισμόν ἐκείνων (εἰς ὄν
μετά Θεόν τάς ἐλπίδας ἔχομεν), μένομεν περίφοβοι καί γεμάτοι
ἀνησυχίας διά δῆ ταῦτα στέλλομεν ἐπίτηδες τόν παρόντα καί πα-
ρακαλοῦμεν τήν ὑμετέραν σεβαστήν διοίκησιν νά μᾶς δώσῃ τήν περί-
τούτου βεβαίαν πληροφορίαν, ὅπως πληροφορούμενοι διενεργοῦμεν
καί ἡμεῖς τά ἐφ' ἡμῖν καί τά κατά δύναμιν, μένοντες ὡς ἐσμέν.

Τῆ α' Ἰουνίου 1823 [Σίφνος]

Οἱ ἀδελφοί καί δοῦλοι
Κάτοικοι τῆς νήσου Σίφνου»⁴.

Καί ἐνῶ ἀπό τό ἀνωτέρω γράμμα οἱ Σίφνιοι τῆς Ἐπαναστάσεως
φαίνονται καταπτοημένοι ἀπό τήν ἐναντίον τους πολεμική τῶν φι-
λοτούρκων ἀντιπάλων τους καί τόν ἐπιχειρούμενο ἀπό τά τουρκικά
σκάφη περίπλου τῶν νησιῶν, κάποιοι ἄλλοι περιέγραφαν πράξεις

3. Αὐτόθι, 133-134.

4. ΑΚΥ, 9 (1928), 203.

τους κατά τοῦ ἐχθροῦ σύμφωνα μέ τήν, ἀπό 6 Ἰουνίου 1823, ἀναφορά τους πρός τούς Ὑδραίους:

«Φιλογενέστατοι πρόκριτοι τῆς νήσου Ὑδρας.

Εὐθύς ὡς καθυπετάξαμεν τήν κατά τήν Κρήτην Κίτσαμον, κάμνοντες τό χρέος μας σᾶς εἰδοποιήσαμεν δι' ἐκτάκτου ταχυδρόμου. Νῦν δέ διά τοῦ παρόντος μας σᾶς γνωστοποιοῦμεν ὅτι εὐρεθέντες ἔξω εἰς τόν Κάβο Σπάθαν μέ γαλήνην, ἐστείλαμεν τήν γαλιόταν τήν Κρανιδιώτικην εἰς τά Θεοδωροῦ τῇ τρίτῃ τοῦ τρέχοντος ἀφ' ἐσπέρας διά φύλαξιν ἐνός ἐκεῖ ἐμπορικοῦ πλοίου πωλοῦντος σιτάριον. τῆς ὁποίας μισευσάσης εἶδομεν τόν ἐχθρικόν στόλον συνιστάμενον ἀπό 36 πλοῖα. Ἡμεῖς λοιπόν μὴ ἔχοντες ποῦ νά καταφύγωμεν δι' ἔλλειψιν ἀέρος, ἐμβήκαμεν ἐκεῖ εἰς τόν Κάβον Σπάθαν εἰς ἓνα μικρόν αὐλάκιον ὀνομαζόμενον Καντζηλιέρην καί ἐκβαλόντες εἰς τήν ξηράν κανόνια. κατεσκευάσαμεν προμαχώνας κυριεύσαντες ἐκείνην τήν τοποθεσίαν ἣτις ἐφαίνετο ὅτι ἦτο πρός ὠφέλειάν μας. Ἄλλ' ἡ γαλιότα ἐξημερωθεῖσα μέσω τοῦ ἐχθροῦ κατά τήν τετάρτην τοῦ ἰδίου, ἐξέφυγεν αὐτόν, καταφυγοῦσα ὅπου καί ἡμεῖς. Εἶδομεν λοιπόν τόν ἐχθρόν νά κάμνη σημεῖον διά νά ἔλθωσιν ἐναντίον μας 15 πλοῖα ὁμοῦ μέ τὰς βάρκας των ἐφωδιασμένας μέ ὅλα τὰ ἀναγκαῖα πρός ἀπόβασιν στρατοῦ. Ἄλλ' ἀντισταθέντες γενναίως, βοηθούμενοι καί ἀπό τήν τοποθεσίαν, ἐπροξενήσαμεν οὐ μικράν ζημίαν εἰς τέσσαρα ἐχθρικά πλοῖα, τά ὁποῖα εὐθύς ἐστράφησαν καί ἐμβήκαν εἰς τά Χανιά. Ὑστερον, ἀφοῦ ἐπολεμήσαμεν ὅλην ἐκείνην τήν ἡμέραν, ἀγκαλά καί ἐστείλαμεν ἕκτακτον εἰς τόν ἀρχηγόν διά νά μᾶς στείλῃ βοήθειαν, ἔστειλε μέν 80 ἀνθρώπους, ἔφθασαν ὁμως ἀκαίρως. Ὅσοι ἐπολεμήσαμεν λοιπόν, εἴμεθα μόνον ὄχι σωστοί 80. Ἀπό τήν ὁμιλίαν λοιπόν τῶν ἐχθρῶν (ἐπειδή τούς ἠκούομεν, πεσόντας κοντά) συνεπεράναμεν ὅτι ἦσαν τά Ἀλιτζερίνικα ὁμοῦ μέ ἕξ φεργάδες Πολίτικες καί ἄλλα τά ὁποῖα ἀφοῦ ὅλην τήν τετάρτην τοῦ τρέχοντος ἐστάθησαν εἰς τά πανιά, ἐκίνησαν μετά τόν πόλεμον καί ἤλθον εἰς τήν Σούδαν.

Τήν αὐτήν λοιπόν ἡμέραν καί ἡμεῖς, μισήν ὥραν μετά τήν δύσιν τοῦ ἡλίου, διά τόν ἐναντίον ἄνεμον κινήσαντες ἐφθάσαμεν ἐδῶ εὐτυχῶς σκοπεύοντες νά ἐπιστρέψωμεν πάλιν ἐκεῖ καί πρός εἶδησί σας. Ἐκ τῶν εἰρημένων συνάγεται ὅτι ὁ ἐχθρός εἶναι ἀδυνατώτατος. Μένομεν δέ μέ ὅλον τό σέβας.

Κίμηλος τῇ 6 Ἰουνίου 1823

Ἰωάννης Παντελῆ

Σᾶς ἐπιβεβαιῶ ὅτι ἐάν ἐπαρρησιάζοντο κατά τοῦ ἐχθροῦ μόνον δέκα Ἑλληνικά πλοῖα, ἤθελαν σχεδόν χωρίς πόλεμον τά κυριεύσει· εἰς τόσῃ ἀδυναμίαν εὐρίσκεται καί πρός εἶδησίν σας. Ὁ ἴδιος»⁵.

Σέ ποιάν κατάστασιν εὐρίσκονταν ὁ Ἀγῶνας αὐτὴν τὴν ἐποχὴ, ἰδιαίτερα στό Αἰγαῖο, μαθαίνουμε ἀπό γράμμα τῆς 6ης Ἰουλίου τοῦ Ἰωάννη Βασιλείου ἀπὸ τῆ Μήλο, τὸ ὁποῖο ἀπέστειλε στοὺς Ὑδραῖους:

«Τὰ νησιά ταῦτα, κύριοι, ἂν δέν εἶχαν τὴν ἐλπίδα τῆς θαλασσίου δυνάμεως (ἐννοεῖ τὸν ἑλλήν. στόλο), δέν ἀπεφάσιζαν νά ἐνωθῶσιν εἰς τὴν ἀποστασίαν· τώρα παρημελήθησαν καί μένουν ὑπὸ τὴν διάκρισιν τῆς ἐχθρικῆς μαχαίρας· ποῖος θά ἀπολογηθῆ εἰς τὸν Θεόν διὰ τό χύσιμον τόσου ἀθῶου αἵματος χριστιανικοῦ; βέβαια ἐκεῖνοι πρός τοὺς ὁποίους ἤλπισαν. Μὴ τάχα, ἂν ὁ ἐχθρὸς καταστρέψῃ τὰς μικρὰς νήσους, θέλουν φυλαχθεῖ αἱ μεγάλαι; ὄχι βέβαια. Δέν εἶναι μοναχὴ ἡ δύναμις τῆς Ὑδρας νά σώσῃ τὴν Ὑδραν μῆτε ἐκείνη τῶν Σπετζῶν τὰς Σπέτζας καί ἡ τῶν Ψαρῶν τὰ Ψαρά. Ὅλοι ἐνωμένοι καί τῶν τριῶν νήσων αἱ δυνάμεις, χωρίς νά βοηθηθοῦν ἀπὸ τὰς ἄλλας νήσους, πάλι μικραὶ εἶναι καί ἀνίκανοι. Ὅταν οἱ ἐχθροὶ καθυποτάξουν τὰς ἄλλας νήσους, τότε αἱ ἰδικαὶ σας χάνουν ἐκείνην τὴν ἀπόλαυσιν ὅπου ἤμποροῦν νά ἔχουν, τὴν ὁποῖαν ἀγκαλά καί ἡ εὐγενεῖα σας νομίζετε μικράν καί ἀκούσιον, ἐγὼ σᾶς τὴν παραστήνω μεγάλην, πλὴν ὅταν δέν τὴν τρώγουν οἱ ἑπαρχοί, ἀντέπαρχοι, γραμματεῖς, ἀστυνόμοι, καί λοιποὶ... Καταγινόμεθα εἰς μίμησιν τῆς διοικήσεως τῆς Εὐρώπης χωρίς νά στοχασθῶμεν ὅτι μᾶς ἐλλείπουν οἱ τρόποι τῆς. Ἡ Πελοπόννησος ἐνθυμήθη νά μᾶς στείλῃ ἐπάρχους, γραμματεῖς καί ἀστυνόμους· δέν μᾶς ἐνθυμεῖται ὅμως μεθαύριον ὅπου θέλει μᾶς κόπτουν καί σκλαβώνουν οἱ ἐχθροί· ἀδιαφορεῖ, κοιμᾶται καί οἱ νησιῶται τρέφουν ἐπάρχους μέ μαγεῖρους, τζιμπουκτζήδες, γραμματεῖς, ἀστυνόμους καί ὅσους ἄλλους. Νά τοὺς διώξουν φοβοῦνται μήπως ἡ Ὑδρα κάμῃ ἐκδίκησιν... Οἱ νησιῶται πρόθυμοι ἤθελε δώσουν τὴν δυνατὴν βοήθειαν εἰς τὴν θαλασσίαν σας δύναμιν, ἂν ἔβλεπαν ἐνωσιν καί πρόνοιαν δι' αὐτούς...»⁶.

Ὅπως συνάγεται ἀπὸ τό περιεχόμενον αὐτοῦ τοῦ γράμματος, ἐκτός ἀπὸ τῆ διατύπωση ὅτι οἱ Κυκλαδίτες δέν ἔβλεπαν ἀπὸ τοὺς

5. Αὐτόθι, 217-218.

6. Αὐτόθι, 258-259.

θαλασσομάχους συμπολίτες τους τῶν τριῶν νήσων «ἔνωσιν καί πρόνοιαν δι' αὐτούς» (ὅποτε θά ἦταν πρόθυμοι νά δώσουν οἰκονομική βοήθεια), περισσότερο τούς εἶχε πειράξει ἡ ἐπάνδρωση τῶν Ἐπαρχιῶν μέ ἄγνωστα σ' αὐτούς πρόσωπα (ὅπως ἀπεφάσισαν οἱ Πελοποννήσιοι!).

Ὅμως, στή μεγάλη ἐκείνη ἀνάγκη νά συγκεντρωθοῦν χρήματα ὥστε νά γίνει δυνατός ὁ ἔκπλους τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, οἱ Ὑδραῖοι ἀπέστειλαν πρὸς «τούς προκρίτους καί κατοίκους ἅπαντας τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους» τό, ἀπό 18 Ἰουλίου 1823, αὐστηρό ἔγγραφο τους τονίζοντας ὅτι «εἰς τήν πληρωμήν ταύτην ὑπόκεινται οἱ κάτοικοι τῶν νήσων καί κατέχοντες γῆν... ὁποίας θρησκείας καί ὁποίου ἔθνους καί ἄν εἶναι, χωρίς νά ἐξαιρεθῶσι... οἱ πρόξενοι, ὑποπρόξενοι καί πράκτορες, τῶν προξένων τῶν ἄλλων ἐθνῶν...» καί μάλιστα κατά τόν τρόπο πού ὑπεδείκνυαν γιά τήν καταβολήν της ἀπό ὅλους ἀνεξαιρέτως.

Τό κείμενο τοῦ ἐγγράφου:

«Πρὸς τούς εὐγενεστάτους προκρίτους καί κατοίκους ἅπαντας τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους.

Κατά τάς ἐπιταγάς τῆς Ὑπερτάτης Διοικήσεως αἱ τρεῖς νῆσοι, αἱ συγκροτοῦσαι τό ναυτικόν τῆς Ἑλλάδος, στέλλουσιν ἓν πλοῖον καί ἀπό ἓνα πληρεξούσιον διά νά περιέλθωσι τάς λοιπάς νήσους ὅλας πρὸς σύναξιν τῶν δεκάτων καί τοῦ ἐράνου. Ἡμεῖς ἀπό μέρους μας ἐκλέξαμεν πληρεξούσιον τόν ἐπιφέροντα τήν παροῦσαν κύριον Μάνθον Χ^η Ἀνδρέου.

Εἰδοποιοῦνται λοιπόν οἱ κάτοικοι ἅπαντες ὅτι διά τήν πρώτην τοῦ ἐλευσομένου Αὐγούστου ὁ ἐκ τῶν τριῶν νήσων Ἑλληνικός στόλος θέλει εἶναι συνηνωμένος καί ἔτοιμος νά ἐκπλεύσῃ κατά τοῦ ἐχθροῦ· ὅθεν καμμία τῶν νήσων νά μὴν δειλιάσῃ ποσῶς, καθότι τά καράβια μας δέν θέλουν ἀφήσει ποσῶς, μέ τήν οὐρανόθεν βοήθειαν, νά πλησιάσῃ ὁ ἐχθρός εἰς κανέν χριστιανικόν μέρος.

Εἰδοποιοῦνται ὅμως ἐν ταύτῳ, ὅτι ἐπειδή ὁ ἔρανος καί τά δέκατα ἐδιορίσθησαν ἀπό τήν Διοίκησιν διά τήν ἐκπλευσιν καί συντήρησιν τοῦ στόλου, διά τοῦτο ἀναγκαιότατον εἶναι νά πληρώσῃ ἡ κάθε νῆσος εἰς χρήματα καί ἀμέσως, δηλαδή οἱ εὐκατάστατοι αὐτῶν νά χορηγήσωσι τά χρήματα διά νά λάβωσι τούς καρπούς ἀπό τούς μὴ πληρώνοντας εἰς μετρητά τό δέκατον. Δέν θέλει συγχωρηθῆ ἀναβολή τῆς πληρωμῆς εἰς καμμίαν νῆσον ἐπί προφάσει ὅτι τά δέκατα

εἶναι ἀσύνακτα καθότι ἀναβολήν δέν συγχωρεῖ ἡ περίστασις ἐάν θέλωμεν νά διασώσωμεν τό Αἰγαῖον πέλαγος ἀπό τήν μάχαιραν τοῦ ἐχθροῦ· ἀλλά παντοῦ ὅπου εὔρεθοῦν ἀσύνακτα τά δέκατα, ἐκεῖ θέλουν πληρώσει οἱ εὐκατάστατοι, οἵτινες καί τό μεγαλύτερον μέρος κατέχουν τῆς γῆς, χρέος δέ καί τόν τρόπον εἶχον διά νά φροντίσωσι τήν σύναξίν των· θέλουν δέ φυλαχθῆ εἰς αὐτούς τά δίκαιά τους διά νά πληρωθοῦν ἀπό τούς ἄλλους ὅσοι δέν ἔδωκαν τό δέκατόν των.

Ὅλοι ἐξ ἴσου ὑπόκεινται οἱ κάτοικοι τῶν νήσων καί κατέχοντες γῆν εἰς τήν πληρωμήν τῶν δεκάτων ὁποίας θρησκείας καί ὁποίου ἔθνους καί ἄν εἶναι, χωρίς νά ἐξαιρεθῶσι ἀπό τήν πληρωμήν ταύτην οἱ πρόξενοι, ὑποπρόξενοι καί πράκτορες τῶν προξένων τῶν ἄλλων ἔθνων. Ἐπειδή δέ ἡ ἀνάγκη εἶναι κατεπεύγουσα, προφανέστατος δέ καί ἔσχατος ὁ κίνδυνος ὄλων τῶν χριστιανῶν τοῦ Αἰγαίου πελάγους ἐάν δέν προλάβωμεν ἀμέσως τό πρᾶγμα, διά τοῦτο ὅσοι δείξουν παραμικράν ἀπειθειαν ἢ προσάγουσι παραμικρόν ἐμπόδιον εἰς τήν χρηματολογίαν ταύτην θέλουν θεωρηθῆ ὡς ἐχθροί τῆς ὑπάρξεως τοῦ χριστιανικοῦ ἡμῶν ἔθνους καί ὡς τοιοῦτοι θέλουν τιμωρηθῆ αὐστηρότατα ὁποίας φυλῆς καί ἄν εἶναι καθῶς εἰς ὅλα τά πολιτισμένα ἔθνη ἐλευθέρως τιμωροῦνται κατά νόμον ὅσοι, καί ξένοι ὄντες ὑπήκοοι, ἐπιχειρισθῶσιν ἢ συμβουλεύωσιν, ἢ προσάγωσιν τι ἐναντίον εἰς τήν σωτηρίαν καί ἡσυχίαν τοῦ τόπου. Ὅσοι δέ φανοῦν ἀπειθεῖς, ἐκτός τῆς σωματικῆς τιμωρίας, θέλουν πληρώσει καί τά ἔξοδα ὁποίας ναυτικῆς δυνάμεως βιασθῶμεν νά κινήσωμεν ἐναντίον τους. Ἐλεος δέν θέλει εὔρει κανεῖς τῶν ἀπειθῶν καί σκανδαλοποιῶν καθότι, ὅταν κινδυνεύη τό πᾶν, προτιμητέον εἶναι νά ζημιωθῶσι τινές οἰκογένειαί καί τινα ἄτομα διά νά σωθῆ τό πᾶν. Ἐρρωσθε.

Ἀπό Ὑδρας τῆ 18 Ἰουλίου 1823

[Οἱ πρόκριτοι τῆς νήσου Ὑδρας]»⁷.

Μετά παρέλευση ὀλίγων ἡμερῶν τούς ἀπέστειλαν καί τό ἐπόμενο ἔγγραφο:

«Πρός τούς εὐγενεστάτους προκρίτους καί κατοίκους
ἅπαντας τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους.

Εἰς τάς 18 τοῦ λήγοντος σᾶς ἐγράψαμεν διά τοῦ πληρεξουσίου μας κυρίου Μάνθου Χ^η Ἀνδρέου ὅτι κατά τήν πρώτην τοῦ ἐρχομένου

7. Αὐτόθι, 300-301.

Αυγούστου ὁ ἐκ τῶν τριῶν νήσων Ἑλληνικός στόλος θέλει εἶναι συνενωμένος καί ἔτοιμος νά ἐκπλεύσῃ κατά τοῦ ἐχθρικοῦ καί ὅτι καμμιά τῶν νήσων νά μὴν δηλιάσῃ ποσῶς καθότι τά πλοῖα μας δέν θέλουν ἀφήσει μέ τήν οὐρανόθεν βοήθειαν νά πλησιάσῃ ὁ ἐχθρός εἰς κανέν Χριστιανικόν μέρος. Καί ἤδη δέν λείπομεν νά σᾶς εἰδοποιήσωμεν τήν αὐτήν ἀπόφασίν μας διά τῶν εὐγενεστάτων κυρίων βουλευτῶν Ἰωάννου Κουντουμά καί Ἀντωνίου Ἀλμπέρτη, οἱ ὅποιοι δι' αὐτό τοῦτο τό σωτήριο ἀντικείμενον ἐστάλησαν παρά τῆς Ὑπερτάτης Διοικήσεως.

Ὅφείλετε ὁμως καί ὑμεῖς νά πασχίσετε ὅσον τάχος νά παραδώσετε κατά τήν ἀπόφασιν τῆς Διοικήσεως τόν ἔρανον καί τά δέκατα εἰς τοὺς πληρεξουσίους τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων καθότι ἀναβολήν δέν συγχωρεῖ ἡ περίστασις, διότι ἡ ἀνάγκη εἶναι κατεπείγουσα καί ὁ κίνδυνος τοῦ Αἰγαίου πελάγους προφανέστατος ἐάν δέν προλάβωμεν τό πρᾶγμα. Ἐρρωσθε.

Ἀπό Ὑδρας τῆ 30 Ἰουλίου 1823

[Οἱ πρόκριτοι τῆς νήσου Ὑδρας]»⁸.

Ἄναρχία καί λεηλασία τοῦ Ἐπαρχείου στή Σίφνο

Ἄν οἱ Τούρκοι ἤθελαν αὐτόν τόν χρόνο νά καταστρέψουν τά νησιά, θά μπορούσαν νά τό κάνουν πολύ εὐκολά ἀφοῦ δέν θά συναντοῦσαν ἀντίσταση ἀπό τόν ἑλληνικό στόλο πού παρέμενε ἀκίνητοποιημένος ἀπό οἰκονομικούς λόγους, ἀλλά καί ἀπό τίς διχογνωμίες καί ἀντιδικίες μεταξύ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ Ἀγῶνος. Τότε ὁ τουρκικός στόλος ἄρχισε «νά μεταχειρίζεται διαφορετικό σύστημα: ἀντί δηλαδή ὠμότητος καί ἀσπλαγχνίας, πραότητα καί εὐσπλαγχνίαν, διά νά καθυποτάξῃ τοὺς Ἑλληνας» ἔγραψε ὁ ἔπαρχος Πάρου. Πράγματι μεγάλες ναυτικές δυνάμεις τῶν Τούρκων περιέπλεαν τά νησιά προκαλώντας μέ τή θέα τους τόν φόβο καί τόν τρόμο καί ἐνίσχυε τή θέση τῶν φιλοτούρκων πού προετοίμαζαν τόν λαό γιά ὑποταγή. Ἐγραφαν τήν 1η Ἰουνίου 1823 στοὺς Ὑδραίους οἱ κάτοικοι τῆς νήσου Σίφνου: «Βλέποντες τά Ὀθωμανικά καράβια διαπλέοντα μεταξύ τῶν νήσων μας περίπου δύο ἡμέρας μέχρι σήμερον καί μηδεμίαν ἔχοντες ἀσφαλῆ πληροφορίαν διά τόν Ἑλληνικόν ἀκαταμάχητον στόλον... μένομεν περίφοβοι καί γεμάτοι ἀνησυχίας...»⁹. Καί στό τρίτο δεκαήμερο τοῦ Αυγούστου «ἡ

8. Αὐτόθι. 336-337.

9. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη. Ἡ Σίφνος..., ἐφημ. «Κυκλαδικόν Φῶς», φ. 179 (Ἰανουάριος 1964).

ἀρμάδα ἢ Τούρκικη ἐφανερώθηκεν ἀνάμεσα Σίφνου καί Πόλιβο», οἱ δέ «ἐγκάτοικοι τῆς Σίφνου ἦταν διχογνωμοῦντες» ἂν ἔπρεπε νά δηλώσουν ὑποταγή ἢ ὄχι. Ὑπερίσχυσε τότε ἡ γνώμη τῶν προκρίτων μέ ἐπικεφαλῆς τόν Κωνσταντάκη Μπαῖο, γιό τοῦ ὑποπροξένου τῆς Ἀγγλίας, ὁ ὁποῖος «καθ' ἡμέραν ἀπέρασεν ὁ ἐχθρικός στόλος, ἐνδύθη περιμένων τό σημεῖον διά νά πάγη νά προσκυνήσῃ μέ τά προετοιμασμένα δῶρα του τόν πασᾶ ἐφένδην του». Κατά σύμπτωση ὁμοῦς ἔκαναν τήν ἐμφάνισή τους Ψαριανά καράβια, γεγονός πού ματαίωσε τήν προσέγγιση τῶν Τούρκων στή Σίφνο καί τά σχέδια βεβαίως τῶν φιλοτούρκων. Ὅχι ὁμοῦς καί τήν ἀνθελληνική δράση τῶν τελευταίων πού διέδιδαν «ὅτι κατελύθησαν ὅλως τά πράγματα τῶν Γραικῶν καί ὅτι εἶναι ἀφευκτα τόν ἐρχόμενον χρόνον Τουρκία». Στά μισά Σεπτεμβρίου μάλιστα ὁ Κωνσταντῖνος Μπαῖος, πού εἶχε γίνει στή θέση τοῦ πατέρα του ὑποπρόξενος Ἀγγλίας, «φέροντας γράμματα προσκυνήσεως εἰς τόν πασᾶν» ἀνεχώρησε γιά τή Σύρο καί ἀπό ἐκεῖ γιά τή Σμύρνη γιά νά τά παραδώσει στίς τουρκικές Ἀρχές. Προηγουμένως, καί ἐνῶ ἀπουσίαζε ἀπό τή Σίφνο ὁ ἑπαρχος Καραϊωάννης, ἄτακτοι κατεπάτησαν τά γραφεῖα τοῦ Ἐπαρχείου καί λεηλάτησαν ὅ,τι ὑπῆρχε μέσα.

Ἡ ἴδια κατάσταση ἐπικρατοῦσε καί σέ ἄλλα νησιά. Χαρακτηριστικό εἶναι τό, ἀπό 25 Αὐγούστου 1823, γράμμα τῶν Σπετσιωτῶν πρὸς τοὺς Ὑδραῖους:

«... Τήν αὐτὴν ὥραν ἦλθεν ἀπὸ τὴν Μῆλον ὁ ἐξ ἡμῶν ἐπίτηδες ἐκεῖσε σταλεῖς μέ τό πλοῖον του κύριος Ἀντώνιος Δρίτζα, ὅστις ἐκεῖθεν ἀνεχώρησεν εἰς τὰς τρεῖς ὥρας τῆς νυκτός τῆς παρελθούσης Δευτέρας. Ἦσαν ἔτοιμα καί ἐσφραγισμένα ἐπτὰ χιλιάδες γρόσια, τά ὁποῖα ἐκράτησαν οἱ Μήλιοι ἅμα τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ἐμφανισθέντος. Παρέπλεεν εἰς τὴν Μῆλον ὁ <ἐχθρικός> στόλος δύο ἡμέρας, νῦν δέ εὐρίσκεται εἰς τὴν Σίφνον, ὡς ἐβεβαιώθη ὁ προρρηθεῖς εἰς τὴν αὐτὴν νῆσον διαμείνας ἐκεῖ ἡμέρας δύο, μετὰ τὴν ἀπὸ Μῆλον ἀναχώρησίν του, ὅπου εὐρῆκε τοὺς ἐγκατοίκους διχογνωμοῦντας...»¹⁰.

«Διχογνωμοῦντες» οἱ Σίφνιοι λοιπὸν ἐτοιμάζονταν, πρωτοστατούντων τῶν ὑποπροξένων «εἰς προσκυνησμόν» ἔγραφαν στοὺς Ὑδραῖους καί οἱ Τζιῶτες στίς 27 Αὐγούστου 1823¹¹.

Ὁ Παναγιώτης Καραϊωάννης, ὅταν ἐπέστρεψε ἀπὸ περιοδεία στή Σίφνο, ἐνημέρωσε σχετικῶς τοὺς Ὑδραῖους μέ ἔγγραφό του τῆς 4 Σεπτεμβρίου 1823, ὅτι εὐρῆκε τὴν κατάσταση στή Σίφνο «εἰς μεγα-

10. «Σιφνιακά», 16 (2008), 135.

11. ΑΚΥ, 9, 393.

λωτάτην ἀνωμαλίαν· τό κονάκι μου <= τό οἶκημα τοῦ Ἐπαρχείου> πεπατημένον καί διαρπαγμένα τά ἐν αὐτῷ· τά δέ κλειδιά ἐπαρμένα ὥστε ἐβίασα τάς θύρας διά νά ἔμβω μέσα. Τά δέκατα σφετερίζονται ἀναφανδόν καί διαρπάζονται· εἰς τούς ἐπιστάτας <= φοροεισπράκτορας> ἀνθίστανται, ὄχι μόνον μέ λόγους ψιλούς, ἀλλά καί μέ τά ὄπλα... Φρικτή ἀναρχία διασπαράττει τό πᾶν καί τό πρᾶγμα εἶναι τέλεια ἀνεξοικονόμητον ἐάν δέν ἔλθωσι τά Ἑλληνικά πλοῖα μας... Ταύτης δέ τῆς ἀναρχίας ἀρχηγοί εἶναι τινές τῶν προκρίτων. τῶν ὁποίων κεφαλή εἶναι κάποιος Κωνσταντάκης Μπαῶς, ὅστις υἱός τοῦ Ἀγγλικοῦ ὑποπροξένου, καθ' ἡμέραν ἀπέρασεν ὁ ἐχθρικός στόλος, ἐνδύθη περιμένων τό σημεῖον διά νά ὑπάγη νά προσκυνήσῃ μέ τά προετοιμασμένα δῶρα του τόν πασᾶν ἐφένδην του... Ἀκόμη καί εἰς Κίμηλον, ὡς μᾶς γράφει ὁ φιλογενής Σακελλάριος, ἐπικρατεῖ ἡ αὐτή ἀναρχία... ἴσως δέ καί εἰς Μῆλον...»¹².

Ὁ Καραϊωάννης ἔγραψε καί στίς 14 Σεπτεμβρίου 1823 ὅτι ὀργανωτής τῆς ὄλης ἀναρχίας ἦταν «ὁ ἐν Μήλῳ Γαλλικός κόνσολος» Λουδοβίκος Μπρέστ. «ὅστις ἐπίτηδες ἐξεκίνησεν ἕνα τῶν Σιφνίων σημαντικόν, τόν ὁποῖον ἔκαμε ἐδικόν του ὑπήκοον· αὐτός ἔσπευσε νά προφθάσῃ τήν συνέλευσιν καί νά ὀδηγήσῃ τούς Σιφνίους πῶς πρέπει νά φερθῶσιν. Δέν ἐπροσμένετο παρά τό σημεῖον τῆς προσκλήσεως διά νά παραδώσῃ ἀμαχητί τήν νῆσον εἰς τόν τύραννον... Δύο ἡμέρας μετά τόν ἐρχομόν μου ἔφθασεν ὁ ἴδιος ὁ Μπρέστης εἰς Σίφνον καί εἰς τήν μεταξύ των ἐνταῦθα διατριβήν του κοινολογούμενος μέ τούς πονηρούς ἀποστόλους του καί συμβουλευόμενος κατ' ἰδίαν, ἐκήρυξε τέλος τόν λόγον τοῦ διαβόλου βεβαιῶν ἐπαγγελματικῶς ὅλους ὅτι κατελύθησαν ὅλως τά πράγματα τῶν Γραικῶν καί ὅτι εἶναι ἄφευκτα τόν ἐρχόμενον χρόνον Τουρκία καί τοῦτο δέν ἐσυστέλλετο νά βεβαιῶναι μεθ' ὄρκου... Ἡ μαρτυρία ἐνός τῶν οἰκειοτάτων τοῦ Μπρέστη, Πέτρου Μάτζα, Γάλλου καί αὐτοῦ, ὅστις εἶπεν ἔμπροσθεν πολλῶν ὅτι ὁ Μπρέστης φέρει γράμματα προσκυνήσεως δέκα νήσων, κάμνει πολλά πιθανήν τήν ὑποψίαν»¹³ ὅτι αὐτός ἦταν ὁ ἐπικεφαλῆς τῶν φιλοτούρκων στά νησιά.

Τά ὅσα ἀνέφερε ὁ Καραϊωάννης περί σχεδίου τῶν ξένων προξένων στά νησιά ὑπό τόν Μπρέστ τῆς Μήλου νά δηλώσουν ὑποταγή στήν Τουρκία, ἦταν πράγματι ἀληθινά. Λίγο μετά ταῦτα οἱ Μπαῶι τῆς Σίφνου ξεκίνησαν πολεμική ἐναντίον τοῦ ἐπάρχου καί ἀκο-

12. Αὐτόθι, 411-412.

13. Αὐτόθι, 428.

λούθησαν οί Μήλιοι, διά τοῦ Μπρέστ, οί ὁποῖοι ἔγραψαν, στίς 16 Νοεμβρίου 1823, πρὸς τοὺς προκρίτους τῆς Ὑδρας ὅτι «ὁ ἔπαρχος εἰς οὐδέν ἄλλο χρησιμεύει, εἰμή... νά τρώγη τά χρήματα τῶν στρατιωτῶν διά τοὺς ὁποῖους πληρώνονται... παρακαλοῦντες νά στείλουν ἓνα διοικητὴν πληρεξούσιον καί εἰδήμονα τῶν πραγμάτων διά νά βάλῃ εἰς εὐταξίαν καί τοὺς κατοίκους καί τά ἔθνικα δικαιώματα· διότι ἀπό τόν ἔπαρχον Σίφνου οὐδέν ὑγιές προσμένομεν καί εἶναι κρίμα νά τρώγη ἀδίκως τό φαγητό τῶν στρατιωτῶν. Ἄν δέν μᾶς ἔλθῃ διοικητής, ἤξεύρετε, ὅτι οἱ ἐντόπιοι δέκατα δέν θέλει πληρῶσουν καί ἂν πληρῶσουν, πληρώνουν τό ἓν ἕκτον...»¹⁴.

Καί ἀπό τῆς 11ης Ὀκτωβρίου 1823 ὁ ὑποπρόξενος τῆς Ἀγγλίας στή Σίφνο Ἰωάννης Μπαῶς (πατέρας) ἔγραψε, σέ ἐπηρμένο ὕφος «πρὸς τοὺς κυρίους ἐπιτρόπους τῶν πληρεξουσίων τῆς Προσωρινῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως» κατὰ τοῦ Καραϊωάννη, ἐπειδὴ αὐτός ἐτόλμησε νά ζητήσῃ ἐγγράφως ἀπό τόν γιό του Κωνσταντῖνο νά προσέλθῃ στό Ἐπαρχεῖο γιά ὑπόθεσή του, γεγονός μειωτικό, δῆθεν, τοῦ προξενικοῦ ἀξιώματος τῆς οἰκογένειας! Ζήτησε λοιπόν γι' αὐτόν «τόν ἀμαθῆ καί ἀχρεῖον, ἐάν δέν εἴσθε ὁμόφρονές του (!) νά τόν διδάξουν τά χρέη του... καί νά μὴν τολμήσουν νά ζητήσουν εἰς τό ἐξῆς ἄνθρωπον, ὁποῦ ἤθελε νά σᾶς εἰπῇ ὅτι εἶναι ὑπήκοος τῆς μεγαλειότητος τοῦ Βασιλέα μας» <ἐνν. τόν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας>, διαφορετικὰ θά ἔγραφε σχετικῶς «εἰς τοὺς ἀνωτέρους του» πού ἦταν βέβαια ὁ πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας στήν Κωνσταντινούπολη¹⁵.

Ὅμως, γιά τήν προσωπικότητα τοῦ Παναγιώτη Καραϊωάννη καί τήν ἐπιθυμία τους νά διατηρηθεῖ στό ἀξίωμά του εἶχαν δείξει τό ἐνδιαφέρον τους οἱ πολεμιστές Σίφνιοι καί Μήλιοι τῆς Τριπολιτσᾶς ἔγκαιρα (ἀπό τόν Μάιο τοῦ 1823) πρὸς τή Διοίκηση μέ ἔγγραφό τους, τό κείμενο τοῦ ὁποῖου ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Ἵπερτάτη Διοίκησις.

Βλέπομεν ὅτι ὁ σκοπός τῆς Σεβαστῆς Ἐθνικῆς Διοικήσεως δέν ἀποβλέπει εἰς ἄλλο, εἰμή εἰς τήν εὐδαιμονίαν τῶν ἐμπιστευθέντων αὐτῇ Λαῶν καί ὅτι ἐπινοοῦσα τά συνομολογοῦντα (;) εἰς τοῦτο, φροντίζει πρό πάντων, περί τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀξίων ὑπουργῶν, διότι εἰς χεῖρας τούτων παραδίδει, ὄχι μόνον τήν τύχην τῶν ἀνθρώπων, ἀλλά καί τήν ἰδίαν δόξαν.

14. «Σιφνιακά», 16 (2008), 138-139.

15. «Σιφνιακά», 1 (1991), 22.

Ὅτι τοιοῦτος ἀνεδείχθη ὁ Ἀντέπαρχος τῆς Σίφνου κύριος Παναγιώτης Καραϊωάννης εἶναι μαρτυρία τὰ κοινὰ γράμματα. τὰ ὁποῖα φέρει. ὅτι ἡ Σεβαστὴ Διοίκησις δέν ὑστερεῖ ὅσους εὐτύχησαν τὸ καλόν τοῦτο, μαρτυρεῖ τὸ παράδειγμα τῆς ἰδίας.

Διὰ ταῦτα παρακαλοῦμεν μετὰ πάντων τῶν συμπατριωτῶν μας νά μὴ μᾶς ὑστερήσῃ ἡ Σεβαστὴ Διοίκησις τὸν ἄξιον τοῦτον ὑπουργόν· ἡ μεταβολὴ εἶναι τόσον δύσκολος νά ἐπιτύχῃ, ὅσον εἶναι τὸ καλόν σπάνιον καὶ τὰ τῶν νήσων πράγματα χαλεπὰ καὶ δυσμεταχειρίστα εἰς ταύτην τὴν κρίσιμον περίστασιν.

Ἐν Τριπολιτζᾷ
τὴν 10 Μαΐου 1823

Οἱ ἐν Τριπολιτζᾷ
Σίφνιοι καὶ Μήλιοι»¹⁶.

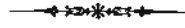
[Γιὰ τὸν Παναγιώτη Καραϊωάννη βλ. περισσότερα στὰ «Σιφνιακά», 16 (2008), 119-140].

Καὶ ἐνῶ ἡ ἀναρχία συνετάραζε τὸ νησί, ὁ Δημ. Ὑψηλάντης ἔστειλε στοὺς Σιφνίους καὶ τοὺς ἄλλους νησιῶτες προκήρυξη (13 Σεπτεμβρίου 1823) ἀπὸ τὸ στρατόπεδο τῆς Τριπολιτσᾶς, ὅπου ἀγωνίζονταν καὶ πολλοὶ Σίφνιοι, ζητώντας νά στείλουν στρατεύματα «πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Καρύστου» καθορίζοντας μάλιστα γιὰ κάθε ἓνα νησί καὶ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἀνδρῶν γιὰ τὴ συγκρότηση τοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος τὴν ἀρχηγία τοῦ ὁποίου θά ἀνελάμβανε ὁ ἐπίσκοπος τῆς Καρύστου Νεόφυτος. Ἡ Σίφνος εἶχε καταγραφεῖ γιὰ τὴν ἀποστολὴ 50 στρατιωτῶν, ἄγνωστο ὅμως ἂν ἔγινε δυνατὴ ἡ συγκέντρωσή τους. Οἱ ἐσωτερικὲς διαμάχες στὴ Σίφνο, ὅπως καὶ σὲ ἄλλα νησιά, δέν ἐπέτρεψε καὶ τὴν ἐκλογή ἀντιπροσώπων γιὰ τὸ Βουλευτικὸ Σῶμα, γεγονός πού ἀνάγκασε τὴν Προσωρινὴ Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος «νά ἐξαποστείλῃ τὸ μίστικον τοῦ καπετάν Νικ. Σκορδῆ, Ψαριανοῦ» νά ἐκβιάσῃ τὰ πράγματα σὲ κάθε νησί γιὰ τὴν ἐκλογή τῶν «παραστατῶν» πού ἔπρεπε, μὲ τὸ ἴδιο πλοῖο ἢ μὲ ἄλλο, «νά κινήσουν νά ἔλθουν εἰς τὸ Βουλευτικόν». Ἐπειδὴ δέ ἡ Διοίκησις ἀναγκάσθηκε (ἀπὸ τὴν ἀδιαφορία τῶν ἐπαρχιῶν) νά στείλῃ τὸν Σκορδῆ μὲ τὸ πλοῖο του, ἔδινε ἐντολὴ σὲ κάθε ἓνα νησί νά πληρώσῃ καὶ τὸν ἀνάλογο ναῦλο. Γιὰ τὴ Σίφνο καθόρισε 130 γρόσια. Παραστάτης τελικὰ Σίφνου-Μήλου-Κιμῶλου ἐμφανίστηκε τὴν 1η Ἀπριλίου 1824 στὸ Βουλευτικὸ ὁ Νικόλαος Χρυσόγελος¹⁷.

16. Γενικά Ἀρχεῖα Κράτους, Μικραὶ Συλλογαὶ ἢ Τμῆμα Κ', ὅπου «Ἵδρα, Σπέτσοι καὶ ἄλλαι Νῆσοι».

17. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Ἱστορία τῆς Σίφνου.... 250-251.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο

ΕΤΟΣ 1824

Τό 1824 υπήρξε έτος κρίσιμο. Από πολλές πηγές έφθαναν στην Έλληνική Διοίκηση πληροφορίες για μεγάλες ναυτικές προετοιμασίες τών Τούρκων και τών Αίγυπτίων πού απέβλεπαν στην καταστροφή του έλληνικού στόλου και τήν ύποταγή τών νησιών ώστε να αποκοπούν από ανεφοδιασμούς τά χερσαία έλληνικά στρατεύματα, τά όποια έτσι θά ήταν πιά εύκολο να νικηθούν. Οί πληροφορίες αυτές θορύβησαν τήν Έλληνική Ήγεσία και περισσότερο τούς νησιώτες πού έβλεπαν πλέον καθαρά ότι θά αποτελούσαν τόν πρώτο στόχο. Τότε οί πρόκριτοι Ύδρας απέλυσαν στις 21 Ίανουαρίου 1824 έγκύκλιο «πρός τούς κατοίκους άπαντας τών Έλληνικών νήσων», τό κείμενο τής όποίας έχει ως εξής:

«Πρός τούς κατοίκους άπαντας τών Έλληνικών νήσων.

Ή σεβαστή Προσωρινή Διοίκησης θέλουσα μέ πατρικήν προμήθειαν να προσοικονομήση τά αναγκαία προς τήν έκπλευσιν του Έλληνικού στόλου, διώρισε και πέμπει προς τάς νησιακάς έπαρχίας όλας έπιτροπήν πληρεξουσίων συγκειμένην από άνδρας αξίους και έναρέτους εκ τών τριών ναυτικών νήσων διά να περιορίση μέ φρόνιμον οικονομίαν τά έξοδα και να συνάξη τάς νομίμους προσόδους εκάστης έπαρχίας.

Αδελφοί νησιώται, έφέτος ό έχθρός μέλλει να κάμη εναντίον μας τούς τελευταίους άγώνας του· θέλει μεταχειρισθῆ εις αυτούς τάς δυνάμεις του όλας, καθότι εάν δέν μάς νικήση έφέτος, ούτε έλπίδα έχει πλέον διά να αντιπαραταχθῆ μέ ήμάς. Ήμείς θεία χάριτι τόν ενικήσαμεν και έματαιώσαμεν τούς σκοπούς του όσάκις έδυνήθημεν να κινήσωμεν τά πλοία μας κατ' αυτού. Άς κάμωμεν και έφέτος όλα τά δυνατά μας. Ήμείς αφιερώνομεν και έφέτος τά καράβια μας και τούς ναύτας μας· σεις δέ προθυμοποιηθήτε να εκτελέσετε ακριβώς τάς έπιταγάς τής Διοικήσεως. Ούτος είναι ό μόνος δρόμος

διά ν' ἀσφαλίσωμεν μίαν φοράν διά πάντα τάς ἰδιοκτησίας μας, τάς οἰκογενείας μας, τά τέκνα μας, τήν ὑπαρξίν μας καί διά νά ἰδῶμεν τό Ἑλληνικόν ἔθνος τέλος πάντων ἀνεξάρτητον καί τήν χριστιανικήν ἡμῶν πίστιν θριαμβεύουσάν κατά τῶν βαρβάρων ὀπαδῶν τοῦ ψευδοπροφήτου.

Ὅποιος ζητήσῃ νά μᾶς μακρύνῃ κατά παραμικρόν ἀπό τόν σωτήριον τοῦτον δρόμον, πρέπει νά νομίζεται ἐχθρός τῆς ὑπάρξεώς μας, τῆς ἱεραῆς ἡμῶν πίστεως καί τῆς εὐδαιμονίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους· ὡς τοιοῦτος δέ θέλει καταδιωχθῆ δικαίως ἀπό ὅλας τάς ἐθνικάς δυνάμεις καί θέλει τιμωρηθῆ μέ ὅλην τήν αὐστηρότητα τῶν νόμων.

Ἵδρα τῆ 21 Ἰανουαρίου 1824

[Οἱ πρόκριτοι τῆς νήσου Ἵδρας]¹».

Τόσο τό αὐστηρό περιεχόμενον τῆς ἐγκυκλίου, ὅσο καί ἡ ἐπαπειλούμενη καταστροφή, ἔφεραν ἀποτελέσματα. Ἔτσι, ὅταν ὁ καπετάν Μίκαρος ἐγύρισε τά νησιά γιά τή συγκέντρωση τῶν δεκάτων, ὑποχρεωτικῶν ἐράνων κ.λπ., εὐρῆκε προθυμία καί ἀνταπόκριση. Στόν «Κατάλογο τῶν συναχθέντων ἀπό διαφόρους νήσους μέ τό πλοῖον τοῦ καπετάν Μικάρ» κατεγράφησαν καί τά τῆς Σίφνου:

«1823 Δεκ. 5. Εἰς ὅσα ἀπό Σίφνον δι' ἔρανον. δέκατα κ.λπ.	8.819.20
Εἰς ὅσα ἐπί λόγῳ ἐκτελεστικῆς δυνάμεως	3.000.00
Εἰς ὅσα ἀπό ἐκκλησιαστ. ἔρανον τῆς ἐπαρχίας	1.230.00
Εἰς ὅσα ἀπό τήν Μητρόπολιν τῆς Μήλου	700.00
Ἀφαιροῦνται τά ἔξοδα	
Πρός τόν ἔπαρχον Σίφνου διά μισθούς του	1.800.00
Διά μίαν ὁμολογίαν τοῦ χωρίου Ἀρίμωνος (= Ἀρτεμῶνος) καί Σίφνου, τά ὅποια δέν ἐλάβομεν	122.00
Τήν 10 Φεβρουαρίου 1824. Ψαρά	

Ἡ Βουλὴ τῆς νήσου Ψαρῶν»².

Γιά τή χρηματική καταβολή τῆς Μητροπόλεως Σίφνου καί Μήλου ὑπάρχει καί ἄλλη μαρτυρία τοῦ τοποτηρητῆ τῆς ἀρχιμανδριότητος Λεοντίου Καμπάνη, τήν ὅποια ἔγραψε βραδύτερα (στίς 7 Ὀκτωβρίου

1. ΑΚΥ. 10 (1928), 32-33.

2. Αὐτόθι, 48.

1829) «πρός τήν ἐπί τῆς Παιδείας καί ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων γραμματεῖαν τῆς Κυβερήσεως»:

«... Μόλις ἔφθασα εἰς τήν ἐπαρχίαν καί διατάττομαι διὰ τοῦ ὑπουργείου νά πληρώσω ἔρανον ἐκκλησιαστικόν 1750 γρόσια... Ὡς τέκνον εὐπειθές... ποιήσας παντοίους τρόπους, ἐπλήρωσα εἰς Μῆλον χίλια πεντακόσια Νο 1500 ὡς διαλαμβάνει ἡ ἐσώκλειστος ἀπόδειξις... ἐπιστρέψας εἰς Σίφνον ἐπλήρωσα τά λοιπά ἐκεῖ...».

Ἡ ἀπόδειξις ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Ἐλάβομεν ἀπό τόν Πανοσιολογιώτατον Ἀρχιμανδρίτην κύριον Λεόντιον Καμπάνην, τοποτηρητήν τῆς ἐπαρχίας Σίφνου, ἀφ' ὅσα ἡ Ἐθνική Διοίκησις διώρισεν διὰ τόν ἀνάλογον ἐκκλησιαστικόν ἔρανον ταύτης τῆς ἐπαρχίας γρόσια δηλονότι χίλια πεντακόσια, ἧτοι 1.500 καί ἐδώσαμε εἰς χεῖρας τῆς πανοσιολογιώτητός του τό παρόν εἰς ἔνδειξιν.

Ἐν Μήλω τῇ 20 Ὀκτωβρ. 1823.

Οἱ πληρεξούσιοι τῆς Νήσου Ψαρρῶν

Κ(απετάν) γιάννης Μύκαρος

Κ(απετάν) νικόλας Κ. βελησαρίου

Ἵτι ἴσον ἀπαράλλατον τῷ πρωτοτύπῳ

Ἐν Αἰγίνῃ τῇ 10 Ὀκτωβρ. 1829

Οἱ Δημογέροντες

(Τ.Σ.) Σούλας Μαρκέλλης

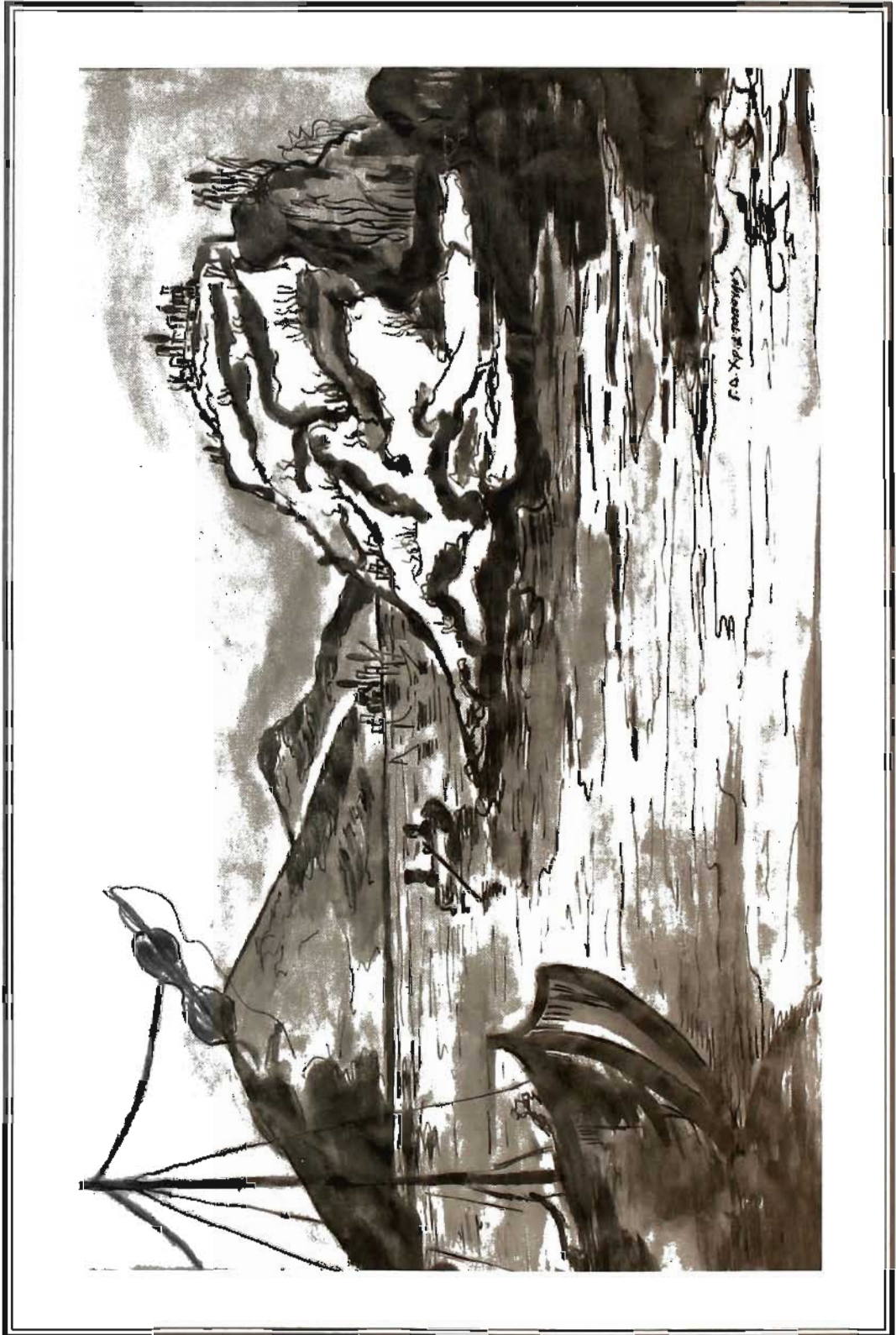
Κων/νος Λογοθέτης»³.

Τελείωνε καί τό ἔτος 1823, ὁ τρίτος δηλαδή χρόνος ἀπό τήν ἔναρξη τῆς Ἐπαναστάσεως καί, ὅπως ἔγραφαν οἱ πρόκριτοι τῆς νήσου Μήλου πρὸς τοὺς Ὑδραίους, ἡ Σίφνος, ἡ Μῆλος καί ἡ Κίμωλος ἦταν «εἰς ἀπευκταίαν κατάστασιν» καί «ἀφόρητον ἀκαταστασίαν...». Καί κατ' αὐτοὺς αἴτιος ἦταν ὁ ἑπαρχος Σίφνου, ὁ ὁποῖος «εἰς οὐδέν ἄλλο χρησιμεύει εἰμὴ μέ τόν τζιμπουκτζῆν καί μάγειρά του νά τρώγη τά χρήματα τῶν στρατιωτῶν...» καί ζητοῦσαν «νά τοὺς στείλουν ἓνα διοικητὴν πληρεξούσιον καί εἰδήμονα τῶν πραγμάτων διὰ νά βάλῃ εἰς εὐταξίαν καί τοὺς κατοίκους καί τά ἔθνικα δικαιώματα διότι ἀπό τόν ἑπαρχον Σίφνου οὐδέν ὑγιές προσμένομεν...»⁴.

Ἔτσι εἶχαν ἐπιτόπια τά πράγματα λίγο-πολύ στὰ περισσότερα νησιά γι' αὐτό καί τό Βουλευτικὸ ἔκρινε ὅτι θά ἔπρεπε ἀριθμὸς πλοίων νά ἐκπλεύσει γιὰ νά τονωθεῖ τό ἠθικὸ τῶν κατοίκων καί

3. «Σιφνιακά», 16 (2008), 42-51.

4. Αὐτόθι, 135-136.

νά ματαιωθῶν τυχόν ἀντιδράσεις. Γιά τόν σκοπό αὐτό ἀνέθεσε στόν παραστάτη Σίφνου Νικ. Χρυσόγελο νά μεταβεῖ στήν Ὑδρα νά πείσει τούς καπεταναίους γιά τήν ἔξοδο τῶν πλοίων⁵. Τά γεγονότα πού ἀκολούθησαν, ὅπως ἡ καταστροφή τῆς Κάσου ἀπό τόν Αἰγυπτιακό στόλο καί τῶν Ψαρῶν ἀπό τόν τουρκικό, ἀνάγκασαν τούς Ἕλληνες νά ἀναβλέψουν ἀπό τίς διαφορές τους καί νά ἀναλάβουν δράση γιά τόν ὑπέρ πάντων Ἀγῶνα. Μετά ἀπό διαδοχικές ἀποτυχίες καί ἐπιτυχίες σέ ὅλα τά στεριανά πολεμικά μέτωπα, τίς νικηφόρες ναυμαχίες τοῦ στόλου (Μυκάλη, Κῶ, Ἀλικαρνασσό, Γέροντα) καί τόν διασκορπισμό τοῦ τουρκοαιγυπτιακοῦ στόλου, ἡ Ἑλληνική Ἐπανάσταση ἦταν μέν ἐξουθενωμένη καί καταπτοημένη, εἶχε ὅμως ἐπιβάλλει παγκοσμίως τήν ἰκανότητα τῆς ὑπαρξῆς της. Τό φιλελληνικό ρεῦμα στήν Εὐρώπη ἔπαιρνε τήν ὀρμή χειμάρρου.

Γ'. Μία δραματική ἐξέλιξη - Δύο θάνατοι

Ἡ Πολιτική Διοίκηση, παρά τά αἱματηρά πολεμικά γεγονότα, προχωροῦσε δραστήρια στό δικό της ἔργο, ὅπως τῆς διοργάνωσης τῆς Παιδείας, τοῦ νομικοῦ καθεστώτος πού θά ἴσχυε γιά τό Σῶμα τῶν προξένων τῶν ξένων Δυνάμεων, τῆς ἀστυνόμευσης τῶν ἐλληνικῶν περιοχῶν κ.ἄ. Μέλος τῆς ἐπιτροπῆς γιά τήν κατάστρωση νόμου περί Παιδείας ἦταν καί ὁ διδάσκαλος Νικ. Χρυσόγελος. Γιά τόν, περί προξένων, νόμο, ἡ εἰσήγηση ἔγινε ἀπό τόν ἴδιο, ἐπίσης, ὡς γνώστη τοῦ θέματος, ἀφοῦ οἱ πρόξενοι τῆς Σίφνου δέν ἐννοοῦσαν νά πειθαρχήσουν στούς νόμους ἰσχυριζόμενοι ὅτι ἦταν ὑπήκοοι ξένων Δυνάμεων, παρά τό γεγονός ὅτι δέν ἔπαυαν νά ἀναμειγνύονται στά ζητήματα τοῦ τόπου. Ἡ στάση τους μάλιστα ἐναντι τοῦ ἐπάρχου ἦταν καθαρά ἐχθρική, δέν πλήρωναν φόρους, οὔτε δασμούς γιά τά προϊόντα πού ἐκτελώνιζαν. Ὁ Γενικός Λιμενάρχης καί Ἀστυνόμος Σίφνου μέ τό ὑπ' ἀριθ. 3/28 Σεπτ. 1823 ἔγγραφο τοῦ πρὸς τόν ὑποπρόξενο τῆς Ἀγγλίας Κων. Ἴω. Μπαῶ, τοῦ ἀνεκοίνωσε ὅτι οἱ ὀφειλέτες του ἀπό τήν «δογάναν» (ἰταλ. dogana = δασμός) φιλοῦ καί χονδροῦ σφουγγαριοῦ 227 ὀκάδων καί 250 πινακίων κάπαρης ἀνέρχονταν σέ 3.156 γρόσια ἐτησίως· ἐπειδή δέν εἶχε πληρώσει ἐπί τρία χρόνια τοῦ ζήτησε νά ἐξοφλήσει τό χρέος του πού ἀνέρχονταν συνολικά σέ 9.468 γρόσια. Ὁ Μπαῶς ἐπέστρεψε τό ἔγγραφο ἐπάνω στό ὁποῖο εἶχε σημειώσει:

5. Ἀρχεῖα τῆς Ἑλλην. Παλιγγενεσίας, τόμ. Α' (1857), 295-296.

«ὄταν ἡ μεγαλειότης του, ὁ βασιλεὺς τῆς Βρεττανίας, σᾶς <ἀνα> γνωρίσει καὶ τρεπτάρει (ἰταλ. trattare = διαπραγματεύομαι) μαζί σας, τότε θέλω σᾶς ἐγνωρίσει (= ἀναγνωρίσει): Κ. Μπᾶος».

Οἱ διχόνοιες στὴ Σίφνο δὲν εἶχαν τέλος, μέχρι πού οἱ πρόξενοι ἐπῆραν μέ τό μέρος τους καί μερικούς ἄλλους ἐγκρίτους τοῦ τόπου, ἀκόμη καί τόν Ἰωάννη Λειμβαῖο, ὁ ὁποῖος φαίνεται ὅτι διεκδικοῦσε ἀπό τόν Χρυσόγελο τή θέση τοῦ παραστάτου στό Βουλευτικό. Στίς 25 Μαρτίου 1824 ἀπέστειλαν ἀναφορά πρὸς «τό Βουλευτικόν τε καί Ἐκτελεστικόν» μέ τήν ὁποία ζήτησαν νά τοὺς ἀπαλλάξουν ἀπό τόν ἐπί δύο χρόνια ἑπαρχο Παναγιώτη Καραϊωάννη «στέλλοντας ἄλλον, ὅστις θέλει εἶναι ἄσχετος» ἀπό φατριασμούς, ὅπως τόν κατηγοροῦσαν καί συνέχιζαν, «ὁ δέ ἀπό μερικούς μόνον ἐκλεγεμένος παραστάτης κύριος Νικόλαος Χρυσόγελος, ἐπειδὴ καί εἶναι εἰς τῶν σχετικωτέρων του <τοῦ Καραϊωάννη>, ὑποπτευόμενοι ὅτι θέλει πασχίσει, ὡς καί πέρυσι, διά μεγάλων ἀγώνων, νά ἐπιφορτίση καί ἐφέτος πρὸς ἡμᾶς τό ὑποκείμενόν του, παρακαλοῦμεν, νά μὴν εἰσακουσθῆ». Τήν ἀναφορά ὑπέγραψαν 21 διακεκριμένοι Σίφνιοι, μεταξύ τῶν ὁποίων καί οἱ Γεώργιος Μάτζας καί Κων/νος Μπᾶος (ὁ ὑποκινητὴς τῆς ὅλης ἀντίδρασης κατὰ τοῦ Καραϊωάννη καί τῆς Ἐπαναστάσεως)⁶.

Ἡ ἀναφορά-καταγγελία τους εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νά ἐπιληφθεῖ ἀμέσως τοῦ ζητήματος τῶν σκανδαλοποιῶν ἢ Κυβέρνηση.

Τό Βουλευτικόν Σῶμα, μέ τό ὑπ' ἀριθ. 860 ἔγγραφό του πρὸς «τό Σεβαστόν Ἐκτελεστικόν», ἔθεσε ὡς ἐξῆς τό θέμα:

«Διά τοῦ Ἵπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν πληροφορεῖται τό Σ. Ἐκτελεστικόν τάς συμβαινούσας ταραχάς εἰς τήν Νῆσον Σίφνον αἱ ὁποῖαι βέβαια προέρχονται παρ' αὐτῶν τῶν ὀλίγων οἵτινες ἐτόλμησαν καί διά τῆς ἐσωκλείστου ἀναφορᾶς των νά συκοφαντήσωσι τόν Ἐπαρχον καί Παραστάτην των, τῶν ὁποίων ἡ διαγωγή εἶναι γνωστή εἰς τήν Διοίκησιν. Πρωταίτιοι τῶν ταραχῶν εἶναι οἱ δύο λεγόμενοι ὑποπρόξενοι, Κωνσταντῖνος Μπᾶος καί Μάτζας, οἵτινες ἐν ᾧ δέν θέλουν οὔτε κἄν νά ὀνομάζονται Ἑλληγες, οὔτε πληρώνουσι κανέν δικαίωμα ἐθνικόν <= φόρον, ἔρανον>, ὡς παρατηρεῖτε ἀπό τά ἔσωθεν τρία ἀποδεικτικά, καί ἐν ᾧ ἐπαγγέλλονται προξενίαν ξένων δυνάμεων, ἐμπλέκονται εἰς ὑποθέσεις τοπικάς καί ὑπογράφονται εἰς κατηγορίας κατὰ τοῦ ἐπάρχου καί παραστάτου, ἐν ᾧ οἱ πλείότεροι αὐτῶν εἶναι ὑπογεγραμμένοι εἰς τό παραστατικόν <ἐννοεῖται τό ἔγγραφο ἐκλογῆς τοῦ Χρυσογέλου ὡς παραστάτου>.

6. «Σιφνιακά», 1 (1991), 22-23.

Ἐξ ἀπάντων τούτων, καί ἄλλων πληροφοριῶν, ἀποδεικνύεται σαφῶς, ὅτι αὐτοὶ ταράττουσι τὴν κοινὴν ἡσυχίαν καὶ ἐχθροπαθῶς κατατρέχουσι τὸν ἑπαρχον καὶ τὸν παραστάτην των.

Τὸ Βουλευτικὸν γνωμοδοτεῖ, ὅτι οἱ πρωταίτιοι τῶν ταραχῶν, οἵτινες εἰσὶν οἰκονόμος Μπαῶς, Κων/νος Μπαῶς καὶ Κων/νος Μάτζας, νά μετακαλεσθῶσιν ἐνταῦθα διὰ νά ἀπολογηθοῦν. Περὶ δέ τοῦ Ἐπαρχου, ἂν ἐγκρίνεται παρά τοῦ Σ. Ἐκτελεστικοῦ, νά μετακαλεσθῆ καὶ αὐτὸς ἐνταῦθα, εἰδὲ καὶ εἶναι ἡ παρουσία του ἐκεῖ ἀναγκαία, νά στείλῃ ἐπίτροπόν του.

Τῆ 21 Μαΐου 1824, ἐν Ἄργει.

Ὁ Α΄ Γραμματεὺς

Ὁ Ἀντιπρόεδρος

Ἰ. Σκανδαλίδης

(Τ.Σ.)

ὁ Βρεσθένης Θεοδώρητος»⁷.

Οἱ «μετακαλεσθέντες» ἐπῆγαν στὴν ἔδρα τῆς Κυβερνήσεως καὶ ὁ Καραϊωάννης ὁ τελευταῖος κατέθεσε ἔγγραφο τῶν δημογερόντων Σίφνου, Μήλου καὶ Κιμῶλου στὸ ὁποῖο διαφεύδονταν τὰ ὅσα ἀνέφεραν οἱ «πρωταίτιοι» στὴν ἀναφορά τους· εἰδικά γιὰ τὸν ἑπαρχο τόνιζαν: «ἐγνωρίσαμεν αὐτὸν ἄνδρα τίμιον, εὐσυνείδητον, φιλοδίκαιον, ἀπροσωπόληπτον εἰς ὅλο τό διάστημα κατὰ τό ὁποῖον ἐδιοίκησε τὴν πατρίδα μας καὶ ὅτι ἐπροσπάθει πάντοτε νά ἐνεργῆ τὰ πρὸς ὄφελος τῆς πατρίδος ἀφορῶντα»⁸. Τὸ ἔγγραφο ὑπέγραψαν: ὁ τοποτηρητής (= ἀντιπρόσωπος) τοῦ Δημογέροντος Κάστρου Γεώργιος Δεπάστες, οἱ δημογέροντες Ἀρτεμῶνος Τομάζος (χωρὶς ἐπώνυμο) καὶ Γεώργιος Ν. Ντουλφῆς, οἱ δημογέροντες Σταβρίου Ἰωάννης Πανώριος καὶ Γεώργιος Πρόκος, ὁ δημογέρον Ἐξαμπέλων Νικόλαος Πρατικός, ὁ δημογέρον Κιμῆλου οἰκονόμος Σάρδης καὶ οἱ δημογέροντες Μήλου Ἰάκωβος Ταταράκης καὶ ὁ Σακελλάριος Μήλου⁹.

Τὸ ζήτημα ἐπῆρε μεγάλες διαστάσεις, ἀπασχόλησε δέ καὶ τὸ Βουλευτικὸ, τὸ ὁποῖο ἐξουσιοδότησε τὸν ἀντιπρόεδρό του ἐπίσκοπο Βρεσθένης Θεοδώρητο νά ζητήσῃ ἀπὸ τὸ Ἐκτελεστικὸ «οἱ πρωταίτιοι τῶν ταραχῶν, οἵτινες εἰσὶν οἰκονόμος Μπαῶς, Κωνσταντῖνος Μπαῶς, Κωνσταντῖνος Μάτζας, νά μετακαλεσθῶσιν ἐνταῦθα διὰ νά ἀπολογηθοῦν». Στὴ διαταγὴ τῆς Διοικήσεως οἱ «πρωταίτιοι» ἢ ὅσοι ἀπὸ τοὺς 21 πού ὑπέγραψαν τὴν καταγγελία τῆς 25ης Μαρτίου κατὰ τῶν Καραϊωάννη - Χρυσογέλου φαίνεται πῶς θορυβήθηκαν καὶ ἄρ-

7. Αὐτόθι, 23-24.

8. Αὐτόθι, 24.

9. Αὐτόθι.

χισαν νά ἐπιρρίπτουν τίς εὐθύνες ὁ ἓνας στόν ἄλλο μέ ἀποτέλεσμα νά περνάει ὁ χρόνος καί οἱ «μετακληθέντες» ἀπό τή Διοίκηση νά μὴν ἐμφανίζονται ἐνώπιόν της. Οἱ περισσότεροι μάλιστα πού εἶχαν παρασυρθεῖ ἀπό τούς Μπαούς φρόντισαν νά ἀπαλλαγοῦν τῆς κατηγορίας (ἄγνωστος ὁ τρόπος) γιατί τελικά κατηγορούμενος ἀπέμεινε μόνον ὁ Κωνστ. Ἰω. Μπαός καί τό πρωτοπαλλήκαρό του Ἀντώνιος Βρεμμένος. Ὁ τελευταῖος, ἐπικεφαλῆς ἀτάκτων, εἶχε κατεβάσει ἀπό τό κτίριο τοῦ Ἐπαρχείου τήν ἐλληνική σημαία καί ἀσεβήσει ἐπάνω της.

Τό Ἐκτελεστικό, μέ τό ὑπ' ἀριθ. 2855/17 Ἰουλίου 1824 ἔγγραφό του διέταξε τόν ναύαρχο Ἀνδρέα Μιαούλη «ὅπως ὑποχρέωση τούς Κων. Ἰω. Μπαόν, Γεώργιον Μάτζαν, οἰκονόμον Σίφνου καί Ἀντώνιον Βρεμμένον, κατοίκους Σίφνου, νά ἔλθωσι ἐνταῦθα διά νά ἀπολογηθῶσιν εἰς τούς ἐνάγοντας αὐτούς». Ὁ ναύαρχος Μιαούλης δέν ἠμπόρεσε νά μεταβεῖ στή Σίφνο καί τό Ἐκτελεστικό μέ τό ὑπ' ἀριθ. 4660/12 Σεπτ. 1824 ἔγγραφό του πρὸς τό Ὑπουργεῖο Ἑσωτερικῶν γνωστοποίησε ὅτι «εἰς τήν νῆσον Σίφνον εὐρίσκονταν μερικά ἄτομα τά ὁποῖα ταραττοῦν τήν κοινήν ἡσυχίαν τῆς νήσου καί σπεύρουν ζιζάνια μέ σκοπόν νά βλάψουν τά κοινά συμφέροντα. Προσκληθέντα δέ παρά τῆς Διοικήσεως ἵνα προσέλθωσι καί ἀπολογηθῶσι δι' ὅσα κατηγοροῦνται, ὄχι μόνον δέν ὑπήκουσαν, ἀλλ' ἐξακολουθοῦν νά περιϋβρίζουν τούς Νόμους καί τήν Διοίκησιν. Ὅθεν διορίζεται τοῦτο (τό Ὑπουργεῖο) νά διατάξῃ τήν, εἰς τάς νήσους, εὐρισκομένην ἐκτελεστικὴν δύναμιν ν' ἀπέλθῃ εἰς Σίφνον καί ἀφοῦ συλλάβῃ τούς κακούργους τούτους νά τούς ἀποστείλῃ εἰς αὐτήν ἵνα δώσωσι δίκην τῶν κακῶν πράξεών των. Διότι ἐξ αἰτίας τούτων ἐμποδίζεται καί ἡ ἐκλογή τοῦ παραστάτου τῆς Ἐπαρχίας μ' ὅλον ὅτι ἡ Μῆλος καί ἡ Κίμωλος διά τῶν ἐκλεκτῶν των ἔδωσαν τάς ψήφους των» πρό πολλοῦ.

Οἱ πρόκριτοι καί οἱ δημογέροντες τοῦ νησιοῦ, πού παρακολουθοῦσαν μέ ἀνησυχία τήν ἐξέλιξη τῆς καταστάσεως καί ἔβλεπαν ὅτι ὑποκινήτης τῶν ἐπεισοδίων καί ταραχῶν εἶχε ἀναδειχτεῖ ὁ Κων. Μπαός, ἀπηύθυναν ἐπιστολή πρὸς τόν πατέρα του ζητώντας «νά καθησυχάσῃ αὐτόν ἀπό τάς καθημερινάς ταραχάς τάς ὁποίας ἐπροξένει εἰς τήν νῆσον των». Ὁ Κων. Μπαός ἀντέδρασε τότε καταγγέλλοντας στή Διοίκηση ἕναν ἐξ αὐτῶν, τόν δημογέροντα Ἀπόστολο Ὅθωναῖο, ὅτι τόν διασύρει καί ζήτησε τήν καταδίκη του. Ὁ Ὅθωναῖος προσκλήθηκε στό Ναύπλιο, ὅπου καί ἔφθασε στίς 13 Σεπτεμβρίου 1824 καί ἀπέδειξε τήν ἀθωότητά του. Ἡ Διοίκηση, ὕστερ' ἀπό τά ὅσα πληροφορήθηκε ἀπό τήν ἀνάκριση τοῦ Ὅθωναῖου, ἔγραψε στόν

Μπαῶ νά προσέλθει ἀμέσως στό Ναύπλιο, διαφορετικά θά διέταξε τή βίαιη προσαγωγή του¹⁰. Ὁ Μπαῶς, τοῦ ὁποίου ὁ πατέρας εἶχε ἀποβιώσει λίγους μῆνες νωρίτερα (πιθανόν μεταξύ 27 Μαρτίου - 30 Ἀπριλίου 1824), ἀπεφάσισε νά ὑπακούσει γιά νά μὴν ἐπιβαρύνει περισσότερο τή θέση του.

Ἐν τῷ μεταξύ εἶχε προχωρήσει καί ἡ διαδικασία ἐκλογῆς τοῦ παραστάτου μέ ἐπιψήφιση τοῦ Χρυσόγελου κατά πλειοψηφίαν. Τήν 1η Σεπτεμβρίου ἐψήφισαν οἱ Ζαννῆς Ἰω. Καμπάνης, Νικόλαος Ἄλεξ. Καμπάνης καί Παῦλος Κων. Ἀλιμπέρτης, ἐνῶ οἱ λοιποὶ «δέν ἠθέλησαν νά συμφηφίσωση». Τήν ὀριστικοποίηση τῆς ἐκλογῆς ἀνεκοίνωσε στόν εὐρισκόμενο στό Ναύπλιο Ν. Χρυσόγελο ὁ Γεν. Γραμματέας τῆς Ἐπαρχίας Σίφνου Ἰωάννης Πανώριος μέ ἐπιστολή τῆς 9ης Σεπτεμβρίου στήν ὁποία, μεταξύ ἄλλων, σημείωνε καί τά ἑξῆς: «Ἄς αἰσχυνθῶσι λοιπόν οἱ κακοὶ πατριῶτες, οἵτινες ἔλπισαν ὅτι θέλουν ἀποστείλει εἰς τήν Διοίκησιν μέ τό ἀξίωμα τοῦ παραστάτου κανένα ἀγγλογάλλον, ὅστις εἶναι ἄξιος μυρίων βαράθρων παρά τοιούτου ἀξιώματος, τό ὁποῖον βέβαια ἂν ἤθελαν λάβει φωνήν καί οἱ λίθοι τῆς Πατρίδος, ἤθελαν ὁμολογήσει ὅτι δέν ἀνήκει εἰς ἄλλον παρά εἰς τήν φιλογενεϊάν σας καί εἰς τοὺς ὁμοίους σας κατά τήν παιδεϊάν καί τόν πατριωτισμόν». Γίνεται κατανοητό ἀπό τήν παράγραφο αὐτήν ὅτι καί ἄλλα πρόσωπα διεκδικοῦσαν τό ἀξίωμα τοῦ παραστάτου στή Σίφνο καί μάλιστα ἀγγλογάλλοι, δηλ. πρόσωπα πού ἀνήκαν σέ ἀντίθετες παρατάξεις μέ ἐκείνην τοῦ Νικ. Χρυσόγελου, ἂν καί φίλα προσκείμενα στήν Ἐπανάσταση¹¹. Μέ ἄλλους λόγους μπορούμε νά ποῦμε ὅτι ἔκτοτε εἶχαν δημιουργηθεῖ καί στή Σίφνο οἱ λεγόμενες «φατρίες», οἱ ὁποῖες βραδύτερα, κατά τήν καποδιστριακή περίοδο, ἐξελίχθηκαν σέ κόμματα. Οἱ ἰσχυρότερες ἀπ' αὐτές ἦταν τοῦ Κολοκοτρώνη, τοῦ Κωλέττη καί τοῦ Μαυροκορδάτου πού μετονομάσθηκαν ἀντίστοιχα σέ «ρωσική», «γαλλική» καί «ἀγγλική» ὕστερ' ἀπό τήν ἀνάμειξη τῶν μεγάλων Δυνάμεων στά ἐλληνικά πράγματα καί τόν προσανατολισμό τους πρός τήν προστασία τῆς Ρωσσίας, τῆς Γαλλίας καί τῆς Ἀγγλίας ἀπό τίς ὁποῖες ἐξάρτησαν τά κόμματα αὐτά τή σωτηρία τῆς Ἑλλάδος.

10. «Σιφνιακά», 1 (1991), 5-60, ὅπου πολλές λεπτομέρειες καί δημοσίευση 49 ἱστορικῶν ἐγγράφων καί 23 (2015), 91-98, ὅπου συμπληρωματικά στοιχεία.

11. Αὐτόθι, 29-30.

Π'. Ἡ τραγωδία καί ὁ θάνατος¹²

Ὁ Κων/νος Μπαῶς ὅταν βεβαιώθηκε ὅτι ἡ Διοίκηση ἦταν ἀποφασισμένη νά τόν ὀδηγήσει μέ κάθε τρόπο ἐνώπιόν της, ἀνεχώρησε ἀπό τή Σίφνο μέ ἕναν ὑπηρέτη του γιά τό Ναύπλιο περί τίς 25 Σεπτεμβρίου γιά νά μὴν ἐπιβαρύνει περισσότερο τή θέση του μέ μία βίαιη προσαγωγή του. Στό Ναύπλιο ἔφθασε τήν 11η πρωινή τῆς 29ης ἰδίου μηνός. Μόλις ἀποβιβάσθηκε ὁ ἀστυνόμος Ναυπλίου τόν συνέλαβε ἀμέσως καί διέταξε τή φυλάκισή του «εἰς τό φρούριον τῆς θαλάσσης», τό γνωστό ὡς Μπούρτζι. Τήν ἐπομένη ἡμέρα καταθορυβημένος ἀπό τή φυλάκισή του, ἔστειλε ἀπό τό Μπούρτζι στή Διοίκηση δύο ἀναφορές ζητώντας νά μεταφερθεῖ στό Ναύπλιο γιά νά δικασθεῖ «καί τότε οἱ νόμοι ἄς ἐνεργήσωσιν τήν δικαίαν ποινήν μου», ἔγραψε στή μία ἀπό αὐτές. Στήν ἴδια ἀναφορά σημείωνε ὅτι ἐπῆγε στό Ναύπλιο μόλις ἐπῆρε τή διαταγή τῆς Διοίκησης: «δέν ἐφάνην ἀπειθῆς διά νά εἶμαι εἰς τό ἔγκλημα τῆς ἀπειθείας», συνέχιζε, ἀλλά «μόνον μέ ἐπιταγήν της ἤλθον, δεῖξις λαμπρά τῆς εὐπειθείας μου, παραιτούμενος οὐ μόνον ἀπό τά ἰντερέσσα μου (= τίς δουλειές μου), ἀλλά καί τοῦ ὑπουργήματος τῆς φαμελίας μας (= τῶν οἰκογενειακῶν ὑποχρεώσεών του)· μόνον καί μόνον ὡς γέννημα Ἑλλάδιος, χαίρων νά βλέπω τήν γλυκυτάτην πατρίδα μου σήμερον μέ νόμους, νά κριθῶ μ' αὐτούς νά μοῦ σωφρονίσωσιν τά σφάλματά μου καί ἡ σεβαστή μοι διοικήσις νά μέ ἔχη ὡς κατάδικον εἰς τό φρούριον πρό κρίσεως». Εἶχε πλέον κατανοήσει ὅτι ἦταν Ἕλληνας καί ὅτι ἡ γλυκυτάτη πατρίδα εἶχε πλέον νόμους (γιά τούς ὁποίους μέχρι τότε ἀδιαφοροῦσε) καί ζητοῦσε νά δικαστεῖ πρῶτα σύμφωνα μ' αὐτούς καί ἂν ἀποδεικνύονταν ἡ ἐνοχή του τότε νά φυλακίζονταν. Ζήτησε μάλιστα «νά δώσῃ ἐγγύησιν καί νά μένη ἐλεύθερος τῆς φυλακῆς» μέχρι νά ἐκδικασθῇ ἡ ὑπόθεσή του, αἴτημα τό ὁποῖο ἔγινε δεκτό μέ τό ὑπ' ἀριθ. 5030/1 Ὀκτωβρίου 1824 ἔγγραφο τοῦ Ἐκτελεστικοῦ πρὸς τό Ὑπουργεῖο Ἀστυνομίας.

Μετά τήν ἀποφυλάκισή του τοῦ χορηγήθηκε ἄδεια νά μεταβεῖ στήν Ἰδρα καί στίς Σπέτσες, ἀπό ὅπου ἔστειλε στήν Ἐπιτροπή κρίσεως «ἔγγραφο μαρτυρία» του μέ τήν ὁποία ἔδινε τήν ὑπόσχεση «νά παρρησιάσῃ εἰς τήν Διοίκησιν κάποιον Ἀντώνιον Βρεμμένον.

12. Ὅσα ἱστοροῦνται στό τμήμα Π' τοῦ κεφαλαίου τούτου προέρχονται ἀπό τά σχετικά θέματα τῶν τόμων 1 (1991) καί 23 (2015) τῆς ἐκδόσης «Σιφνιακά», ὅπου καί τά ἀρχεῖακά στοιχεῖα τεκμηρίωσής τους.

δοσις κατέβασε μεθ' ὕβρεως τήν ἐν Σίφνω ἑλληνικὴν σημαίαν» καὶ γιὰ τὸν ὁποῖο προηγουμένως εἶχε φροντίσει νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὴν κατηγορία, προφανῶς μὲ δική του ἐγγύηση.

Στίς 6 Ὀκτωβρίου 1824 ὁ Ὑπουργὸς Ἐσωτερικῶν Γρηγόριος Δικαῖος «διώρισεν Ἐπιτροπὴν συνισταμένην ἐκ τῶν κυρίων Γ. Γενναδίου, Κ. Ράδου καὶ Στεφάνου Κ. Γαλάτη, διὰ νὰ κρίνη τὸν Κωνσταντῖνον Μπαῶν», ἐνημέρωσε δὲ σχετικῶς μὲ τὸ ὑπ' ἀριθ. 4141/9 Ὀκτ. 1824 ἔγγραφό του τὸ Ἐκτελεστικὸ Σῶμα. Στὸ διοριστήριό ἐγγραφο τῆς Ἐπιτροπῆς περιλαμβάνονταν καὶ τὸ, κατὰ τοῦ Κ. Μπάου, κατηγορητήριό ἐκ πέντε σημείων. Ἀκόμη ἡ παράκληση πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴ νὰ ἐξετάσει «ἀκριβῶς καὶ φιλοδικαίως τὴν ὑπόθεσιν» μὲ μετάκληση καὶ ἐξέταση τοῦ Ἐπάρχου «χωρὶς τοῦ ὁποῖου νὰ μὴν ἀρχίσῃ ἡ διαδικασία», ἀφοῦ καὶ αὐτὸς ἦταν κατηγορούμενος, βαρυνόμενος μὲ τίς ἐναντίον του κατηγορίες πού περιλαμβάνονταν στήν, ἀπὸ 25 Μαρτίου 1824, καταγγελία τοῦ Κων. Μπάου καὶ τῶν ἄλλων εἴκοσι Σιφνίων προκρίτων πού τὴν εἶχαν ὑπογράψει. Μὲ ἄλλο μάλιστα ἔγγραφο, τὸ ὑπ' ἀριθ. 4146/10 Ὀκτωβρ. 1824, ὁ Ὑπουργὸς Ἐσωτερικῶν ζήτησε ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴ «νὰ κρίνη καὶ ὅσους εἶναι ὑπογεγραμμένοι εἰς τὴν κατὰ τοῦ Ἐπάρχου τῆς Σίφνου ἀναφορὰν διὰ τὴν κατ' αὐτοῦ κατηγορίαν» δίνοντας ἔτσι μεγαλύτερη διάσταση στό ζήτημα. Φαίνεται ὅμως ὅτι δέν μετακλήθηκαν στό Ναύπλιο τὰ εἴκοσι ἄλλα πρόσωπα γιατί τελικὰ ἡ ὑπόθεση ἐκδικάστηκε μόνο γιὰ τὸν Κων. Μπαῶ καὶ τὸν Ἀντώνιο Βρεμμένο. Ἡ ἐπιτροπὴ «συνελθοῦσα πολλάκις καὶ ἐξετάσασα τὴν ὑπόθεσιν ταύτην» καὶ τὴν ἀπολογία «τοῦ κυρίου Μπάου πρὸς τὰς αὐτοῦ κατηγορίας ἐν ἧ σοφίζεται τὴν ἀθώωσίν του», ἔκρινε καὶ ἀπεφάσισε:

«Α^ο. Ἐπειδὴ ὁ Κ. Μπαῶς ἀπεδείχθη φιλοτάραχος καὶ ὕβριστὴς τοῦ ὑπαλλήλου ὑπουργοῦ τῆς Διοικήσεως (ἐνν. τὸν Ἐπαρχο) καὶ ἀπειθὴς εἰς τοὺς καθεστῶτας Νόμους, καταδικάζεται νὰ μὴν ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Νῆσον Σίφνον ἕως νὰ ἐγκριθῇ παρά τῆς Σ. Διοικήσεως.

Β^ο. Ἐπειδὴ ὁ Ἀντώνιος Βρεμμένος ἀπεδείχθη ὄργανον τῶν ταραχῶν καὶ στάσεων καὶ καταφρονητὴς τῆς Ἑλληνικῆς σημαίας, νὰ γίνῃ πρὸς καιρὸν ὑπερόριος ἀπὸ τὴν Νῆσον Σίφνον.

Γ^ο. Ἐπειδὴ ὁ ἔπαρχος κ. Π. Καραγιάννης κατηγορήθη ἀδίκως ἀποδεικνύεται ἀθῶος».

Τὴν ἀπόφαση ὑπέγραψαν τὰ δύο μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς, ὁ Γεώργιος Γεννάδιος καὶ ὁ Κων. Ράδος. Τὸ τρίτο μέλος, ὁ Στ. Κ. Γαλάτης, ὑπέγραψε ἰδιαίτερος ὡς ἐξῆς:

«Υπογράφω σύμφωνος καθ' ὅλα μέ τούς συνεπιτρόπους μου ἑξόν τοῦ περί ποινῆς κεφαλαίου, τό ὁποῖον κρίνω ὅτι πρέπει νά ἀφεθῆ εἰς τήν σκέψιν τῆς Σ. Διοικήσεως.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 24 Ὀκτωβρίου 1824

Στ. Κ. Γαλάτης».

Ἡ ἀπόφαση τῆς Ἐπιτροπῆς ὑπεβλήθη στό Ὑπουργεῖο Ἐσωτερικῶν καί αὐτό, μέ τό ὑπ' ἀριθ. 75/29 Ὀκτ. 1824 ἔγγραφό του, τήν ἀπέστειλε στό Ἐκτελεστικό Σῶμα. Στό ἔγγραφο αὐτό, τό ὁποῖο ὑπέγραψε «εἰς ἀπουσίαν τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐσωτερικῶν», ὁ Γενικός Γραμματεὺς Γ. Γλαράκης, διατυπώνεται καί ἡ ἀποψη τοῦ Ὑπουργείου «ἐπί τῆς ἀποφάσεως». Κατ' αὐτήν, ἡ ἀθώωση τοῦ Π. Καραγιάννη ἦταν σωστή πράξι «διότι ὁ ἄνθρωπος ἦτο ἀθῶος τῷ ὄντι» ἡ ποινὴ γιά τόν Ἀντώνιο Βρεμμένο εἶχε «τόν τόπον τῆς» καί ἔπρεπε νά ἐκτελεσθεῖ. Ὅμως θεωροῦσε ὅτι ἡ, εἰς βάρος τοῦ Κων. Μπάου ποινὴ ἦταν «ὀλίγον σκληρά» καί ὅτι συμφέρον ἦταν «εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις» καί ἴσως ὄχι ἄδικο, «νά συγχωρηθῆ ὁ ἄνθρωπος οὗτος καί νά μὴν τοῦ γένη περαιτέρω ποινὴ» γιατί ἦταν μέλος «τῆς πρώτης οἰκογενείας τῆς Σίφνου» καί εἶχε «ἐπιρροήν εἰς τὰ πράγματα. Τό μόνον δέ συμφέρον εἰς τήν Διοίκησιν εἶναι νά καταπαύσουν αἱ ταραχαί καί ν' ἀποκατασταθῆ ἡ κοινὴ εὐταξία καί ἡσυχία», πράγμα πού θά συναντοῦσε ἐμπόδια σέ μιά καταδίκη τοῦ Μπάου, ὁ ὁποῖος ἀρκετά εἶχε ἤδη τιμωρηθεῖ μέ τό νά βρεθεῖ μακριά ἀπό τήν πατρίδα του ἐπί τόσες ἡμέρες καί νά φυλακισθεῖ «ἐπί δύο ἡμέρας εἰς τό Καστέλι». Ἄλλωστε ἦταν «πρέπον εἰς τήν Διοίκησιν νά συγχωρήσῃ τόν ἄνθρωπον τοῦτον μετανοοῦντα ἤδη καί ὑποσχόμενον εἰς τό ἕξῃς νά εἶναι εὐπειθῆς εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Διοικήσεως καί ἀφοσιωμένος εἰς τό Ἔθνος του».

Εἶναι φανερό ὅτι ἡ ὑπέρ τοῦ Μπάου γνώμη τοῦ Γλαράκη ἦταν ἀποτέλεσμα μεσολάβησης τρίτων, πολύ δέ πιθανόν τοῦ παραστάτη τῆς Ἐπαρχίας Νικολ. Χρυσόγελου, στενοῦ φίλου τοῦ Γλαράκη, ὥστε νά μὴν κατεξευτελισθεῖ ὁ Μπάος, ὁ ὁποῖος εἶχε ἤδη μετανοήσει καί εἶχε ὑποσχεθεῖ νά ὑπακούει στοὺς νόμους καί νά εἶναι «ἀφοσιωμένος εἰς τό Ἔθνος του». Μέχρι νά ἀποφασίσῃ ἡ Διοίκησις ἐπί τῶν προτάσεων Γλαράκη, τό Ὑπουργεῖο τῆς Ἀστυνομίας ἔδωσε ἐντολή στή Γενική Ἀστυνομία Ναυπλίου νά μεταχθεῖ στήν πόλιν ὁ Κων. Μπάος, ἀπό τίς Σπέτσες ὅπου εὐρίσκονταν (σέ φίλους - οικονομικούς συνεργάτες του ἐκεῖ) καί νά ἐγκλεισθεῖ στό φρούριο τῆς θαλάσσης. Ὁ Γεν. Ἀστυνόμος Ναυπλίου Κ. Μώραλης, μέ τό ὑπ' ἀριθ. 67/10 Ὀκτωβρ.

1824 έγγραφό του ανέφερε στην προϊσταμένη του Αρχή ότι «οί άπεσταλμένοι στρατιῶτες» μετέφεραν στό Ναύπλιο τόν Κ. Μπάο, αλλά δέν τόν φυλάκισε στό Μπούρτζι «έπειδή ό άνθρωπος ούτος από τό κρῦον τῆς παρελθούσης νυκτός καί από αίτίας άλλας τῶ ὄντι ἠσθένησεν καί ἔχει ανάγκη ιατροῦ», γι' αὐτό τόν κράτησε στό κτίριο τῆς Ἀστυνομίας Ναυπλίου «έως ὅτου νά ἀναλάβη ὀλίγον» καί κατόπιν θά τόν ἔστελνε στή φυλακή. Ἔτσι ό Κων. Μπάος, σοβαρά ἄρρωστος, ἐκρατεῖτο στήν Ἀστυνομία Ναυπλίου μέχρι νά ἐκδοθεῖ ἡ ἀπόφαση τῆς Διοικήσεως. Τελικά τό Ἐκτελεστικό Σῶμα ἀπεφάσισε εὐνοϊκά γι' αὐτόν «διά πολλούς εὐλόγους λόγους», δηλαδή γιά λόγους πολιτικῆς σκοπιμότητος. Μέ τό ὑπ' ἀριθ. 843/7 Νοεμβρίου 1824 έγγραφό του πρὸς τό Ὑπουργεῖο Ἐσωτερικῶν, ἐνέκρινε τήν «παρά τοῦ Ὑπουργείου τούτου προβαλλομένην γνώμην... περί ἀφέσεως τοῦ ρηθέντος Μπάου» καί ἔδωσε ἐντολή νά ἐλευθερωθεῖ.

Φαίνεται ὅμως ὅτι ό Κων. Μπάος δέν πρόλαβε νά πληροφορηθεῖ τήν ἀπαλλαγὴ του γιατί τήν ἐπομένη ἡμέρα, 8 Νοεμβρίου 1824, «ἐπλήρωσεν τό κοινόν χρέος» στό κρατητήριο τῆς Ἀστυνομίας Ναυπλίου. Ἡ Γενική Ἀστυνομία Ναυπλίου ἐνημέρωσε γιά τό γεγονός τήν προϊσταμένη Αρχή της καί ὅτι «έλαβε τήν φροντίδα καί τά μέν πράγματά του ἐπεσφράγισεν, αὐτόν δέ διέταξε νά σηκωθῆ» (= νά ἐνταφιασθεῖ).

Ἔτσι, ό πολὺς Κωνσταντῖνος Ἰω. Μπάος ἀπεβίωσε σέ ξένον τόπο καί στή φυλακή! Ἡ κηδεῖα του ἔγινε στό Ναύπλιο μέ κάθε τάξη καί μεγαλοπρέπεια, ἂν κρίνουμε ἀπό τό γεγονός ὅτι ἐπῆραν μέρος σ' αὐτήν «7 παπάδες, δύο διάκοι καί δύο ψάλτες» κατὰ τά διαλαμβανόμενα στόν κατάλογο ἐξόδων «τῆς θανῆς τοῦ ἀειμνήστου Κ. Μπάου» πού ἐπιμελήθηκε ό ὑπηρέτης του· τά ἐν λόγω ἔξοδα, μαζί μέ άλλες δαπάνες, ἀνῆλθαν σέ 161:37 γρόσια. Τά πράγματά του καταγράφηκαν καί σφραγίστηκαν σέ κιβώτιο τό ὁποῖο παρέμεινε στό κτίριο τῆς Ἀστυνομίας γιά νά παραδοθεῖ στους κληρονόμους του.

Ὁ ἑπαρχος Π. Καραγιάννης εὐρέθηκε ἀθῶος ἀπό τίς ἐναντίον του κατηγορίες περί φατριασμοῦ κ.λπ., ὅμως δέν ἐπέστρεψε στή Σίφνο. Ἴσως καί νά μὴν τό ἐπέτρεπε ἡ ὑγεία του ἡ ὁποία «χειροτερεύει καθ' ἡμέραν» ἔγραφε ό Ν. Χρυσόγελος στόν Γλαράκη στίς 27 Ὀκτωβρίου 1824. Ἔτσι, ἀφοῦ θεωρήθηκαν οἱ λογαριασμοί του καί ἔλαβε «δι' ἐξόφλησιν μισθῶν καί ἐξόδων του ἐπαρχιακῶν γρόσια 3,847» ἀπὸ τὴν ἀπὸ τῶν καθηκόντων του. Ἀργότερα διορίστηκε ἑπαρχος Πύργου.

Ἱερά Μονή Παναγίας Βρουσιανῆς (Φωτ. Μαν. Διαμαντή). «Στρατιωτικόν καταώγιον» διερχομένων πολεμιστῶν.

Άπό τά έκτεθέντα άνωτέρω συνάγεται ότι, μετά τόν πατέρα του, ό Κων/νος Μπάος, διά τών πράξεων και ένεργειών του, είχε άναδειχθεί ό άρχηγός τών αντίθέτων στην Έπανάσταση Σιφνίων. Καί παρ' όλο πού ή έν λόγω ομάδα πολιτών ήταν μικρή σέ άριθμό, έφθασαν οί πράξεις της νά άμαυρώσουν τήν πραγματική (έπαναστατική) εικόνα τοῦ νησιού. Παραμένει όμως άδιαμφισβήτητο τό γεγονός τοῦ μηνός Άπριλίου 1821, κατά τό όποιο, τουλάχιστον 150 πολεμιστές Σίφνιοι, μέ επικεφαλής τόν Νικ. Χρυσόγελο, άνεχώρησαν γιά τά πολεμικά πεδία μέ τό σκάφος τοῦ συμπολίτη τους καπετάν Δημ. Ίω. Κώ<ν>στα, κατατάσσοντας έτσι τή Σίφνο και τούς Σιφνίους μεταξύ τών πρώτων πού έδωσαν τό ιστορικό ΠΑΡΟΝ στόν ΑΓΩΝΑ γιά τήν ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ.

III'. Τά λοιπά γεγονότα

Κατά τή συνεδρίαση τοῦ Βουλευτικοῦ τής 8 Ίουλίου 1824 «έγένετο πάλιν λόγος περί τών κατά τό Αίγαίον Πέλαγος αντιπροξένων και άνεγνωσθη και σχέδιον Νόμου, άλλ' ένεκρίθη νά διορισθη έπιτροπή διά νά έπεξεργασθη τοῦτο και καθυποβάλη εις τήν έπίκρισιν τοῦ Βουλευτικοῦ τήν περί τούτου γνώμην της και έξελέγχθησαν οί βουλευταί κύριοι Σπυρίδων Τρικούπης, Γ. Καλαράς και Ν. Χρυσόγελος».

Τό πολύ λεπτό αυτό ζήτημα, πού είχε άμεση σχέση μέ τίς ξένες Δυνάμεις, από τίς όποιες οί άγωνιζόμενοι Έλληνες άνέμεναν τήν αναγνώριση τοῦ Άγώνα και τής Έλευθερίας τους, έπρεπε νά αντιμετωπισθει καταλλήλως. Οί αντιπρόσωποι τους στά νησιά (πρόξενοι - αντιπρόξενοι), πού γνώριζαν πολύ καλά τήν άξία του, πίστευαν ότι αυτοί κατείχαν δύναμη και άδιαφοροῦσαν γιά τήν καλή έκβαση τοῦ Άγώνα. Ύπεράνω πάντων τά συμφέροντά τους! Καί άς ήταν Έλληνες! Τόσο οί Μάτσηδες, όσο και οί Μπάοι, ήταν όρθόδοξοι από τίς άρχές τοῦ 17ου αιώνα. Άλλωστε, από τήν πολύκλαδη οικογένεια τών Μπάων, ό Ίωάννης Βᾶος ήταν (κατά Φιλήμονα) φιλικός έταίρος. Αύτή τήν έποχή μάλιστα στην Κρήτη ό διδάσκαλος Ρεθύμνου Γεώργιος Βᾶος, ό Σίφνιος, είχε κακοποιηθει και φυλακισθει από τούς Τούρκους γιά τή δράση του υπέρ τής Έπαναστάσεως¹³.

Στή Σίφνο, ό γερο-πρόξενος Ίωάννης Βᾶος ή Μπάος, άνθρωπος αυταρχικός και μαθημένος νά διατάζει και νά εισπράττει χωρίς νά πληρώνει φόρους, λόγω τής προξενικής ιδιότητός του, δέν ήταν

13. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Ίστορία τής Σίφνου...*, 241.

εύκολο νά συμμορφωθεί στή νέα κατάσταση πραγμάτων, ούτε φυσικά μπορούσε νά διανοηθεί ὅτι, ἐπερχομένη αὐτή, ὁ ἴδιος καί τά μέλη τῆς οικογενείας του δέν θά ἐξακολουθοῦσαν νά θεωροῦνται τῆς ἀνέκαθεν «πρώτης τάξεως» στή διοίκηση καί διαχείριση τῶν κοινῶν. Γι' αὐτούς τούς λόγους ἀντέδρασε ἀρνητικά καί ἀνθελληνικά, μολονότι Ἕλληνας καί χριστιανός ὀρθόδοξος. «Σημειωτέον ὅτι <ὁ> Ἰωάννης Μπαῶς ἀναφέρεται ὡς ἐπίτροπος τῆς ἐν Σίφνῳ Σχολῆς τό 1750 καί τό 1798, ὡς προεστῶς δέ καί ὡς ἐπίτροπος μονῶν τῆς νήσου κατά τά πρῶτα ἔτη τοῦ 19ου αἰ.»¹⁴. Ὁ δραγομάνος τοῦ στόλου Παναγιώτης Μουρούζης τοῦ ἔγραψε στίς 6 Ἰανουαρίου 1806:

«Τιμιώτατε καί λίαν προσφιλέστατε σιόρ Γιαννάκη Μπαέ, τήν τιμιότητά σου ἠδέως προσαγορεύομεν, εἴης ὑγιαίνων ἐν εὐημερία καί μακροβιότητι. Ἀγκαλά καί νά εἶναι εἰς ἡμᾶς γνωστόν ὅτι ἡ ἐπιστασία τοῦ κοινοῦ σοί εἶναι πρᾶγμα φορτικόν καί ὅτι οὐ πρό πολλῶν χρόνων ἐδούλευσας εἰς τό κοινόν μέ τήν τοιαύτην ἐπιστασίαν, μ' ὄλον τοῦτο προτρέπομεν τήν τιμιότητά σου νά ἀναδεχθῆς καί ἐφέτος διά χατήρι μας τήν ἐπιστασίαν αὐτήν, κατά τόν τρόπον ὅπου εἰς τό κοινόν γράμμα μας γράφομεν καί θέλομεν σοί δίδει κάθε χεῖρα βοήθειας εἰς τάς ἀναγκαίας ὑποθέσεις τοῦ κοινοῦ, φθάνει μόνον ὅπου διά τῆς φρονήσεως καί εὐθυδικίας σου νά διευθετῆς τά πάντα πρός ὠφέλειαν καί εὐνομίαν τοῦ κοινοῦ· γράφε ἡμῖν συνεχῶς καί ιδέαζε ἡμᾶς εἰς πᾶν ἄξιον ἀκοῆς μετά τήν δήλωσιν τῆς ἀγαθῆς ὑγείας σου, ἧς τά ἔτη εἶησαν πολλά.

αὡς Ἰανουαρίου ζ', ἀπό Ντιβάν-Χανέ.

Τῆς τιμιότητός σου ὅλος εὐνους
Παναγιωτάκης Μουρούζης»¹⁵.

Ὁ Παναγιωτάκης Μουρούζης διετέλεσε Δραγομάνος τοῦ Στόλου ἀπό Δεκεμβρίου 1803 μέχρι Δεκεμβρίου 1806, σημαίνων βαθμοῦχος τῆς τουρκικῆς Διοικήσεως, ἄνθρωπος τοῦ ναυάρχου τοῦ στόλου, ἔγραφε καί προέτρεπε τόν Ἰωάννη Μπαῶ νά ἀναλάβει τό βᾶρος τῆς «ἐπιστασίας» τοῦ κοινοῦ τῆς Σίφνου, ἀξίωμα πού εἶχε ἐπωμισθεῖ ἱκανές φορές στά προηγούμενα χρόνια καί ξαφνικά, μέ τήν Ἐπανάσταση, εἶχε περιέλθει, ὅπως θά πιστεῦε βέβαια, στή θέση ἀπλοῦ

14. Βασ. Βλ. Σφυρόερα, Ἐγγραφα τῆς Νήσου Σίφνου (1785-1820) ἐκ τῆς Συλλογῆς Γεωργίου Σ. Μαριδάκη, στήν «Ἐπετηρίδα τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου», 17 (1967), 9 (καί σέ ἀνάτυπο).

15. Αὐτόθι, 16-17.

πολίτη πού ἔπρεπε νά πληρώνει καί φόρους! Γι' αὐτούς τούς λόγους, προφανῶς, ἀντέδρασε ἀρνητικά καί ἀνθελληνικά, μολονότι θεωροῦσε ἑαυτὸν Ἑλληνα καί Χριστιανὸν ὀρθόδοξο. Ἔτσι, ἐνῶ τό νησί δέν ἔπαθε καταστροφές ἀπὸ τὰ ἐχθρικά σκάφη, ὑπέφερε, κατὰ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς Ἐπαναστάσεως, ἀπὸ ἐσωτερικὲς-ἐμφυλιοπολεμικὲς περιπέτειες πού δέν ἐπέτρεψαν, ἐξ αἰτίας τῶν ὀλίγων -πλὴν ἰκανῶν γιὰ ὅ,τιδήποτε ἀντίθετο- νά συμμετάσχει ἄμεσα καί καθολικά στὸν Ἀγῶνα, ἐνῶ καί προετοιμασμένοι ἦταν οἱ περισσότεροὶ κάτοικοί του ἀπὸ τὸν Χρυσόγελο καί τούς ἄλλους φιλογενεῖς καί ὁ ξεσηκωμὸς τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1821 ἐνθουσιώδης καί δυναμικὸς μέ τὴν ὑψωση τῆς ἐπαναστατικῆς σημαίας. Γιὰ τὴν ἀντίδραση τῶν προξένων, τόσο στὴ Σίφνο, ὅσο καί στὴ Μῆλο, ἔγραψε στὴν Κυβέρνηση καί ὁ τοποτηρητὴς τῆς Μητροπόλεως πρῶν ἐπίσκοπος Μοσχονησίων Βαρθολομαῖος, ὁ ὁποῖος εἶχε διαδεχθεῖ τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1824 τὸν ἀρχιμανδριτὴ Λεόντιο Καμπάνη, ὅτι «κατακρατοῦσαν ληστρικῶς εἰσοδήματα» καί κάποια ἀκίνητα τῆς Μητροπόλεως¹⁶.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1824, μέσα στὰ ἄλλα δεινὰ, ἦλθε νά προστεθεῖ ἡ φήμη ὅτι, πλοῖα ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια εἶχαν μεταδώσει στὴ Μῆλο πανώλη καί ὅτι ἐκεῖ εἶχαν μολυνθεῖ ἄνθρωποι πού στὴ συνέχεια εἶχαν μεταβεῖ στὴ Σίφνο. Ὅπως ἦταν ἐπόμενο ἐπεκράτησε γενικὴ ἀναστάτωση στό νησί καί φόβος ὄχι ἀδικαιολόγητος. Ὁ ἐπίσκοπος Βαρθολομαῖος, πού εὐρίσκονταν σὲ ἐπίσκεψη στὴ Μῆλο, προκειμένου νά ἐπιστρέψει μαζί μέ ἄλλους στὴν ἔδρα του τῆς Σίφνου, ἀναγκάσθηκε νά πληρώσει ὑψηλὸ ναῦλο 50 γροσίων στὸν καπετάν Γεωργάκη Ρεῖση Πόλενας, «ὡς μολυσμένοι ἐκ τῆς πανώλους». Ὅταν ἔφθασε στὴ Σίφνο, στό λιμάνι τοῦ Φάρου, εἶχαν ληφθεῖ αὐστηρά ὑγειονομικά μέτρα. Ἐγραψε στό κατάστιχο τῶν ἐξόδων του: «56 γρόσια διὰ 16 ἡμέρας εἰς Σίφνον μέ τὴν καραντίναν εἰς Φάρον καί καραντίναν εἰς τούς Ἑπτὰ Μάρτυρες»¹⁷ κάτω ἀπὸ τό Κάστρο.

Ἄλλο μεγάλο πρόβλημα τοῦ 1824 ἦταν ἡ ἄφιξη στὴ Σίφνο μεγάλου ἀριθμοῦ προσφυγικῶν οἰκογενειῶν ἀπὸ τὰ Σφακιά. Εἶναι γνωστὸ ὅτι τό Μοναστήρι τῆς Κυρίας Βρυσιανῆς «ὑπῆρξε στρατιωτικὸν καταγῶγιον τῶν ἐντεῦθεν διαβαινόντων καί παροικούντων Κρητῶν», ὅπως ἔγραψε τό 1836 ὁ ἱερομόναχος Δαμιανὸς Μπατῆς πού εἶχε διατελέσει καί κατὰ τὰ χρόνια τῆς Ἐπαναστάσεως (ἀπὸ

16. Γενικὰ Ἀρχεῖα Κράτους, «Μινιστέριον Θρησκείας», Φάκ. Α'-IV-12 (β). Ἐκκλησιαστικά.

17. «Σιφνιακά», 4 (1994), 177.

1822-1832) ήγούμενός του¹⁸. Έχει φαίνεται συγκεντρώνονταν οι πρόσφυγες ή πολεμιστές Κρητικοί μόλις έφθαναν στη Σίφνο και εύρισκαν περίθαλψη και τις πρώτες βοήθειες μέχρι να προωθηθούν σε άλλες περιοχές του νησιού είτε σε άλλα μέρη της έπιθυμίας τους. «Δύναμαι δέ να διαβεβαιώσω την Σεβαστήν Γραμματείαν <των Έκκλησιαστικων>» συνέχιζε ο ήγούμενος, «ότι ή Μονή αυτή διοικουμένη από άλλον κατ' εκείνην την εποχήν, ήθελεν υποπέσει εις χρέος υπέρογκον» λόγω των πολλών έξόδων, αλλά με την καλή διαχείρισή του κατάφερε να ξεπεράσει τις οικονομικές δυσχέρειες με σύναψη δανείου «γροσίων οκτακοσίων, εκ των οποίων τά μέν εδόθησαν εις έράνους και συνεισφοράς εκ διαταγής των κατά καιρούς Κυβερνήσεων, τά δέ εις την Έλληνικήν Σχολήν»¹⁹ για τις δαπάνες λειτουργίας της. Είναι γεγονός ότι σε άλλα νησιά, εκτός από την Τήνο, όπου τους υποδέχονταν με συμπόνια και τους παρείχαν κάθε δυνατή βοήθεια, ή άφιξή τους γίνονταν με παγερότητα και χωρίς διάθεση συμπαραστάσης, όποτε αυτοί επιβάλλονταν με τη βία. Ο καπετάν Δημήτρης Κώ<ν>στα φαίνεται ότι γνώριζε καλά και τό πνεύμα που επικρατούσε στη Σίφνο για τους πρόσφυγες γι' αυτό «μετά την έρήμωσιν της Χίου, διά του πλοίου μου άπεβίβασα 180 αιχμαλώτους φυγάδας εις Άμοργόν, Νάξον και Πάρον παραλαβών αυτούς εκ Χίου»²⁰, έγραψε σε αναφορά του έτους 1863. Δέν έπηγε δηλαδή ούτε έναν πρόσφυγα στη Σίφνο.

18. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Η Κυρία Βρυσιανή*, Αθήναι 1966, 87-91.

19. «Σιφνιακά», 9 (2001), 113.

20. Αὐτόθι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο

ΕΤΗ 1825-1826

Τό έτος 1825 πολλά από τά παλαιότερα προβλήματα είχαν τακτοποιηθεί ικανοποιητικά και ένα ενθαρρυντικό πνεύμα για τήν πρόοδο τών έλληνικών πραγμάτων είχε κυριαρχήσει στά νησιά και τή Σίφνο βέβαια. Άλλωστε και ή Κυβέρνηση, μέ τά διάφορα μέτρα πού λάμβανε και τά νομοθετήματα πού θέσπιζε και επέβαλε, είχε συντελέσει σημαντικά στην τόνωση του ήθικου τών κατοίκων. Τό Λιμεναρχείο Σίφνου μάλιστα είχε αρχίσει νά συγκεντρώνει δασμούς, όχι από τούς προξένους πού έξακολουθοῦσαν νά ισχυρίζονται ότι δέν είχαν όδηγίες από τούς άνωτέρους τους «ν' αφήνουν έλεύθερα εις τούς Έλληνας τά εισοδήματα ταῦτα», όμως αρκετούς για νά αντιμετωπίζονται τά έξοδά του, γεγονός πού φανέρωνε μιάν τάση προσαρμογής στή νέα κατάσταση πραγμάτων. Άκόμη, όταν ό Κ. Μεταξάς περιήλθε τά νησιά για τή στρατολόγηση νέων πολεμιστών, ή αποστολή του σημείωσε ικανοποιητική έπιτυχία. Στίς 25 Αύγουστου ήταν στή Σίφνο από όπου έγραψε στό Έκτελεστικό Σώμα: «... μέ τό ίδιον μύστικον <του κυβερνήτη Βασιλείου Νικόλα Κάσσιου> έρχονται οί από Πάρον στρατολογηθέντες και μερικοί Σίφνιοι, ών ό αριθμός φαίνεται από τόν σταλέντα κατάλογον προς τόν αυτόσε συνταγματάρχην κύριον Φαβιέρ' ακολουθως στέλλονται και οί επίλοιποι Σίφνιοι, οίτινες ήργοπόρησαν έως τής ώρας ένεκεν τής ασθενείας μοί ήκολούθησεν πρό τριών ήμερών»¹.

Τά σταυροπηγιακά μοναστήρια τής εκκλησιαστικής έπαρχίας Σιφνομήλου, αντί νά στέλνουν τήν ετήσια συμβολική φορολογία τους στό Πατριαρχείο <ύποχρέωση πού δέν έξυπηρετοῦσαν λόγω τών πολεμικών γεγονότων>, παρέδωσαν τά χρήματα στον ειδικό απεσταλμένο τής Διοικήσεως Σωφρόνιο Καμπανάκη μιās πενταετίας.

1. ΓΑΚ/Γραμματεία Ναυτικών, Πρωτόκολλον Δευτέρας Περιόδου εισερχομένων και έξερχομένων (από Μαΐου 1823-31 Όκτ. 1825). Βλ. και Νικ. Μαυρή, *Ιστορ. Αρχείον Κάσσου*, Αθηναι, τόμ. Γ (1937), 110.

Σχετικός είναι ο επόμενος κατάλογος:

«Αριθ. 4684

Κατάστιχον τῶν ἐτησίων τῶν σταυροπηγιακῶν Μοναστηρίων τῶν ἐν ταῖς Νήσοις τοῦ Αἰγαίου Πελάγους κειμένων.

Τῆ 3 Μαρτίου 1825

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

ἐν Ναυπλίῳ [Τ.Σ.]

Δανιήλ Γεωργόπουλος

ὅπου: «Τῆ 13 Ὀκτωβρίου 1825 κατὰ τὴν ἐπιταγὴν τῆς Σεβ(αστῆς) Διοικήσεως ἐπλήρωσε τῷ ἀγίῳ ἐξάρχῳ κ. Σωφρονίῳ πέντε ἐτῶν ἐτήσιον τό εἰς Σίφνον μοναστήριον τοῦ μογγοῦ ἀνά μίαν ὀκτὸν λάδι κατὰ τό πατριαρχικόν σιγίλλιον γρ. ἐπτάμισυ. Νο 7²⁰.

Εἰς ἀπουσίαν τῆς καθηγουμένης

Ὁ πνευματικὸς καὶ ἐφημέριος

γέρων Μακάριος².

- Ἀμοργός	ἡγούμενος Χοζοβιώτισσας	250 γρ.
- Ἀστυπάλαια	Γεώργιος Ρουσέτος	25 γρ.
- Ἀνάφη	ἡγούμ. Καλαμιώτισσας	100 γρ.
- Σέριφος	ἡγούμ. Ταξιαρχῶν	75 γρ.
- Σίφνος	μοναστ. μογγοῦ	7 ²⁰ γρ.
- Μῆλος	ἡγούμ. Ἀγίας Μαρίνης	100 γρ.
- Μύκονος	μοναστ. Τουρλιανῆς	125 γρ.

Τῆ 12 Ἀπριλίῳ 1826

Ἐν Ναυπλίῳ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

Ἰωάσαφ Βυζάντιος².

Τό μεγάλο ὅμως πρόβλημα τῆς Σίφνου ἦταν ἤδη οἱ Σφακιανοὶ πρόσφυγες, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἐγκατασταθεῖ στό νησί ἀπό τόν προηγούμενο χρόνο. «Τὴν φιλοξενίαν φαντασθέντες δολίαν, ἐπιφέρουσι πρὸς ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς αὐτῆς νήσου τὰς μεγαλυτέρας βίας καὶ τὰ πλέον ἀνυπόφορα δεινά...» ἔγραφαν στίς 16 Νοεμβρίου 1825 οἱ κάτοικοι σέ ἀναφορὰ τους πρὸς τό Ἐκτελεστικόν, τὴν ὁποία ἔστειλαν στό Ναύπλιο μέ τόν δημογέροντα Νικόλαο Πρόκο. «... Εἴλωτες καὶ σκλάβοι καὶ ἀνδράποδα τῶν εὐεργετηθέντων καὶ ὁμοπίστων Σφακιανῶν», ἐγίναμε, συνέχιζαν καὶ κατέληγαν μέ ἔκκληση νά ἀποσταλεῖ στρατιωτικὴ δύναμη γιὰ τὴ βίαιη ἐκδίωξή τους ἀπό τὴ Σίφνο.

2. ΓΑΚ/Υπουργ. Θρησκείας, Α-VI-4(δ). Μοναστηριακά.

Ἡ κυβέρνηση ὁμως δέν ἦταν σέ θέση νά βοηθήσει οὐσιαστικά τούς Σιφνίους καί οἱ Σφακιανοί, ἀνενόηλοι, μετέτρεψαν τό νησί σέ πειρατική βάση καί ὀρμητήριό τους. Ἡ δράση τους ἔσπειρε τόν τρόμο στά νησιά, τά πλοῖα τῶν ὁποίων δέν μποροῦσαν νά διεξαγάγουν τίς συγκοινωνίες, οὔτε τόν ἐφοδιασμό γιά τίς ἐπισιτιστικές ἀνάγκες ἐπειδή κινδύνευαν νά γίνουν πειρατικές λείες.

Ἡ κατάσταση αὐτή διήρκεσε ἐπί δύο χρόνια, ἀπλώθηκε καί σέ ἄλλα νησιά, ὅπου εἶχαν καταφύγει πρόσφυγες Κρητικοί, ὅπως στή Νάξο, Πάρο, Μήλο, Σέριφο κ.ἄ. καί ὄχι μόνον αὐτοί, ἀλλά καί Ψαριανοί, Κάσσιοι καί ἄλλοι νησιῶτες πού συνεργάζονταν μάλιστα μέ τούς στολίσκους τους σέ ὁμαδικές πειρατείες³.

Γι' αὐτούς καί, ἰδιαίτερα, γιά τούς Σφακιανούς, πού εἶχαν ἐγκατασταθεῖ στή Σίφνο ἔγραψε στίς 20 Σεπτεμβρίου 1825 πρὸς τήν Διοίκηση ὁ Γεώργιος Κουντουριώτης:

«Κύριοι,

Αἱ κακουργίαι τῶν Σφακιανῶν κατά τάς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους ἔγιναν γνωσταί εἰς τήν Διοίκησιν ... ἐκτός τῶν ἄλλων ἀρπαγῶν, βιάζουσιν οἰκίας, φορολογοῦσι χωρία ἐπί προφάσει ἐκστρατείας, ἀνδραποδίζουσιν ἀνθρώπους καί κανέν εἶδος κακίας δέν ἄφησαν... Ἡ Ἐπιτροπή πρέπει νά εἶναι προσεκτική νά μή δίδῃ τό ἄσυλον εἰς τοιοῦτους ληστές...

Μεταξύ τούτων εἶναι ἐπίσημος ὁ Μανοῦσος, Ἀφορεσμένος ἐπονομασθεῖς· οὗτος ἀφοῦ ἔκανε ἀφόρητα κακά εἰς τήν νήσον τῆς Σίφνου προλαβόντως, ἤρπασε καί ἓνα νέον· ἐάν ἦλθεν αὐτόθι, τόν νέον ἀπόλυσάτε καί κατά τούτου τοῦ λυμεῶνος λάβετε τά ἀναγκαῖα μέτρα.

Ἐν Ὑδρα τήν 20 Ἰουλίου 1825

Ὁ πατριώτης

Γεώργιος Κουντουριώτης»⁴.

Οἱ Σίφνιοι ἔγραψαν πρὸς τό Ἐκτελεστικό Σῶμα στίς 16 Νοεμβρίου 1825 «τάς μεγαλωτάτας βίας καί τά πλέον ἀνυπόφορα δεινά καί ὅσα ἡ ἱστορία δέν δίδει εἰς φῶς ἀνθρώποι νά ἔπαθον ἀπό τούς πλέον σκληροῦς ἀνθρωποφάγους τυράννους· τό ἔθνος ἀφ' οὗ τούτους χρόνους μετέρχεται τόν ἱερόν τοῦτον ἀγῶνα ὑπέρ τῶν ἀληθι-

3. «Σιφνιακά», 12 (2004), 181-187 καί Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Ἱστορία τῆς Σίφνου... 258-260.

4. Ἀρχεῖα Λάζαρου καί Γεωργίου Κουντουριώτου, τόμ. Ε' (1824), 238.

νῶν δικαιωμάτων τῆς ἀνθρωπότητος καί ἤδη σπεύδει νά φθάσῃ εἰς τόν ποθούμενον σκοπόν θεία βοήθεια, οἱ Σίφνιοι μόνοι κατήντησαν εἴλωτες σκλάβοι καί ἀνδράποδα τῶν εὐεργετηθέντων καί ὁμοπίστων Σφακιανῶν παραβλέπομεν ὡς καί μέχρι τοῦδε παρεβλέπαμεν τόν ἀφανισμόν ὄλων τῶν προϊόντων τῆς πατρίδος μας... κατήντησαν ἤδη νά κλέπτουν καί ἀπό τοὺς ἰδίους ἡμᾶς ἀπό ἀκροτήρια καί μεταφέροντές μας εἰς Γρα(μ)ποῦσαν ἐκεῖσε νά μᾶς πωλοῦν ὡς ἀνδράποδα καί λύβας ἄλλους, ἀρπάζουν τὰς κόρας ἀπό τὰς μητρικὰς τοὺς ἀγκάλας... ἀνυπόφορα τὰ δεινά! ἀνήκουστα καί τραγικά τὰ παθήματα! πρὸς τὴν κοινήν καταφεύγομεν τοῦ γένους μητέρα, πρὸς τὴν σεβαστὴν τοῦ ἔθνους διοίκησιν καί δακρυροοῦντες μὲ τὴν παροῦσαν μας ταπεινὴν ἀναφορὰν, παρακαλοῦμεν μέσω τοῦ εὐγενεστάτου παραστάτου μας κυρίου Νικολάου Χρυσογέλου καί τοῦ ἐπίτηδες σταλέντος κυρίου Νικολάου Πρακτικοῦ, ἐνός τῶν Δημογερόντων νά ἐξαποστείλῃ ὅσον τάχιον τὴν ἀναγκαίαν Ἐκτελεστικὴν δύναμιν πρὸς ἀπαλλαγὴν τούτων τῶν δεινῶν καί ἐπανάληψιν τῆς ἐσωτερικῆς εὐταξίας, τῆς πατρίδος...»⁵.

Ἡ Διοίκηση ὅμως δὲν ἦταν σέ θέση νά βοηθήσῃ ἀποτελεσματικὰ τοὺς Σίφνιους καί οἱ Σφακιανοί, ἀνενόχλητοι, μετέτρεψαν τὸ νησί σέ πειρατικὴ βάση καί ὀρμητήριό τους. Ἡ δράση τους ἔσπειρε τὸν τρόμο στὰ νησιά γιατί τὰ πλοῖα τους δὲν μποροῦσαν νά διεξαγάγουν τίς συγκοινωνίες, οὔτε τὸν ἀνεφοδιασμό γιὰ τίς ἐπισιτιστικὲς ἀνάγκες ἀφοῦ κινδύνευαν νά γίνουν πειρατικὲς λείες. Οἱ Σίφνιοι ὅμως, ἐπειδὴ ἀδυνατοῦσαν νά τὰ βγάλουν πέρα μὲ τοὺς Σφακιανούς, θεωρήθηκαν ὑπεύθυνοι γιὰ τίς κακουργίες τους, ἀφοῦ οἱ πληττόμενοι ἀπὸ τοὺς πειρατὲς ζητοῦσαν ἀπ' αὐτοὺς ἀποζημιώσεις, ὅπως στὴν περίπτωσιν τοῦ Ἰωάννη Δεβελέγγου, Ἰδραίου, τοῦ ὁποίου οἱ Σφακιανοὶ κούρσευσαν ἓνα τρεχαντήρι. Ὁ Δεβελέγγος ἐπῆγε στὴ Σύρα ἀπὸ ὅπου οἱ Σίφνιοι προμηθεύονταν σιτάρι γιὰ τίς ἀνάγκες τους καί ἔπεισε τὸν ἐκεῖ ἀστυνόμο νά ἐμποδίζει τὰ σιφνεϊκά πλοῖα νά παραλαμβάνουν σιτάρι μέχρι νά τὸν ἀποζημιώσουν γιὰ τὴ ζημιὰ πού τοῦ ἔκαναν οἱ Σφακιανοὶ τῆς Σίφνου. Ἐνώπιον τοῦ κινδύνου ἔλλειψης σιτηρῶν οἱ Σίφνιοι ἀναγκάσθησαν νά ὑποκύψουν. Τὸ ἴδιο ἀπειλοῦσαν νά κάνουν καί οἱ Σαμιῶτες πού οἱ Σφακιανοὶ τοὺς κούρσεψαν ἓνα πλοῖο μὲ κρασιά, μὲ ἀποτέλεσμα νά μὴ προσεγγίζουν τὰ ἐμπορικὰ σκάφη τῆς Σίφνου στὴ Σύρο, ἀλλὰ καί ξένα σκάφη στὴ Σίφνο ἀπὸ τὸν φόβο τῶν πειρατῶν.

5. Βλ. ὑποσ. 3.

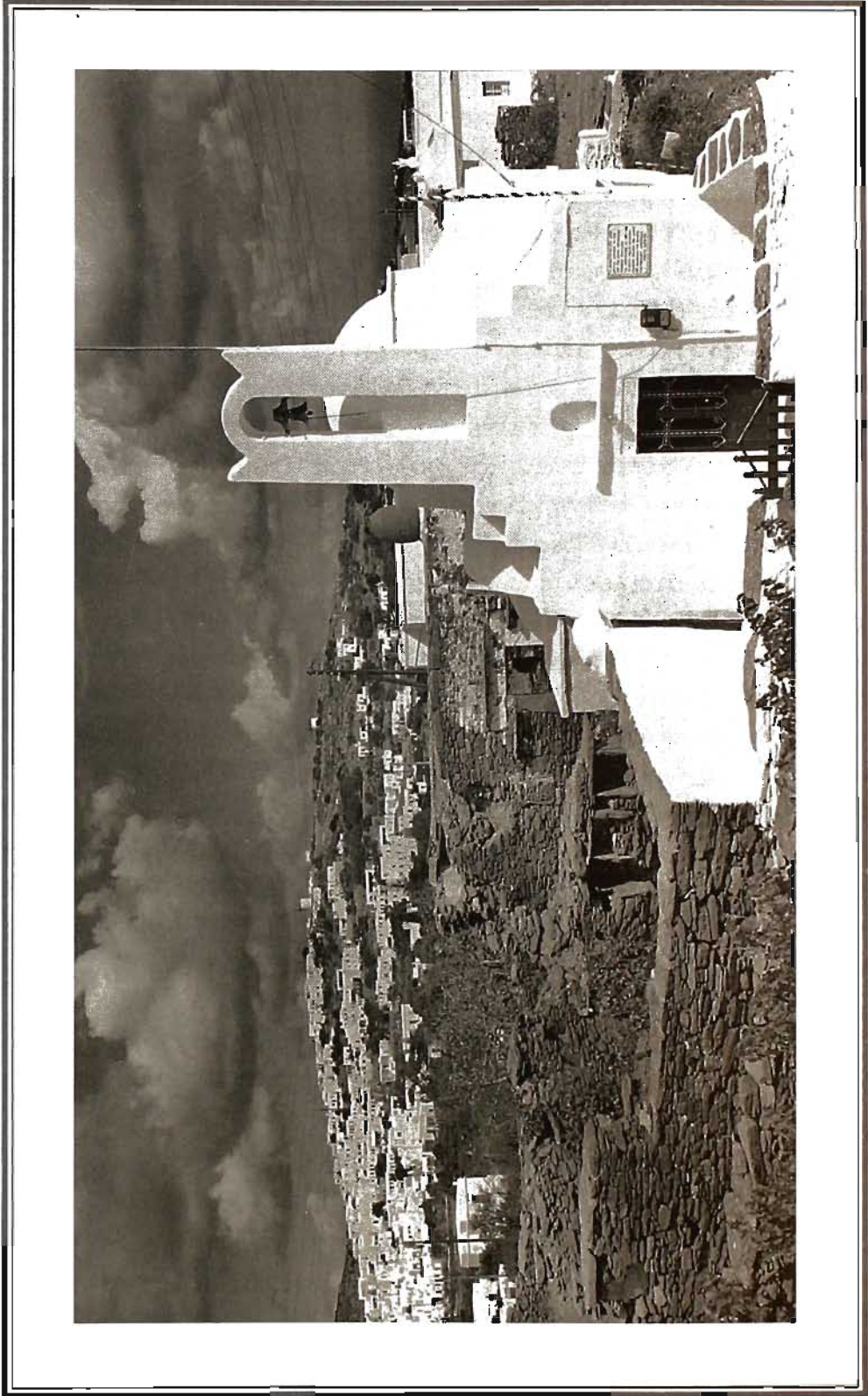
Τελικά ἡ κυβέρνηση ἀπεφάσισε νά στείλει στή Σίφνο ἀστυνόμο τόν Γκίκα Μελαχροινό μέ στρατιωτική δύναμη 25 ἀνδρῶν γιά νά ἀποκαταστήσει τήν τάξη, πλὴν οἱ Σφακιανοί ἀδιαφόρησαν καί συνέχισαν τή δράση τους, μέχρι πού ἀπεφάσισαν νά ἐκδιώξουν τή στρατιωτική δύναμη, πράγμα πού ἐπέτυχαν μέ ἐπίθεση ἐναντίον τῶν ἀνδρῶν της, τραυματίζοντας ἕναν ἀπ' αὐτούς, ἀπειλήσαν δέ καί ἐπίθεση κατά τῶν Σιφνίων, ἂν δέν ἐγκατέλειπε τό νησί ἡ ἀστυνομική δύναμη. Οἱ πρόκριτοι, γιά νά ἀποφευχθοῦν τά χειρότερα ζήτησαν ἀπό τόν ἀστυνόμο νά συμμορφωθεῖ, πράγμα πού ἔκανε ἀμέσως. Ἔτσι οἱ πειρατές ἔμειναν καί πάλι πραγματικοί κύριοι τοῦ τόπου καί δυνάστες τῶν κατοίκων.

Ὅταν ἐξ ἀνάγκης, λόγω ἐπισιτιστικῶν ἀναγκῶν, ἐμπορικά πλοῖα τῆς Σίφνου ἀναγκάσθηκαν τελικά νά μεταβοῦν στή Σύρο, οἱ ἐκεῖ τοπικές ἀρχές τά κατέσχεσαν καί φυλάκισαν τούς ναυτικούς μέχρι νά ἀποζημιωθοῦν οἱ πληγέντες ἀπό τούς Σφακιανούς τῆς Σίφνου ἔμποροι καί πλοιοκτῆτες. Τό ἄδικο αὐτό ἐγχείρημα ἀνάγκασε τούς Σιφνίους νά στείλουν ἀντιπροσωπεῖα τους στή Διοίκηση γιά νά διεκτραγωδήσει τήν κατάσταση καί νά ζητήσῃ ἐπέμβασή της. Πράγματι, ἡ Ἀντικυβερνητική Ἐπιτροπή μέ τό ἀπό 28-7-1827 ἔγγραφο της διέταξε τή Δημογεροντία Σύρου «νά παύσῃ τās τοιαύτας παρανομίας καί νά ἐλευθερωθοῦν οἱ κρατούμενοι Σίφνιοι» γιατί ἦταν «ἄδικο, ἀντί νά κατατρέχωνται οἱ αὐτουργοί τῶν ληστειῶν, νά πάσχουν οἱ ἀθῶοι δυστυχεῖς τῆς Σίφνου κάτοικοι».

Τά ἴδια περίπου συνέβαιναν καί σέ ἄλλα νησιά, ὅπου εἶχαν καταφύγει πρόσφυγες Κρητικοί. Δέν εἶχαν ἐκτραπεῖ στήν πειρατεία μόνον αὐτοί, ἀλλά καί Ψαριανοί, Κάσσιοι καί ἄλλοι νησιῶτες, οἱ ὁποῖοι μάλιστα εἶχαν ἀναπτύξει μεταξύ τους καί συνεργασίες ὀργανώνοντας μέ τούς στολίσκους τους ὀμαδικές πειρατείες. Ἀπ' αὐτούς φόβος καί τρόμος εἶχαν γίνει γιά τίς ἀγριότητές τους οἱ Καρούλιας, Βώγιος, Μῶρος, Μερμελέχος, Γιάννης Φωκιανός καί ὁ Μανοῦσος ὁ Ἀφορεσμένος⁶.

Ἡ Διευθυντική Ἐπιτροπή τοῦ Αἰγαίου πού εἶχε συσταθεῖ μέ τό Διάταγμα 2193/3-8-1826 (μέλη της ὁ Κων. Μεταξᾶς, πρόεδρος, καί οἱ Μιχ. Τσαμαδός, Νικόλ. Χρυσόγελος καί Βασ. ^ΧΝικ. Γκίνης) παρά τίς προσπάθειές της, ἀδυνατοῦσε νά καταστείλει τήν πειρατεία πού εἶχε προσλάβει μεγάλες διαστάσεις, μέ ἐπιθέσεις καί ἐναντίον ἐμπορικῶν σκαφῶν καί αὐτῶν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων.

6. Αὐτόθι, 259.

Ἱερός Ναός Ἁγίου Ἀντίπα, πρῶτο (1821), Δημοτικό Σχολεῖο. (Φωτ. Αὐγερινῶς Ναρλιῆ).

Καί, παρ' ὄλο πού οἱ στόλοι τῶν τελευταίων, σέ συνεργασία μέ τήν Ἑλληνική Κυβέρνηση, ἀνέλαβαν νά τήν καταστείλουν, ἡ προσπάθεια δέν καρποφόρησε. Τό ἔργο αὐτό συνέχισε τόν Ἰανουάριο τοῦ 1828 ὁ Κυβερνήτης Ἰω. Καποδίστριας μέ συστηματική καταδίωξη τῶν πειρατῶν ἀπό τόν ναύαρχο Μιαούλη⁷.

Παρ' ὄλα ταῦτα, πολλά ἀπό τά λοιπά προβλήματα εἶχαν τακτοποιηθεῖ ἱκανοποιητικά καί ἕνα νέο πνεῦμα ἀποφασιστικότητος γιά τά ἑλληνικά πράγματα (τό πέρας τῆς Ἐπαναστάσεως) εἶχε κυριαρχήσει καί στά νησιά. Ἄλλωστε καί ἡ Κυβέρνηση μέ διάφορα μέτρα πού ἔπαιρνε εἶχε τονώσει σημαντικά τό ἠθικό τῶν κατοίκων. Τόν Αὐγουστο τοῦ 1824 εἶχε διορίσει Ἐφορο τῆς Παιδείας τόν διδάσκαλο Γρηγόριο Κωνσταντᾶ γιά νά ἐλέγξει τήν κατάσταση τῆς Παιδείας στήν Ἑλλάδα καί νά ρυθμίσει τά προβλήματα πού εἶχαν ἀνακύψει λόγω τῶν πολεμικῶν γεγονότων. Τόν διορισμό του γνωστοποίησε σέ ὄλες τίς ἐπαρχίες τοῦ Κράτους, γεγονός πού ἀνάγκασε, κατά κάποιον τρόπο, τούς δημογέροντες τῆς Σίφνου νά στρέψουν τό ἐνδιαφέρον τους καί πρὸς τόν τομέα αὐτόν πού εἶχε παραμεληθεῖ. Ὁ παραστάτης (= βουλευτής) τοῦ νησιοῦ στό Βουλευτικό Νικ. Χρυσόγελος καί ἄλλοτε διδάσκαλος τῆς Σχολῆς του, ἐνημέρωσε λεπτομερῶς τόν Ἐφορο γιά τίς αἰτίες διακοπῆς τοῦ ἀρχαίου ἐκείνου Σχολείου κι αὐτός, ἀκολούθως, ἔγραψε στόν διδάσκαλο Νικ. Σπεράντσα νά ἐπαναλάβει τό ἔργο του καί ἡ Διοίκηση θά τακτοποιοῦσε τό ζήτημα τῶν ἀποδοχῶν του⁸. Τό ἴδιο τοῦ ἔγραψε καί ὁ Χρυσόγελος, μέ ἀποτέλεσμα νά πεισθεῖ ὁ Σπεράντσας νά ἐπαναρχήσει τά μαθήματά του ἀπό τίς 10 Φεβρουαρίου 1825. Τήν ἡμέρα αὐτή, ἐνώπιον τοῦ τοποτηρητοῦ τῆς Μητροπόλεως Σίφνου καί Μήλου Βαρθολομαίου, τοῦ Ἐπάρχου καί τῶν δημογερόντων ἔγινε εἰδική ἐορτή ἐπαναλειτουργίας τοῦ Σχολείου κατά τήν ὁποία ὁ διδάσκαλος ἐκφώνησε τόν πανηγυρικό μέ τόν τίτλο «Λόγος εἰς τήν ἀνοιξιν τῆς ἐν Σίφνω Σχολῆς ἐκφωνηθείς παρά τοῦ διδασκάλου τῆς αὐτῆς Σχολῆς κυρίου Νικολάου Σπεράντσα κατά τό 1825 ἔτος, Φεβρουαρίου 10». Ὁ λόγος του, πού κατελάμβανε ἐννέα πυκνογραμμμένες σελίδες καί ἦταν γεμάτος ἐνθουσιασμό καί ἐλπίδα γιά τό μέλλον τοῦ σχολείου καί τῆς πατρίδος, ἀρχίζε ὡς ἑξῆς:

«Μακάριος ἄνθρωπος, ὅς εὖρε σοφίαν καί θνητός, ὅς οἶδε φρόνησιν κρεῖσσον γάρ αὐτήν ἐμπορεύεσθαι ἢ χρυσίου καί ἀργυρίου θησαυρούς.

7. Αὐτόθι, 260.

8. Σίμου Μ. Συμεωνίδη. *Τά Γράμματα στό νησί τῆς Σίφνου*, Πειραιεύς 1962, 29.

Ἄς παύσωσι πλέον οἱ χεῖμαρροι τῶν δακρῶν σου, φίλη πατρίς, μέ τά ὅποια κατέβρεχες ἕως τώρα τό πρόσωπόν σου· διελύθη ἐκεῖνη ἢ παχεῖα ὀμίχλη, ἢ ὅποια σέ ἐσκέπαζε· ἰδοὺ βλέπεις σήμερον αἰθρίαν λαμπράν εἰς τόν ὀρίζοντά σου· ἰδοὺ πάλιν τό φῶς ἐπί τήν λυχνίαν, τό ὁποῖον πρό πολλῶν ἤδη χρόνων διέχεε τάς φωτιστικάς του ἀκτίνας καί εἰς αὐτάς ἀκόμη τάς περίξ νήσους, ἐσχάτως δέ παρ' ὀλίγον ἦλθε νά σβεσθῇ ἀπό τούς ἀγρίους ἀνέμους...»⁹.

Ἡ γενική κατάσταση τῶν ἐλληνικῶν πραγμάτων ἀκολουθοῦσε πλέον νέους ρυθμούς πού ὀδηγοῦσαν, παρά τίς ἀντιξοότητες, στήν πολυπόθητη Ἀνεξαρτησία. Γεγονότα δευτερευούσης ὁμως σημασίας ἀναφύονταν ὅπως πάντα. Ἐνα θέμα λ.χ. πού ἔθεσε στή Διοίκηση ὁ τοποτηρητής τῆς Μητροπόλεως Βαρθολομαῖος στίς 10 Φεβρουαρίου 1825, εἶχε σχέση μέ παλαιά χρέη τοῦ μητροπολίτου Καλλινίκου. Ἐγραψε στό ἔγγραφό του, μεταξύ ἄλλων, τά ἑξῆς:

«Πρός τούτοις γινώσχετε παρακαλῶ, ὅτι ὁ προκάτοχός μου κύριος Καλλίνικος, πρό χρόνων, ἐσήκωσεν ἀπό μερικούς Σιφνίους ὑπέρ τάς ἑπτὰ χιλιάδας γρόσια, ἄσπρα αὐλικόν καί οἱ δανεισταί τῆς ἐπαρχίας ταύτης εἶναι ὅλοι Σίφνιοι καί οἱ μέν κατακρατοῦσι δύο μαγαζία τῆς μητροπόλεως ἐθνικά ἀπό 8'' γρόσια τόν μήνα τά δύο διά καιροῦ, οἱ δέ κατακρατοῦσι παρρησίας τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν καί δέν θέλουν νά μοί δώσουν ὀβολόν, ἀλλ' ἐπιστηριζόμενοι εἰς τάς ἐνεχείρους αὐτῶν ὁμολογιῶν τάς αὐλικάς ζητοῦσι καί ὅλα τά διάφορα, ἅτινα πρός δέκα τοῖς %, ἀριθμοῦνται ὑπέρ τά ἑπτακόσια γρόσια. ἐγώ τοῖς ἀπεκρίθην ὅτι... ἢ Σεβαστή Διοίκησις μ' ἔστειλεν ἐνταῦθα νά συνάζω τά εἰσοδήματα τῆς ἐπαρχίας καί ἐξουσίαν νά πληρώνω διάφορα χρέη αὐτικά δέν ἔχω καί αὐτά τά κρατεῖτε ληστρικῶς καί ἐπιβατικῶς... καί ὅτι αὐτά δέν ἀνήκουσι νά τά πληρώνω μόνο ἐγώ, ὡσάν ἢ ἐπαρχία διηρέθη, ἀλλά πρέπει νά πληρώσῃ τά περισσότερα ὁ ἅγιος πρῶην Δημητριάδος, ὁποῦ ἔχει τά καλύτερα καί μεγαλύτερα νησία καί τά πλέον ἐπικερδῆ, αὐτοί ὁμως ἔχοντες ἐμέ πρό ὀφθαλμῶν»¹⁰ (ἐννοεῖ ὅτι ἐνοχλοῦσαν αὐτόν πού τόν εἶχαν ἐνώπιόν τους).

Γιά τό ἴδιο ζήτημα ὁ Βαρθολομαῖος εἶχε γράψει στίς 4-2-1825 καί στόν Νικόλαο Χρυσόγελο, ὁ ὁποῖος ἀπηύθυνε πρός τό Ὑπουργεῖο τό ἐπόμενο γράμμα:

«Πρός τό Σεβαστόν ὑπουργεῖον τῆς ἱερᾶς λατρείας.

Ὁ Τοποτηρητής τῆς ἐπαρχίας Σίφνου κύριος Βαρθολομαῖος μέ

9. «Σιφνιακά», 15 (2007), 35-40, ὅπου ὀλόκληρος ὁ λόγος.

10. «Κυκλαδικόν Φῶς», ἔτος ΙΕ', Αὐγουστος 1964, φ. 187.

προτρέπει, δι' ἐπιστολῆς του ὑπό τὴν τετάρτην τοῦ ἤδη μεσοῦντος, νά ἀναφερθῶ πρὸς τὸ Σεβ. Ὑπουργεῖον, ὅτι ἡ ἐν Σίφνῳ οἰκογένεια τῶν Παίδων κατακρατεῖ δύο μαγαζία τῆς μητροπόλεως πρὸ τριῶν χρόνων χωρὶς νά θέλῃ νά πλερώνῃ τὸ ἐνοίκιον ἐπὶ λόγῳ ὅτι ἡ ἐπαρχία Σίφνου χρεωστεῖ πρὸς αὐτοὺς δι' αὐλικῶν ὁμολογιῶν καὶ ἄλλοις τις Πέτρος Μυτιληναῖος κατακρατᾷ παρρησίας τοῦ Ἀρχιερέως μὲ τὴν αὐτὴν πρόφασιν καὶ οὕτως ὁ Ἀρχιερεὺς στερεῖται τῶν ὀλίγων τυχερῶν τὰ ὅποια εἶναι εἰς αὐτόν ὁ μόνος πόρος τοῦ ζῆν, διότι τὰ κύρια εἰσοδήματα τῆς ἐπαρχίας εἶναι πολὺ ὀλίγα ἀφοῦ μάλιστα διηρέθη εἰς δύο κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος.

Τὸ Σεβ. ὑπουργεῖον γνωρίζει ὅτι ὁ Ἀρχιερεὺς Σίφνου δέν ὑποχρεοῦται νά πληρῶνῃ διάφορα αὐλικῶν ὁμολογιῶν πρὶν νά ἐκδοθῇ θέσπισμα τῆς Σ. Διοικήσεως περὶ κοινῶν χρεῶν, μήτε ἡμπορεῖ νά ἀπαιτῇ τὰ τοιαῦτα χρέη, τὰ ὅποια καὶ ἐγγυῶνται εἰς ὅλην ἐν γένει τὴν Ἐπαρχίαν Σίφνου, συνισταμένην τὸ πρῶτον ἀπὸ ἑνδεκα Νήσους.

Διὰ ταῦτα παρακαλεῖται τὸ Σεβ. Ὑπουργεῖον νά διαταχθῶσιν οἱ εἰρημένοι καὶ ὅσοι ἐν γένει κατακρατῶσι δικαιώματα ἀρχιερατικά ἐπὶ τοιαύταις προφάσεσιν, εἴτε κύρια τῆς ἐπαρχίας, εἴτε τυχερά τοῦ ἀρχιερέως, νά τὰ ἀποδώσωσιν εἰς τὸν Ἀρχιερέα κύριον Βαρθολομαῖον. Ἐάν δέ ἀπειθείσωσιν οἱ κατακρατοῦντες νά ζητῇ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ Ἐπάρχου, ὅστις ἔχει τὴν δύναμιν νά τοὺς ὑποχρεώσῃ καὶ μένω μὲ σέβας βαθύτατον.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 14 Μαρτίου 1825

Ὁ Παραστάτης τῆς Ἐπαρχίας Σίφνου
Νικόλαος Χρυσόγελος»¹¹.

Ζήτημα εἶχε δημιουργηθεῖ ἐπίσης τὴν ἴδια ἐποχὴ καὶ μὲ τὰ λιμεναρχικά δικαιώματα, ὅπως ἀνέφερε ὁ Γεν. Γραμματέας καὶ Λιμενάρχης Σίφνου Μ. Παλασάκης, μὲ τὴν ἐπομένη ἀναφορὰ του:

«Προσωρινὴ Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος
Τὸ Λιμεναρχεῖον τῆς Σίφνου
Πρὸς τὸ ἔξοχον Ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν

Ἄμα ἐλθὼν εἰς τὴν νῆσον ταύτην καὶ ἐξετάσας τὰ τῆς λιμεναρχίας εἰσοδήματα ἐπληροφόρηθην ὅτι ὄντας δύο μικροὶ λιμένες εἰς τὴν νῆσον ταύτην, διὰ νά φυλάττεται καὶ ἡ καλὴ εὐταξία διὰ τὴν νῆσον καὶ ἡ ἀσφάλεια τῆς ὑγειονομίας καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν, εἶναι χρεῖα

11. Αὐτόθι.

νά φυλάττουν αυτούς τούς δύο λιμένας δύο ύπολιμενάρχαι τῶν ὁποίων τά ἔξοδα δέν εἶναι δυνατόν νά εὐγουν ἀπό τό εἰσόδημα τῆς λιμεναρχίας καθότι ἡ νῆσος αὕτη ἔχει πολλά ὀλίγα καΐκια μικρά καί πτωχά τά ὁποῖα μόνον τό καλοκαίρι ταξιδεύουν, τόν δέ χειμῶνα δέν τολμοῦν ἀπό τήν σμικρότητά των νά ταξιδεύσουν.

Οἱ δύο ύπολιμενάρχαι δέν ἤμποροῦν νά λείψουν μή(τε) τόν χειμῶνα, ἐξ αἰτίας ὅπου ἤμποροῦν νά ἀράξουν ξένα καΐκια καί ἐνίοτε ἤμπορεῖ νά ταξιδεύση καί κανένα ἐντόπιον ὅταν τό συγχωρῇ ὁ καιρός ἀπό τήν λιμεναρχίαν τῆς Μήλου, μ' ὄλον ὅτι εἶναι λιμῆν σημαντικός, ἐπειδή τά εὐρωπαϊκά ἐμπορικά πλοῖα δέν καθυποβάλλονται εἰς τά δικαιώματα τῆς ἑλληνικῆς λιμεναρχίας, καί ἀπό ἐκεῖ δέν εἶναι κανέν εἰσόδημα, ἀλλά μόλις εὐγάζει τά ἔξοδά του ὁ ἐκεῖ λιμενάρχης (καθώς ἐπληροφορήθην), ἀπό τήν Κίμῳλον δέ πολλά μικρά πράγματα.

Διό παρακαλῶ τό ἔξοχον ὑπουργεῖον νά ἀναφέρῃ αὐτό τοῦτο πρὸς τήν Σεβαστήν Διοίκησιν καί νά καθοδηγήσῃ περὶ τούτου πῶς ἔχω νά κάμω, καθότι ἅμα ἐλθῶν, χωρὶς νά λάβω οὐδ' ὄβολόν ἀπό εἰσόδημα, ἐβιάσθην ἐξ ἰδίων μου νά πληρώσω τά μηνιαῖα τῶν ἐδῶ δύο ύπολιμεναρχῶν διὰ νά βασταχθῇ ἡ καλή τάξις καί περιμένων ἀνυπομόνωσ τήν περὶ τούτου ἀπόκρισιν τοῦ ἔξοχου ὑπουργεῖου, μένω μ' ὄλον τό βαθύτατον σέβας.

Τῆ 5 Ἰουλίου 1825 Ὁ Γεν. Γραμματεὺς καί λιμενάρχης
ἀπὸ Σίφνον Μ. Παλασάκης»¹².

Στὴν ἀνωτέρω ἀναφορὰ του ὁ Παλασάκης «οὐδεμίαν ἀπάντησιν ἐγγραφον ἔλαβεν, εἰμὴ μίαν ἀπόκρισιν ἐκ στόματος τοῦ παραστάτου τῆς ἐπαρχίας, ὅτι ἡ διοίκησις σκέπτεται περὶ τῶν λιμεναρχῶν καί ἔχει νά τὰς τακτοποιήσῃ σημεραύριον»¹³. Στὶς 16 Δεκεμβρίου 1825 ὁ ἴδιος, μέ ἀναφορὰ του «πρὸς τό Σεβαστόν Ἐκτελεστικόν Σῶμα» τό πληροφορήσῃ ὅτι, ἂν καί δέν εἶχε πόρους καί οἰκονομική ἐνίσχυση, ἐπὶ ἔξῃ μῆνες «φυλάττω πάντοτε μέ ἀδρά ἔξοδα, τά ὁποῖα ἐκ δανείων ἐβάσταξα ἕως τώρα καί τά ὁποῖα ἀπαιτοῦνται παρ' ἐμοῦ καθ' ἡμέραν, τήν καλήν εὐταξίαν καί τό ὑγειονομεῖον». Στὴν ἴδια ἀναφορὰ ὁ Παλασάκης ἐπεσύναπτε καί τόν ἐπόμενον, ἀπὸ 16.12.1825 «λογαριασμόν τῆς λιμεναρχίας Σίφνου, Μήλου καί Κιμῳλου διὰ ἔξῃ μῆνας, ἀπὸ 10 τοῦ παρελθόντος Ἰουνίου μέχρι τῆς 10 τοῦ τρέχοντος»¹⁴:

12. «Κυκλαδικόν Φῶς», ἔτος ΙΕ', Σεπτέμβριος 1964, φ. 188.

13. «Κυκλαδικόν Φῶς», ἔτος ΙΕ', Νοέμβριος 1964, φ. 190.

14. Αὐτόθι.

Ἔξοδα:

γρόσια	παράδες	
180	-	μηνιαῖον τοῦ ὑπολιμενάρχου τῆς Σεράλιας
231	-	μηνιαῖον καὶ σιτηρέσιον τοῦ βαρδιάνου εἰς τὸν αὐτὸν λιμένα πρὸς 20 γρόσ. τὸν μῆνα καὶ 15 παράδ. τὴν ἡμέρα
411	-	διὰ σιτηρέσιον
411	-	ὁμοίως εἰς τὸν λιμένα τοῦ Φάρου.
<u>822</u>	-	τῶν δύο λιμένων τῆς Σίφνου
411	-	ὁμοίως εἰς τὸν λιμένα τῆς Μήλου
411	-	ὁμοίως εἰς τὸν λιμένα τῆς Κιμῆλου
62	20	τυπωτικά διὰ 500 διαβατήρια τῶν πλοίων
12	-	σφραγίς διὰ τὴν λιμεναρχίαν τῆς Κιμῆλου διότι δέν εἶχεν ἔως τώρα.
<u>1718</u>	<u>20</u>	ἦτοι χίλια ἑπτακόσια δέκα ὀκτώ.

Ἔσοδα:

γρόσια	παράδες	
300		συναξίς ἀπὸ τοὺς δύο λιμένας τῆς Σίφνου Σεράλιαν καὶ Φάρον εἰς ἕξη μῆνας.
120	-	ὁμοίως ἀπὸ τὴν Μήλον
<u>60</u>	-	ὁμοίως ἀπὸ τὴν Κίμηλον
480	-	
<u>1238</u>	<u>20</u>	μένει νά λάβω
1718	20	

Ὅπως γίνεται κατανοητό ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα, ἡ γενικὴ κατάστασις τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων ἀκολουθοῦσε, παράλληλα μέ τις συνεχιζόμενες πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις, νέους ρυθμούς, γραφειοκρατικούς, ἅς τοὺς χαρακτηρίσουμε, πού ἔδειχναν νά ὀδηγοῦν, παρά τίς ἀναφυόμενες ἀντιξοότητες καὶ τίς διαφορές, πρὸς τὴν Ἀνεξαρτησία.

Γι' αὐτὴν πού εἶχαν ἀγωνισθεῖ, κατὰ τὰ ἐκτεθέντα, καὶ πολλοὶ Σίφνιοι, τόσο στό ἴδιο τό νησί τους γιὰ τὴν ἀποδυνάμωσι τῶν ἀντιθέτων καὶ τὴν παγίωσι τῆς Ἐπαναστάσεως, ὅσο καὶ στά στεριανὰ πεδία τῶν μαχῶν, ἀλλὰ καὶ στίς ἔνδοξες καὶ ἡρωϊκὲς θαλασσινὲς ἐπιχειρήσεις πού ἀνέδειξαν γενναίους καὶ ἥρωες.

Ἱερά Μονή Ἀγίου Ἰωάννου Θεολόγου (Μογκοῦ).
(Σχεδιαγράφημα κ. Φίλιου Τριανταφύλλου).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7ο

ΕΠΙ ΜΕΡΟΥΣ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Α'. Τό Ἐκκλησιαστικό

Ἔχομε ἤδη ἀναφέρει στά προηγούμενα ὅτι ὁ, ἀπό τοῦ ἔτους 1797, μητροπολίτης Σίφνου καί Μήλου Καλλίνικος Ἡλιάδης, ἀπουσίαζε στήν Κωνσταντινούπολη (συνοδικός ἀπό τό 1817) μέ ἀποτέλεσμα ἡ Μητρόπολη, στίς δύσκολες ἐκείνες ὥρες τῆς Ἐπαναστάσεως, νά εὑρεθεῖ ἀκέφαλη. Πρὶν ἀναχωρήσει γιά τήν Κωνσταντινούπολη ὁ Καλλίνικος εἶχε μεριμνήσει καί ἀναθέσει τή διοίκηση τῆς Μητροπόλεως σέ ἀριθμό ἐμπίστων ἀνθρώπων του, τοὺς «ἐπιτρόπους» (= ἀντιπροσώπους του) μέ συγκεκριμένες ἀρμοδιότητες σέ ἕναν ἕκαστο: α) στόν πρῶην πρωτοπαπᾶ Βερνίκο (;), τόν ὁποῖο κατέστησε «γενικόν ἐπίτροπο», δηλ. ἐπικεφαλῆς τῶν λοιπῶν ἐπιτρόπων (καί ἐπί τῶν θεμάτων πού χειρίζονταν βέβαια), β) σέ οἰκονομικούς διαχειριστές - ἐπιτρόπους «τόν σιόρ Γιαννάκη Μπᾶο¹ καί τόν Ἰωάννη Λειμβαῖο» καί γ) σέ ἐπίτροπον τοῦ πνευματικοῦ τομέα τόν Σίφνιο ἐπίσκοπο πρῶην Λαμφάκου Ἀρσένιο, ἄλλοτε βοηθόν ἐπίσκοπο [ἀπό Ἀπρίλιο 1785 - μετά Νοέμβριον 1794] τοῦ συμπολίτου του μητροπολίτου Κυζίκου Ἀγαπίου Γρυπάρη². Οἱ «ἐπίτροποι» διαχειρίζονταν καί ἐπέλυαν ζητήματα τρέχοντα τῆς ἀρμοδιότητός τους, σέ περιπτώσεις ὅμως δυσχερεῖς ἐνημέρωναν, διά τοῦ γενικοῦ ἐπιτρόπου, τόν μητροπολίτη, ὁ ὁποῖος ἔδινε ὁδηγίες καί λύσεις μέ γραπτές ἐντολές του. Ὅλα προχωροῦσαν κανονικά καί ἱκανοποιητικά στό πολύνησο τῆς ἐπαρχίας.

Μέ τήν ἔναρξη ὅμως τῆς Ἐπαναστάσεως καί τή διακοπή τῶν σχέσεων τῶν ἐπίσκοπῶν τοῦ ἐπαναστατημένου ἑλληνικοῦ χώρου μέ τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, ἀλλά καί τήν ἔλλειψη εἰδήσεων γιά τόν

1. Εἶναι ὁ γνωστός ἀπό τά προηγούμενα Ἰωάννης Μπᾶος, ὑποπρόξενος τῆς Ἀγγλίας στή Σίφνο ἀπό τῆς 28 Ἀπριλίου 1817. Βλ. «Σιφνιακά», 7 (1999), 75.

2. «Σιφνιακά», 15 (2007), 147-153.

μητροπολίτη Καλλίνικο, τὰ ἀναφυόμενα στή Μητρόπολη δυσχερῆ προβλήματα παρέμεναν ἄλυτα. Ἀργότερα, τό ἔτος 1830, Μαΐου 4, ὁ ἴδιος, μέ ἐπιστολή του πρὸς τόν Κυβερνήτη Ἰωάννη Καποδίστρια, ἔγραψε ὅτι «προσκληθεῖς κατὰ τό 1817 παρὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἀπῆλθον εἰς Κωνσταντινούπολιν, περί δέ τὰς ἀρχάς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἐδιορίσθην πατριαρχικός ἔξαρχος ὑποχρεούμενος νά ἀπέλθω κατὰ τό τμήμα τῶν Ἀνατολικῶν Σποράδων καί νά ἐνεργήσω ἐναντίον τῆς θελήσεώς μου ὅσα διετάχθην μόλις ἄφησα τήν Κωνσταντινούπολιν καί παρευθὺς ἄρχισα νά δοκιμάζω τὰ δεινά τῆς αὐτογνωμόνου καί παρανόμου θελήσεως τῶν Τούρκων, οἵτινες μέ ἐσυνόδευαν. Οἱ τύραννοι οὗτοι μ' ἐβίασαν νά συνακολουθήσω εἰς Εὐριπον καί ἐκεῖθεν εἰς Κάρυστον, ὅπου κατεδικάσθην εἰς φυλακὴν δύο σχεδόν ἔτη, ἀπαιτηθεῖς παρ' αὐτῶν ποσότητα γροσίων ἑνδεκα χιλιάδων...»³.

Ἔτσι, κατὰ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς Ἐπαναστάσεως τὰ ἀνακύπτοντα δυσχερῆ προβλήματα παρέμεναν ἄλυτα λόγω τῆς ἀπουσίας τοῦ μητροπολίτου. Ἐνα ἀπ' αὐτὰ τὰ ζητήματα λ.χ. ἔθεσε ὑπόψη τῆς Διοικήσεως ὁ ἀντέπαρχος Σίφνου-Σερίφου Παν. Καραϊωάννης σχετικὸ μέ τήν ἀνάγκη χειροτονίας ἱερέων τῆς ἐπαρχίας καί τὰ οικονομικά δικαιώματα τοῦ ἐπισκόπου Λαμφάκου Ἀρσενίου γιὰ τόν ὁποῖον ἔγραψε ὅτι «ἦταν τοποτηρητῆς τοῦ Ἁγίου Σίφνου καθ' ὅλην τήν ἐπαρχίαν εἰς τὰς χειροτονίας καί ἱεροπραγίας» στό ὑπ' ἀριθ. 111/31 Ἰανουαρ. 1823 ἔγγραφό του, ὁ ὁποῖος ζητοῦσε «τά συνήθη φιλότιμα (= οικονομ. δικαιώματα), τὰ ὁποῖα <πλέον> δέν συγχωρεῖται νά λαμβάνη», πρόσθεσε ὁμως: «Εἶναι ἀνάγκη λοιπόν νά διορισθῆ ἐκ τοῦ Μινιστερίου Σας ἡ πληρωμὴ του καί ἐκ τοῦ κοινοῦ ὀλίγα τινά, ὅσα ἐξαρχοῦσιν ἄνθρωπον γηραλέον καί πάμπτωχον. Ἴσως εἶναι ἄξιος ταύτης τῆς ἀμοιβῆς διὰ τήν ἀσθένειαν καί ἀρετὴν του»⁴.

Τό Ὑπουργεῖο τῆς Θρησκείας, στήν ἐπιθυμία του νά τακτοποιήσει ζητήματα τῶν ἐπισκοπῶν πού εἶχαν ἀνακύψει ἀπὸ τὰ ἐπαναστατικά γεγονότα, ἀπεφάσισε νά διορίσει τοποτηρητὴ τοῦ κανονικοῦ ἱεράρχη Καλλινίκου μέχρι νά ἀποφασίσει ἡ Ἐπαναστατικὴ Κυβέρνηση ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων· ἦταν δέ αὐτός ὁ Ἄνδριος ἀρχιμανδρίτης Λεόντιος Καμπάνης, ὁ ὁποῖος εἶχε ζητήσει νά τοποθετηθεῖ «ἐπαρχίας τινός χηρευούσης προστάτης» μέ σχετικὴ μάλιστα ὑπόδειξη καί σύσταση γιὰ τήν ἀξιότητά του τοῦ Θεοδ. Κολοκοτρώνη. Ὁ διορισμὸς του ἐγκρίθηκε μέ τήν ἀπόφαση ὑπ' ἀριθ.

3. «Σιφνιακά», 4 (1994), 116.

4. «Σιφνιακά», 15 (2007), 152-153.

1251/2 Ίουνίου 1823 τῆς Προσωρινῆς Διοικήσεως Ἑλλάδος καί ὑπ' ἀριθ. 315/4 Ίουνίου 1823 τοῦ Ὑπουργείου τῆς Θρησκείας⁵.

Ὅταν ἔφθασε ὁ τοποτηρητής στή Σίφνο (ἀφοῦ πρῶτα πέρασε ἀπό τή Μύκονο, ἓνα ἀπό τά νησιά τῆς Μητροπόλεως Σίφνου, ὅπου μάλιστα ἐκινδύνευσε καί αὐτή ἡ ζωή του ἀπό τόν οἰκονόμο τῆς Μυκόνου) καί ἐνημερώθηκε γιά τήν ἐπικρατοῦσα γενική κατάσταση στά νησιά τῆς Μητροπόλεως, ἔσπευσε νά γράφει στόν Ὑπουργό τῆς Θρησκείας ἐπίσκοπον Ἀνδρούσης Ἰωσήφ τήν ἐπομένη ἀναφορά, ἀποκαλυπτικήν τῆς ἐπικρατοῦσης σ' αὐτά καταστάσεως:

«Πανσέβαστε δέσποτα καί εὐεργέτα.

Ἐγραφα πρὸς τήν σεβασμιότητά σας ἀπό τήν νῆσον Μύκονον καί ἴσως κατεβάρυνα τήν πανιερότητά σας... διὰ τῶν πολλῶν μου ἐκεῖσε δυστυχιῶν. Πλεύσας δέ εἰς νῆσον Σίφνον ἀποστροφῆν τινά δέν ἀπῆντησα, ἀλλά πάντες οἱ ἱερεῖς καί προύχοντες καί πιστοί ἐδέξαντό με· ἀλλά ὅσον ἐχαροποιήθην εἰς τήν καλήν ὑποδοχήν, τόσον καί ἐλυπήθην μαθὼν τά κανονικά ἀρχιερατικά εἰσοδήματα· διότι ἐντεῦθεν δεσπότη μου ἐπληροφορήθην καί ἐκ τῶν καταστίχων καί ἐκ τῶν ἐπιτρόπων ὅτι ἅπαντα τά κανονικά ἀρχιερατικά εἰσοδήματα ἀπάσης τῆς ἐπαρχίας, καί τῶν ἑνδεκα δηλ. νήσων, εἶναι 7.504 καί διὰ νά περιέλθῃ τινάς ἑνδεκα νήσους δέν ἤξεύρω πόσων ἐξόδων τήν χρεῖαν ἔχει. Δι' αὐτά εἶναι ἀρκετός ὁ ἑπαρχος νά σᾶς πληροφορήσῃ. Ἐγὼ καί ἀρχιερεὺς δέν ἤμαί νά ἀπολαμβάνω ἱερουργῶν... δυστυχία ἔπειτα καί πτωχεία εἰς τοὺς χριστιανούς εἰς τάς νήσους· ἅπαντες κλέονται, ἅπαντες δυστυχοῦσιν... καί ἀναρχία ἐκ τοῦ ἄλλου κάμει τόν καθένα νά μὴ δύναται νά γρύξῃ. Γελῶν ἔπειτα ὁ ἑπαρχος, ἐγχείρισέ μοι μίαν ἐγκύκλιον ἐπιστολήν γεγραμμένην ἀπό τό ἱερόν Μινιστέριον πρὸς τόν ἅγιον Σίφνου, δι' ἧς ἐπιτάσσεται νά μετρήσῃ 1750· αὐτά βέβαια ἐγράφησαν καί πρὸς τόν Σίφνου, ὡς ἐγκύκλιος. Ἐγὼ ὅμως ἐβεβαίωσα τήν σεβασμιότητά σας καί ἐκ Μυκόνου τήν κατάστασιν τῶν ἀπερασμένων καί τῶν εἰσοδημάτων καί τόσα πληροφοροῦμαι ἐκ τῶν ἐπιτρόπων καί οἱ ἀρμοσταί ἐθεώρησαν τόν περασμένο χειμῶνα ὅτι περισσότεροι νῆσοι δέν ἐσύναξαν τά κανονικά, ὡς οὔσης ἀναρχίας καί δεσπότη μὴ ὄντος... τά λοιπά; μόλις τά κανονικά, ἐξ ὧν ἄλλα αἱ ἀρμοσταί ἔλαβον καί ἄλλα <θεωρήθησαν;> ἔξοδα. Παρακαλῶ δεσπότη μου νά ἀξιωθῶ πατρικῆς μοι ἐπιστολῆς

5. «Σιφνιακά», 4 (1994), 106-108.

σας εἰς παραμυθίαν μου ἐκ τῶν ὄσων ἐδῶ ἀταξιῶν τινῶν ὡς ἐκ τοῦ καιροῦ συμβαινόντων· γνωρίζετε καλῶς τὴν διάθεσίν μου ἐπιτρέψατέ μου δὲ ἵνα δηλοποιῶ τὴν εὐπειθείαν καὶ πρὸς τὸν θεῖον ζῆλον τῶν ἱερέων διὰ τὴν ἔχω ὑλὴν τῶν τοῦ ἐπιπλήττω εἰς τὰς ἀταξίας. Καθότι ὡς ἐκ τοῦ καιροῦ δὲν δύναμαι μόνον τὴν ἐκτελέσω τὸ παραμικρὸν πρὸς αὐτούς...· ἐσχάτως, ὅτε ἀπὸ Μύκονον ἔμελλον τὴν ἀναχωρήσω, ἐξεφώνησα λόγον καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁμιλίας ὁ ἅγιος οἰκονόμος, ὁμιλῶν μετὰ τινος, ἐποίει τόσην ταραχὴν εὐρισκόμενοι πλησίον μου, ὥστε μέ ἔκαμε τὴν χάσιν τὴν συνέχειαν τοῦ λόγου, καὶ μόνον ὅτι ἦσαν πρὸς αὐτὸν συνηγμένοι <πολλοὶ καὶ εἶπον> καὶ τὰξιν τῆς ἐκκλησίας δὲν ἤξεύρουσαν, τὸ ὑπέλαβεν ὡς ὑβριν τοῦ καὶ ἀτιμίαν καὶ ἔκαμε ἀγωγὴν κατ' ἐμοῦ εἰς τὴν καντζηλαρίαν μὴ δυνηθεὶς δ' ἔπειτα αὐτὸς τὴν ἐκτελέσῃ τοῦ σκοποῦ του, διὰ τὴν φρόνησιν τοῦ ἐπάρχου, διήγειρεν εἰς τὴν κεφαλὴν μου χιλίους μπερμπάντιδες καὶ μόλις μετ' ἀναριθμῶν τρόπων παρ' αὐτῶν ἐλυτρώθην. Καὶ μανθάνω ἀπὸ τῶν ἐκεῖ ἐπίτροπόν μου ὅτι δὲν θέλη ἡσυχάσῃ ἂν δὲν λάβῃ παρά τοῦ ἱεροῦ μινιστερίου ἀπειλὴν τινὰ τῆς πρὸς ἐμὲ ἀυθαδείας του.

Ὁ γραμματοκομιστής, ὅστις ἐκ Τριπολιτζᾶς μετ' ἠκολούθησεν διὰ μάγειρας καὶ εἰς τὸ ἀναμενόμενον τὴν δυστυχίαν ἠδῶς, ἱκανῶς <εἶναι> τὴν σᾶς ἐκφράσῃ τὰ πάντα φρόνιμος ὢν μετ' αὐτὸν λαμβάνετε καὶ τινὰ περικνημίδα, σημεῖον σμικρότατον τῆς μεγίστης πρὸς τὴν σεβασμιότητά της ὀφειλῆς μου. Καὶ περιμένων ἀνυπομόνως ἀπείρους εὐχὰς καὶ εὐλογίας παρά τῶν πανιέρων αὐτῆς χειλέων, κηρύττομαι διὰ βίου τέκνον αὐτῆς εὐπειθέστατον.

Τῆ 30 Ἰουλίου 1823

Ὁ τοποτηρητὴς Σίφνου

ἀρχιμανδρίτης Λεόντιος.

<Ἰστερόγραφο>

“Εὐρίσκονται ἐδῶ σεβασμιώτατε δύο μοναστηράκια, τυχόν τὰ εὐρίσκονται καὶ εἰς ἄλλας νήσους, οἱ ἡγουμένοι τῶν ὁποίων μετὰ τῶν πρώην ἡγουμένων καὶ τῶν πατέρων ἔχουσι πάντοτε διαφορὰς καὶ ἔχθρας καὶ ἐπειδὴ καὶ <περὶ> αὐτῶν οὐδεμίαν πρὸς με διαταγὴν δεδώκατε, δὲν ἐπιχειρίζομαι... περὶ παράδων εἶναι πτωχὰ· ἦναι πρὸς εὐταξίαν <οἱ διαταγές> πλὴν διαταγὴν δὲν ἐδέξαμεν»⁶.

Τὴν ἀρχιερατικὴ εἰσφορὰ τοῦ μητροπολίτου Καλλινίκου ὑπὲρ τοῦ

6. «Σιφνιακά», 16 (2008), 48-49.

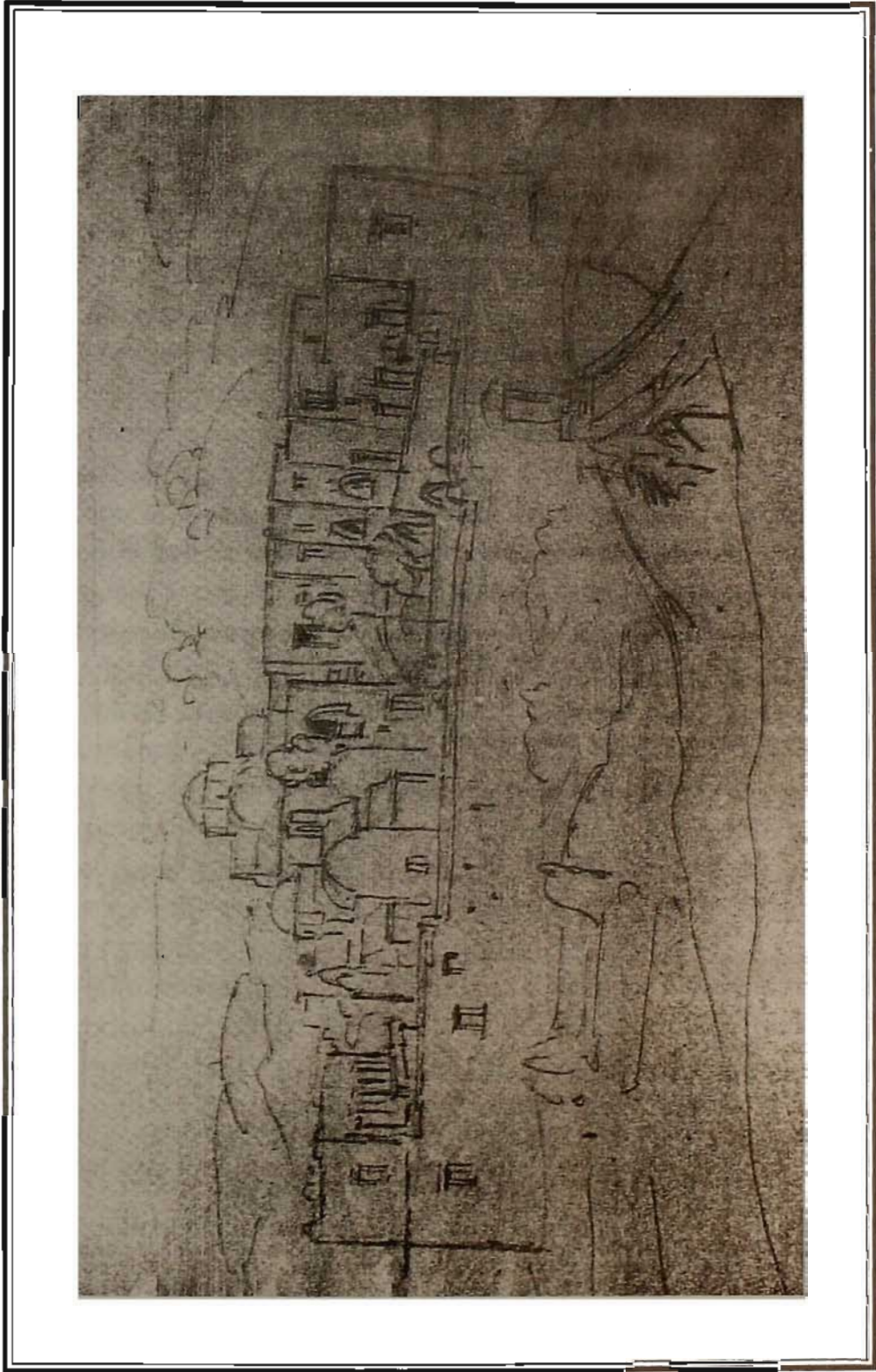
Άγωνος ο Λεόντιος δανείστηκε (1750 γρόσια) και την κατέβαλε με την έλπίδα ότι θα συγκέντρωνε τα εισοδήματα της μητροπόλεως ώστε να είναι σε θέση να εξοφλήσει το δάνειο και να φανεί συνεπής προς την Διοίκηση. Όταν όμως επήλθε αλλαγή σ' αυτήν, ή νέα Διοίκηση «λανθάνουσα περί αυτού, ως διορισθέντος παρά της προηγουμένης, έκρινεν αυτόν έκπτωτον της τοποτηρητείας της Μητροπόλεως Σίφνου, κατά Φεβρουάριον του έπομένου έτους». Έτσι έληξε η θητεία του Λεοντίου Καμπάνη στη Σίφνο που διήρκεσε μόλις επί οκτάμηνο [4 Ιουνίου 1823 - Φεβρ. 1824]⁷.

Μετά την, κατά τ' άνωτέρω, απομάκρυνση του Λεοντίου Καμπάνη, ή τοποτηρητεία ανατέθηκε στον πρόσφυγα επίσκοπο πρώην Μοσχονησιών Βαρθολομαίο, βοηθόν του μητροπολίτου Σμύρνης από του έτους 1818, άνθρωπον με αξιόλογη μόρφωση και «διαγωγή αρχιερατική». Ο διορισμός του πραγματοποιήθηκε στις 9 Μαΐου 1824 και ή άφιξή του στη Σίφνο στις 24 ίδιου μηνός. Δέν είχε προλάβει να αναλάβει τά καθήκοντά του στη Μητρόπολη ο Βαρθολομαίος και ή Διοίκηση, στην επιθυμία της να συνδράμει τους πρόσφυγες άρχιερείς που κατέφθαναν στην έδρα της, απέφασισε τον προσωρινό χωρισμό της Μητροπόλεως Σίφνου στά δύο, ώστε να τακτοποιηθούν δύο άρχιερείς. Έτσι, προήλθε στην άφαίρεση από τή δικαιοδοσία του Βαρθολομαίου των νησιών Ίου, Ανάφης, Άμοργού, Άστυπαλαίας και τά παρεχώρησε στον πρώην Δημητριάδος Άθανάσιο με έδρα τή Μύκονο και τον Βαρθολομαίο, με έδρα τή Σίφνο, περιόρισε στά νησιά Σέριφο, Μήλο, Κίμωλο, Φολέγανδρο και Σίκινο. [Τόν Άθανάσιο διαδέχτηκε στο τμήμα της Μυκόνου ο πρώην Καρύστου Νεόφυτος]⁸.

Δέν έφτανε τούτο και, με άφορμή τή διοικητική ύπαγωγή της νήσου Σερίφου στην Έπαρχία Κέας-Θερμίων, ο άρχιεπίσκοπος Τζίας και Θερμίων Νικόδημος Ρουσσοσ, άρχισε να πιέζει τή Διοίκηση να προσθέσει στην έπαρχία του και τή Σέριφο. Για τό ζήτημα αυτό υπάρχει μεγάλη άλληλογραφία, πλην δέν υπήρξε και ίκανοποίηση του Νικοδήμου [Βλ. «Σιφνιακά», 4 (1994), 109-110 και 22 (2014), 103-109]. Μετά την επάνοδο του κανονικού Μητροπολίτου Σίφνου Καλλινίκου κατά Μάιον του έτους 1830, ύστερ' από μακροχρόνια άπουσία του λόγω των περιστάσεων και τό αίτημά του να αποκατασταθεί στην έδρα του, ο Κυβερνήτης Ίω. Καποδίστριας, με εισήγηση του Υπουργού της Θρησκείας Νικ. Χρυσογέλου, τό έκανε

7. Αὐτόθι. 51.

8. «Σιφνιακά», 4 (1994), 109.

Μία ακόμη άποψη τής Σχολής του Άγίου Τάφου, έργο Haller von Hallerstein (1817).

ἀποδεκτό μέ «ἀνασύσταση τῆς ἐπαρχίας στό σύνολο τῶν νησιῶν τῆς δικαιοδοσίας τῆς»⁹ καί ἀπομάκρυνση τῶν τοποτηρητῶν (πού τοποθετήθηκαν σέ ἄλλες θέσεις).

Β'. Τό Ἐκπαιδευτικό

Διδάσκαλος τῆς περιώνυμης Σχολῆς τοῦ Ἁγίου Τάφου τῆς Σίφνου ἀπό τοῦ ἔτους 1808 διατελοῦσε μέχρι τοῦ ἔτους 1821 τό ἐξαίρετο τέκνο τοῦ νησιοῦ Νικόλαος Χρυσόγελοσ, ὁ μετά, ἐπί Κυβερνήτου Ἰω. Καποδίστρια, Ὑπουργός Παιδείας καί Θρησκευμάτων¹⁰. Ὁ Χρυσόγελοσ, μόλις ἔγινε γνωστή στό νησί ἡ εἶδηση τοῦ ξεσηκωμοῦ, μέλοσ, προφανῶσ, τῆσ τοπικῆσ ἐφορείασ τῆσ Φιλικῆσ Ἐταιρείασ, κατά τά ἱστορηθέντα στά προηγούμενα, πρωτοστάτησε γιά τήν ἐπικράτησή τῆσ καί στή Σίφνο ἐν μέσω δισταγμῶν καί ἀντιδράσεων ἐκείνων πού διέβλεπαν ἀπώλεια ἀξιωμάτων καί οἰκονομικῶν συμφερόντων. Ὅτι πρωτοστάτησε τότε ὁ διδάσκαλοσ στόν ξεσηκωμό βεβαιώνεται αὐθεντικά ἀπό ἄλλον συμμετοχοσ σ' αὐτόν, τόν Σίφνιο πλοίαρχο καί καραβοκύρη Δημήτριο Ἰω. Κώνστα, ὁ ὁποῖοσ ἔγραψε σέ ἀναφορά του: «Κατά Ἀπρίλιον τοῦ 1821 ἔτοσ μετέφερον μετά τοῦ πλοίου μου, βρικίου, τόν Ν. Χρυσόγελοσ μετά 150 πολεμιστῶν ἀποβιβάσασ αὐτούσ ἀμισθί εἰσ Ὑδραν...» προκειμένου νά ἐνταχθοῦν στίσ ἐπαναστατικέσ δυνάμεισ σέ ξηρά ἢ θάλασσα, ἀνάλογο μέ τίσ ἀνάγκεσ. Μέ ἄλλοσ λόγουσ ἡ Σίφνοσ, ὅλωσ ἔγκαιρα, ἔλαβε μέρος στόν Ἀγῶνα μέ ἐκστρατευτικό Σῶμα 150 ἀνδρῶν ὑπό τόν Νικόλαο Χρυσόγελο, παρά τό γεγονόσ ὅτι βραδύτερα ἔλαβαν χώραν ἐπιτόπιεσ ἀντιδράσεισ καί θλιβερέσ πράξεισ ἀπό τούσ ἀντιθέτουσ.

Μέ εἰσῆγηση τοῦ Νικ. Χρυσογέλου τοποθετήθηκε ἀντικαταστάτησ του ὁ μαθητήσ του Νικόλαοσ Σπεράντσασ (ἀνέλαβε ὑπηρεσία τήν 1η Μαΐου 1821) μέ ἐτήσιο μισθό 1000 γροσίων, ἰδρύθηκε δέ καί κατώτερο Σχολεῖο μέ διδάσκαλον ἄλλον μαθητή του, τόν Γεώργιο Ψαραύτη, πού στεγάσθηκε στό οἰκοδόμημα τοῦ ἀγιορείτικου μετοχίου τοῦ Ἁγίου Ἀντίπα¹¹. Τό δεύτερο αὐτό σχολεῖο θά τό χαρακτηρίσομε ὡσ τό πρῶτο Δημοτικό Σχολεῖο στό ὁποῖο θά προετοιμάζονταν, ἀπό ὑπεύθυνο καί ἱκανό διδάσκαλο, ὅπωσ ὁ Ψαραύτησ, τά παιδιά ὡστε νά εἶναι ἔτοιμα νά συνεχίζουν ὁμαλά τίσ σπουδέσ τουσ στό Σχολεῖο

9. «Σιφνιακά», 5 (1995), 85-86.

10. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Τά Γράμματα στό νησί τῆσ Σίφνου (1650-1833)*, Πειραιεύσ 1962, 17-18.

11. Αὐτόθι, 26.

Μέσης Έκπαιδύσεως τοῦ Σπεράντσα. Οἱ μισθοὶ τῶν διδασκάλων θεωρήθηκαν, ἐξασφαλισμένοι ἀπὸ τοὺς τόκους τῶν κεφαλαίων τῆς Σχολῆς τοῦ Ἁγίου Τάφου πού ἦταν τοποθετημένα στίς Κοινότητες Σίφνου καί Σερίφου. Τό κεφάλαιο πού εἶχε τοποθετηθεῖ μόνο στήν Κοινότητα Σίφνου ἀνέρχονταν σέ 7.120 γρόσια. Ἄλλα 7.500 γρόσια ὑπέρ τῆς Σχολῆς εἶχαν κατατεθεῖ ἀπὸ τόν «εἰς Ταῖγάνιον πανευγενέστατον Ἄρχοντα Πολκόβνικον καί Ἱππότην κύριον Ἰωάννην Βαρβάκην» στό μετόχι τοῦ Παναγίου Τάφου ΚΠόλεως [Καρόλου Ἰω. Γκιών, *Ἱστορία τῆς Νήσου Σίφνου*, ἐν Σύρω 1876, σσ. ιζ'-ικ']. Οἱ διδάσκαλοι ἀνέλαβαν τά καθήκοντά τους τήν 1η Μαΐου 1821. Ὁ Νικ. Σπεράντσας δίδαξε τότε δεκαεπτὰ μῆνες, ἀπὸ 1ης Μαΐου 1821-6ης Ὀκτ. 1822, δέν πληρώθηκε ὁμως οὔτε ἓνα γρόσι, ἐνῶ ὁ Γ. Ψαραύτης «τούς δύο χρόνους ἔλαβε τριάντα γρόσια ἀπὸ μερικούς» γονεῖς τῶν μαθητῶν καί μόνο. Ἐτσι, στίς 6 Ὀκτωβρίου 1822 ὁ Ν. Σπεράντσας ὑπέβαλε τήν παραίτησή του μέ ἀποτέλεσμα ἡ Σχολή νά διακόψει τή λειτουργία της ἐπὶ δυόμισυ περίπου χρόνια, μέχρι τῆς 10ης Φεβρουαρίου 1825. Ἀντίθετα τό Σχολεῖο τοῦ Ἁγίου Ἀντίπα, παρ' ὅλο πού ὁ Γ. Ψαραύτης δέν ἀμείβονταν, συνέχιζε τή λειτουργία του. Περί τά τέλη τοῦ 1824 οἱ πρόκριτοι καί δημογέροντες ἀπεφάσισαν τήν ἐπαναλειτουργία τῆς Σχολῆς (πρωτοστατοῦντος τοῦ τοποτηρητοῦ Βαρθολομαίου, ἀνθρώπου μέ ἀξιόλογη μόρφωση) μέ τό νά «ἐξεύρουν πόρον πρὸς τό παρόν ἀπὸ συνεισφοράς τῶν φιλομούσων», δηλαδή μέ ἔρανο· καί ἀφοῦ ἀπεκατέστησαν κτιριολογικά, κατὰ τό δυνατόν, τή Σχολή «ἐσύστησαν διδάσκαλον εἰς ταύτην... νέον τινά συμπατριώτην, παιδεύμα (= μαθητή) τῆς αὐτῆς σχολῆς», ἦταν δ' αὐτός καί πάλι ὁ Νικ. Σπεράντσας σέ δευτέρη θητεία (10 Φεβρ. 1825-τέλος Ἰουνίου 1826)· κατ' αὐτήν, «ἐκτός ὀκτακοσίων γροσίων, τά ὅποια ἔλαβε ἀπὸ ἐράνους καί ἄλλας τοιοῦτου εἴδους βοηθείας πρὸς παραμυθίαν τῶν ἀναγκῶν του, τίποτε ἄλλο δέν ἀπήλαυσε», ὅποτε παραιτήθηκε ἀναλαμβάνοντας τή θέση τοῦ διδασκάλου τῆς Σχολῆς Ἰου «μέ μισθόν 1300 γροσίων ἐν ἔτος, μέχρι τοῦ 1828». Ὁ Γ. Ψαραύτης ἐξακολουθοῦσε στόν Ἅγιο Ἀντίπα (1821-1825) ἀμειβόμενος σέ εἶδος «λαμβάνων ἀνά ἐν φωμίον διά τήν παρηγορίαν μου», ὅπως ἔγραψε ἀργότερα ὁ ἴδιος¹².

Ἡ Ἑλληνική Σχολή ἐπαναλειτούργησε στίς 2 Ὀκτωβρίου 1828 μέ διδάσκαλο τόν Γεώργιο Ψαραύτη οἱ μισθοὶ τοῦ ὁποίου πληρώνονταν μέ μεγάλες καθυστερήσεις μέχρι πού παραιτήθηκε καί αὐτός

12. Αὐτόθι, 28.

κατά Σεπτέμβριον τοῦ 1832 μέ ἐπάνοδό του τόν Μάρτιο τοῦ 1833 μέ τήν ἐλπίδα ὅτι ἡ νέα ἐλληνική κυβέρνησις θά προνοοῦσε γιά τίς ἀποδοχές τῶν διδασκάλων¹³.

Παρ' ὅλα αὐτά τά δυσάρεστα γιά τήν κοινοτική Παιδεία στό νησί, ὑπάρχει καί μία σημαντική μαρτυρία τοῦ Γάλλου φιλέλληνα Dutronc, τόν ὁποῖο εἶχε ἀποστείλει στό νησιά τό ἔτος 1828 ὁ Κυβερνήτης Ἰω. Καποδίστριας προκειμένου νά διακριβώσῃ τήν ἐπικρατοῦσα σ' αὐτά κατάστασις τῆς Ἐκπαίδευσις πού βεβαιώνει, κατά κάποιον τρόπο, τή συνέχισή της. Κατά τήν ἐν λόγω μαρτυρία στή Σίφνιο δίδασκον τό ἔτος 1827 τέσσερις ἐλληνοδιδάσκαλοι ἰδιωτικῶς¹⁴! Δύο Σίφνιοι, οἱ Ἀγγελέτος Ἀβραῆς καί Ἰωάννης Βιλλοραζίνος (μήπως Βαρεζίνος;), ὁ Χιώτης Κοσμάς Μακάς ἢ Μεκάς καί ὁ Πελοποννήσιος Γερμανός. Οἱ διδάσκαλοι αὐτοί ἀμείβονταν, προφανῶς, ἀπό τοὺς γονεῖς τῶν μαθητῶν πού εἶχαν τήν οἰκονομική δυνατότητα, ἐνῶ τά δύο κοινοτικά (ἅς τά χαρακτηρίσομε) σχολεῖα ἀργοῦσαν, μέ συνέπεια ὁ μέγας ἀριθμός τῶν νέων πού ἐπιθυμοῦσαν νά σπουδάσουν ἀλλ' ἐστεροῦντο χρημάτων, δέν παρακολουθοῦσαν μαθήματα, ὅπως θά ἔκαναν ἂν λειτουργοῦσε τοῦλάχιστον ἡ Σχολή τοῦ Ἁγίου Τάφου (τῆς ὁποίας οἱ Σίφνιοι μαθητές σπούδαζαν δωρεάν), ὅπως φρόντιζαν ἀνέκαθεν (1687-1821) οἱ παλαιότεροι [Λεπτομέρειες στό «Σιφνιακά», 5 (1995), 90 ἐπ.].

Σέ ἔκθεσις ἔτους 1828 τοῦ Μανουήλ Δεκαβάλε ἐξηγεῖται ὁ τρόπος ἐξεύρεσις χρημάτων γιά τήν πληρωμή τῶν διδασκαλικῶν μισθῶν καί ὁ λόγος τῆς διακοπῆς τῶν ἐργασιῶν τῆς κατά τοὺς χρόνους τῆς Ἐπαναστάσεως:

α) «... ὁ πρῶτος πόρος διά τοῦ ὁποίου οἱ Σίφνιοι πλήρωναν τόν μισθό τῶν διδασκάλων μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ παρόντος αἰῶνος ἦτον αἱ κοιναί κατ' ἔτος συνεισφοραὶ τῶν μετὰ τοῦτο δέ, ὀλίγα δηλ. ἔτη πρό τῆς Ἐπαναστάσεως, προικισθέν <τό Σχολεῖο> ἀπό τοὺς σημαντικότερους τῆς νήσου ταύτης, καθῶς καί ἀπό τόν ἀοίδιμον Βαρθάκην ἱκανά χρήματα (7.500 γρόσια), συνάξαντες δέ καί ἀπό τά πωληθέντα ὑποστατικά <= ἀκίνητα> αὐτῆς τῆς Σχολῆς ποσότητα τινά χρημάτων καί συμποσωθέντα ὅλα εἰς 18.000 γρόσια καί δανεισθέντα εἰς διάφορα μέρη, ἐλαμβάνοντο κατ' ἔτος οἱ τόκοι τῶν καί ἐπληρώνετο ὁ τῶν διδασκάλων μισθός»¹⁵ καί

13. «Σιφνιακά», 3 (1993), 5-108, ὅπου πολλά περί Παιδείας ἀπό ἀρχαῖα στοιχεῖα.

14. «Σιφνιακά», 15 (2007), 43 ἐπ.

15. «Σιφνιακά», 10 (2002), 149.

β) «Ἡ κακοήθεια ὁμῶς τῶν χρεωστούντων ταῦτα τὰ χρήματα κατακρατήσασα τούς, ἀπό τήν ἀρχήν τῆς Ἐπαναστάσεως, μέχρι τοῦδε γενομένους τόκους, ἐστέρησε τοῦτον τόν σταθερόν πόρον καί ἔπαυσεν ἡ ἐνέργεια τῆς Σχολῆς. Οἱ Σίφνιοι μ' ὄλα ταῦτα ἠδύναντο διά τήν ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων των νά ἐφεύρουν ἄλλον, μικρόν μὲν, ἀνάλογον δέ, μέ τόν ὁποῖον ἀπῆτουν τότε μισθόν οἱ διδάσκαλοι διά τήν περίστασιν· ἀλλ' ἡ ἰδιοτέλεια ἔκαμεν αὐτούς νά ἀδιαφορήσουν τόσον, ὥστε νά ἀμαυρωθῇ καί ἡ εὐκλεία, τήν ὁποίαν ἔχαιρεν ἡ πατρίς των δι' αὐτήν τήν Σχολήν, νά ἐξοδευθῇ εἰς μάτην καί τόσον πολύτιμος καιρός τῶν τέκνων των καί νά κατεδαφισθῇ καί αὐτό τό κοινοφελές κατάστημα»¹⁶.

Γ'. Ἡ Σίφνος στό ἐνδιαφέρον τῶν ἱπποτῶν τῆς Μάλτας

Τό <Λατινικό> Τάγμα τῶν Ἱπποτῶν τῆς Μάλτας, τό ὁποῖο κατά τόν 17ο αἰῶνα (διεξαγωγῆς μακροχρονίων πολέμων μεταξύ Βενετίας - Τουρκίας, 1645-1669, 1684-1699), ἐπέφερε διά τῶν ναυτικῶν δυνάμεων του στό Αἰγαῖο Πέλαγος πλεῖστες ὅσες καταστροφές στούς χριστιανούς νησιῶτες καί ἰδιαίτερα τούς ὀρθοδόξους (ὅπως τήν ἐκ θεμελίων καταστροφή τοῦ Κάστρου τῆς Κιμῶλου τό 1638). ἔδειξε ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον γιά τήν Ἐπανάσταση τοῦ '21 καί τήν, ὑπέρ αὐτοῦ βέβαια, ἐκμετάλλευσή της. Τή θεώρησε δηλαδή εὐκαιρία γιά ἀναβίωση τῆς παρουσίας του στίς ἑλληνικές θάλασσες καί μάλιστα στήν ἀπόκτηση, μεταξύ ἄλλων, καί τῶν ἀποκαλουμένων νησιῶν τοῦ «Μικροῦ Ἀρχιπελάγους» πού συγκροτοῦσαν τά νησιά Νάξος-Πάρος-Ἀντίπαρος-ΣΙΦΝΟΣ.

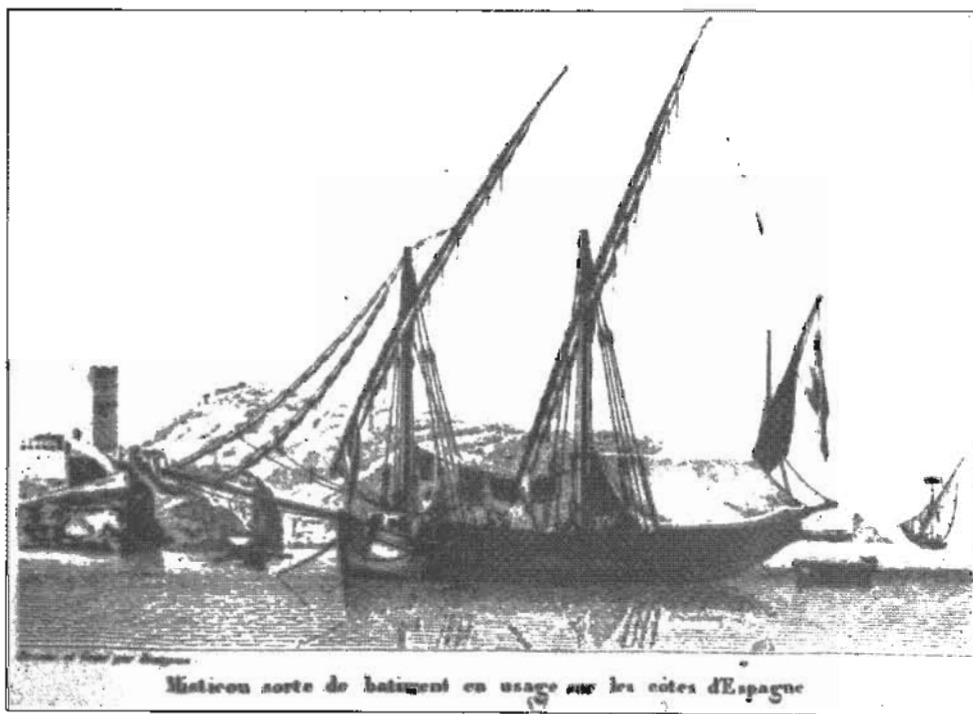
Παρά τίς μυστικές διαπραγματεύσεις πού διεξήχθησαν ἐπί δύο χρόνια (1822-1824) στήν Εὐρώπη μεταξύ Ἑλλήνων ἐξουσιοδοτημένων καί ἐκπροσώπων τοῦ Τάγματος, ἀκόμη καί τήν ὑπογραφή «προσωρινῆς συνθήκης συμμαχίας», ἡ μή ἐπικύρωσή της τελικά ἀπό τήν ἑλληνική Κυβέρνηση, ἀπέτρεψε ἕνα μεγάλο κακό δεδομένου ὅτι, ἂν εἶχε ἐπικυρωθεῖ, «τό ἑλληνικόν ἔθνος θά ἐθάπτετο διά δύο <ἀκόμη> αἰῶνες» κατά τήν ἀποψη τοῦ Ἰωάννη Καποδίστρια.

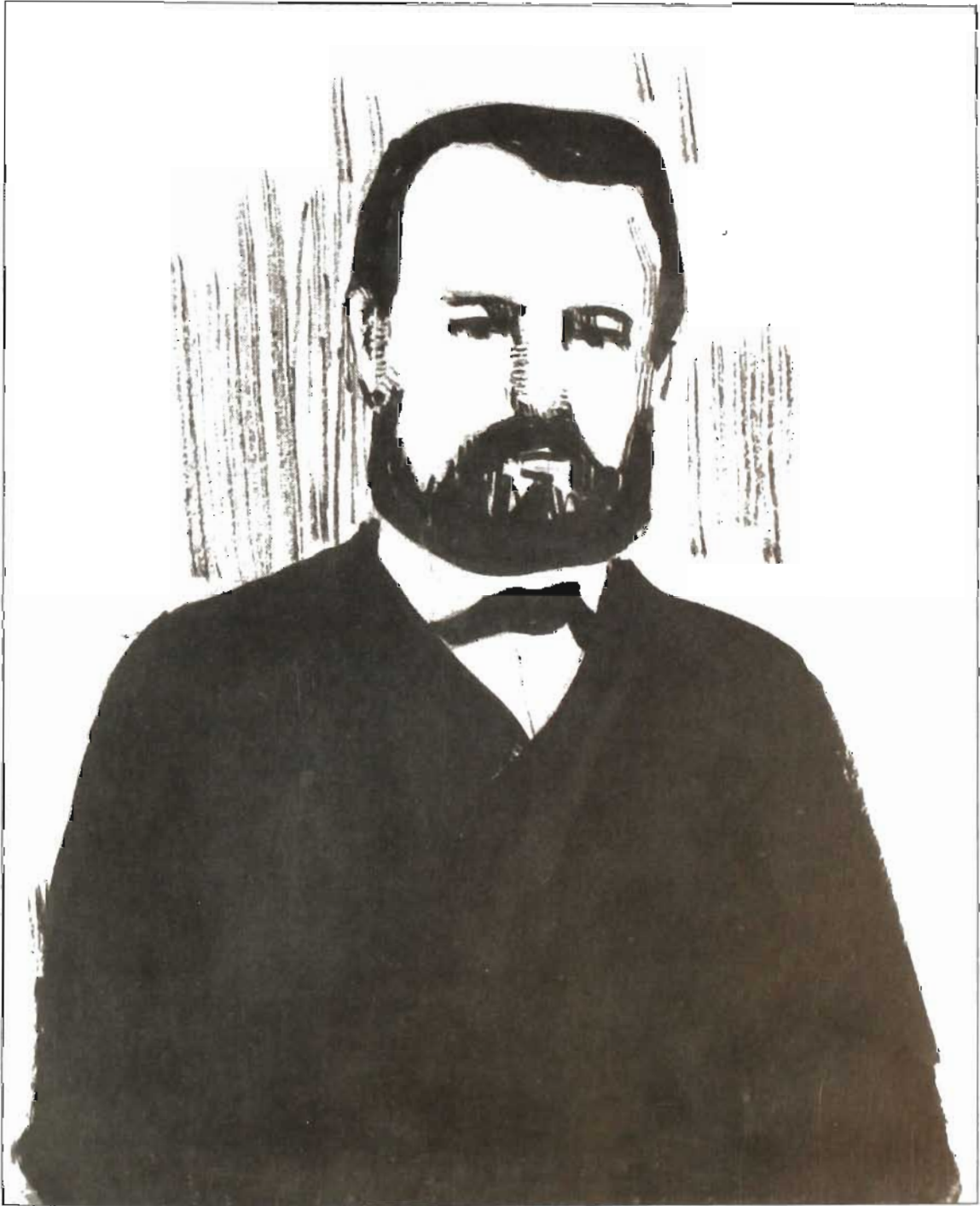
Εὐτυχῶς, τόσο οἱ ἀντίθετες ἀπόψεις διακεκριμένων Ἑλλήνων ἐπί τοῦ ζητήματος, ὅσο καί οἱ συμβουλές τοῦ Ἀλεξ. Μαυροκορδάτου, ἀπέτρεψαν τήν ἐπικύρωση τῆς συνθήκης ἀπό τήν Ἑλληνική Κυβέρ-

16. Αὐτόθι.

νηση. Όμως, οί διπλωματικές έπαφές και οί πολιτικές ζυμώσεις πού πραγματοποιήθηκαν τότε, ώφέλησαν σημαντικά τόν έλληνικό άπελευθερωτικό άγώνα, ιδιαίτερα μάλιστα από διαρροές πληροφοριών τών Ίωαννιτών στό Λονδίνο, όπου κατέφυγαν σέ άναζήτηση δανείου προκειμένου νά αντιμετώπισουν σημαντικά έξοδα σέ περίπτωση πού ή Έλληνική Κυβέρνηση έπεκύρωνε τή συνθήκη. Οί διαρροές έκεινες συνετέλεσαν στήν ανάπτυξη τοῦ ενδιαφέροντος τής άγγλικής κυβερνήσεως για τό έλληνικό ζήτημα έπειδή διέβλεπε ότι, πίσω από τούς Ίωαννίτες, κρύβονταν ή Γαλλική κυβέρνηση.

[Γιά τό ζήτημα αυτό βλ. περισσότερα στά «Σιφνιακά», 21 (2013), 34-39, όπου και ή βιβλιογραφία].

Ὁ Νικόλαος Χρυσόγελος σέ σχέδιο κ. Φ. Τριανταφύλλου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8ο

ΣΙΦΝΙΟΙ ΑΓΩΝΙΣΤΕΣ

Οι Σίφνιοι πού έλαβαν μέρος στην Έπανάσταση του 1821 (έκτός από τούς 150 πολεμιστές, πού τόν Απρίλιο άνεχώρησαν μέ τόν Νικόλαο Χρυσόγελο γιά τά πεδία τών μαχών) δέν ήταν όλίγοι. Τό γεγονός φανερώνει ότι στην κοινωνία του νησιού είχε προηγηθεί αξιόλογη ιδεολογική προετοιμασία, τόσο μεταξύ άνθρώπων μέ μόρφωση, όσο και περισσοτέρων του άπλου λαού πού έσπευσαν μέ ένθουσιασμό νά δώσουν τό άγωνιστικό παρόν τους όταν έφθασε ή Μεγάλη Ώρα.

Τούς άγωνιστές διακρίνουμε σέ δύο τάξεις (κατηγορίες): σ' εκείνους πού προσέφεραν τίς ύπηρεσίες τους έπιτόπια, στή Σίφνο, όπως λ.χ. στην άσκηση διοίκησης, στή στρατολόγηση άνδρων, έπιστασία συγκέντρωσης φορολογιών-έράνων, διεξαγωγή και τήρηση άλληλογραφίας, έργο άγγελιαφόρου κ.ά. και στους καθ'αυτό πολεμιστές, σ' εκείνους δηλαδή πού έλαβαν μέρος σέ πολεμικές έπιχειρήσεις σέ στεριά και θάλασσα, όσοι προέκυψαν από έρευνες στα Μητρώα Άγωνιστών τής Έθνικής Βιβλιοθήκης, τών Γενικών Αρχείων του Κράτους και άλλων πηγών ή τής βιβλιογραφίας.

Α'. Άγωνιστές σέ Ξηρά και θάλασσα

❖ Άλιμπέρτης Γ. Γεώργιος

Γεννήθηκε τό 1801. Μετά την άποφοίτησή του από τή Σχολή του Παναγίου Τάφου τής Σίφνου, συνέχισε τίς σπουδές του στό Βουκουρέστι. Έλαβε μέρος στή μάχη του Δραγατσανίου κατά την όποία και τραυματίστηκε. Μέσω Τερζέστης κατέβηκε άκολούθως στή Σίφνο και μετά την άποθεραπεία του έπήγε στην Πελοπόννησο όπου συνέχισε νά άγωνίζεται. Μέ τό Διάταγμα ύπ' άριθ. 227/5-11-1829 του Κυβερνήτου, ύστερ' από πρόταση του διδασκάλου του και Ύπουργού τότε τής Δημοσίου Έκπαιδεύσεως και τών Έκκλησιαστι-

κῶν Νικ. Χρυσογέλου, διορίσθηκε υπάλληλος τοῦ ἰδίου Ὑπουργείου. Κατόπιν υπηρέτησε σέ ἄλλες δημόσιες θέσεις, ἀπεβίωσε δέ στίς ἀρχές Φεβρουαρίου τοῦ 1873¹.

❖ *Ἀνανίας Βαλέζης, Μητροπολίτης Θηβῶν*

Σέ ἀναφορά ἔτους 1846, Μαΐου 17, οἱ ἀνεψιοί του Ἰωάννης καί Σταμάτης Βαλέζη πρὸς τὴν «ἐπὶ τῆς Ἐκκαθαρίσεως τῶν δικαιωμάτων τῶν ἀρχαίων ἀγωνιστῶν Ἐπιτροπὴν», ἔγραψαν, μεταξύ ἄλλων: «Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἐξοδευθέντα παρὰ τοῦ Σεβασμιωτάτου θείου μας καί παρ' ἡμῶν διὰ τοὺς ὑφ' ἡμᾶς ὀπλίτας, οὐδεμίαν ἀπαίτησιν ἔχομεν...». Μὲ ἄλλους λόγους καί ὁ μητροπολίτης Θηβῶν Ἀνανίας (1812-πρὸ Μαΐου 1821), ἐπῆρε μέρος οἰκονομικά στὸν Ἀγῶνα, ὅπως καί οἱ ἴδιοι, οἰκονομικά καί μὲ προσωπική συμμετοχή, ὅπου τοὺς καλοῦσαν οἱ πολεμικὲς ἀνάγκες κατὰ τὰ κατωτέρω².

❖ *Ἀδελφοί Βαλέζη, Ἰωάννης καί Σταμάτης, Ὀπλαρχηγοί*

Ἡ οἰκογένεια Βαλέζη ἢ Βαλέτη, μίᾳ ἀπὸ τίς διακεκριμένες οἰκογένειες τῆς Σίφνου, περιελάμβανε στά μέλη της καί δύο ἐπισκόπους τὸν Παῖσιο Ἐλευθερουπόλεως (Φεβρ. 1808-Ἰαν. 1814) καί κατόπιν Βιδύνης (Ἰαν. 1814-Αὐγ. 1826) καί τὸν μητροπολίτη Θηβῶν Ἀνανία (Αὐγ. 1812-πρὸ Μαΐου 1821). Ὁ ἀδελφός τους Νικόλαος (σύζυγός του ἡ Ἐλένη), ἀπὸ τοὺς οἰκονομικοὺς παράγοντες τοῦ τόπου, ἀνευρίσκεται ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ ἔρευνα νὰ μετέχει σέ σημαντικὲς οἰκονομικὲς πράξεις κατὰ τὰ ἔτη 1816-1824 (ὅποτε ἀπεβίωσε). Τὰ δύο ἄρρενα τέκνα τοῦ Νικολάου Βαλέζη, ὁ Ἰωάννης καί ὁ Σταμάτης, ἦταν ἀπὸ τοὺς πρῶτους τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος τῶν Σιφνίων πολεμιστῶν ὑπὸ τὸν Νικ. Χρυσόγελο που ἔσπευσαν στά πεδία τῶν μαχῶν. Κατὰ βεβαίωσιν τοῦ Π. Μαυρομιχάλη καί Γρηγοράκη Τζανετάκη τῆς 6ης Μαρτίου 1844: «οἱ ἀδελφοί Σταμάτης καί Ἰωάννης Βαλέζιδες, Σίφνιοι ἐξ αὐτοχθονίας, ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀγῶνος μεταβάντες εἰς Λακωνίαν μὲ ἀρκετὴν χρημάτων ποσότητα, ἠνώθησαν μὲ ἡμᾶς λαβόντες ὑπὸ μισθοῦς ἱκανὴν ποσότητα (= ἀριθμὸν) στρατιωτῶν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων ἔτρεχον ὅπου ἦν ἀνάγκη καί τό συμφέρον τῆς πατρίδος προσεκάλει αὐτούς, χωρὶς ποτέ νὰ μείνωσιν ἀπηυδισμένοι ἀπὸ

1. Ἐφημ. «Σιφναϊκά Νέα», φ. Ἰανουαρ. 1956 καί «Σιφναϊκά», 5 (1995), 118.

2. «Σιφναϊκά», 9 (2001), 117.

τάς όποιίας ελάμβανον διαταγάς παρά τών άνωτέρω όπλαρχηγών. ύπ' όφιν αυτών μόνον έχοντες τήν άπελευθέρωσιν τής πατρίδος...». Όπλαρχηγοί λοιπόν οί δύο Βαλέζιδες συντηροῦσαν, μέ δικά τους χρηματικά κεφάλαια, δύναμη άνδρών και άγωνίζονταν για «τήν άπελευθέρωσιν τής πατρίδος». Σέ δική τους αναφορά τής 12-6-1865 έγγραφαν: «άλλά και μετά τόν θάνατον του θείου μας Άνανίου, Μητροπολίτου τότε Θηβών, μεταβάντες αυτόθι προς παραλαβήν τής καταληφθείσης ήμιν κληρονομίας και ιδόντες ότι ό έν Θήβαις τότε στρατός είχεν ανάγκη μεγάλην, ούχι τροφίμων, άλλ' άρτου, προθύμως παρεδώσαμεν έκ του έν ταίς άποθήκαις του μακαρίτου θείου μας Άνανίου εύρεθέντα 3.700 κοιλών σίτου τάς 3.200 άρκεσθέντες εις τήν παραλαβήν μιās άπλής έκ μέρους τών αυτόθι προκρίτων και του τότε επισκόπου Θηβών Παΐσιου άποδείξεως» τής 10ης Μαΐου 1821.

Τά μνημονευθέντα άνωτέρω άποδεικτικά στοιχεία κατέθεσαν από κοινού οί δύο άδελφοί Βαλέζη στίς 2 Ίουνίου 1865 «πρός τήν, επί τής έκκαθαρίσεως τών δικαιωμάτων τών αρχαίων άγωνιστών, Σ(εβαστήν) Έπιτροπήν» μέ τή δήλωση ότι έναπόκειται σ' αυτήν «νά έκτιμήση τό περιεχόμενον των και άποφανθη άν χρήζωμε περιθάλλψεως και όποιίας, άφου μάλιστα είναι βέβαιον ότι δαπανήσαντες πάν ό.τι είχομεν ύπερ τής έλευθερίας τής πατρίδος, στερούμεθα ήδη και αυτών τών άπαραιτήτως αναγκαίων, διότι ή πατρίς δέν ήθέλησεν ή δέν ήδυνήθη μέχρι του νυν ούχι άμείψει δεόντως, αλλά νά δείξη ότι δέν άνέχεται ν' άποβιώσσει επί ψάθης όσοι τήν πατρίδα λατρεύοντες, έθυσίασαν ύπερ αυτής πάν ότι είχον μηδόλως περι αυτών σκεφθέντες».

Πρέπει νά αναφερθει ότι οί δύο άδελφοί είχαν ζητήσει άλλες τρεις φορές άρμοδίως (στίς 17 Μαΐου 1846, τόν Ίούνιο του 1867 και στίς 22 Άπριλίου 1871) νά τους άποζημιώσουν μέ «τό αντίτιμον τών κοιλών σίτου γρόσια 37.000, του κοιλου προς 10 γρόσια», παραιτούμενοι κάθε άλλης άποζημιώσεως για «τά έξοδευθέντα παρά του Σεβαστου θείου μας και παρ' ήμών διά τους ύφ' ήμιν όπλίτας» τονίζοντας «ούδεμίαν άπαίτησιν έχομεν»³, άλλ' άγνοοῦμε άν ικανοποιήθηκαν ποτέ από τό Κράτος, τό όποιο συνιστοῦσε κατά καιρούς Έπιτροπές άποκαταστάσεως «των αρχαίων άγωνιστών», πολλοί από τους όποιους θά είχαν άποβιώσει λ.χ. τό έτος 1871, όταν, για μιάν ακόμη φορά, έδινε τότε ύπόσχεση συμπαράστασης.

3. Αυτόθι, 115-120.

Σημειώνεται, τέλος, ότι οί αδελφοί Βαλέζη καταγράφονται στους καταλόγους αγωνιστών, στο Μητρώο ΜνΥ = μητρώο νεώτερο υπαξιωματικών Α΄ τάξεως, ο Ίωάννης μέ αριθμόν 4675 καί 4731 ό Σταμάτης.

❖ *Νικόλαος Καμπάνης*

❖ *Κατσιφάρης Ίωάννης. Αριθ. Μητρώου υπαξιωματ. 13275.*

❖ *Κοσμήs Άγγελέτος. Χαλκούν άριστειον άνδρείας.*

❖ *Μαγκανάρης Γεώργιος. Χαλκούν άριστειον άνδρείας.*

❖ *Μαγκανάρης Άβράμιος.*

Άδελφός του άνωτέρω Γεωργίου, ιεροδιάκονος-άγιογράφος. Έλαβε μέρος στή μάχη των Δερβενακίων. Για τίς πολεμικές ύπηρεσίες του τό Κράτος του παρεχώρησε κατόπιν έκτάσεις στή Σίφνο.

❖ *Μαλανδράκης Έμμ. Υπαξιωμ. Β΄ τάξεως, Νεώτ. Μητρώο 3179.*

❖ *Παπαδόπουλος Δημ. Υπαξιωμ. Β΄ τάξεως. Νεώτ. Μητρώο 3298.*

❖ *Πέτρου Άπόστολος⁴*

Γεννήθηκε τό 1799. Υπαξιωματικός. Τό 1824 ύπηρετοϋσε υπό τον στρατηγόν Ίω. Γκούραν, σαλωνίτην, εις Άθήνας, καί υπό τον χιλίαρχον Νικόλαν Κριτζιώτην. Τό έτος 1871 ζήτησε μέ αναφορά του «νά ταχθει εις άνωτέραν τάξιν, τουλάχιστον ως άξιωματικός» τό κείμενό της έχει ως έξής:

«Πρός τον Κύριον Πρόεδρον
της Έπιτροπής του Άγώνος

Ό ύποφαινόμενος αρχαίος αγωνιστής ως έμφαίνουσι τά ύποβληθέντα εις την όποίαν έπαξίως διευθύνεται Έπιτροπήν έγγραφα, πληροφοροϋμαι έξωδίκως ότι έτάχτην εις την τάξιν των υπαξιωματικών. Έπειδή αί ύπηρεσίαι άς προσήνεγκα εις τον ιερόν άγώνα μέ παρέχουσι τό δικαίωμα του νά ζητήσω διόρθωσιν του άδικήματος

4. ΓΑΚ/Υπουργείον Πολέμου, φάκ. 22 (18-22 Αύγ. 1824). όπου κατάλογος «1824, Αύγ. 20, εις Άθήνας, στρατιωτών υπό τον στρατηγόν Ίωάννην Γκούραν, σαλωνίτην, εις Άθήνας, υπό τον χιλίαρχον Νικόλαον Κριτζιώτην» 92ος «ό άπόστόλης Πέτρος, σίφνιος, ηλικία 25».

τούτου, παρακαλῶ ὑμᾶς Κύριε Πρόεδρε ἵνα ἐν τῇ εὐθυδικίᾳ σας ἐνεργήσετε ὅπως ταχθῶ εἰς ἀνωτέραν τάξιν, τοῦλάχιστον ὡς ἀξιωματικός καί οὕτω πράττοντες θέλετε δικαιώσει ἀρχαῖον ἀγωνιστὴν θυσιάσαντος τὰ πάντα ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ Ἑθνους.

Πεπειθῶς εἰς τὴν δικαίαν ταύτην αἴτησίν μου.

Ἀθῆναι, 23 Ἰανουαρ. 1871

Ὑποσημειοῦμαι εὐσεβάστως

Ἀπόστολος Πέτρου».

❖ Πέτρου Ἰωάννης

Ἀδελφός τοῦ ἀνωτέρω Ἀποστόλου, ὁ Ἰωάννης ὑπηρέτησε στό Τακτικό Σῶμα, 3ο Πεζικό Τάγμα Γραμμῆς ἀπό 10-8-1827 μέχρι 24-8-1830 «παρευρεθεῖς εἰς τὰς ἐκστρατείας καί μάχας τῆς Ναυπάκτου καί Χίου» κατά τό ἐπόμενο πιστοποιητικό:

«Ἴσον τῷ Πρωτοτύπῳ

Πιστοποιητικόν Ἐκδουλεύσεων.

Οἱ ὑποφαινόμενοι πιστοποιοῦμεν ἐπί λόγῳ τιμῆς καί ἐπί τῇ παρά τοῦ Νόμου ὀριζομένη ποινῇ ὅτι ὁ ἐπιφέρων τὴν παροῦσαν Ἰωάννης Πέτρου ἐκ Σίφνου, ὑπηρέτησεν εἰς τό πρῶτον Πεζικόν Τάγμα τῆς Γραμμῆς ἀπό τὴν 10ην Αὐγούστου 1827 ἕως τὴν 20 ἰδίου 1830 παρευρεθεῖς εἰς τὰς ἐκστρατείας καί μάχας τῆς Ναυπάκτου καί Χίου, δείξας κατά τό διάστημα τοῦτο ἀνδρείαν, ζῆλον καί προθυμίαν.

Ὅθεν κατ' αἴτησίν του δίδεται τό παρόν διὰ νά τοῦ χρησιμεύσῃ ὅθεν ἀνήκει.

Ἀθῆναι τὴν 1ην Μαΐου 1847

Ὑπογραφή

Συνταγματάρχης

Λοχαγός

Θεώρηση

Φρουραρχεῖον Πρωτεύουσας».

Τό ἔτος 1847 ὁ Ἰωάννης ζήτησε νά συνταξιοδοτηθεῖ χωρὶς νά τό ἐπιτύχει. Ἐπανῆλθε μέ νέα αἴτησή του τό 1862 χωρὶς ἀποτέλεσμα καί πάλι. Τρία χρόνια μετά, στίς 12 Ἰουνίου 1865, ὁ ἀδελφός του Ἀπόστολος ὑπέβαλε ἀρμοδίως «πρὸς τὴν, ἐπί τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος, Σεβαστὴν ἔξεταστικὴν Ἐπιτροπὴν» αἴτηση στὴν ὁποία δήλωνε ὅτι «πρὸ τριῶν χρόνων ὁ ἀποβιώσας ἀδελφός μου ...ἀρχαῖος ἀγωνιστής... κατά τὰ ἐσώκλειστα ἔγγραφα του, ἐγκαταλείψας πολυμελῆ οἰκογένειαν.

Οὗτος ὁ μακαρίτης ἀπέναντι τόσων θυσιῶν του πρὸς τὴν πατρίδα δέν ἀπήλαυσε οὔτε κἄν ἓνα ὄβολόν... Διό καταφεύγω πρὸς τὴν νῦν συστηθεῖσαν Ἐπιτροπὴν... διὰ τὴν ἐγκαταλειποῦσαν οἰκογένειάν του. ὅ.τι ἐστὶ δίκαιον» νά χορηγηθεῖ σ' αὐτὴν. ἀντὶ τοῦ θανόντος⁵.

❖ Πρεζάνης Ἀντώνιος. Ὀπλαρχηγός

Στά Πρακτικά τοῦ Βουλευτικοῦ, ἔτους 1824, Μαΐου 24, σημειώνεται ὅτι «ἀνεγνώσθη ἀναφορά τοῦ κ. Ἀντωνίου Πρεζάνη, Σιφνίου, παρακαλοῦντος νά τῷ δοθῆ διαταγή νά λάβῃ ἀπὸ τὴν νῆσον Σίφνον γρόσια 1000 καί ἀπὸ τὴν νῆσον Θερμιῶν γρόσια 900, τὰ ὅποια τοῖς ἐδάνεισε καί νά τῷ δοθῆ καί ὑπουργήμα πρὸς ἐξοικονόμησιν τῆς φραμῆλιας του. Καί περὶ μὲν τῶν χρημάτων δέν ἐνεκρίθη ἐπειδὴ τὰ ἐδάνεισε πρό τοῦ ἀγῶνος, περὶ δέ τοῦ ὑπουργήματος ἐνεκρίθη νά γενῆ προβούλευμα πρὸς τὸ Ἐκτελεστικόν ὅτι νά τῷ δοθῆ ἀνάλογον ὑπουργήμα πρὸς ἐξοικονόμησίν του». Στίς 17 Ἰουνίου 1824, μέ ἰδιόγραφη αἴτησή του πρὸς τὴ Διοίκηση ἐπανῆλθε ἀναφέροντας «ἐπειδὴ ἐξ ἀρχῆς τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος διατρίβω εἰς πολέμους καί ἐξόδευσα ὅτι καί ἂν μοί ἐσώζετο χρηματικὴ κατάστασις καί ἐδῶ (στό Ναύπλιο) δέν γνωρίζω τινὰ ἐξ οὗ νά μοί γίνῃ βοήθεια. ἐπομένως καί ὑστεροῦμαι τοῦ ἀναγκαίου ἄρτου...» παρακαλοῦσε «μετὰ δακρῶν τὴν φιλάνθρωπον διοίκησιν νά δείξῃ καί πρὸς ἐμὲ τὴν πρὸς πάντας συνήθη τῆς εὐσπλαγχνίαν...». Ὁ ἐν λόγῳ ἀγωνιστής, πού ἀποκαλεῖται σέ ἄλλη πηγὴ «ὀπλαρχηγός», πολεμιστὴς δηλαδὴ μέ σημαντικό ἀξίωμα καί δύναμη ἀνδρῶν ὑπ' αὐτόν, ἦταν πλέον ἀνίκανος, εἴτε ἀπὸ ἀσθένεια, εἴτε ἀπὸ σοβαρόν τραυματισμόν του, γεγονός πού δέν τοῦ ἐπέτρεπε οὔτε τὰ μέσα διαβιώσεώς του νά ἐξοικονομήσει. Μάλιστα μέσα στό δεύτερο ἐξάμηνο τοῦ ἰδίου χρόνου ἀπεβίωσε καί ἀναπαύθη⁶. Σέ ὀνομαστικόν κατάλογο τῶν συνταξιούχων ἔτους 1863 καί μέ α/α 1249, ἀναγράφεται: «Ἄ(ριθμός) Μητρώου 2237. Καλίτζα Ἀντων. Πρεζάνη, Σίφνος· ἡ σύνταξις ἤρξατο ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1837, μηνιαῖον ποσόν συντάξεως δρχ. 8, ὀνόματι τοῦ ἀνδρός τῆς (ὀπλαρχηγοῦ) ἀποθανόντος τό 1824»⁷.

❖ Πρεζάνης Γεώργιος Ἀντ. Τέκνο τοῦ ἀνωτέρω

5. «Σιφνιακά», 9 (2001), 110-112.

6. Βλ. στό Παράρτημα Ἐγγράφων.

7. Αὐτόθι.

❖ **Τσελέντης Σταμάτης**

Άξιωματικός Ζ' τάξεως, Έκατόνταρχος, Άριθ. Μητρώου 2393.

❖ **Μυτιληναῖος Κων/νος**

Μητρώο ναυτῶν ἀριθ. 1067. Ὑπαξιωματικός πηδαλιούχος. Τό ἔτος 1865 ὑπέβαλε «πρός τήν ἐπί τοῦ Ἀγῶνος Ἐπιτροπήν» τήν ἐπομένη ἀναφορά του καί πιστοποίηση:

«Αναφορά
Κων/νου Μυτιληναίου
κατοίκου Σίφνου.

Πρός
τήν, ἐπί τοῦ Ἀγῶνος, Ἐπιτροπήν.

Ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ ἱεροῦ ὑπέρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος, ἤτοι ἀπό τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1827 ὑπηρέτησα εἰς τόν Ἐθνικόν Στόλον μετά τῶν πλοίων τοῦ καπετάν Γεωργίου Κολαντρούτσου μεθ' οὗ ὑπηρέτησα ἐπί 5 ἔτη κατά τό πιστοποιητικόν του καί μετά τοῦ Ἡλία Μωρέσκαζα καί Ἀναγνώστη Ἀναργύρου παρευρεθείς εἰς ὅλας τάς ὑπ' αὐτῶν ἐνεργηθείσας ἐκστρατείας χωρίς οὐδέποτε νά λάβω τήν ἐλαχίστην ἀμοιβήν.

Ἄλλ' ἤδη περιστάς εἰς ἀνικανότητα καί ὧν οἰκογενειάρχης ἀναγκάζομαι νά καταφύγω εἰς τήν, ὑπέρ τῶν ἀγωνιστῶν, ἐθνικήν μέριμναν τῆς Σ(εβαστῆς) Ἐπιτροπῆς πεποιθώς ὅτι θέλει ἐπιβλέψει καί περιθάλλει τήν ἀνικανότητά του ὑπέρ τῆς πατρίδος καλῶς ἀγωνισαμένου.

Σίφνω τήν 25 Μαρτίου 1865

Εὐπειθέστατος

Κ. Μιτιλιναῖος».

Καί ἡ πιστοποίηση:

«Πιστοποιῶ ὁ ὑποφαινόμενος ἐν βάρει συνειδήσεως ὅτι ὁ κύριος Κωνσταντῖνος Μυτιληναῖος Σίφνιος ναυτικός χρηματήσας ὡς ναύτης εἰς τό πλοῖον μου ὑπηρετῶν ἐν καιρῷ τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος τῆς ἀνεξαρτησίας μας εἰς διάστημα πέντε ὀλοκλήρων ἐτῶν κατά συνέχ. ἰαν. ἤτοι ἀπό τό 1822 μέχρι τέλους τοῦ 1826, ὑπηρέτησε καθ' ὅλην τήν ἕκτασιν μέ πατριωτισμόν καί τήν ἀπαιτουμένην γενναιότητα καί ἀξιότητα, ἐπί λόγῳ δέ τῶν πρὸς τήν πατρίδα ἀνωτέρων ἐκδουλεύσεών του, δίδωμι τό παρόν κατ' αἴτησίν του ἵνα τῷ χρησιμεύσῃ ὅπου ἀνήκει.

Ἐν Σύρῳ τήν 11 Μαρτίου 1846

Ὁ ὑποναύαρχος

Γ. Ἀνδρουτζος

Κυροῦται τό γνήσιον τῆς ἄνω ὑπογραφῆς τοῦ ὑπوناυάρχου κυρίου Γ. Κολανδρούτζου.

Ἐν Σύρω τῇ 15 Μαρτίου 1846
(Τ.Σ.) Ὁ Δήμαρχος Ἐρμουπόλεως»⁸.

❖ Χρῦσος Ἄντ. Δημήτριος. Χαλκοῦν ἀριστεῖον ἀνδρείας

❖ Χανοῦτσος Κωνσταντῖνος

❖ Βᾶος Ἀντώνιος. Οἶκον. Μητρῶον Ναυτ. 2480. Ὑποπλοίαρχος Β' τάξεως

❖ Κώ<ν>στας Ἴω. Δημήτριος. Ὑπαξιωματικός πηδαλιούχος. Ἀριθ. Μητρ. 944. Χαλκοῦν ἀριστεῖον - Ἀργυροῦν νομισματόσημον

Πρόκειται γιά τόν καπετάν Δημήτρη Κώ<ν>στα τοῦ Ἰωάννου, ὁ ὁποῖος μέ τό σκάφος του, «βρίκιον», πού ἔφερε τό ὄνομα «Προφήτης Ἡλίας», μετέφερε τόν Νικ. Χρυσόγελο καί τοὺς 150 ἄνδρες του στήν Ὑδρα μέ τήν ἔναρξη τῆς Ἐπαναστάσεως στή Σίφνο τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1821. Ἡ συμμετοχή τοῦ καπετάν Δημήτρη στόν Ἀγῶνα ὑπῆρξε πολύπλευρη, τόσο μέ δύο πλεούμενά του, ὅσο καί μέ τήν ὑπηρεσία του «ὡς στρατιωτικός ναυτικός 3½ χρόνους» σέ σπεσιώτικα πλοῖα ὑπό τοὺς Θεόδωρο Ὀρλώφ, Ἀργύριο Στεμνιτσιώτη καί Δημήτριο Λεωνίδη, «παρευρεθεῖς εἰς ὅλας τὰς ὑπ' αὐτῶν κατά τό ρηθέν διάστημα ἐνεργηθείσας ἐκστρατείας».

Τῇ δράση του περιέγραψε σέ ἀναφορά τῆς 17 Μαΐου 1863 ὅταν, μετά τή Μεταπολίτευση, ἡλικιωμένος πλέον, ἀλλά μέ «νεαρά καί πολυμελῆ οἰκογένεια» (φαίνεται πῶς παντρεύτηκε μέγας), ἀπεφάσισε νά ζητήσῃ ἀπό τήν Ἐθνοσυνέλευση «θεραπείαν τοῦ μέχρι νῦν προσγενομένου μοι ἀδικήματος», πολύ πιθανόν μή ἱκανοποίησης αἰτήματός του «ν' ἀμοιφθῶσιν αἱ ὑπέρ πατρίδος ἐκδουλεύσεις του». Περιέγραψε λοιπόν «ἐν συνόψει τὰς πρὸς τήν ἔνδοξον ἡμῶν Ἐπανάστασιν» ὑπηρεσίας του σέ βασικές προσφορές του μέ εὐρύτερες συνέπειες:

α) μετέφερε ἀμισθί μέ τό πλοῖο του «Προφήτης Ἡλίας» τόν Νικ. Χρυσόγελο καί τοὺς 150 ἄνδρες του στήν Ὑδρα. β) τοὺς Ἀνδρέα Μεταξᾶ, Μάνθο καί Βενιαμίν Λέσβιο μέ τὰ ὑπέρ τῆς Ἐπαναστάσεως χρήματα πού εἶχαν συγκεντρώσει ἀπό τὰ νησιά, στήν Ὑδρα ἐπίσης, ὅταν αὐτοί κινδύνευσαν ἀπό πειρατές, γ) τόν Δημ. Ὑψηλάν-

8. «Σιφνιακά», 9 (2001), 114-115.

τη «μετά 400 στρατιωτῶν, λειψάνων τῆς μάχης τοῦ Πέτα ἀμισθί» ἀπό τήν Κούλουρη στήν Πιάδα, «διαθρέψας αὐτούς συγχρόνως ἄνευ ἀποζημιώσεως», δ) παρέλαβε ἀπό τή Χίο, μετά τήν ἐρήμωσή της ἀπό τοὺς Τούρκους «180 αἰχμαλώτους φυγάδας» καί τοὺς διεμοίρασε στήν Ἀμοργό, Νάξο καί Πάρο.

«Κατά τό τρίτον ἔτος τῆς Ἐπαναστάσεως» ἀναγκάσθηκε νά πωλήσει τό πλοῖο του καί ὑπηρέτησε «ὡς στρατιωτικός ναυτικός 3½ χρόνους» σέ σπετσιώτικα πλοῖα, ὅπως ἀναφέραμε. Μετά ἀπέκτησε ἄλλο σκάφος, ἓνα «τσερνίκι», μέ τό ὁποῖο «τυχῶν εἰς Γραμποῦσαν κατά τόν ἀφανισμόν τοῦ Χατζῆ Μιχάλη, ὅτε ἐκινδύνευε τό Φραγκοκάστελλο, λαβῶν τά ἔγγραφα» παρά τῶν φουράρχων Σφακίων «καί ἀπελθῶν διά νυκτός μετέφερε αὐτά» στόν Γάλλο πρόξενο τῆς Μήλου Λουδοβ. Μπρέστ, ὁ ὁποῖος εἰδοποίησε πέντε γαλλικά πλοῖα πού ἐναυλοχοῦσαν ἐκεῖ καί ἔσπευσαν «καί ἔσωσαν 800 ἄνδρας κινδυνεύοντας νά κατασφαγῶσι»⁹.

Β'. Κρήτες ἀγωνιστές μόνιμοι κάτοικοι Σίφνου

1. Ἰγγλεζάκης Σήφης	ἀριθ. μητρώου	13216
2. Καλαθάκης Κωνσταντῖνος	» »	13314
3. Μπεναρδάκης Θεόδ.	» »	13612
4. Σταυρομανουσάκης Στρατῆς	» »	14129
5. Τζιλεράκης Γεώργ.	» »	14237
6. Τσηλιπουνίδης Σταμ.	» »	14284
7. Χαντζιδάκης Μανουῆσος	» »	14409
8. Χατζηδογιάννης Νικολ.	» »	14425
9. Ζαχαρουδάκης Ἰωάν.	» »	15178
10. Παπαδοσταυριανός Γεώργ.	» »	16807

«Ὀνομαστική κατάσταση ἀγωνιστῶν
πρός διανομήν ἀργυρῶν σταυρῶν»¹⁰

«Ὅθων

ἐλέω Θεοῦ Βασιλεύς τῆς Ἑλλάδος

Χορηγήσαντες τόν, κατά τήν 18/30 Σεπτεμβρίου 1835, συστηθέν-

9. Αὐτόθι. 112-114.

10. ΓΑΚ. / Ἀριστεία, Φάκελλοι 2 (1836), 4 (1836), 5 (1836) καί 7 (1836).

τα ἀργυροῦν σταυρόν εἰς τόν κύριον Βασίλειον Πέτρου, ἀνθυπολοχαγόν, ὡς ἐντίμως μεθέξαντος τοῦ ὑπέρ τῆς Ἀνεξαρτησίας τῶν Ἑλλήνων Ἀγῶνος.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Φεβρ./3 Μαρτ. 1836».

Ὅμοιου περιεχομένου διπλώματα καί πρὸς τοὺς ἐπομένους ἀγωνιστές:

- ❖ Ἰωάννην Κώ<ν>στα, λοχαγόν τῆς ἐν Ἀθήναις 8ης ταξιαρχίας.
- ❖ Δῆμον Βαλῆν, ἀνθυπολοχαγόν.
- ❖ Ἰωάννην Βαλῆν, ἀνθυπολοχαγόν. Σῶμα ἀπομάχων
- ❖ ἀριθ. 285. Νικόλαον Ψαραύτην, ἐπιλοχίαν.
Σῶμα Ἐθνοφυλακῆς τοῦ Συν/ρχου Βάσου.
- ❖ ἀριθ. 489. Κων. Ν. Σάρην, ὑπαξιωματικόν.
- ❖ ἀριθ. 499. Χρῆστον Πέτρου, ὑπαξιωματικόν.
Διοίκηση Φωκίδος καί Λοκρίδος.
- ❖ ἀριθ. 224. Ἰωάννην Πέτρου, χωροφύλακα.

ΣΙΔΗΡΟΥ ΑΡΙΣΤΕΙΟΥ

- ❖ Κων/νον Μανόν
- ❖ Γεώργιον Βαλῆν (ναύτην βασιλικῆς λέμβου, 16/28 Νοεμ. 1836).

ΠΙΝΑΞ

τῶν ἀπονεμηθεισῶν πολιτικῶν συντάξεων.

Νόμος 3 Αὐγούστου 1861

Ἐκ τοῦ Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου 1863¹¹.

α/α 261. Ν. Σπεράντσας, Σίφνος, 64 ἐτῶν, ἐλληνοδιδάσκαλος
ἔτη ἀγῶνος (διπλά) 13 ἔτη 6 μῆνες
μετά τόν ἀγῶνα 27 ἔτη 8 μῆνες 18 ἡμ.
τό ὅλον 41 ἔτη.
μέσος ὄρος τελευταίων μισθῶν 192
ἀπονεμηθ-σύνταξις 144
Σύνταξις δοτέα ἄνευ τῶν ἐτῶν τοῦ ἀγῶνος 107.

α/α 262. Ἄγγελος Ἀβρᾶς, Σίφνος, 61 ἐτῶν, ἐλληνοδιδάσκαλος.

11. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη. Οἱ πρῶτοι Σίφνιοι συνταξιούχοι, ἐφημ. «Σιφναϊκά Νέα». φ. Ἰανουαρ. 1991.

ἔτη ἀγῶνος (διπλά) 4
μετά τόν ἀγῶνα 20 7 μῆνες 19 ἡμ.
τό ὅλον ἔτη 25
μέσος ὄρος τελευτ. μισθοῦ 120
ἀπονεμηθ- σύνταξις 60 δρχ.

α/α 325 Γεώργιος Χρυσόγελος, Σίφνος, ἐτῶν 63, πρωτοδίκης
ἔτη ἀγῶνος 15 ἔτη 5 μῆνες 26 ἡμ.
μετά τόν ἀγῶνα 6 ἔτη 1 μήνας 42 ἡμ.
μέσος ὄρος τελευταίων μισθῶν 287
Ἀπονεμηθ. σύνταξις 225

α/α 331 Ἰάκωβος Δραγάτης, Σίφνος, ἐτῶν 73, Γραφεύς Ὑπ. Ἐκκλησι.
ἔτη ἀγῶνος 1 ἔτος
μετά τόν ἀγῶνα 33 ἔτη 8 μῆνες
τό ὅλον 35 ἔτη
μέσος ὄρος τελευτ. μισθῶν 118
ἀπονεμηθ. σύνταξις 82 δρχ.

α/α 340. Ἀλέξ. Καμπάνης, Σίφνος, ἐτῶν 54, εἰρηνοδίκης
ἔτη ὑπηρεσι. μετά ἀγῶνα 24, μῆνες 7, ἡμ. 15.
τό ὅλον 25 ἔτη
μέσος ὄρος μισθῶν δρχ. 112
ἀπονεμηθ. σύνταξις δρχ. 56

α/α 1249 Ἀριθ. Μητρώου 2237
Καλίτζα Ἄντ. Πρεζάνου Σίφνος
ἡ σύνταξις ἤρξατο ἀπό 1 Ἰαν. 1837
μηνιαῖον ποσόν συντάξ. 8
ὀνόματι τοῦ ἀνδρός της (ὀπλαρχηγοῦ)
ἀποθανόντος τό 1824.

Γ'. Προσφορᾶς γενικῶν ὑπηρεσιῶν

❖ Ἰωάννης Λειμβαῖος

Περί αὐτοῦ ἔχομε γράφει λεπτομερῶς στά «Σιφνιακά», 21 (2013), 51-68.

❖ Γεώργιος Χρυσόγελος

Ἀδελφός τοῦ διδασκάλου Νικ. Χρυσογέλου, γεννήθηκε στή Σίφνο

τό έτος 1800 καί σπούδασε στή Σχολή τοῦ Ἁγίου Τάφου τοῦ νησι-
οῦ. Ἀναμείχθηκε ἀπό τούς πρώτους στά ἐπαναστατικά πράγματα.
Διετέλεσε γραμματεὺς τοῦ Ἐπαρχείου Σίφνου (1822-1824), Γενικός
Γραμματεὺς καί Λιμενάρχης Ἴου (1824-1825). Μέ τό Διάταγμα
227/5 Νοεμβρ. 1829 ἀνέλαβε καθήκοντα Α^{οῦ} Παρέδρου τῆς ἐπί
τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καί τῆς Δημοσίου Παιδείσεως Γραμματείας
(τῆς ὁποίας προΐστατο ὁ ἀδελφός του Νικόλαος). Σύμφωνα μέ τίς
διατάξεις τοῦ Νόμου τῆς 3.8.1861 συνταξιοδοτήθηκε τό 1863 σέ
ἡλικία 63 ἐτῶν, ὡς πρωτοδίκης, μέ μηνιαία σύνταξη 225 δραχμῶν.
Κατά τήν ἀπόφαση συνταξιοδότησῆς του τοῦ ἀναγνωρίσθηκαν 7½
χρόνια ἀγῶνος¹². Ἔμεινε μόνιμα στό Μεσολόγγι, ὅπου ὑπηρετοῦ-
σε. [Βλ. διορισμούς του σέ Ἴο - Φολέγανδρο στά «Σιφνιακά», 22
(2014), 128-9].

❖ *Νικόλαος Σπεράντσας*

Ἑλληνοδιδάσκαλος, γεννήθηκε τό έτος 1799 καί ὑπῆρξε ἕνας
ἀπό τούς καλύτερους μαθητές τοῦ Νικ. Χρυσογέλου στή Σχολή τοῦ
Ἁγίου Τάφου καί διάδοχός του στή διεύθυνσή της (1 Μαΐου 1821-6
Ἰουλ. 1822, 10 Φεβρ. 1825-ἀρχές Ἰουλίου 1826). Δίδαξε ἕνα χρόνο
(1827-1828) καί στήν Ἴο μετά ἀπό πρόσκληση τῶν Ἱητῶν, ἴσως καί
ἀλλοῦ, ἐπειδή κατά τή συνταξιοδότησή του τοῦ ἀναγνωρίσθηκαν
«ἔτη ἀγῶνος» 6½. Στή Σίφνο, ὅπου δίδαξε σέ χρόνους κρίσιμους,
ἄσκησε τό ἔργο του περίπου δωρεάν¹³.

❖ *Γεώργιος Ψαραύτης*

Διδάσκαλος ἀπό τό 1821-1828 στό κατώτερο σχολεῖο (πρῶτο
Δημοτικό Σχολεῖο, ἔμπνευσης τοῦ Νικ. Χρυσογέλου), τό στεγασμένο
στόν ναό τοῦ μονοδρίου τοῦ Ἁγίου Ἀντίπα, μετοχίου τῆς Σιμωνό-
πετρας τοῦ Ἁγίου Ὄρους καί ἔπειτα σχολάρχης τοῦ Ἑλληνικοῦ.
Ὁ στυλοβάτης τῆς Παιδείας Σίφνου κατά τή δεκαετία 1821-1830,
τήν πιό κρίσιμη περίοδο τοῦ νέου ἑλληνισμοῦ, ἡ δέ ἀμοιβή του «ἐν
φωμίον διά τήν παρηγορίαν μου», ὅπως ἔγραψε σέ ἀναφορά του
πρός τή Διοίκηση¹⁴.

12. Αὐτόθι. Βλ. καί στό Παράρτημα Ἐγγράφων.

13. «Σιφνιακά», 7 (1999), 135-153, ὅπου τά βιογραφικά του.

14. «Σιφνιακά», 9 (2001), 168-176 «ἕνας ἀξιοτίμητος διδάσκαλος».

❖ *Δαμιανός Μπατῆς. Ἡγούμενος τῆς Κυρίας Βρυσιανῆς*

Ὁ Δαμιανός Μπατῆς γεννήθηκε στή Σίφνο τό ἔτος 1774 καί προσήλθε στή Μονή σέ μικρή ἡλικία, τό 1781, ἐκάρη δέ μοναχός της τό 1794. «Ξενητευόμενος» ἀκολούθως σέ διάφορα μέρη ὅπου ἔλληνισμός, συγκέντρωνε χρήματα μέ τά ὅποια ἐνοικίαζε κτήματα τῆς Μονῆς «πρός καλλιέργειαν» κατά τήν ἐπικρατοῦσα μοναστηριακή συνήθεια. Κατά τόν Ἰούλιο τοῦ 1816 ἀναδέχτηκε τήν ἡγουμενία ἐπί δύο χρόνια καί τήν ἐν συνεχεία ἀνανέωσή της ὡς τό ἔτος 1820, ὁπότε ἐπανῆλθε ὁ προηγούμενος Ἰωαννίκιος, σέ τρίτη διετή θητεία, μέ ἐπάνοδο τοῦ Δαμιανοῦ τό 1822¹⁵. Ἐγραψε ἀργότερα ὁ Δαμιανός Μπατῆς (20 Ὀκτ. 1836), ἐξ ἀφορμῆς διαφορᾶς του μέ τόν ἡγούμενο Νικηφόρο Συναδινό (1835-1849):

«Ἡγουμενεύσας ὁ ὑποφαινόμενος ἐκ διαλειμμάτων πρό τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως εἰς τήν, κατά τήν νῆσον Σίφνον, Μονήν τῆς Θεοτόκου ἐπιλεγομένην Βρύσιν, καί κατά συνέχειαν ἀπό τοῦ 1822 μέχρι τοῦ 1831, ἐπλήρωσα χρέος ἱερόν τό ὅποιον ἐπεφορτίσθην παρά τῶν Συναδελφῶν μου ἀγωνισθεῖς ὑπέρ βελτιώσεως τοῦ Ἱεροῦ τούτου καταστήματος καί δαπανήσας ὅσα ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ξενητευόμενος 25 χρόνους ἀπέκτησα εἰς καλλιέργειαν τῶν κτημάτων αὐτοῦ. Ἄλλ' εἰς τὰς παρελθούσας δεινάς περιστάσεις μή δυνηθεῖς νά ἐπαρκέσω εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ Μοναστηρίου, ὑπέπεσα εἰς χρέος γροσίων ὀκτακοσίων ἐκ τῶν ὁποίων, τά μέν ἐδόθησαν εἰς ἐράνους καί συνεισφορᾶς ἐκ διαταγῆς τῶν κατά καιρούς Διοικήσεων, τά δέ εἰς τήν Ἑλληνικήν Σχολήν καί τά τελευταῖα ταῦτα ὀφείλω νά πληρώσω δανεισθεῖς δι' ἰδιαιτέρας μου ὁμολογίας προσυπογεγραμμένης καί παρά δύο ἄλλων συναδελφῶν μου ἀποσιωπῶ ὡς πασίδηλον ὅτι ἡ Μονή αὕτη ὑπῆρξε στρατιωτικόν καταγῶγιον τῶν ἐντεῦθεν διαβαινόντων καί παροικούντων Κρητῶν καί δύναμαι νά διαβεβαιώσω τήν Σ. Γραμματείαν, ὅτι ἡ Μονή αὕτη διοικουμένη ἀπό ἄλλον κατ' ἐκείνην τήν ἐποχὴν, ἤθελεν ὑποπέσει εἰς χρέος ὑπέρογκον».

[Βλ. Σίμου Μ. Συμεωνίδη, *Ἡ Κυρία Βρυσιανή*, Ἀθῆναι 1966, 89-91).

15. «Σιφνιακά», 13 (2005), 60.

❖ Γαβριήλ Ρωμάνος. Αρχιμανδρίτης

Ἐξάδελφος τοῦ Νικ. Χρυσογέλου, «ἄνθρωπος παιδείας μετέχων», ὁ ὁποῖος «κατεβόησε ἐναντίον κάθε παρανομίας» ὅταν διεσαλεύθησαν, ἀπό τὰ πολεμικά γεγονότα, ἡ ἐκκλησιαστική τάξη καί εὐπρέπεια στό νησί. Προφανῶς πρόκειται γιά τήν ἐπικρατήσασα ἠθική διαφθορά λόγω τοῦ κλίματος ἀναρχίας πού ἐπέβαλαν ἐλάχιστοι ἄνθρωποι, ἐκεῖνοι δηλαδή πού ἀνησυχοῦσαν γιά τήν τύχη τους σέ μιάν ἐλεύθερη Ἑλλάδα, μειώνοντας ἔτσι καί τή σημασία τοῦ ἄμεσου ξεσηκωμοῦ τοῦ τόπου τους μέ τήν ἀποστολή ἐκστρατευτικοῦ σώματος 150 τοῦλάχιστον ἀνδρῶν στά πεδία τῶν μαχῶν. Γιά τό τμήμα τοῦτο τῶν γεγονότων κατά τήν Ἐπανάσταση βλ. τά «Σιφνιακά», 8 (2000), 62-76 (ὅπου καί γιά παλαιότερα). Ὁ Γαβριήλ Ρωμάνος λοιπόν «κατεβόησε ἐναντίον κάθε παρανομίας» τότε, ὑψώνοντας ἔντονη φωνή διαμαρτυρίας. Διετέλεσε ἐπίσης καί «Γενικός ἐπιστάτης τῶν κανονικῶν ἐκκλησιαστικῶν εἰσοδημάτων καθ' ὅλην τήν τῶν ἐπαρχιῶν ἔκτασιν τοῦ θρόνου τῆς Ἐπαρχίας Σίφνου» (Διαταγή 4514 Διοικήσεως καί 615, 617 τοῦ Ὑπουργείου Λατρείας). Τό ἔτος 1830 ὁ Γαβριήλ, ἄπορος καί βαρύντατα ἀσθενής, ἐνισχύθηκε ἀπό τόν Κυβερνήτη Ἰω. Καποδίστρια μέ 150 γρόσια καί ἀργότερα μέ 60 φοίνικες¹⁶.

❖ Γαβριήλ Χωρικός. Ἱερομόναχος

Διαχειριστής τῆς κτηματικῆς περιουσίας «ἀποθανέντων πατέρων τῆς Μονῆς Ἁγίου Ἀθανασίου» μέ εἰσήγηση Νικ. Χρυσογέλου, προκειμένου τά ἔσοδα τῆς διαχείρισης νά ἐπαναδραστηριοποιοῦσαν τή λειτουργία τοῦ Σχολείου¹⁷.

❖ Γαβριήλ Ἀντωνιάδης

Ἀρχιδιάκονος τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ ἀπό τοῦ ἔτους 1818, ἐπῆρε ἐνεργό μέρος στίς προκαταρκτικές ἐνέργειες γιά τήν Ἐπανάσταση ὡς προσωπικότητα πού ἔχαιρε τῆς ἀπολύτου ἐμπιστοσύνης τοῦ ἱεράρχου του. Ὁ τελευταῖος, πρὶν ἀναχωρήσει μέ τόν Γ. Μαυρομιχάλη γιά τήν Ἰταλία (22 Ὀκτ. 1822) πρὸς ἐνίσχυση τοῦ Ἀγῶνα, ἀνέδειξε τόν Γαβριήλ Γενικόν Ἀρχιερατικόν Ἐπίτροπόν του. Μετά τόν θάνατο τοῦ ἐπισκόπου Κερνίκης καί Καλαβρύτων Προ-

16. «Σιφνιακά», 4 (1994), 111 ἐπ.

17. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη. Ἱστορία τῆς Σίφνου... 263.

κοπίου (1824). τοποτηρητής της ανέλαβε κανονικά ο μητροπολίτης Π. Πατρῶν, ο οποίος για τήν καλύτερη διοίκηση τῆς ἐπισκοπῆς κατέστησε δύο ἀρχιερατικούς ἐπιτρόπους, τόν Σίφνιο Γαβριήλ Ἀντωνιάδη καί τόν ἀρχιδιάκονο Δαμασκηνό. Τόν Ἰανουάριο τοῦ 1826 ἀπελύθη ὁ Δαμασκηνός καί ἀπέμεινε Γενικός Ἐπίτροπος ὁ μόνος ὁ Γαβριήλ μέχρι τόν Σεπτέμβριο 1827.

Μετά τόν θάνατο τοῦ Π. Πατρῶν Γερμανοῦ (Μάιος 1826) ἡ Κυβέρνηση μέ τό Διάταγμα 1715/24 Σεπτ. 1827 ἀνέδειξε τόν Γαβριήλ τοποτηρητή τῆς Μητροπόλεως Παλαιῶν Πατρῶν, ἡ δέ Ἀντικυβερνητική Ἐπιτροπή, τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1827 καί τοποτηρητή τῆς ἐπισκοπῆς Κερνίκης καί Καλαβρύτων. Καί τίς δύο αὐτές ὑψηλές ἐκκλησιαστικές θέσεις διετήρησε ὁ Γαβριήλ μέχρι τόν Νοέμβριο τοῦ 1828, ὅποτε ἀνέλαβε ἡγούμενος τῆς Μονῆς Βλαχερνῶν Ἡλείας, ὅπου καί ἀπεβίωσε τό 1851¹⁸.

Ἡ κατωτέρω ἀναφορά τῆς 26ης Ἀπριλίου 1823 τοῦ Γαβριήλ Ἀντωνιάδη πρὸς τήν «Βουλὴν καί Διοίκησιν» ἐπὶ τοῦ ἔργου τοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Μητροπόλεως Παλαιῶν Πατρῶν καί τῶν δυσχερειῶν πού ἀντιμετώπιζε, εὐρίσκεται στή Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους/Υπουργεῖο Θρησκείας, μέ τά στοιχεῖα Α΄-III-2 (γ), Ἀπρίλιος 1823, «Ἐκκλησιαστικά»:

*«Πρὸς τὴν ὑπερτάτην θεοδόξαστον καί θεοσυντήρητον
Βουλὴν καί Διοίκησιν*

Ἔναφέρω δουλικῶς ὅτι ὁ Σεβασμιώτατος Γέροντάς μου Ἅγιος Παλαιῶν Πατρῶν μετά τὴν σύν Θεῷ τὸν τεῦθεν πρὸς τὴν Εὐρώπην ἀναχώρησίν του δι' ὑπουργημα ἐθνικόν, ἄφισε τόν δούλον σας διορίζοντάς με ἐπίτροπον τῆς ἐπαρχίας του εἰς τό νά ἐπισκέπτομαι κατὰ τό δυνατόν ἅπαντας τοὺς ἐπαρχιώτας ἱερεῖς τε καί λαϊκοὺς καί ἐν τ' αὐτῷ νά συνάζω τά συνήθη ἀρχιερατικά δικαιώματα εὐμενῶς τε καί ἡσύχως πρὸς ἀπάντησιν τῶν καθημερινῶν ἐξόδων τῆς τε φαιμελίας του καί ἐμοῦ τοῦ δούλου σας μετά τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων του καί ζώων του. Ὅθεν καί κατὰ τό δουλικόν ἄφευκτόν μοι χρέος δέν ἄργησα νά περιφέρωμαι μέ ὄλην τὴν προσήκουσαν πραότητα καί συμπάθειαν εἰς ὅλους κοινῶς εἰς ἰλαράν ζήτησιν τὴν κατὰ ἀρχιερατικόν) δίκαιον ἄλλ' ἐξ αἰτίας ἴσως τῆς ἀστάτου καί καιρικῆς

18. Ἀρχιμ. Βιτάλη Φίλαρ., Γαβριήλ ὁ Σίφνιος, ἀρχιδιάκονος τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ, τοποτηρητής τῶν Μητροπόλεων Πατρῶν καί Κερνίκης, στήν «Ἐπετηρίδα Ἐταιρείας Κυκλαδικῶν Μελετῶν», Γ' (1963).

ιδιορρυθμίας και άνυποταξίας, επέτυχον παρ' έλπίδα ούκ όλίγων τήν αντίστασιν, άδιαφορίαν, ευπειθειαν, τόσον από μέρος των κοσμοκων, όσον μάλιστα και από των ιερέων και ήγουμένων, ώστε μή έχων άλλως πως ποιήσαι, ήπράκτησα και καταντήσας εις άπορίαν έφθασα σχεδόν ό ίδιος νά τρέφωμαι εκ δανείων υπέρ ου δέν άμφιβάλλω νά καταδεχθῆ ή θεοστήρικτος και θεοδόξαστος δικαιωτάτη ύμετέρα Διοίκησις όπου δηλαδή νά καταχωρώνται τά άρχιερατικά δικαιώματα άδίκως τε και ματαίως και οι δουλοι σας νά λοιμοκτονουñ αλλά καθώς επί πασιν έδόθη τό ισχυρότατον και δικαιοτάτον νιζάμι της, ούτω και ό δουλος σας μέ θάρρος τολμω νά θερμοπαρακαλέσω τήν υπερτάτην Διοίκησιν όπου, άν είναι όρισμός της, νά μοί σταλθοϋν τά χρειώδη προς άπαντας και άπασαν τήν έπαρχίαν προτρεπτικά και δραστηριώδη σεβαστά μοι γράμματα προς εκτέλεσιν του άρχιερατικού μοι ύπουργήματος και οικονομίαν των λητων (;) των δούλων σας έξόδων ύποχρεώνουσα και έτι προς τον ταπεινοευχέτην Σας Άγιον Γέροντά μοι νά ίκετεύη εκτενέστερον τω εκ νεκρων άναστάντι Χριστώ τω Θεω ήμων διά τε τήν αίσιον πολυετήσιον και πανευδαίμονα στερέωσιν της και έντελεστάτην παντός του όρθοδόξου Γένους μας λύτρωσιν εις αίωνα. Γένοιτο, γένοιτο.

Της υπερτάτης μας θεοστηρίκτου Διοικήσεως

αωχγ' άπριλίου ΚΣΤ' Έκ λεχαιων της Γαστούνης.

Έλάχιστος δουλος

ό του Άγίου Παλαιων Πατρων

αρχιδιάκονος Γαβριήλ».

❖ **Φίλιππος Φραντζής. Ιεροδιάκονος**

Άπό τούς νέους που είχαν εκστρατεύσει μέ τον Νικ. Χρυσόγελο στην Ύδρα και Πελοπόννησο τελικά «έχειροτονήθη κατά τάς μαρτυρίας των προυχόντων του Μυστρα παρά του ποτέ Λακεδαιμονίας κυρου Χρυσάνθου ιεροδιάκων κατά τούς εκκλησιαστικούς νόμους εις Μυστρα κατά τάς 29 Μαρτίου παρελθ. έτους (1824)»¹⁹.

19. Βλ. στο Παράρτημα Έγγράφων τό ύπ' αριθμ. 9.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9ο

Ο ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΧΡΥΣΟΓΕΛΟΣ ΥΠΕΡ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ, ΝΗΣΟΥ ΦΙΛΑΤΗΣ. [1824]

Βιογραφικά του Νικολάου Χρυσογέλου έχουμε δημοσιεύσει στο βιβλίο μας με τον τίτλο «*Ιστορία της Σίφνου από την Προϊστορική Έποχή*», Αθήνα 1990 (Γ' έκδοση 2014), 269-271 και στα «*Σιφνιακά*», 17 (2009), 8-13 συμπληρωματικά στοιχεία και για τη θητεία του, από 12 Σεπτ. 1829-30 Απριλίου 1832, ως Υπουργού των Εκκλησιαστικῶν καὶ Δημοσίου Ἐκπαιδεύσεως.

Ὁ Νικόλαος Χρυσόγελος ὑπῆρξεν ὁ ἄρτια κατηρτισμένος, ἐπιστημονικά-πνευματικά, ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς του γι' αὐτό καὶ ἐξαιρετός Διδάσκαλος ἀπὸ τὸ 1808-1821. Τῆ μόρφωσή του ἀπέκτησε ἀρχίζοντας σπουδές στὴν περιώνυμη Σχολή τῆς Σίφνου, τὴν ἀποκαλουμένην τοῦ Παναγίου Τάφου, μὲ διδασκάλους τὸν Πάτμιο ἱερομόναχο Μισαήλ Μαργαρίτη (σχολάρχῃ ἀπὸ 1781-1792) καὶ τοὺς διαδόχους του Σιφνίους διδασκάλους (1792-1807). Συνέχισε τίς σπουδές του στὴν Πατμιάδα Σχολή μὲ διδασκάλους τὸν Δανιήλ Κεραμέα καὶ τὸν Μισαήλ Μαργαρίτη καὶ ἐκείνην τῆς Χίου μὲ διδάσκαλο τὸν Ἀθανάσιο Πάριο. Λέγεται ἀκόμη ὅτι σπούδασε καὶ στὴν Κωνσταντινούπολη. Κατόπιν ἐπέστρεψε στὴ Σίφνο, ὅπου συνέχισε αὐτοδύναμα τίς σπουδές του ἐπιδιδόμενος καὶ στὴν ἐκμάνθηση τῆς γαλλικῆς γλώσσης. Τὸ ἔτος 1808 ἀνέλαβε τὴ Σχολαρχία Σίφνου μὲ συμφωνία νὰ διδάσκει «*Γραμματικά, Φιλοσοφικά καὶ Γαλλικά*». Τὰ τελευταῖα τοῦ φάνηκαν χρήσιμα καὶ κατὰ τὴ θητεία του βραδύτερα στὸ Βουλευτικὸ Σῶμα μὲ τὴν ιδιότητα τοῦ παραστάτη (= βουλευτῆ) τῆς πατρίδας του Σίφνου.

Ἐφοδιασμένος μὲ τὰ ἀνωτέρω προσόντα σπουδῶν καὶ εὐρυτέρας μορφώσεως ὁ Νικ. Χρυσόγελος ὑπῆρξε καὶ φλογερός πατριώτης καὶ ἰδεολόγος Διδάσκαλος· αὐτός πού πίστευε στὴν πρωταρχή πού ἔθεσε ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία στοὺς στόχους τῆς, ἐκείνην τῆς αὐτοδύναμης ἀπελευθέρωσης τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὴν πολυχρόνια σκλαβιά, παρ' ὄλο πού

μέχρι σήμερα δέν έχει αποδειχθεί ότι υπήρξε φιλικός έταίρος. Ότι έτσι πίστευε, πάντως, τό απέδειξε μέ τήν, έντός του μηνός Απριλίου 1821, άμεση μετάβασή του στους τόπους διεξαγωγής των πολεμικών γεγονότων μέ 150 συμπολίτες του πολεμιστές κατ' ασφαλή πληροφορία του караβοκύρη και αγωνιστή του '21 Δημητρίου Ίω. Κώ<ν>στα, ό όποιος τους μετέφερε «μετά του πλοίου του, βρικίου, αποβιβάσας αυτούς άμισθί εις Ύδραν κατ' Απρίλιον του 1821»¹.

Ό Χρυσόγελος, έγκαιρα κατατοπισμένος στα επαναστατικά τεκταινόμενα, είναι προφανές ότι ήταν και προετοιμασμένος νά αναλάβει ρόλο στην ανάδειξή τους. Γι' αυτό και παραιτήθηκε από τό Διδασκαλικό έργο του, έγκατέλειψε οίκογένεια και μέ τους 150 πολεμιστές πού στρατολόγησε έσπευσε εκεί όπου θεώρησε ότι μπορούσε νά προσφέρει τίς υπηρεσίες του. Έτσι και έγινε βέβαια μέ τήν άμεση πρόσληψή του στη θέση του Γραμματέα Β' του Δημητρίου Ύψηλάντη, αδελφού και έξουσιοδοτημένου αντιπροσώπου του Αρχηγού της Έπανάστασεως Αλεξάνδρου Ύψηλάντη². Έκτοτε και επί δέκα και πλέον χρόνια (1821-1832) ό Νικ. Χρυσόγελος έβίωσε έκ του πλησίον τά επαναστατικά γεγονότα προσφέροντας σημαντικές υπηρεσίες, τόσο σέ άποστολές πού του άνέθετε ή Διοίκηση, όσο και μέ τή συμμετοχή του σέ έπιτροπές του Βουλευτικού Σώματος μέ τήν ιδιότητα του «παραστάτη» (= βουλευτού) της Σίφνου, γιά τήν έπεξεργασία και κατάρτιση σχεδίων νόμων, αλλά και μεταφράσεων ξενόγλωσσης άλληλογραφίας προσωπικοτήτων της Εύρώπης.

Μιάν έπιστολή της 15ης Ιουλίου 1824, από τό Λονδίνο, διατυπωμένην στη γαλλική γλώσσα, του Άγγλου στρατηγού Δημητρίου Δεβίντ προς τό Βουλευτικό Σώμα, απέδωσε, κατ' έντολήν του Σώματος, στα άψογα έλληνικά του ό Διδάσκαλος Νικ. Χρυσόγελος, ό όποιος τήν εισηγήθηκε «ένθουσιωδώς» και στό Σώμα γιά τό ένδιαφέρον περιεχόμενό της³. Άτυχώς ή εισήγηση δέν καταγράφηκε τότε και δέν φτάνει έως έμάς. Είχε σχέση όμως, από τότε, μέ τήν άπελευθέρωση της Κύπρου από τον τουρκικό ζυγό, κατά τήν πρόταση του στρατηγού Δεβίντ.

Η τουρκοκρατούμενη νήσος Κύπρος δέν έπηρε μέρος στην Έπανάσταση του '21 σύμφωνα μέ τό Γενικό Σχέδιο της Φιλικής Έταιρείας

1. «Σιφνιακά», 9 (2001), 112-113.

2. «Σιφνιακά», 17 (2009).

3. Ντίνου Κονόμου, *Ανέκδοτα Κείμενα της Έλληνικής Έπανάστασεως, (1822-1826)*, Αθήνα 1966, 145-148.

[άρθρ. ΙΕ']. ἄν καί πολλοί Κύπριοι, ιδιαίτερα τοῦ ἐξωτερικοῦ, εἶχαν μνηθεῖ σ' αὐτήν, ὅπως καί ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Κυπριανός. Μὲ τὴν ἔναρξη ὁμως τοῦ Ἀγῶνα στὴν Πελοπόννησο, ὁ Τούρκος διοικητὴς τῆς νήσου, κατὰ τίς ἐντολές πού εἶχε ἀπὸ τὴν κυβέρνησή του, ἔλαβε ἀριθμὸ προληπτικῶν μέτρων ἀσφαλείας, ὀλίγο δὲ κατόπιν (Μάιο τοῦ 1821), μετὰ τὴν ἐνίσχυσή του μὲ 4.000 στρατιῶτες, διέταξε τὸν ἀφοπλισμὸ τῶν Κυπρίων. Ἀκολούθησαν ὁμως δύο ἐπεισόδια τὰ ὁποῖα ὑπῆρξαν ἢ ἀφορμὴ γιὰ νὰ ἀλλάξουν ἐντελῶς τὰ πράγματα: α) ἡ διανομὴ ἀπὸ τὸν ἀρχιμανδρίτη Θεόφιλο Θησέα προκηρῦξε ἐπαναστατικὸ περιεχομένου πού ἔπесαν καί στὰ χέρια τοῦ Τούρκου διοικητῆ καί β) ἡ ἀφιξὴ στίς 19 Ἰουνίου τὸ βράδυ ἑπτὰ ἑλληνικῶν πολεμικῶν πλοίων στὸν κόρφο τοῦ Ἁγίου Στεργίου πού, ἐν συνεχείᾳ, ἄραξαν στὸν κόρφο τῆς Ἀσπρόβρυσης. Ἀρχηγὸς τους ὁ Κωνσταντῖνος Κανάρης, ὁ ὁποῖος συνάντησε τοὺς προκρίτους τῶν χωριῶν, συζήτησε μαζί τους καί μετὰ ἀνεχώρησε γιὰ τὸ Αἶγαίο. Ὁ Τούρκος διοικητὴς πληροφορήθηκε τὰ γεγονότα, ἄρχισε ἀμέσως συλλήψεις ἀνδρῶν καί προῆλθε στὴν ἐκτέλεση 470 ἀνθρώπων. Μεταξὺ αὐτῶν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Κυπριανός καί οἱ ἐπίσκοποι Πάφου Χρῦσανθος, Κιτίου Μελέτιος, Κηρυναίας Λαυρέντιος. Τότε ἄρχισε καί ἡ ἐξοδος ἀπὸ τὸ νησί πολλῶν Κυπρίων πρὸς χῶρες τῆς Εὐρώπης, ὅπως τὴ Γαλλία⁴.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς διασωθέντες τότε Κυπρίους «φυγὰς ἡμιθνής ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῆς πατρίδος μου, ἀποσώζομαι ὑπὸ τὴν φιλόανθρωπον γαλλικὴν σημαίαν εἰς Μασσαλίαν, ἔρημος καί γυμνός τὰ ἄλλα, μὲ σάκος ὁμως τὴν καρτερίαν, μὲ θῶρακα τὸν ὄρκον νὰ ἀγωνισθῶ ὑπὲρ ἐλευθερίας νήσου τῆς φιλτάτης καί μὲ τὰς ἐλπίδας μου εἰς τὸν καρδιογνώστην, ἐπάσχισα ἰκέτης ἐκεῖ, ὅσα δυνατὰ ὑπὲρ τῶν συμφυγάδων νησιωτῶν, ἕως οὗ μετέβην εἰς εὐρύτερον στάδιον, τὸ εὐρύτατον τοῦ κόσμου, τὴν Λόνδραν», ἔγραψε ἀπὸ τὸ Λονδίνο στίς 15 Ἰουνίου 1824 ὁ Ἰωαννίκιος, ἔξαρχος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου, πρὸς τὴν Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση, ἐξόριστος καί ὁ ἴδιος ἀπὸ τὴν Κύπρο.

Στὸ γράμμα αὐτὸ ὁ ἔξαρχος ἐξιστορεῖ διάφορα ἐνδιαφέροντα, κυρίως ὁμως ἐστιάζει σὲ γεγονότα ψευδῶν κατηγοριῶν κατὰ τοῦ Ἄγγλου στρατηγοῦ-φιλέλληνα Δημητρίου Δεβίντ καί τοῦ σκοποῦ του γιὰ ἀπελευθέρωση τῆς Κύπρου ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Κατήγοροί του Χιῶτες τοῦ Λονδίνου, ὅπως ὁ Τζάνης Μαυρογορδάτος καί ὁ Νικόλαος Ράλλης ἀναφορικὰ μὲ τὴ σύναψη δανείου, τὸ ὁποῖο διεκδικοῦσαν, τὸσον οἱ Χιῶτες γιὰ τὴν πατρίδα τους, ὅσο καί ὁ Δεβίντ

4. Γ. Κορδάτου, *Μεγάλη Ἱστορία τῆς Ἑλλάδας*, Ἀθήνα Ἀπριλ. 1957, 301 ἐπ.

γιά τήν πραγματοποίηση τοῦ σκοποῦ του, τήν ἀπελευθέρωση τῆς Κύπρου καί ἔνωσή της μέ τήν Ἑλλάδα⁵.

Ἐκτός ἀπό τό γράμμα τοῦ Ἰωαννικίου, ἔγραφε καί ὁ ἴδιος ὁ στρατηγός (γενεράλ) Δημήτριος Δεβίντ στίς 15 Ἰουλίου 1824 πρὸς τό Βουλευτικό Σῶμα. Καί τά δύο αὐτά γράμματα κατετέθησαν στό Σῶμα στίς 20 Αὐγούστου ἀπό δύο ἀπεσταλμένους τοῦ στρατηγοῦ κατά τά σημειούμενα στά πρακτικά αὐτῆς τῆς ἡμερομηνίας:

«Ἐπαρρησιάσθησαν σήμερον εἰς τό Βουλευτικόν οἱ κύριοι Δημήτριος Δεβουϊτζ καί ὁ Γεώργιος Δρακᾶτος Παπ. Νικόλας καί ἐνεχείρισαν δύο ἐπιστολάς, μίαν τοῦ Ἰωαννικίου, ἐξάρχου τῆς Κύπρου, καί ἑτέραν γαλλικήν τοῦ στρατηγοῦ Δημητρίου Δεβουϊτζ, καί τό μὲν πρῶτον ἀνεγνώσθη ἐπὶ συνελεύσεως, τό ὁποῖον διαλαμβάνει περί τοῦ προενεργηθέντος δανείου εἰς Λόνδραν, τῆς Κύπρου, καί ἤδη ματαιωθέντος, τό δέ γαλλικόν ἐδόθη πρὸς τόν κύριον Χρυσόγελον διὰ νά τό μεταφράσῃ καί, ἀναγνωσθέν, νά διορισθῇ ἐπιτροπή, διὰ νά ἐξετάσῃ τά περί αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως»⁶.

Στά πρακτικά τῆς ἐπομένης ἡμέρας τοῦ Βουλευτικοῦ (21 Αὐγούστου) καταγράφηκαν τά ἑξῆς:

«Εἶτα ὁ βουλευτής κύριος Νικόλαος Χρυσόγελος ἐπαρρησίασε τήν μετάφρασιν τοῦ χθές δοθέντος γράμματος τοῦ Δεβουϊτζ, εἰς τό ὁποῖον ἀπολογεῖται τρόπον τινά δι' ὅσα τοῦ προσῆψαν διὰ τήν διαπραγμάτευσιν τοῦ δανείου τῆς Κύπρου καί παρασταίνει τήν ὄσιν ὠφέλειαν ἠδύνατο νά προξενήσῃ ἢ κατά τῆς Κύπρου ἐκστρατεία (ἐννοεῖ δυνάμεων Ἑλλήνων τῆς Κεντρικῆς Ἑλλάδος) καί συνιστᾷ τόν υἱόν του καί Δρακᾶτον Π. Νικόλαν, οἵτινες, ἀναφέρει, θέλει παραστήσουσι καί διὰ λόγου τά δέοντα. Ἔμεινεν εἰς σκέψιν»⁷.

Ἡ μετάφραση τῆς ἐπιστολῆς Δεβίντ ἀπό τόν Νικόλαο Χρυσόγελο ἔχει ὡς ἑξῆς:

[φ. 1α] «Πρὸς τοὺς Κ<υρίους> καί μέλη τοῦ Βουλευτικοῦ Σώματος.
Κύριοι

Κινούμενος ἀπό μέγαλον ἐνθουσιασμόν διὰ τόν ἱερόν πόλεμον τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος, ἔλαβα τήν τιμὴν νά σᾶς προσφέρω τὰς ἐκδουλεύσεις μου εἰς ἓνα σχέδιον, τό ὁποῖον σᾶς ἐστάλη καί σᾶς ἐνεχειρίσθη ἀπό τόν Peasoch.

5. Κονόμου, ὁ.π., 141-145.

6. Ἀρχεῖα Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας, Ἐν Ἀθήναις 1862, τόμ. Β', 393.

7. Αὐτόθι, 394.

Ὀλίγους μῆνας ἔπειτα ἔλαβον μίαν ἐπιστολήν τοῦ πρίγκιπος Μαυροκορδάτου καί ὁ παρά τῆ Διοικήσει τῆ Ἑλληνικῆ ἐπίτροπός μου μέ ἔγραψεν ὅτι ἔμελλον νά σταλῶσιν εἰς Ἀγγλίαν ἀπεσταλμένοι, οἱ ὅποιοι καί θέλουν φέρεи τὰς ὁδηγίας πρὸς ἐμέ. Περί τόν Ἰούλιον μῆνα 1823 ἐξεκίνησα δύο ἄλλους ἀπεσταλμένους, τόν Ἀρχιμανδρίτην Θησέα καί τόν Καπιτάνον Μοντενάκ, φέροντας ὁδηγίας λεπτομερεστέρας, αἱ ὁποῖαι σᾶς ἔδιδαν νά καταλάβετε ποῖα εἶναι τὰ μέσα, ὁ σκοπός καί αἱ ὠφέλειαι τῶν σχεδίων ἑνός ἀνθρώπου, ὅστις ἀφιερῶνετο ὅλος μέ εἰλικρίνειαν εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος Σας. Συμβεβηκότα μερικώτερα καί τινες μεταβολαί, ἐπισυμβᾶσαι εἰς τὴν Διοίκησιν Σας, ἐμπόδισαν ὥστε ἡ ἀποστολὴ αὕτη νά λάβῃ τὴν ἐλπίζομένην ἔκβασιν. Μ' ὄλον τοῦτο ὁ Καπιτάνος Μοντενάκ ἔλαβεν ἀπὸ τό Νομοθετικόν Σῶμα μίαν ἀπόκρισιν ἐπαγγελματικὴν εἰς τὰ ὁποῖα ἔφερε Διοικητικὰ γράμματα, ἀλλὰ δι' ὑποψίας ἀτόπους, ἢ δι' ἄλλας αἰτίας, δέν ἐδόθη ποτέ εἰς χεῖρας του. Μέ ἀνέφερεν ὅμως ἀποδείξεις ἀναμφιβόλους τῆς εὐνοίας τῆς Διοικήσεως, μέ τὰς ὁποίας ἠξίωσε νά μέ τιμῆσῃ καί τὴν θετικὴν βεβαιότητα ὅτι οἱ ἀπεσταλμένοι θέλουν ἔχει ἰδιαιτέρας πρὸς ἐμέ ὁδηγίας τόσον διὰ τὰ ὁποῖα ἤθελα ἀναδεχθῆ ἔξοδα, ὅσον καί διὰ τὰ ἀναγκαῖα εἰς ἐνέργειαν τοῦ σκοποῦ μου.

Εἰς τό μακρὸν τοῦτο διάστημα, τό ὁποῖον ἀπέρασεν εἰς τὰς διαπραγματεύσεις ταύτας, δέν ἔμεινα, κύριοι, ἀργός, ἀλλ' ἔβαλα εἰς ἐνέργειαν ὅλα τὰ μέσα διὰ νά ταχύνω σκοπούς μου. Καί ἐλπίζα ὅτι θέλω εὐχαριστήσῃ τούς ἀπεσταλμένους σας, παρασταίνοντάς τους ὅσα ἐνόμιζα ἐμαυτὸν ἱκανόν νά κατορθώσω διὰ τό κοινόν σκοπούμενον. Ἡ ἰδιοτέλεια, ἡ ραδιουργία, ἡ ζηλοτυπία, ἐνωμένα παρεμπόδισαν τὰς ἀγαθὰς ἐλπίδας μου. Ἐξέλαβον κακῶς τούς πλέον ἀθῶους σκοπούς μου καί ἐκίνησαν πάντα λίθον διὰ νά ἀνατρέψουν τό προκείμενόν μου, τό ὁποῖον, ἐάν ἐνεργεῖτο, ἔφερεν εἰς τὴν λαμπρὰν μας ὑπόθεσιν πραγματικὰ συμφέροντα.

Ἡ Νῆσος τῆς Κύπρου μ' ἐφάνη πρό πολλοῦ, κύριοι, ἀξία μερικωτέρας προσοχῆς. Τὰ φυσικά της πλούτη, ἡ θέσις της, μ' ἔπειθαν ὅτι ἡμπορεῖ τις νά ὠφελῆθῃ ἐκ ταύτης μεγάλως. Ἄν δέ δέν ἀνέφερα περὶ ταύτης διὰ τῶν δευτέρων ἀπεσταλμένων μου, ἡ αἰτία ἦτον διότι τὰ περὶ τούτου σχέδιά μου δέν ἦταν ἀκόμη ἀρκετὰ ἐπεξεργασμένα καί ἀποταμίευον τὴν [φ. 1β] τιμὴν νά τὰ καθυποβάλω εἰς τὴν σκέψιν σας ὀλίγον ὕστερον, ὅταν δηλονότι ἤθελα φθάσει εἰς Πελοπόννησον, ὅπου εἶχον ἀπόφασιν νά ἔλθω διὰ νά καθυποβάλω προσωπικῶς τούς σκοπούς μου, νά συνακουσθῶ μέ τὴν Διοίκησιν καί νά λάβω

τάς περί τούτου τελευταίας οδηγίας της. Ἦτον πρὸς τούτοις καί ἄλλοι ἰσχυρότεροι λόγοι, διὰ τοὺς ὁποίους ἐκράτουν μυστικούς τοὺς σκοπούς μου, τοὺς ὁποίους θέλω σᾶς ἐξηγήσει ἐνταῦθα.

Ἐχων πληρεξουσιότητα ἀπὸ τὸν Ἐξάρχον καί τοὺς πρωτίστους τῆς Νήσου Κύπρου, ἔχων θερμὴν ἐπιθυμίαν νὰ συμμερισθῶ τὴν ἀθάνατην δόξαν μὲ τὴν ὁποίαν ἡ Ἑλλάς στεφανώνεται, ἀπεφάσισα νὰ κάμω ἐκστρατείαν εἰς ταύτην τὴν νῆσον καί, διὰ νὰ τὴν βάλω εἰς πρᾶξιν, ἐπρόβαλα εἰς τὴν πόρσαν τῆς Λόνδρας ἓν δάνειον. Ἐκεῖνοι ὁποῦ εἶχαν σκοπὸν νὰ ἀνοιξῶσι τοῦτο διὰ τὴν προσωρινὴν Διοίκησιν ἐφοβήθησαν μὴ διαφύγη ἀπὸ τὰς χεῖρας των, ὅχι τὰ συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ τὸ ἴδιον αὐτῶν συμφέρον, τὸ ὁποῖον ἠλπιζον νὰ ἀπολαύσωσιν ἐκ τούτου ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς ἐκδουλεύσεως. Ἐμεταχειρίσθη εἰς τὸ πρόγραμμα τὴν φράσιν «Διὰ τὰς Ἑλληνικὰς νήσους». Μὲ προσῆψαν τοῦτο ὡς ἔγκλημα. Ἐνέσπειραν εἰς τὸ κοινόν ὅτι ἤθελα νὰ ἀρπάσω τὸ δικαίωμα τοῦ δανείζεσθαι εἰς ὄνομα τῆς Διοικήσεως τῆς Πελοποννήσου, ἐνῶ ἐπροσμένοντο ἡμέραν παρ' ἡμέραν ἀπεσταλμένοι, διωρισμένοι νὰ κάμωσι τοῦτο τὸ δάνειον. Ἀλλὰ, κύριοι, θεμελιούμενος εἰς τὴν πληρεξουσιότητα, τὴν ὁποίαν εἶχον ἀπὸ τὸν Ἐξάρχον καί τοὺς σημαντικούς τῆς νήσου Κύπρου καί ἀπὸ ἐμπόρους τῆς Λόνδρας Χίους, δέν εἶχον κάποιο δικαίωμα νὰ μεταχειρισθῶ ταύτην τὴν ἔκφρασιν «Διὰ τὰς Ἑλληνικὰς νήσους»; Καί ὅταν τις συλλογισθῆ ὅτι αὐταὶ αἱ δύο νῆσοι εἶναι ἀκόμη ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Τούρκων, ὅταν ἐνθυμηθῆ τὰς τυραννίας καί ἀπανθρωπίας, αἱ ὁποῖαι χαρακτηρίζουν ἐξ ἀρχῆς τὸν Ὀθωμανικόν δεσποτισμόν, δέν ἤθελε τρομάξει ἡ ἀνθρωπότης διὰ τὴν μέλλουσαν τύχην τῶν δυστυχῶν κατοίκων τούτων τῶν νήσων ἂν οἱ αἰμοβόροι τύραννοί των ἤθελαν γνωρίσει τὸν σκοπόν; Ἐπρεπε νὰ ἐκθέσῃ τις τὴν ζωὴν χιλιάδων Γραικῶν εἰς προφανῆ κίνδυνον; Ἐπρεπε νὰ παραδώσῃ τις τὰς γυναῖκας των εἰς ἀτιμίας, τὰ τέκνα των εἰς τὸν ἀτιμον ζυγόν τῆς σκλαβίας; Ἄλλ' ἤδη θελ' εἰπῆ τις «Τὸ πρᾶγμα ἔγινε γνωστόν· σὺ ὁ ἴδιος ἐδημοσίευσες τὸ δάνειον τῆς Κύπρου». Ναί, κύριοι, εἶναι ἀληθές, ἐγὼ ἐδημοσίευσα τὸ δάνειον τῆς Κύπρου, ἀλλ' ὅταν ἠναγκάσθη ἀπὸ τὴν ἀφευκτον ἀνάγκην νὰ δικαιωθῶ εἰς τὸ κοινόν τῆς Βρεταννίας, ἀπὸ τὴν ἀνάγκην τοῦ ν' ἀθωώσω τὸν χαρακτήρα μου, μέχρι τούτου ἀμεμπτον, ἀπὸ τὰς ἀτίμους ὑποψίας, μὲ τὰς ὁποίας ἠθέλησαν νὰ τὸν ἀμαυρώσουν.

[φ. 2α] Ἐν τῷ μεταξύ ἔφθασαν οἱ ἀπεσταλμένοι. Ἔστειλα τὸν πρῶτον τῶν ἀξιωματικῶν μου καί τὸν υἱόν μου εἰς ἀπάντησιν αὐτῶν.

Ἄλλ' ἦτον ἤδη προκατειλημμένοι ἀπό τούς ραδιούργους. Πολλάκις παρησιάζοιεν εἰς αὐτούς διά νά ἔλθω εἰς λόγους, ἀλλ' εἰς μάτην. Ὁ Ἐξαρχος, τοῦ ὁποίου ὁ σεβάσιμος χαρακτήρ ἀπαιτοῦσεν ὑποδοχὴν καί σέβας, τοῦλάχιστον ἀπλῆς πολιτικῆς, δέν ἐπέτυχε καλύτερα, δοκιμάσας πολλάκις. Τί ἐγεννήθη ἐκ τούτου; Σαφήνεια τοῦ πράγματος εἰς τὰς ἐφημερίδας. Ἀπό τό ἓν μέρος κατηγορίαι, ἀπό τό ἄλλο ἀπολογίαι καί ἀμοιβαία βλάβη. Ἐνωμένοι ὄντες, ἐμπορούσαμεν νά τελειώσωμεν τά δύο δάνεια ὀλιγώτερον παρά δύο μήνας. Διαιρεθέντες ἐβλάβημεν εἰς τήν κοινήν ὑπόληψιν καί τὰ ἐκ τούτου προκύψαντα ἀναρίθμητα. Ἐματαιώθη τόσος καιρός, ζημία τόσον πολύτιμος, καθόσον προηγήθησαν τόσαι ἐνέργειαι προηγουμένως. Κύριοι, πόσον ἐθλίβημεν εἰς ἐκείνας τὰς λυπηράς στιγμάς! Ἐχων τήν αὐτήν ἐπιθυμίαν, σπεύδων νά συμμεθέξω τῆς δόξης σας, νά βλέπω ἐμαυτόν ἀδικοκοπτόμενον εἰς τούς σκοπούς μου, ἐμποδιζόμενον εἰς τὰ ἔργα μου τὰ πλεόν ἀξιέπαινα καί πολεμούμενον εἰς τήν κοινήν ὑπόληψιν. Ἐναντιότητες ἀπίστευτοι ἐβράδυναν ἕως ταύτης τῆς ἡμέρας τό φθάσιμον τοῦ Καπιταίν Μοντενάκ. Ἐνόμιζα ὅτι φέρει διαταγὰς τινάς, ἀλλ' εἰς μάτην. Ὡς ἀνωτέρω σᾶς ἐξηγήθην, τὰ γράμματα τοῦ Νομοθετικοῦ Σώματος δέν τοῦ ἐνεχειρίσθησαν. Ἐκαμα σημαντικά ἔξοδα, ἐκράτουν πολλούς τῶν ἐμπόρων καί σημαντικῶν ὀφφικιάλων. Ἄρχισα νά πραγματεύωμαι ἀγοράς τῶν πρὸς τόν πόλεμον ἀναγκαίων. Ἐγινεν ἀνάγκη εἰς μίαν στιγμὴν νά ἐμποδισθῶ καί, μ' ὄλον ὅτι ἡ καρδιά μου ἐκαίετο ὑπὲρ ὑμῶν ἀπό τό ἱερόν πῦρ, ἔγινα θῦμα τῶν φατριῶν.

Ἐν τούτοις ὁ ἀναπόδραστος νόμος τῆς τιμῆς μέ προστάζει νά δικαιωθῶ ἔμπροσθεν τοῦ Σεβαστοῦ Ἀρειοπάγου τῆς Ἑλλάδος. Οἱ Βουλευταί τοῦ λαμπροῦ τούτου Ἔθνους πρέπει νά εἶναι ἱκανοί νά κρίνωσι τό φέρσιμόν μου. Ναί, κύριοι! Ἐπίτηδες ἐξαποστέλλω τόν υἱόν μου καί τόν κύριον Γεώργιον Δρακάτον Παπανικόλα, ὀφφικιάλους τοῦ ἀξιωματικοῦ μου συστήματος, διά νά σᾶς φέρωσι τοῦτο τό γράμμα, διά νά σᾶς πείσωσι πόσον εἶναι ὠφέλιμος ἡ ἐλευθέρωσις τῆς Κύπρου καί ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά ταχύνετε τήν ἐπιχείρησιν, ὅτι τελευταίον εἶναι ἀνάγκη καί ἔχετε ἐκεῖ δύναμιν πολεμικὴν τακτικὴν. Μέ τοῦτον τόν τρόπον ἡ Κύπρος ἠμπορεῖ νά γίνῃ εἰς τούς Ἕλληνας ὄχι μόνον ἓν μέσον νά περισπᾶ τόν ἐχθρόν, ἀλλὰ καί τρομερόν πρὸς τό μέρος ἐκεῖνο τῆς Τουρκίας, τῆς ὁποίας τήν προσοχὴν θέλει ἔλκει πάντοτε. Ἡ Νῆσος αὕτη θέλει κατασταθῆ πρὸς τούτοις ἀξιόλογον [φ. 2β] πολεμικόν καταφύγιον διά τήν Ἑλληνικὴν Διοίκησιν. Τά πλούτη τῆς γῆς, γενόμενα ὑπὸ τήν κυριότητα τῶν Γραικῶν, θέλουν γεμίσει τὰς ἀποθήκας τῆς

Πελοποννήσου καί ἐκ τούτου θέλετε ἀποφύγει τήν μεγάλην ζημίαν τοῦ νά ανταλλάττετε τό Νομισματικόν μέ τά προζωάρχεια τά ὅποια ἀγοράζετε ἀπό τούς ξένους καί θέλετε ἔχει αὐτήν τήν νῆσον παρακαταθήκην γενικήν καί, γενομένη πηγή τῶν Εὐρωπαϊκῶν τακτικῶν Σωμάτων, θέλει ἠμπορεῖ νά στέλλη τά τάγματά της νά νικῶσιν ἢ ν' ἀποθνήσκωσι μεθ' ὑμῶν, ἀπολαμβάνουσα μέ χαράν αὐτά εἰς τούς κόλπους της ὕστερον ἀπό τόν κίνδυνον. Οὕτως ἀποφεύγετε τήν ὑποψίαν τῆς ξένης ὀπλιτικῆς δυνάμεως εἰς τήν γῆν τῆς Πελοποννήσου, ἣτις εἶναι πάντοτε ἐπικίνδυνος εἰς τήν Ἐλευθερίαν. Οἱ λιμένες ταύτης τῆς Νήσου θέλουν προξενῆσαι ὠφελείας σημαντικᾶς εἰς τό Ναυτικόν σας.

Ὅσον περισσότερο συλλογισθῆτε, τόσο περισσότερο θέλετε γνωρίσει πόσον ὠφελεῖ ἡ ἐκστρατεία αὐτή, τῆς ὁποίας τό σχέδιον ἔχω τήν τιμὴν νά σᾶς καθυποβάλω. Ἐδῶκα εἰς τούς γραμματοκομιστάς μου ἀξιωματικούς ὁδηγίας λεπτομερεστέρας, οἵτινες καί εἶναι ἱκανοί νά δώσωσι λόγον εἰς ὅλα τά προβλήματα, τά ὅποια ἔπονται εἰς ταύτην τήν διαπραγματεύσιν.

Ἄντι νά ἀπαυδῆσω διά τά τόσα ἐμπόδια, καί τολμῶ νά εἰπῶ δυσαρρεσκείας, ἐξακολουθῶ μέ περισσότερο ζῆλον παρά ποτέ τάς ἐργασίας μου πρὸς τήν ἔκβασιν ἑνός ἐπιχειρήματος ἐνδόξου ἐν ταυτῶ καί ἐπωφελοῦς καί ὑπαγορευομένου ἀπό αὐτόν τόν Χριστιανισμόν. Εἶμαι βέβαιος, κύριοι, ὅτι θέλετε ἀποδεχθῆ μετὰ χαρᾶς τό πρόβλημά μου διά τήν βεβαίαν ἐλπίδα τοῦ νά εἶδητε τήν ὠραιότεραν νῆσον τῆς Ἑλλάδος ἐλευθερωμένην ἀπό τόν δεσποτικόν ζυγόν τῶν βαρβάρων, ὅτι θέλω εὐρεῖ εἰς τό λαμπρόν σας Σῶμα συνδρομήν ἀξίαν τοῦ ἱεροῦ τούτου ἐπιχειρήματος καί ὅτι, αἰσθανόμενοι κατά βάθος τό πραγματικόν καλόν, τό ὁποῖον θέλει προκύψει ἐκ τούτου πρὸς τό κοινόν συμφέρον, δέν θέλετε διστάσει νά μέ πέμψητε δι' ἀπεσταλμένου καί ὁδηγίας καί πληρεξουσιότητος, τάς ὁποίας κρίνετε κατάλληλα νά μέ δώσητε εἰς ταύτην τήν ὑπόθεσιν. Καί, ὅσον εἶμαι βέβαιος ὅτι θέλω λάβει τήν συγκατάθεσίν σας, ὥστε καταγίνομαι ἤδη περισσότερο παρά ποτέ νά συναθροίσω περί ἐμέ ὄσους δύναμαι ἀξιωματικούς, ἀποφασισμένους νά συμμεθέξωσι τήν τύχην μου, τοῦτ' ἔστι νά νικήσωσιν ἢ ν' ἀποθάνωσι διά τήν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος.

1824. Λόνδρα, 15 Ἰουλίου

Ταπεινότατος καί εὐπειθέστατος δοῦλος σας.
Ὁ Γενεράλ Δημήτριος Δεβίντ.⁸

8. Κονόμου, ὁ.π., 145-148.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10ο

Η Γ' ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΕΚΛΕΓΕΙ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἡ Γ' Ἐθνική Συνέλευση, πού ἀκόμη καί γιά τόν τόπο διεξαγωγῆς τῆς φιλονίκησαν οἱ πάντοτε ἴδιοι Ἕλληνες, πραγματοποιήθηκε τελικά στήν Τροιζήνα τό ἔτος 1827. Οἱ ἀντιπρόσωποι πού τήν συγκρότησαν πάντως, ἀναλογίσθηκαν ὅτι «ἡ ὑψηλή ἐπιστήμη τοῦ κυβερνᾶν τήν πολιτείαν καί φέρειν πρός εὐδαιμονίαν τά ἔθνη, ἡ ἐξωτερική καί ἐσωτερική πολιτική, ἀπαιτεῖ πολλήν πείραν καί πολλά φῶτα», ἀπεφάσισαν τελικά νά ἐκλέξουν αὐτόν πού διέθετε ὅλα τά ἀπαιτούμενα προσόντα. Ἦταν δ' αὐτός ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας. Μέχρι νά ἀφιχθῇ ὁ Κυβερνήτης ἀπό τό ἐξωτερικό θά ἀσκούσε τή διοίκηση Τριμελῆς Ἀντικυβερνητική Ἐπιτροπή, τά μέλη τῆς ὁποίας ὀρίσθηκαν ἀκολούθως μέ τό ΣΤ' Ψήφισμα τῆς Συνελεύσεως.

Τά σχετικά Ψηφίσματά της ἔχουν ὡς ἐξῆς:

α) «Ἀριθ. στ'

Ἡ ἔθνική τρίτη τῶν Ἑλλήνων συνέλευσις θεωροῦσα ὅτι ἡ ὑψηλή ἐπιστήμη τοῦ κυβερνᾶν τήν πολιτείαν καί φέρειν πρός εὐδαιμονίαν τά ἔθνη, ἡ ἐξωτερική καί ἐσωτερική πολιτική, ἀπαιτεῖ πολλήν πείραν καί πολλά φῶτα, τά ὁποῖα ὁ βάρβαρος Ὄθωμανός δέν ἐπέτρεψε ποτέ εἰς τούς Ἕλληνας. Θεωροῦσα ὅτι ἀπαιτεῖται ἐπί κεφαλῆς τῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας ὁ κατά πράξιν καί θεωρίαν πολιτικός Ἕλληνας διὰ νά τήν κυβερνήσῃ κατά τόν σκοπόν τῆς πολιτικῆς κοινωνίας.

Ψηφίζει

Α'. Ὁ Κόμης Ἰωάννης Καποδίστριας ἐκλέγεται παρά τῆς συνελεύσεως ταύτης ἐν ὀνόματι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος καί ἐμπιστεύεται τήν νομοτελεστικὴν αὐτῆς δύναμιν.

Β'. Ὡς τοιοῦτος θέλει κυβερνήσῃ τήν Ἑλληνικὴν πολιτείαν κατά τούς καθεστῶτας νόμους.

Γ'. Ἡ διάρκεια τῆς ἐπιτραπέισης παρά τοῦ ἔθνους εἰς αὐτόν ἐξουσίας προσδιορίζεται διὰ ἑπτὰ χρόνους ἀρχομένους ἀπό τήν σήμερον.

Δ'. Νά εἰδοποιηθῆ δι' ἐγγράφου ἐνυπογράφου ἀπό ὅλους τοὺς πληρεξουσίου τοῦ ἔθνους, προσκαλούμενος νά ἔλθῃ εἰς τήν πατρίδα διὰ ν' ἀναλάβῃ τὰς ἡνίας τῆς Κυβερνήσεως.

Ε'. Διορίζεται τριμελής Ἐπιτροπή γνωρίζομένη ὑπό τό ὄνομα ἡ ἀντικυβερνητική Ἐπιτροπή διὰ νά κυβερνήσῃ τήν Ἑλλάδα ἐν ἀπουσία του, καί θέλει παύσει ἅμα φθάσει ὁ Κυβερνήτης εἰς τήν πατρίδα.

ΣΤ'. Τό παρόν ψήφισμα νά καταχωρισθῆ εἰς τόν Κώδικα τῶν ψηφισμάτων καί κοινοποιηθῆ διὰ τοῦ τύπου. Ἐν Τροιζῆνι τήν 3 Ἀπριλίου 1827.

Ὁ πρόεδρος
Γεώργιος Σισίνης

Ὁ γραμματεὺς τῆς Συνελεύσεως
Ν. Σπηλιάδης»¹.

β) «Ἀριθ. Θ'

Ἡ ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΙΤΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ

Θεωροῦσα τήν ἀνάγκην τοῦ νά συστηθῆ Κυβέρνησις διὰ νά κυβερνήσῃ τήν Πολιτείαν εἰς ἀπουσίαν τοῦ Κυβερνήτου, κατὰ συνέπειαν τοῦ ψηφίσματος ὑπ' ἀριθ. στ'.

Ψηφίζει

Α'. Διορίζεται Ἐπιτροπή, συγκειμένη ἀπό τοὺς κυρίους Γ. Μαυρομιχάλην, Ἰω. Μαρκῆν Μιλαίτην καί Ἰω. Νάκον, ἧτις ὑπό τό ὄνομα Ἀντικυβερνητικῆ τῆς Ἑλλάδος Ἐπιτροπῆ, ἐμπειπιστευμένη τήν νομοτελεστικὴν δύναμιν, θέλει κυβερνήσῃ τό ἔθνος κατὰ τοὺς καθεστώτας νόμους.

Β'. Ἡ διάρκεια τῆς Ἀντικυβερνητικῆς Ἐπιτροπῆς προσδιορίζεται ἄχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ Κυβερνήτου, ὅτε ἡ Ἐπιτροπή παύει.

Γ'. Ἐάν τυχόν δέν ἔλθῃ ὁ Κυβερνήτης Ἰω. Καποδίστριας εἰς τήν Ἑλλάδα, ἅμα λάβῃ πληροφορίαν τό Βουλευτικόν Σῶμα ὅτι δέν ἔρχεται, ὀφείλει νά συγκαλέσῃ τό ἔθνος εἰς Συνέλευσιν καί τότε θέλει προσκληθῆ ἀντ' αὐτοῦ ἄλλος Κυβερνήτης ἐκτός τῆς Ἑλλάδος.

Δ'. Τό παρόν ψήφισμα νά καταχωρηθῆ εἰς τόν κώδικα τῶν ψηφισμάτων καί νά κοινοποιηθῆ διὰ τοῦ τύπου.

Ἐξεδόθη ἐν Τροιζῆνι τήν 5 Ἀπριλίου 1827

Ὁ πρόεδρος
Γεώργιος Σισίνης

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Συνελεύσεως
Ν. Σπηλιάδης»².

1. ΑΚΥ/τ. 13ος, 132.

2. Αὐτόθι, 135.

Ἡ Ἀντικυβερνητικὴ Ἐπιτροπὴ, μετὰ τὴν ἐκλογὴ τῶν τριῶν μελῶν τῆς, προῆλθε στὴν ἔκδοσιν τῆς ἐπομένης Διακηρύξεώς τῆς:

«Ἄριθ. 1.

ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἡ ΑΝΤΙΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Διακηρύττει

Πόσον μέγα καὶ δυσβάστακτον τό βάρος τῆς κυβερνήσεως, μάλιστα ἐν μέσῳ τοσοῦτων καὶ τοιούτων δεινῶν τῆς πατρίδος περιστάσεων, αἰσθάνονται τά μέλη τῆς Ἀντικυβερνητικῆς Ἐπιτροπῆς ζωηρότατα, συναισθανόμενα τὴν εἰς τοῦτο ἀνικανότητα αὐτῶν. Ἄλλ' ὅμως κατὰ χρέος πειθόμενα εἰς τὴν σεβασμίαν φωνὴν τοῦ ἔθνους καὶ πεποιθότα εἰς τὴν ἐξ ὕψους κραταιάν βοήθειαν, ἀναδέχονται τὰς ἡγίας τῆς κυβερνήσεως, πρόθυμα νὰ καταβάλουν πᾶσαν δυνατὴν ἐπιμέλειαν καὶ φροντίδα, διὰ νὰ δειχθοῦν ἀκριβεῖς ἐκπληρωταὶ τῶν ὁποίων ἐπιφορτίζονται μεγάλων χρεῶν θαρροῦσι δὲ πρῶτον εἰς τὴν συνέργειαν τῶν ἐνδόξων συναγωνιστῶν τῶν Ἑλλήνων, τοῦ περικλεοῦς λόρδου Κόχραν, τοῦ ἀξιοτίμου Τζούρτζ καὶ τῶν λοιπῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐπισήμων φιλελλήνων. Ἐλπίζουσιν εἰς τὴν φιλόφρονον προστασίαν καὶ τὴν γενναίαν συνδρομὴν τῶν ἐκτός τῆς Ἑλλάδος φιλελευθέρων φιλελλήνων καὶ τέλος ἐπιστηρίζονται εἰς τὰ ἀνδρείᾳ ὄπλα τῶν Ἑλλήνων καὶ εἰς τὴν πρόθυμον καὶ σπουδαίαν σύμπραξιν τῶν ἄλλων πολιτῶν. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἢ σπουδαιότερα προσοχὴ τῆς κυβερνήσεως ἀφιερώνεται εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἀττικῆς· τοῦτο ἀπαιτεῖ ἀναγκαιῶς ὁ ἐπικείμενος τῆς πατρίδος μέγας κίνδυνος.

Τοῦτο κατὰ χρέος δημοσιεύουσα ἡ Ἀντικυβερνητικὴ Ἐπιτροπὴ πρὸς τό Πανελλήνιον ἐπικαλεῖται ἐνθέρμως τὴν σύμπνοιαν καὶ ταχεῖαν σύμπραξιν ὄλων τῶν Ἑλλήνων.

Ἑλληνας. Τό τελευταῖον προπύργιον τῆς πατρίδος, ἡ ἱερά Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν κινδυνεύει κίνδυνον ἐπικείμενον· κινδυνεύει καὶ ἐπικαλεῖται τοὺς ἀνδρείους σας βραχίονας. Ὁ αἰμοβόρος ἐχθρὸς λυσσᾶ καὶ ἐνεδρεῦει διὰ νὰ τὴν ἐφαρπάσῃ. Τρέξατε, φίλοι Ἑλληνας· ὁ κίνδυνος ἀργοπορίαν δὲν ἐπιδέχεται. Τρέξατε εἰς βοήθειαν τοῦ πολυτίμου τούτου φρουρίου. Τρέξατε νὰ τό διασώσετε ἀπὸ τοὺς ὄνυχας τοῦ θηρίου. Μὴ δηλιάσετε, θαρσεῖτε· ἤδη ἔχετε συναγωνιστὰς τοὺς ὁποίους ποτέ δὲν εἶχατε. Ἔχετε τοὺς ἀξίους πολεμιστὰς τόν Κόχραν, τόν Τζούρτζ καὶ ἄλλους. Μὴ ἀποκάμετε. Ἐπιμείνατε μικρόν, καὶ ἐντὸς ὀλίγου θέλετε ἐπισφραγίσαι τοὺς μέχρι τοῦδε πολυμόχθους ἀγῶνας σας.

Ἡ Κυβέρνησις γνωρίζουσα τόν ἀγαθόν χαρακτήρα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, δέν ἀμφιβάλλει ὅτι θέλει ἐπιτύχει ἀπό μέρους αὐτοῦ ὑποταγὴν εἰς τούς νόμους καί πρόθυμον εὐπείθειαν εἰς τάς διαταγάς της. Ἐπιστηριζομένη δέ εἰς τά φιλοπατρικά αἰσθήματα καί τήν χαρακτηριστικὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ, ἔχει χρηστάς ἐλπίδας, ὅτι ἡ πατρίς δέν ἀργοπορεῖ νά διασωθεῖ.

Ἐν Τροιζῆνι τῇ 3 Ἀπριλίου 1827

Ἡ Ἀντικυβερνητικὴ Ἐπιτροπή

Γεώργιος Μαυρομιχάλης

Ι. Μ. Μιλαΐτης

Ι. Νάκος

Ὁ Γενικός Γραμματεὺς

Γ. Γλαράκης»³.

Ὁ πρόεδρος τῆς Γ' Ἐθνικῆς Συνελεύσεως τῶν Ἑλλήνων Γεώργιος Σισίνης προῆλθε, μεταξύ ἄλλων ἐνεργειῶν, στήν ἔκδοση καί δύο διακηρύξεων ἰδιαιτέρας σημασίας στίς 4 Ἀπριλίου καί στίς 5 Μαΐου 1827. Μέ τήν πρώτη, πού ἀπευθύνονταν πρὸς τούς πανέλληνες, ζήτησε νά σπεύσουν «πρὸς διάσωσιν τῆς Ἀκροπόλεως τῶν κλεινῶν Ἀθηνῶν» πού πολιορκοῦσε ὁ Κιουταχῆς. Μέ τή δεύτερη, ἡ ὁποία ἀπευθύνονταν «πρὸς ἅπαντας τούς πιστεύοντας εἰς Χριστόν», Ἕλληνες δηλαδή καί χριστιανούς ὅλου τοῦ κόσμου, πρὸς τούς ὁποίους γνωστοποίησε τούς λόγους, τά αἷτια καί δίκαια πού ὁδήγησαν τούς Ἕλληνες στήν ἀποτίναξη τοῦ ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ, ὄχι μέ ἐπιθετικό πόλεμο, ἀλλ' ἀμυντικόν, ἀφοῦ ὁ Ἀγώνας διεξάγονταν κατὰ κατακτητοῦ τοῦ πατρογονικοῦ ἑλληνικοῦ χώρου καί τυράννου τῶν Ἑλλήνων.

Τά κείμενα τῶν ἐν λόγω διακηρύξεων εἶναι μεγάλης ἱστορικῆς σημασίας, γι' αὐτό καί καταχωρίζονται ἐδῶ χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς ἔκδοσής μας. Ἔχουν δέ ὡς ἐξῆς:

Α'. Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ Γ' ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΩΣ

Διακηρύττει

«Θαρσεῖτε, συμπολίται. Ὁ δίκαιος Θεός δέν μᾶς ἐγκατέλιπε, δέν μᾶς ἐλησμόνησεν. Ἡ Συνέλευσις ἀνηγόρευσε Κυβερνήτην ἐπί κεφαλῆς τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας ἓνα καί μόνον, τόν κόμητα Ἰ. Καποδίστριαν, ἄνδρα πολιτικόν κατὰ τε πράξιν καί θεωρίαν, εἰς

3. Αὐτόθι, 132-133.

τοῦ ὁποίου τά προτερήματα ἔμπορεῖ δικαίως νά καυχηθῆ ἡ Ἑλλάς καί ἀπό τόν ὁποῖον ἔμπορεῖ νά ἐλπίση θαρρούντως τήν σωτηρίαν καί εὐδαιμονίαν της. Τόν ἐπροσκάλεσε δέ νά ἔλθῃ ὅσον τάχος εἰς τήν πατρίδα καί ἐν ταυτῷ ἐσύστησε Κυβέρνησιν συγκειμένην ἀπό τοὺς κυρίους Γ. Μαυρομιχάλην, Ἰ. Μαρκῆν Μιλαίτην καί Ἰ. Νάκον, ἧτις ὑπό τό ὄνομα Ἀντικυβερνητικῆ τῆς Ἑλλάδος Ἐπιτροπῆ, θέλει κυβερνήσει τό ἔθνος ἀντ' αὐτοῦ ἕως οὗ ἔλθῃ ὁ ἴδιος.

Ἡ Ἑλληνική θάλασσα, ἥδη προσμειδιῶσα, συγχαίρει τόν χαίροντα διά τάς ἐκ τῶν μεγάλων ἀρετῶν του ἀγαθῆς ἐλπίδας τῆς φιλιτάτης Πατρίδος λόρδον Κοχράνην, τόν φίλον τῆς δικαιοσύνης καί τῆς ἀνθρωπότητος, ὅστις ἐδιορίσθη Ἀ' Στόλαρχος ἀπασῶν τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τῆς Ἑλλάδος, ἐναυруνομένη, διότι ἠξιώθη τοιούτου μεγαλοφυοῦς Στολάρχου, δι' οὗ ἐλπίζεται νά μή ταραχθῆ πλέον ἀπό τοὺς τρομακτικούς στόλους τῆς τυραννίας.

Ἡ κλασσική γῆ τῶν ἀθανάτων προγόνων μας ἥδη ἐλπίζεται ν' ἀνακουφισθῆ ἀπό τό πολυστένακτον βάρος τῶν βαρβάρων διά τῶν ἀνδρείων βραχιόνων τοῦ Ἑλληνος, διΐθυνομένου εἰς τό στάδιον τῆς ἀθανασίας ἀπό τόν ἐμπειροπόλεμον Ριχάρδον Τζούρτζ τόν ἐνάρετον φιλέλληνα, ἀναγορευθέντα ἀρχιστράτηγον καί διευθυντήν ἀπασῶν τῶν κατά ξηράν δυνάμεων, ὅστις καί ἄλλοτε τόν ὠδήγησεν εἰς τήν νίκην καί τόν ἐνέπνευσεν ἄξια τῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρώπου φρονήματα. Ἐκάτερος τούτων ἥδη ἐκστρατεύει, ὁ μὲν κατά τῶν ἐχθρικῶν στόλων, ὁ δέ εἰς Ἀθήνας ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ καί θέλει συντελέσουν μέγας εἰς τήν ἀνεξαρτησίαν μας. Ὁ συνταγματάρχης Φαβιέρος συναγωνίζεται μέ τοὺς ἀδελφούς μας πολιορκούμενος εἰς τήν Ἀκρόπολιν τῶν κλεινῶν Ἀθηνῶν. Οἱ συνταγματάρχαι Γόρδων καί Ἐϊδέκ συνεργοῦν εἰς τήν διάσωσιν αὐτῆς κατεσκηνωμένοι εἰς τόν Πειραιᾶ. Στερεοελλαδίται, Σουλιῶται καί Πελοποννήσιοι συρρέουν εἰς τό στρατόπεδον τοῦ Καραϊσκάκη καί ἀποτελοῦσι τόν ὄλεθρον τοῦ πολιορκητοῦ Κιουταχῆ· τό ἐνδόξως πεσόν Μεσολόγγιον πολιορκεῖται ἐνδόξως ἀπό τοὺς Ἑλληνας· ἡ Στερεά Ἑλλάς ἅπασα ὑπερασπίζεται διά τῶν ὄπλων τά δίκαια. Οἱ Κρήτες νικοῦν καί προχωροῦν εἰς τόν ἄθλον τῆς εὐδοξίας· ὁ δέ τολμητίας Ἰμπραχίμ ἥδη μεταμελεῖται πατήσας τῆς ὠραίας Πελοποννήσου τό ἔδαφος· ἡ πενία καί ἀπορία μας θεραπεύεται ἀπό τά εὐεργετικά τοῦ ἰππέως Ἐϋνάρδου καί τῶν Φιλελληνικῶν ἐταιρειῶν βοηθήματα. Οἱ δυνατοί τῆς γῆς καί πάντες οἱ χριστεπώνυμοι λαοί εὐχονται ὑπέρ τῆς σωτηρίας μας καί συντελοῦν κατά

τοῦτο ὄση δύναμις. Θαρσεῖτε, συμπολίται! Ἐγκαρτερεῖτε εἰς τήν ἡρωϊκὴν ἀπόφασίν σας, ν' ἀποθάνωμεν ἢ νά ζήσωμεν ἐλεύθεροι· δράξασθε τῶν ὄπλων, δράμετε εἰς τόν πόλεμον καί πέπεισθε ὅτι μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός.

Τήν 4 Ἀπριλίου 1827 ἐν Τροιζῆνι.

Ὁ πρόεδρος
Γεώργιος Σισίνης

Ὁ Γραμματεὺς
Ν. Σπηλιιάδης»⁴.

Β΄. Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ Γ' ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΩΣ
Πρὸς ἅπαντας τοὺς πιστεύοντας εἰς Χριστόν

«Ὡς πλάσματα τοῦ Θεοῦ, ὡς ἄνθρωποι ἔχοντες τὰ αὐτὰ δικαιώματα, ὅσα ὁ Θεός ἐχάρισεν εἰς τόν ἄνθρωπον, πολεμοῦμεν πρὸς τοὺς ἀρπακτῆρας διὰ τήν γῆν μας, διὰ τήν πατρικὴν κληρονομίαν μας, διὰ τήν φιλότιμην πατρίδα μας. Πολεμοῦμεν πρὸς τοὺς φονεῖς, πρὸς τοὺς δημίους, διὰ τήν φυσικὴν μας ὑπαρξίν, διὰ τὰ τιμιώτατα, τὰ ἀκριβὰ τῶν καρδιῶν μας ἀντικείμενα, γονεῖς, γυναῖκας, παρθέτους, φίλτατα τέκνα· πολεμοῦμεν πρὸς τοὺς ληστές Ὀθωμανοὺς διὰ τὰς ἰδιοκτησίας μας, διὰ τοὺς καρπούς τῶν κόπων καὶ τῶν ἰδρώτων μας. Ὡς χριστιανοί, οὔτε ἦτο οὔτε εἶναι δυνατόν νά πειθαρχήσωμεν δεσποζόμενοι ἀπὸ τοὺς θρησκομανεῖς Μωαμεθανοὺς, οἱ ὅποιοι κατέσχιζον καὶ κατεπάτουν τὰς ἀγίας εἰκόνας, κατηδάφιζον τοὺς ἱερούς ναοὺς, κατεφρόνουν τὸ ἱερατεῖον, ἐβλασφήμουν ὑβρίζοντες τὸ θεῖον ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ τιμίου σταυροῦ, καὶ μᾶς ἐβίαζον ἢ νά γενῶμεν θύματα τῆς μαχαίρας των, ἀποθνήσκοντες χριστιανοί, ἢ νά ζήσωμεν Τοῦρκοι, ἀρνηταί τοῦ Χριστοῦ καὶ ὀπαδοί τοῦ Μωάμεθ. Πολεμοῦμεν πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Κυρίου μας καὶ δέν θέλομεν πώποτε συγκοινωνίαν μετ' αὐτῶν. Ὡς Ἕλληνες, ἀποτελοῦντες ἔθνος εἰς τόν κόσμον καὶ ἔθνος, τοῦ ὁποίου οἱ πατέρες ἐτίμησαν τὸ ἀνθρώπινον εἶδος, οὔτε ἦτο, οὔτε εἶναι δυνατόν νά λησμονήσωμεν τὸ ὄνομά μας, τοὺς μεγάλους ἄνδρας, ἐκ τῶν ὁποίων καταγόμεθα, τὸ εἶναι μας. Τ' ἀριστουργήματα τῆς μεγαλοφυΐας των, τὰ μεγαλουργήματά των, τὰ ἐρείπια τῆς Ἑλλάδος, οἱ τάφοι τῶν προπατόρων μας, μᾶς ὑπενθυμίζουν πάντοτε τήν εὐγένειαν αὐτῶν καὶ τήν ἀθλίαν ἡμῶν κατάστασιν. Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Λεωνίδου, παρεσκπονδημένοι καὶ

4. Αὐτόθι, 133-134.

ὑποδουλομένοι διά τῆς βίας καί διά τῆς ρομφαίας, μή ἀπαιτηθέντες οὐδέποτε ἀπό τόν Τούρκον τά πιστά, μή γνωρίσαντες τόν βασιλέα μας, μή ὀρκισθέντες τόν ὄρκον τῆς πρός αὐτόν πίστεως, μή συγκαταταχθέντες μέ τούς ὑπηκόους του καθό χριστιανοί καί μή ἔχοντες διά τοῦτο οὔτε φυσικά οὔτε πολιτικά δικαιώματα, νομιζόμενοι ἀνδράποδα καί ἀλόγων ζώων ἀγέλαι, ζῶντες χάριν ἐλέους τοῦ ὕψους του, ἤ χάριν τοῦ ἐτησίου κεφαλικοῦ φόρου, τοῦ ἀποδιδομένου πρός ἀπολύτρωσιν τῶν ὑπό τόν πέλεκιν κεφαλῶν μας, καί μ' ὅλον τοῦτο οὐδεμίαν ἔχοντες ὑπέρ τῆς ζωῆς μας ἐγγύησιν, ἀλλ' ἀπειλούμενοι καθ' ὥραν σφαγὴν καί θάνατον ἄτιμον, παίζοντες ἀενάως τήν γῆν μέ τά δάκρυά μας καί μέ τά ἀθῶα αἵματά μας, διά τās φαντασίας ὡς καί αὐτοῦ τοῦ ἐσχάτου τῶν Τούρκων, καταδικασμένοι νά ζῶμεν εἰς τό χάος τῆς ἀδικίας, εἰς τό σκότος τῆς ἀμαθείας καί τῆς πονηρίας, κυλιόμενοι εἰς τόν βόρβορον τῶν ἐλαττωμάτων, πολεμοῦμεν πρός τόν ἄρπαγα, τόν κατακτητήν, τόν ἄνομον, τόν αἰμοβόρον δεσπότην καί πολεμοῦμεν ἀμυνόμενοι, ἀφ' ὅτου προσεβλήθημεν ἀπό αὐτόν, ὀρμήσαντα νά μᾶς κατακόψη ὅλους εἰς ὅλα τά μέρη, διά νά ἐξοντώσῃ τό ἔθνος μας, νά καθαρπάσῃ τās περιουσίας μας, νά σύρῃ εἰς τās αἰσχροδονίας καί νά πωλήσῃ ὡς σώματα εἰς τήν ἀγοράν τά τιμιώτατα, τά ἀγαπητά κοράσια καί παιδιά μας, ὅτε ἐβιάσθημεν καί ἡμεῖς ἀπό τόν νόμον τῆς φύσεως νά ὑπερασπισθῶμεν ἐνόπλως τήν ὑπαρξίν μας καί ἀντιπαρετάξωμεν τήν βίαν κατά τῆς βίας, ὀρκισθέντες ἐνώπιον τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς νά ζήσωμεν ἤ νά ἀποθάνωμεν ἐλεύθεροι.

Τόν αὐτόν ὄρκον ὀμνύοντες καί σήμερον συνηγμένοι εἰς τρίτην ἐθνικήν συνέλευσιν, ἐπικαλούμεθα τήν θείαν ἀντίληψιν καί τῶν χριστιανῶν βασιλέων τήν εὐσπλαγχνίαν καί βοήθειαν· τό δέ ἀνεωγμένον εἰς τήν Ἑλλάδα θέατρον τοῦ πολέμου δέν θέλει κλείσει, παρά ὅταν ἀποθάνωμεν ὅλοι· ὁ πόλεμός μας δέν εἶναι ἐπιθετικός· εἶναι ἀμυντικός· εἶναι πόλεμος τῆς δικαιοσύνης κατά τῆς ἀδικίας, τῆς χριστιανικῆς θρησκείας κατά τοῦ κορανίου, τοῦ λογικοῦ ὄντος κατά τοῦ ἀλόγου καί θηριώδους τυράννου· δέν πηγάζει ἀπό ἀποστασίαν γενομένην ἐναντίον νομίμου βασιλέως, ἀλλ' ἀπό δικαίαν ἐπανάστασιν γενομένην ὑπέρ τῶν ἀπαραγράπτων δικαίων τοῦ ἀνθρώπου ἐναντίον τοῦ βαρβάρου τυράννου· δέν ἀποβλέπει εἰς τό νά κατακτήσωμεν ξένην γῆν, ἀλλά τό νά ἀνακτήσωμεν τήν ἰδικήν μας, νά καταταχθῶμεν μεταξύ τῶν ἐθνῶν, νά ζήσωμεν αὐτόνομοι, νά ἐγείρωμεν τόν ναόν τῆς δικαιοσύνης εἰς τήν πολιτικήν κοινωνίαν

μας, νά παρεισάξωμεν τά φῶτα, τάς τέχνας, τάς ἐπιστήμας καί ὄλα τά ἐκ τοῦ πολιτισμοῦ ἀγαθά, νά λατρεύσωμεν ἀκωλύτως τόν Θεόν, νά ἀγαπῶμεν ἐλευθέρως τούς ἀδελφούς μας χριστιανούς τῆς Εὐρώπης, νά συγκοινωνῶμεν, νά συναλλάσσωμεν, νά συγκατοικῶμεν μετ' αὐτῶν ἀφόβως καί νά τούς δείχνωμεν ἀδεῶς φιλοφροσύνης καί φιλοξενίας αἰσθήματα.

Τοιοῦτον ἱερόν πόλεμον πολεμοῦντες ἐπτά ἤδη χρόνους ἠλπίσσαμεν πάντοτε συνδρομήν ἀπό ὄλους τούς χριστιανούς, ἀπό ὄλους τούς δυνατούς τοῦ πεφωτισμένου κόσμου, ὡς ὅμοιοι τῶν ἀνθρώποι καί ὡς ἀδελφοί τῶν χριστιανοί· τά δέ ἔθνη εἶναι δίκαια· συμπάσχουν μέ τούς πάσχοντας· ἀγανακτοῦσιν ὀργιζόμενα κατά τῶν ἀδικούντων· ἀγαποῦν ὑπερασπιζόμενα τούς ἀδικουμένους· τάχα θά μᾶς ἐγκαταλείψουν τέλος πάντων; θά ἐπιτρέψουν εἰς τούς Τούρκους νά μᾶς ἐξολοθρεύσουν ἀπό τό πρόσωπον τῆς γῆς; ἔθνη χριστιανικά, τάχα θά παύσουν τοῦ νά πράττουν δι' ἡμᾶς ὅ,τι ἤθελεν ἐπιθυμοῦν, ἐάν εἶχαν ἀνάγκην νά πράξωμεν καί ἡμεῖς δι' αὐτούς; Βασιλεῖς καί μεγιστάνες χριστιανοί, διωρισμένοι νά ὑπερασπίζονται τούς ἀδικουμένους καί δυνάμενοι νά ποιοῦν δικαιοσύνην τάχα θά μᾶς παραιτήσουν εἰς τήν μάχαιραν τῶν φονέων μας καθό ζητούντας τ' ἀναπαλλοτρίωτα δίκαιά μας; Ἐλπίζομεν πάντοτε ὅτι θέλει μᾶς συνδράμουν μάλιστα καί βασιλεῖς καί λαοί, κατασφαζομένους, ἀσπαίροντας καί φωνάζοντας “Ἡ ἐλευθερία, ἢ θάνατος”.

Εἰς τόν ΙΘ' τοῦτον αἰῶνα τῶν φώτων, ὅτε βασιλεύει ἡ φιλοσοφία καί ὀρίζεται τήν συνείδησιν πηγῆν τῆς καθολικῆς ἠθικῆς, ὅτε ἠθική προσαρμόζεται εἰς τήν πολιτικήν διά τήν εὐδαιμονίαν τῶν ἐθνῶν, εἰς τόν αἰῶνα τοῦτον, καθ' ὃν καταργεῖται ἡ σωματεμπορία καί τιμᾶται ἡ ἀξία τοῦ ἀνθρώπου, καθ' ὃν ὁ πολιτισμός λογίζεται τήν δουλείαν ἀνατρεπτικήν τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, ἐάν ζητῶμεν ἄδικα, δέν εἶναι δίκαιον νά μᾶς βοηθήσουν οἱ ἀδελφοί μας Εὐρωπαῖοι διά νά ἀποφύγωμεν τόν θάνατον; ἄν ὅμως ζητῶμεν δίκαια, εἶναι ἄδικον νά οὐδετηρήσουν εἰς τήν ἐλευθερίαν μας· τό δέ μέγα τοῦτο ἄδικον θέλει διακηρύττεσθε εἰς ὄλους τούς αἰῶνας. Ἀλλά δέν ζητοῦμεν ἄδικα· ζητοῦμεν νά μή συζῶμεν πλέον μέ Τούρκους εἰς τό αὐτό ἔδαφος, νά μή δεσποζώμεθα ἀπό αὐτούς καί νά ζῶμεν ὑπό νόμους δικαίους ὡς ἔθνος ἐλεύθερον καί αὐτόνομον. Τοῦτο εἶναι δίκαιον βέβαια καί δίκαιον τόσω μᾶλλον ἀπαράγραπτον ἀναπαλλοτρίωτον καί ἱερόν, ὅσω φρικώδης εἶναι ἡ τυραννία τοῦ δημίου σουλτάνου, καί ὅσω νόμιμος εἶναι ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ἑλληνοῦ κατά τοῦ κτηνώδους

Τούρκου. Είμεθα δέ ὀλιγάριθμοι, πτωχοί, ἄποροι, καταπολεμούμεθα καί ἀπό τά κακά, ὅσα ἐγέννησεν ὁ δεσποτισμός εἰς τήν πατρίδα μας. Ἄρά γε θά νικήσωμεν παλαιόντες τοιαύτην ἄνισον πάλιν μέ τόν σουλτάνον; Ἐάν μᾶς ἐγκαταλίπη καί ὁ Θεός, θά ἀποθάνωμεν μάρτυρες τῆς ἐλευθερίας, ὡς ἀδελφοί τοῦ Λεωνίδου, τοῦλάχιστον ἔνδοξον ὑπέρ πίστεως καί πατρίδος καί ὄχι ἀνάξιον τῆς ἱστορίας θάνατον, οἷος ὁ ὑπό τόν ζυγόν πολιτικός θάνατος τοῦ Ἑλληνοσ, ὅστις τέσσαρας ἤδη αἰώνας ἀπό τά σπάργανα κατέβαινε εἰς τόν τάφον καί δέν ἐφαίνετο παντάπασιν εἰς τό θέατρον τοῦ κόσμου. Τά αἵματα τῶν Ἑλλήνων ποταμηδόν ἐκχυθέντα καί ἐκχυνόμενα εἰς τήν Κρήτην, εἰς τήν Πελοπόννησον, εἰς τήν Στερεάν Ἑλλάδα, εἰς τήν Χίον, εἰς τά Ψαρά, εἰς τό Μεσολόγγιον, εἰς τάς Ἀθήνας καί πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐγγυῶνται διά τόν θάνατόν μας. Ἀλλά κάλλιον νά ἀποθάνωμεν ἔντιμον θάνατον, παρά νά ζήσωμεν ἄτιμον ζώην ὑπό τοῦς Ὀθωμανούς ἐφεξῆς. Κάλλιον νά μὴν ὑπάρχη Ἑλλην εἰς τόν κόσμον, παρά νά ἀτιμάζη τό κατ' εἰκόνα Θεοῦ καί ὁμοίωσιν, ὑπάρχων ἀνδράποδον τοῦ ἀναισθήτου Τούρκου ἐνῶ ἐπλάσθη ἀπό τόν Θεόν ἐλεύθερος, παρά νά ὑπάρχη δοῦλος, ἀναγκασμένος νά πράττη καθῶραν ἐγκλήματα καί νά παραβαίνη τά πρὸς τόν Θεόν, τά πρὸς τήν πατρίδα, τά πρὸς τόν ἑαυτόν του καθήκοντα διά νά εὐαρεστήσῃ εἰς τόν ἐχθρόν τοῦ Θεοῦ καί τοῦ ἀνθρώπου Ὀθωμανόν, ἢ διά νά ἀποφύγῃ τήν ὀργήν τούτου καί τόν θάνατον. Θέλοντες λοιπόν νά ζήσωμεν ἢ νά ἀποθάνωμεν ἐλεύθεροι, ἀναθέμενοι δέ τάς ἐλπίδας μας εἰς τόν ἔφορον τοῦ δικαίου Θεόν καί θαρροῦντες εἰς τάς φιλοδικαίους καρδίας τῶν δυνατῶν τῆς Εὐρώπης, θαρροῦντες δέ εἰς τάς φιλελληνικάς ἐταιρείας, διακηρύττομεν αὐθις τήν ἀνεξαρτησίαν μας ἐνώπιον τοῦ Ὑπερτάτου ὄντος καί ἐνώπιον ὅλης τῆς οἰκουμένης, διαμαρτυρόμενοι εἰς τό ἀδέκαστον τῆς ἱστορίας κριτήριον ἐναντίον τῆς πολιτικῆς ἐκεῖνης, ἣτις ἀντιβαίνει εἰς τάς ἀρχάς τῆς δικαιοσύνης καί τῆς ἠθικῆς.

Τῆ 5 Μαΐου 1827 ἐν Τροιζῆνι.

Ὁ πρόεδρος
Γεώργιος Σισίνης

Ὁ γραμματεὺς
Ν. Σπηλιάδης»⁵.

5. Αὐτόθι. 178-180.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ

«Εὐγενέστατοι ἔφοροι τῆς νήσου Σίφνου.

Ἀπό τόν ὑμέτερον ἀπεσταλμένον κύριον Νικόλαον ἐλάβομεν τήν εὐγενικήν ὑμῶν ἐπιστολήν τῆς 15 τοῦ παρόντος, ἐξ ἧς βλέποντες τήν Ἑλληνικήν ὑμῶν προθυμίαν διά νά ἐνωθῆτε μέ τό νεοσυσταθέν πολιτικόν σῶμα τῆς Ἑλλάδος, μέγάλως ἐχάρημεν.

Ἡμεῖς καταδαπανήσαντες τά πλούτη μας ὅλα εἰς τόν ἐνιαύσιον ἀγῶνα κατά τῶν ὀθωμανικῶν θαλασσίων δυνάμεων, δέν ἤμπορούσαμεν πλέον νά κάμωμεν τό παραμικρόν κίνημα πρός ὑπεράσπισιν τῶν Χριστιανικῶν νήσων καί τοῦ Γένους ὅλου· βλέποντες ὅμως τόν μέγαν αὐτῶν καί ἐπικείμενον κίνδυνον καί ἐν ταύτῳ τήν προθυμίαν τήν ὁποίαν ὄλαι μᾶς ἐφανέρωσαν διά νά ἐνωθοῦν μέ τό Ἑλληνικόν πολίτευμα καί νά συνεισφέρωσι χρηματικῶς καί σωματικῶς εἰς τήν διατήρησιν αὐτοῦ, ἀπεφασίσσαμεν νά καταβάλωμεν ἕως ἐσχάτου ὀβολοῦ καί ἐκεῖνα τά ὀλίγα εἰς ἡμᾶς ἀπομείναντα χρήματα, τά ὁποῖα ἐφυλάττομεν διά τᾶς ἰδίας ἡμῶν ἀνάγκας καί σήμερον ἐκπλέουσιν τά καράβια μας καί τά τῶν Σπετζιωτῶν. Μέ αὐτά ὅμως τά τελευταῖα ἡμῶν χρήματα μόλις ἐπληρώσαμεν τοὺς ναύτας καί τά καράβια ἐφοδιάσαμεν διά ἕνα μῆνα· ὅθεν ἀνάγκη εἶναι νά συναχθῆ ἀμέσως χρηματικόν διά νά γίνωσιν ἐν καιρῷ αἱ ἀναγκαῖαι οἰκονομίαι διά τήν ἀνανέωσιν τῶν ἐφοδίων καί πληρωμῆν τῶν ἀκολουθῶν μηνιαίων. Μετά πέντε ἢ ἕξ ἡμέρας λοιπόν κινεῖ πλοῖον μέ ἄνθρωπόν μας καί ἄνθρωπον τῆς ἐν Κορίνθῳ Διοικήσεως, μέ ἐφοδιαστικά παρ' αὐτῆς καί παρ' ἡμῶν γράμματα διά νά ὀργανίσωσιν ἐκάστην νῆσον καί παραλάβωσι χρήματα· διό εἶναι πᾶσα ἀνάγκη νά τά προετοιμάσητε.

Ἄφ' οὗ εἰς αὐτόν τόν τρόπον ἐνωθῆ τό γένος μας ὅλον, δέν ἔχομέν τι νά φοβηθῶμεν ἀπό τόν τύραννον, ἐπειδή τά Ἑλληνικά στρατεύματα ὀλοένα εὐδοκιμοῦν εἰς τήν ξηράν· διά τήν θάλασσαν δέ, ἂν καί ἔχη ὑπερήφανα καράβια ὁ Τοῦρκος, δέν ἔχει ὅμως ἀνθρώπους καί διά τοῦτο οἱ ἀνδρεῖοι καί ἐμπειρότατοι ἡμῶν ναῦται πάντοτε τόν ἐνίκησαν, κατέκαυσαν καί κατεδίωξαν μέ τά σιταγωγά μας πλοῖα ὥστε ἀφ' οὗ ὄλαι αἱ νῆσοι ἀποφασίσουν νά συνεισφέρωσιν εἰς τά ἔξοδα καί ἄχρι τέλους θέλομεν τόν κατανικήσει. Ἐρρωσθε.

Ἀπό Ὑδρας τῆ 19 Ἀπριλίου 1822

Οἱ πρόκριτοι τῆς νήσου Ὑδρας».

[ΑΚΥ/τόμ. 8, 147-148]

«Εὐγενέστατοι κύριοι πρόκριτοι τῆς νήσου Ὑδρας.

Τρίτος ἤδη χρόνος παρέρχεται τοῦ ἱεροῦ τούτου ἀγῶνος καί ἡ νήσος μας μένει εἰς μίαν ἀφόρητον ἀκαταστασίαν μέ τήν ὁποίαν κατεξοδεύεται ὅλη μας ἡ δεκατία ἡ ὁποία, ἂν καί ὀλίγη, ἤθελε χρησιμεύσει ὅμως ὁπωσοῦν εἰς τό κοινόν. Αἱ φωναί μας εἰς τήν Ὑπερτάτην Διοίκησιν εἰς μάτην ἀπέβησαν· μᾶλλον ἐνήργησαν φθοράν ἢ ὄφελος. Ὁ ἔπαρχος εἰς οὐδέν ἄλλο χρησιμεύει, εἰμή μέ τόν τζιμπουκτζήν καί μάγειρά του νά τρώγη τά χρήματα τῶν στρατιωτῶν διά τούς ὁποίους πληρώνονται. Ἔχει δέ Σίφνον, Μήλον καί Κίμηλον εἰς ἀπευκταίαν κατάστασιν· ὅλαι αἱ ἀταξίαι, ἀνυποταξίαι καί ἀνησυχίαι τῶν κατοίκων ἄς μένουν κατά μέρος, ὅπου εἶναι ἐλεεινότατον πρᾶγμα· μά ἡ θυσία τῆς δεκατίας μας πῶς ὑποφέρεται; οἱ ἀπεσταλμένοι ἀπό τάς τρεῖς νήσους μήτε ἐφάνησαν ἐνταῦθα, ὥστε ἡμεῖς εἴμεθα ἀπελπισμένοι ὅτι ἡ νήσος μας θέλει τρέχει εἰς ἀπώλειαν διά πολλοῦ καιροῦ· ἐπειδή ὅμως ἡμεῖς δέν εὐχαριστούμεθα νά βλέπωμεν τήν πατρίδα εἰς τοιοῦτον χάλι καί τήν δεκατίαν μας διαφθειρομένην, καί μή χρηματίζουσιν εἰς τήν τοῦ γένους βοήθειαν καί ἐπειδή ἀπό τήν Διοίκησιν οὐδεμίαν προμήθειαν βλέπομεν, ἀκούοντες δέ καί τήν τῆς Σύρας εὐταξίαν καί ἄλλων νήσων, μέ πόνον ψυχῆς καταφεύγομεν εἰς τάς τρεῖς θαλασσομαχοῦσας νήσους παρακαλοῦντες αὐτούς νά στρέψουν τά ὄμματα καί εἰς ταύτην τήν νήσον καί νά στείλουν ἕνα διοικητήν πληρεξούσιον καί εἰδήμονα τῶν πραγμάτων διά νά βάλῃ εἰς εὐταξίαν καί τούς κατοίκους καί τά ἔθνηκα δικαιώματα· διότι ἀπό τόν ἔπαρχον Σίφνου οὐδέν ὑγιές προσμένομεν καί εἶναι κρῖμα νά τρώγη ἀδίκως τό φαγητόν τῶν στρατιωτῶν.

Ἄν δέν μᾶς ἔλθῃ διοικητής ἡξεύρετε ὅτι οἱ ἐντόπιοι δέκατα δέν θέλει πληρώσουν, καί ἂν πληρώσουν, πληρώνουν τό ἕν ἕκτον· ἄς εἰσακουσθῇ λοιπόν ἡ δέησίς μας καί ἄς μᾶς σταλθῇ νά ἰδῶμεν καί ἡμεῖς φῶς καί ἀνάπαυσιν.

Ἐν Μήλω τῇ 16 9βρίου 1823

Οἱ πρόκριτοι Μήλου».

[ΑΚΥ/τόμ. 9, 554-555]

Κατάλογος τῶν συναχθέντων ἀπὸ διαφόρους νήσους μέ τό πλοῖον
τοῦ καπ<ετάν> Μικάρ

1823		
Δεκεμ. 5	Εἰς ὅσα ἀπὸ Σίφνον δι' ἔρανον, δέκατα κ.λπ.	8.819.29
	Εἰς ὅσα ἐπί λόγῳ ἐκτελεστ. δυνάμεως	3.000
	Εἰς ὅσα ἀπὸ ἐκκλησ. ἔρανον τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας	1.750
	Ἐκπίπτονται τά διὰ μισθούς ἐπάρχου	520
		} 1.230
24	Εἰς ὅσα ἀπὸ Μῆλον δέκατα - ἔρανον	1.897.15
26	Εἰς ὅσα ἀπὸ Κάστρο Μήλου δέκατα - ἔρανον	9.407.39
	Εἰς ὅσα ἀπὸ χώραν τῆς Μήλου	4.928.35
	Εἰς ὅσα ἀπὸ πάκτωμα μοναστ. Ἁγ. Γεωργίου	500
	Διὰ λογαριασμόν ἐπάρχου ἐδόθησαν	200
		} 300
	Εἰς ὅσα ἀπὸ τόν προηγούμενον τοῦ ἰδίου μοναστ.	250
	Εἰς ὅσα ἀπὸ Μητρόπολιν τῆς Μήλου	700
	Εἰς ὅσα ἀπὸ Ἴω. Στράτη διὰ τήν ἀπειθειάν του	139.10
	Εἰς ὅσα ἀπὸ Μῆλον ἐπί λόγῳ ἐκτελ. δυνάμεως	444.35
30	Εἰς ὅσα ἀπὸ Σίικινον. Πολύκανδρον ἀπὸ δέκατα ρέστα	1.184.10
	Εἰς ὅσα ἀπὸ ἔρανον τῆς Πάτμου	2.500
	Εἰς ὅσα ἀπὸ Χ ¹ Λουκᾶ διὰ τήν ἀπειθειάν του	30
1824		
Ἰανουάρ. 8	Εἰς ὅσα ἀπὸ Λέρον	2.500
17	Εἰς ὅσα ἀπὸ Κάλυμνον	4.658.04
	Εἰς ὅσα ἀπὸ ἐκκλησιαστ. ἔρανον	1.000
	Εἰς ὅσα ἐσυνάχθησαν παρά τῶν ἀπεσταλμένων ἐκ τῶν τριῶν νήσων	9.300
		52.290.17

Ἀφαιροῦνται τά ἔξοδα

Πρὸς τόν ἐπαρχον Σίφνου διὰ μισθούς του	1.809
Διὰ μίαν ὁμολογίαν τοῦ χωρίου Ἀρτεμῶνος καί Σίφνου τά ὅποια δέν ἐλάβομεν	122
Διὰ μενζίλι πληρεξουσίων ἐπεριφέρθησαν εἰς τάς νήσους	60
Διὰ βοήθειαν ἑνὸς Γάλλου συνταγματάρχου	50
	147

Διά 75 στρατιώτας τῆς ἐκτελ. δυνάμεως πρὸς 40 διὰ τρεῖς μῆνας	9.000
Διά τρία μηνιαῖα τῆς γολέττας ἃ 2500	7.500
Διά φαγούραν στρατιωτῶν κ.λπ. εἰς Πάτμον μόνον καὶ ἀντεπαρχίας τῆς, διότι ἐκ τῶν λοιπῶν ἐλάμβανον	2.166
Διά κουμπάνια στρατιωτῶν ἐκάμαμεν ἐντεῦθεν	360
Διά ἔξοδα εἰς τὰ προσυναχθέντα 9300 διὰ τό πλοῖον	
- ἐστάθη ἓνα μῆνα περιπλέον	2726
- διὰ ἔξοδα τῶν τριῶν ἀπεσταλμένων	459
- διὰ τὰ δοθέντα τῷ καπ. Ὑδραῖω	100
- διὰ τὰ δοθέντα τῷ καπ. Πετζίωτῃ	250
	3435
	<u>24.602</u>
	γρ. 27688.17

Ἐκπίπτονται ἔτι ἐξ αὐτῶν διὰ τὴν ἀ' ἐκστρατείαν

ἐκάμαμεν περιπλέον ἂν καὶ διόλου μῆν

ἀναλογοῦντα ὡς πρὸς τὰ γρ. 60.000 ἔλαβον

διὰ τὰ 23 πλοῖα Ὑδραῖο-Σπετζιώτικα

17.030

γρ. 10658.17

Τὴν 10 Φεβρουαρίου 1824 Ψαρά

Ἡ βουλὴ τῆς νήσου Ψαρῶν.

Ὅτι ἴσον ἀπαράλλακτον τῷ πρωτοτύπῳ

[ΑΚΥ/τόμ. 10 (1928), 48-49]

«Περίοδος Β'. Ἀριθ. 1476

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟΝ ΣΩΜΑ

Πρὸς τοὺς προκρίτους τῆς νήσου Ὑδρας

Εἶναι ἤδη καιρὸς ἀφ' οὗ ἐξῆλθεν ὁ ἐχθρικός στόλος καὶ διευθύνθη κατὰ τὴν Εὐβοίαν. Οὗτος, ἀφοῦ ἐπεσίτισε τὰ ἐκεῖ φρούρια καὶ ἐμα-
ταίωσεν ὅλους τοὺς κόπους καὶ δαπάνας τοῦ ἔθνους διὰ τὴν πολιορ-
κίαν ἐκείνων τῶν μερῶν, διευθύνθη καὶ κατὰ τὰς ἐκεῖ πλησιαζούσας
νήσους, ἀλλὰ τύχη ἀγαθὴ τὰ σχέδιά του διελύθησαν ἀπὸ τοὺς ἐκεῖ
παρευρεθέντας Ἑλληνας· ἤδη δὲ πληροφορεῖται ἡ Διοίκησις ὅτι διευ-
θυνθεὶς κατὰ τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, σκοπεῖ, ἀφοῦ ἐμβιβάζῃ
στρατεύματα, νὰ ἐπιχειρήσῃ τὰς ἀδυνάτους νήσους μας· ἔχει σκοπὸν

ὁ ἐχθρὸς νὰ τὰς κατερημώσῃ, νὰ τὰς λεηλατήσῃ καὶ ὅσοι ἀποφύγωσι τὰς φλόγας ἢ τὴν αἰμοσταγῆ μάχαιραν τοῦ βαρβάρου, ἐξανδραποδιζόμενοι θέλουσι μεταφέρεσθαι εἰς τὴν Ἀσίαν διὰ νὰ ζῶσιν εἰς τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς των βίον εἰλώτων. Νέον σχέδιον τοῦ ἐχθροῦ, μέ τὸ ὁποῖον θανατώνει πολιτικῶς τοὺς Ἕλληνας, χωρὶς νὰ παροξύνῃ τὴν κατ' αὐτοῦ ἀγανάκτησιν τῶν ἄλλων Χριστιανικῶν Δυνάμεων...

Ὁ ἀθῶος λαὸς τῶν νησιωτῶν τοῦ Αἰγαίου πελάγους, γυναῖκες μέ βρέφη εἰς τὰς ἀγκάλας καὶ παῖδες μέ δάκρυα στοὺς ὀφθαλμούς, καθήμενοι εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς θαλάσσης, περιμένουσι ἀνυπομόνως νὰ ἴδωσι μακρόθεν τὰ λευκά ἱστία τῶν πλοίων σας ὡς τὴν μόνην παρηγορίαν των...

Σπεύσατε λοιπὸν εἰς τὸν ἔκπλουν τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων καὶ ἂν ὄχι ὀλοκλήρων, τοῦλάχιστον, ἕως οὗ νὰ καταφθάσῃ τὰ ἐκ Ζακύνθου χρήματα, ἅς ἐκπλεύσωσι τινα μετὰ πυραλωτῶν, ἱκανῶν καὶ τοῦ ἐχθροῦ τὰ σχέδια νὰ ἀνατρέψωσι καὶ τοὺς ὁμογενεῖς φίλους νὰ ἐμφυχώσωσι. Περί τούτου ἀποστέλλεται αὐτόσε ὁ κύριος Νικόλαος Χρυσόγελος, ὅστις θέλει σᾶς εἶπει διὰ φωνῆς τὰ περισσότερα καὶ νὰ παρακινήσῃ τὴν ἔκπλευσιν τῶν πλοίων.

Ἐκ Μύλων Ναυπλίου τῆ 16 Μαΐου 1824

Ὁ Πρόεδρος

Γεώργιος Κουντουριώτης

Παναγιώτης Μπότασης

Ἰωάννης Κωλέττης

18 ἰδίου ἦλθεν 21 ἰδίου ἀπόκρισις».

Ὁ προσωρινὸς γεν. γραμματεὺς

Π. Γ. Ρόδιος

[ΑΚΥ/τόμ. 10 (1928), 185-186]

Κων. Νικοδήμου, ὑποναυάρχου.

Ἑπόμνημα τῆς Νήσου Ψαρῶν. Ἀθῆναι 1862, Α', 502.

Πρακτικά τῆς Βουλῆς.

2 Ἰουλίου 1824

γ) Νὰ δοθῇ πόρος ζωῆς εἰς τοὺς ἐπιζήσαντας ψαριανοὺς ἕως νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα των... ἐνεκρίθη νὰ γίνῃ κάθε φροντίς διὰ νὰ οἰκονομηθῶσι κατὰ τὸ παρὸν αἰ φαρμελῖαι τῶν Ψαριανῶν καὶ ἐγένετο τὸ προβούλευμα ὑπ' ἀριθ. 964 καὶ ἐστάλη πρὸς τὸ

Ἐκτελεστικόν μετὰ τῆς ἀναφορᾶς διὰ τῶν βουλευτῶν κυρίων Ν. Χρυσογέλου καὶ Γκίκα Καρακατσάνη.

σελ. 502-503, ὅπου

Τό πρὸς τό Ἐκτελεστικόν προβούλευμα, ἐν τέλει τοῦ ὁποίου ἀναγράφεται:

«Στέλλονται ἐπὶ τούτῳ καὶ οἱ βουλευταὶ κύριος Γκίκας Καρακατσάνης καὶ Νικόλαος Χρυσόγελος νά εἴπωσι καὶ διὰ ζώσης».

α') <Διοίκησης>

Ἄρ. 5/29 Ἰουν. 1825 Πρὸς Ἐπιτροπὴν Ἐλευθέρων Χίων.

«Ἐφανέρωσεν εἰς αὐτὴν <τὴν Συνέλευση τῶν ἐν Σύρῳ Χίων> τάς ἐκ Ναυπλίου διαφόρους εἰδήσεις περὶ τῶν κοινῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος τους καθὼς ἀκόμη καὶ τὰ ὅσα τοὺς ἀνηγγέλθησαν παρὰ τοῦ, ἐκ Ναυπλίου, ἐνθόντος ἐνταῦθα ἀντιπροσώπου τῆς Σίφνου κυρίου Νικολάου Χρυσογέλου».

β') Πρὸς τὴν ἐν Σύρῳ τετραμελῆ
Ἐπιτροπὴν τῶν Χίων.

Ὅταν διὰ τοῦ φίλου μου Νικολάου Χρυσογέλου σᾶς ἀνήγγειλα τὰ περὶ μελλούσης ἀποκαταστάσεως τοῦ Ἔθνους, τό σχέδιον ἦτο ἄλλον καὶ ὅταν ἔφθασε τό πληρεξούσιον ἐνταῦθα, τό σχέδιον ἔγινε διαφορετικόν.

Γεώργιος Γλαράκης

[Χιακόν Ἀρχεῖον, Β', 24, 30]

«Ἄριθ. 718

Δάνειον τῶν Νήσων

Τῶν Ἀρχιερέων

Τήνος	γρ. 42.000	Σκοπέλου	γρ. 2.500
Μύκονος	γρ. 8.000	Σκύρου	1.000
Σύρα	γρ. 20.000	Ἄνδρου	6.500
Πάρος-Ἀντίπαρος	γρ. 16.000	Τήνου	6.000
Νάξος	γρ. 43.000	Κέας	2.500
Σίφνος	γρ. 10.000	Αἰγίνης	2.500
Μῆλος	γρ. 10.000	Παροναξίας	25.000
Κίμηλος	γρ. 1.000	Σίφνου	2.000
Πόρος	γρ. 10.000	Σαντορίνης	7.000

Θερμιά	γρ. 3.000	Σάμου	10.000
Σέριφος	γρ. 2.000	Λέρου	2.500
Ἄνδρος	γρ. 25.000		

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 17 Μαΐου 1826».

[ΑΚΥ/τόμ. 12, 160-161]

ΑΡΧΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑΣ, 1862, Β', σ. 13.

Πρακτικά τοῦ Βουλευτικοῦ

Προβούλευμα ὑπ' ἀριθ. 16, περί διαιρέσεως εἰς Ἐπαρχίας τοῦ Αἰγαίου Πελάγους τὴν ὁποίαν τὸ Βουλευτικόν ἔκρινεν κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον καὶ ἔπεμψε τὴν σημείωσιν εἰς τὸ Ἐκτελεστικόν.

Κυκλάδες

1. Νάξος, Πάρος, Ἀντίπαρος
2. Τήνος
3. Μύκονος καὶ Σύρα
4. Ἄνδρος
5. Σαντορίνη, Ἀστυπάλαια, Ἀνάφη
6. Τζιά, Θερμιά, Σέριφος
7. Σίφνος, Μῆλος, Κίμωλος
8. Ἴος, Ἀμουργός, Σίκινος, Πολύκανδρος

Τῇ 6 Μαΐου 1823

Εἰς Σίφνον, Μῆλον, Κίμηλον προυβλήθησαν οἱ κ(ύριοι) Κων/νος Ζώτος, Παῦλος Σιδέρης, Μιχαὴλ Παρίσης καὶ Ἀνδρέας Γιούτα καί, κοινῇ γνώμῃ τῆς συνελεύσεως, ἀπεφασίσθη ἀντί ψήφων νά γίνωσι τέσσερις λαχοὶ καὶ ὄντινα λάβει ἕξ αὐτῶν, κλεισμένων ὄντων, ὁ πρόεδρος, ἐκεῖνος νά κυρωθῇ καὶ ἔλαχεν ὁ κ. Μιχαὴλ Παρίσης, ὅς καὶ ἐνεκρίθη <ἔπαρχος>, (σελ. 18).

Τῇ 10 Μαΐου 1823

Ἔτι ἀνεγνώσθη ἀναφορά τῶν ἐν Τριπολιτζᾷ Σιφνίων καὶ Μηλίων αἰτούντων τὸν ἴδιον ἔπαρχον Π. Καραϊωάννην, σελ. 24.

Εἰς Σίφνον, Μῆλον καὶ Κίμηλον ἐνεκρίθη ὁ κ. Παναγιώτης Καραγιάννης ἀντί τοῦ προβληθέντος παρά τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Ν. Ἰγγλέζη, (σελ. 25).

Τῆ α΄ Ἀπριλίου, ἐν Κιβερίῳ <1824>

Ἐν τῇ σημερινῇ συνελεύσει τοῦ Βουλευτικοῦ, ἀντιπροεδρεύοντος τοῦ ἁγίου Βρεσθένης κ. Θεοδωρήτου, ἀνεγνώσθη ἔγγραφον τοῦ ἐπάρχου Σίφνου ὁμοῦ μέ ἕτερον τῆς νήσου Μήλου καί Κιμῆλου, δι' ὧν συσταίνουσι παραστάτην των εἰς τό Βουλευτικόν τόν κύριον Νικόλαον Χρυσόγελον, ὅστις καί ἔλαβε τήν εἴσοδον εἰς τό Βουλευτικόν. (σελ. 258-9).

Τῆ 19 Ἀπριλίου <1824>

Εἶτα ἀνεγνώσθη ἀναφορά τοῦ ἐπάρχου Τζέας, περικλείοντος καί ἑτέραν τοῦ Μητροπολίτου Τζέας δεομένου νά ἐνωθῆ ἐκκλησιαστικῶς εἰς τήν ἐπαρχίαν του καί ἡ Σίφνος <ἐσφαλμ.. ὀρθόν Σέριφος>· σκέψεως γενομένης δέν ἐνεκρίθη τό τοιοῦτον.

Τῆ 21 Ἀπριλίου <1824>

Εἶτα ἐπαρρησιάσθη ὁ κύριος Πολυζωίδης, ὅστις ἦλθεν ἀπό Λονδῖνον μέ γράμματα τῆς περί δανείου ἐπιτροπῆς.

Ἀνεγνώσθη καί ἀναφορά τοῦ ἰδίου ἐμπεριέχουσα ἐκτεταμένως τήν περί δανείου ὑπόθεσιν καί ἄλλας τινάς παρατηρήσεις ἀποβλεπούσας τήν ὠφέλειαν τῆς πατρίδος καί εὐχαρίστως τήν ἠκροάσθη τό Βουλευτικόν. Μετά τήν ἀνάγνωσιν ἐνεκρίθη νά διορισθῆ ἐπιτροπή διά νά κάμη σκέψιν εἰς τά συμφωνητικά περί τοῦ δανείου καί ἄλλα ἔγγραφα καί νά ἀναφέρῃ πρός τό Βουλευτικόν διά νά σκεφθῆ καί ἀποφασίσῃ ἐξελέγχθησαν δέ οἱ κύριοι Νικόλαος Χρυσόγελος καί Σπῦρος παπᾶ Ἀλεξόπουλος διά νά μεταφράσουν τά ὅσα ἔγγραφα ἐστάλησαν ἀπό Λονδῖνον, συμπεριλαμβάνοντας καί ὄντινα ἄλλον ἐγκρίνωσι· παρεδόθησαν δέ αὐτοῖς 10 τόν ἀριθμόν ὁμοῦ καί τό συμφωνητικόν, (σελ. 271-272).

Τῆ 17 Μαΐου <1824>

Μετά ταῦτα ἀνεγνώσθη καί ἕτερον ὑπ' ἀριθ. 1453 ἀποκριτικόν εἰς τό ὑπ' ἀριθ. 839 περί τῆς ἐκπλεύσεως μερικῶν πλοίων πρός ἐμφύχωσιν τῶν ἐγκατοίκων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καί ὅτι ἐνέκρινε τό Ἐκτελεστικόν νά σταλῆ ὁ κ. Νικ. Χρυσόγελος πρός τάς ναυτικές νήσους διά νά παρακινήσῃ τήν ἐκπλευσιν πρός ὄν καί ἐδόθη ἡ ἄδεια, (σελ. 295-6).

Τῆ 21 Μαΐου <1824>

Εἶτα ἀνεγνώσθη ἀναφορά τῶν Σιφνίων κατὰ τοῦ ἐπάρχου τῆς νήσου των κ. Παν. Καραγιάννη καί τοῦ παραστάτου των κυρίου Νικ. Χρυσογέλου καί δεομένων νά μή διορισθῆ πάλιν ὁ ἴδιος ἑπαρχος. Μετά τήν ἀνάγνωσιν ἐστάλη πρὸς τό Ἐκτελεστικόν μετὰ προβουλεύματος ὑπ' ἀριθ. 860, (σελ. 300).

Τῆ 24 Μαΐου <1824>

Εἶτα ἀνεγνώσθη ἀναφορά τοῦ κ. Ἀντωνίου Τερζάνη <τό σωστό Πρεζάνη> Σιφνίου, παρακαλοῦντος νά τῷ δοθῆ διαταγή νά λάβῃ ἀπό τήν Ν(ῆσον) Σίφνον γρόσια 1000 καί ἀπό τήν Ν(ῆσον) Θερμιῶν γρόσια 900 τά ὅποια τοὺς ἐδάνεισε καί νά τῷ δοθῆ καί ὑπουργημα πρὸς ἐξοικονόμησιν τῆς φαμηλίας του. καί περί μὲν τῶν χρημάτων δέν ἐνεκρίθη ἐπειδὴ τά ἐδάνεισε πρὸ τοῦ ἀγῶνος, περί δέ τοῦ ὑπουργήματος ἐνεκρίθη νά γενῆ προβούλευμα πρὸς τό Ἐκτελεστικόν ὅτι νά τῷ δοθῆ ἀνάλογον ὑπουργημα πρὸς ἐξοικονόμησιν του, (σελ. 302).

Τῆ 26 Μαΐου <1824>

Περί τοῦ αἰτήματος τοῦ κ. Ἀντωνίου Τρεζάνη (= Πρεζάνη) Σιφνίου, ἀπεφασίσθη ὅτι ἡ Διοίκησις νά τόν διορίσῃ εἰς κανέν ὑπουργημα πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν ἀναγκαίων ἐξόδων τῆς οἰκογενείας του, ἐφ' ᾧ καί ἐγένετο τό ὑπ' ἀριθ. 872, (σελ. 304).

Τῆ 2 Ἰουνίου <1824>

Ἐπεθεωρήθη ὁ περί ἐγκλημάτων νόμος καί ἐπειδὴ εὐρέθη εἰς τινὰς φράσεις ἀσαφῆς εἰς τό λεκτικόν, ἐδιορίσθη ἐπιτροπή παρὰ τῶν βουλευτῶν κυρίων Πανούτσου Νοταρᾶ, Σπυρίδωνος Τρικούπη, Ἀνδρέου Γαζῆ καί Νικολάου Χρυσογέλου διὰ νά ἐξετάσωσι καί διορθώσωσιν αὐτόν μόνον εἰς τό λεκτικόν καί ἐντός τριῶν ἡμερῶν νά παρησιάζωσιν αὐτόν, (σελ. 310).

Τῆ 5 Ἰουνίου <1824>

Σήμερον συνεκροτήθη ἔκτακτος συνέλευσις διὰ νά οἰκονομηθῶσι μερικά χρήματα διὰ τήν ὑπόθεσιν τοῦ Ναυπλίου καί συνήχθησαν ἀπό τοὺς ἀκολούθους, ὡς ὀπισθεν φαίνονται... καί γρόσια 500 ἀπό τοὺς βουλευτάς Χρυσόγεγον καί Πάγκαλον, (σελ. 313).

Τῆ 8 Ἰουλίου <1824>

Ἐγένετο πολὺς λόγος περὶ τῶν κατὰ τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος ἀντιπροξένων καὶ ἀνεγνώσθη καὶ σχέδιον νόμου, ἀλλ' ἐνεκρίθη νὰ διορισθῆ ἐπιτροπὴ διὰ νὰ ἐπεξεργασθῆ τοῦτο καὶ νὰ καθυποβάλλῃ εἰς τὴν ἐπίκρισιν τοῦ Βουλευτικοῦ τὴν περὶ τούτου γνώμην τῆς καὶ ἐξελέχθησαν οἱ βουλευταὶ κύριοι Σπυρίδων Τρικούπης, Γ. Καλαρᾶς καὶ Ν. Χρυσόγελος, (σελ. 340).

Τῆ 15 Ἰουλίου <1824>

Εἶτα ἀνεγνώσθη ἀναφορὰ τῶν παραστατῶν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους διδόντων γνώμην ὅτι διὰ τὴν ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειαν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους νὰ διορισθῆ ἀναλόγως εἰς πᾶσαν ἐπαρχίαν τῶν νήσων ἐκτελεστικὴ δύναμις καὶ ἀστυνομία διὰ νὰ ἐπαγρυπνῶσι πρὸς ἀσφάλειαν ἐκείνων τῶν μερῶν. Ἐνεκρίθη ὅτι νὰ γίνῃ προβούλευμα πρὸς τὸ Ἐκτελεστικόν, (σελ. 351).

Τῆ 20 Αὐγούστου <1824>

Εἶτα ἐπαρρησιάσθησαν οἱ καπεταναῖοι τῶν ἡφαιστειῶν Κωνσταντῖνος Κανάριος καὶ Λέκας καὶ ἀνεγνώσθη ἀναφορὰ τοῦ καπ. Κων. Καναρίου δι' ἧς ζητεῖ νὰ τῷ δοθῆ ἓν ἡφαιστειὸν πλοῖον μετὰ ἀναγκαῖα τοῦ διὰ νὰ τρέξῃ πάλιν ὅπου ἡ ἀνάγκη τῆς πατρίδος προσκαλεῖ τὰ τέκνα τῆς. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ταύτης ἀναστάς ὁ βουλευτὴς κύριος Νικόλαος Χρυσόγελος καὶ ὠμίλησεν εὐχαριστῶν τοὺς καπεταναίους Κανάριον καὶ Λέκαν, (σελ. 392).

Τῆ 8 τοῦ αὐτοῦ <Σεπ/βρίου 1824>

Ἀνεγνώσθη ἀναφορὰ τοῦ ἐφόρου τῆς Παιδείας κυρίου Γρηγορίου Κωνσταντά δι' ἧς αἰτεῖται νὰ τῷ δοθῶσιν αἱ ἀναγκαῖαι ὁδηγίαι εἰς τὸ ὑπουργεῖον τοῦτο. Ἡ γνώμη τοῦ Βουλευτικοῦ εἶναι νὰ διορισθῆ ἐπιτροπὴ ἧτις νὰ ἐπεξεργασθῆ σχέδιον περὶ τῶν χρεῶν καὶ καθηκόντων αὐτοῦ, μέλη δέ τῆς ἐπιτροπῆς ἐδιωρίσθησαν οἱ κύριοι Ν. Χρυσόγελος, Ἰωάννης... καὶ Ἐμμ. Ἀντωνιάδης, (σ. 403).

Καὶ κατωτέρω:

Ἐγένετο λόγος περὶ τῶν ἐσωτερικῶν ἀταξιῶν τῶν Νήσων, κατ' ἐξοχὴν δέ περὶ τῶν τῆς νήσου Σίφνου καὶ ἐνεκρίθη νὰ γενῆ προβούλευμα πρὸς τὸ Ἐκτελεστικόν διὰ νὰ μετακαλέσῃ τοὺς πρότερον μετακληθέντας Κ. Μπαῶν, Γ. Μάτσαν καὶ Ἀντ. Βρεμένον καὶ ἔλθωσι

ν' ἀπολογηθῶσιν, ἂν δέ ἀπειθήσωσι νά λάβη ὅλα τὰ ἀναγκαῖα μέτρα νά τούς φέρη δι' ἐκτελεστ. δυνάμεως, (σ. 403).

Τῆ 14 Σεπτεμβρίου <1824>

Εἶτα ἀνεγνώσθη ἀναφορά τοῦ Κων. Μπάου ἐκ Σίφνου λέγοντος ὅτι κατὰ τήν πρόσκλησιν τῆς Σ. Διοικήσεως ἔρχεται ἐντός ὀλίγων ἡμερῶν, ὅστις διαμαρτύρεται κατὰ τοῦ παραστάτου τῆς νήσου Ἰου κυρίου Λούη Στάη, διὰ νά φανερώση εἰς τήν Διοίκησιν τήν πρὸς αὐτόν σταλεῖσαν κοινήν ἀναφορὰν τῶν προκρίτων, (σελ. 405).

Σημείωση: Ὅχι πρὸς τόν παραστάτην Ἰου· τό σωστό εἶναι πρὸς τόν παραστάτην Σίφνου. Σφάλμα τοῦ γραφέως.

Τῆ 19 Σεπτεμβρίου <1824>

Εἶτα ἐπαρρησιάσθη καί ἕτερον <παρασταστικόν> τῆς ἐπαρχίας Σίφνου διὰ τόν κύριον Νικόλ. Χρυσόγελον, ὅστις καί ἐγένετο δεκτός <εἰς τό Βουλευτικόν>, (σελ. 440).

ΠΡΟΒΟΥΛΕΥΜΑΤΑ

Ἄριθ. 21. Ἔτι σκέψεως γενομένης περί ἐπάρχων προεβλήθησαν καί ἐνεκρίθησαν οἱ ἀκόλουθοι εἰς τὰς σημειουμένας ἐπαρχίας.

...εἰς Σίφνον, Μῆλον καί Κίμηλον τῆ τῶν πλειόνων ψήφων ὁ κύριος Μ. Παρίσης ἐνεκρίθη. Τῆ 6 Μαΐου 1823, σελ. 437.

Ἄριθ. 27. Εἰς τήν <ἐπαρχίαν> Σίφνου-Μήλου-Κιμήλου, ἀντί τοῦ Ν. Ἰγγλέση, τόν Παναγιώτην Καραγιάννην ἐγκρίνει τό Βουλευτικόν κατ' ἐπίμονον αἴτησιν τῶν ἰδίων ἐπαρχιωτῶν. Τῆ 10 Μαΐου 1823, σελ. 439.

Ἄριθ. 299 Προσωρινή Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος
 Τό Βουλευτικόν Σῶμα.

Πρὸς τόν ἑπαρχον καί ἐπιστάτας Καλαβρύτων

Ἦδη πέμπτον μῆνα ἄγομεν ἐξ ὅτου συνεκροτήθη τό Βουλευτικόν καί ἡ ἐπαρχία σας εἰσέτι δέν ἔπεμψεν τούς παραστάτας τῆς λοιπόν ἅμα λαβόντες τήν παροῦσαν νά ἐκλέξητε καί πέμψητε τούς βουλευτάς σας ἐπειδή καί ἀναγκαιοῖ ἡ παρουσία ὄλων τῶν βουλευτῶν διὰ τὰς περιστάσεις· διό καί τό περισσότερον εἰς δεκαπέντε ἡμέρας νά φθάσουν ἐδῶ ὅπου τό Βουλευτικόν.

Τῆ 4 Σεπτεμβρίου 1823, εἰς Σαλαμίνα.

Ὁ Ἐπιτροπικῶς
ΠΑΝΟΥΣΗΣ ΝΟΤΑΡΑΣ

Ὁ Α' Γραμματεὺς
ΙΩ. ΣΚΑΝΔΑΛΙΔΗΣ

Ὅμοια ἐγένοντο πρὸς τὸν ἑπαρχὸν καὶ ἐπιστάτας Γαστούνης, Ἰμπλακίων, Καλαμάτας, Ἴου, Κέας, Πάτμου, Πάρου, Σίφνου, Σκοπέλου καὶ Καρπάθου, (σελ. 555).

Ἀριθ. 420

ΤΟ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΝ ΣΩΜΑ

Πρὸς τὸν ἑπαρχὸν, προκρίτους
καὶ παραστάτας τῆς νήσου Σαντορίνης

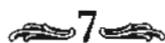
Πολλάκις σᾶς ἐγράψαμεν νά στείλητε τὸν παραστάτην σας· σᾶς παρεστήσαμεν τὴν ἀνάγκην ὅπου ἔχει τὸ Βουλευτικόν ἀπὸ ὅλα τὰ παραστατικά μέλη ἐπειδὴ καὶ πρόκειται σκέψεως περὶ σωτηρίας τῆς πατρίδος καὶ ἡ εὐγενία σας ἀδιαφορήσατε ἕως τώρα. Διὸ ἐβιάσθη τὸ Βουλευτικόν καὶ ἐπίτηδες ἐξαποστέλλει τὸ μίστικον τοῦ καπετάν Νικ. Σκορδῆ Ψαριανοῦ· ἅμα λοιπὸν λαβόντες τὴν παροῦσαν νά ἐκλέξητε τὸν παραστάτην σας κατὰ τὸν περὶ ἐκλογῆς νόμον καὶ ἢ μὲ τὸ ἴδιον μίστικον (τὸ ὁποῖον δέν ἔχει ἄδειαν νά μείνη εἰς κάθε νῆσον πλέον τῶν 24 ὥρων) ἢ μὲ ἄλλον ἀμέσως νά κινήση νά ἔλθῃ εἰς τὸ Βουλευτικόν· καὶ ἐπειδὴ ἐξ αἰτίας τῶν ἐπαρχιῶν, ὅσαι παρέδραμον τὸ χρέος των, ἐβιάσθη τὸ Βουλευτικόν νά πέμψῃ τὸ μίστικον, ἀπεφασίσθη νά πληρώσῃ τὸν ναῦλον ἐκάστη ἐπαρχία ἀναλόγως, πληρώσατε καὶ ἡ εὐγενία σας τὸ ἐπιβάλλον σας γρόσια 200, κατὰ τὸ ἔγγραφον ὅπου ἐδόθη τῷ πλοιάρχῳ, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ σημειοῖται, τὰ δοθέντα. Ἐρρωσθε.

Τῆ 15 Ὀκτωβρίου 1823, ἐν Σαλαμίνι.

Ὁ ἐπιτροπικῶς
ΠΑΝΟΥΤΣΟΣ ΝΟΤΑΡΑΣ

Ὁ ἀ΄ Γραμματεὺς
ΙΩ. ΣΚΑΝΔΑΛΙΔΗΣ

Ὅμοια ἐγένοντο εἰς Ἴον, ἧτις καὶ νά πληρώσῃ γρόσ. 130. Τῆνον γρόσ. 170, Μύκονον γρ. 140, Νάξον γρ. 160, Πάρον γρ. 120, Σίφνον γρόσ. 130, Πάτμον γρ. 150. Σύνολον γρόσ. 1200 μὲ τὰ ἄνω τῆς Σαντορίνης, (σελ. 613-14).

Πρὸς τὸ Σεβαστόν
Ἐκτελεστικόν Σῶμα

Ὁ κυβερνήτης Βασίλειος τοῦ Νικόλα Κάσσιος πρὸ ἐνός ἤδη μηνός περιέρχεται μὲ τὸ ὀπλισμένον μύστικόν του ὅπου καὶ εἰς ὅποιον μέρος ἡ ἐπιτροπὴ τὸν ἤθελεν διορίσῃ· ἀλλ' ἐπειδὴ πρὸς ἐξόφλησιν

τῆς συμφωνίας ἔχομεν μετ' αὐτοῦ ἔμεινε νά λαμβάνη γρόσια τρι-
ακόσια ὀγδοήκοντα καί ὀκτώ, παρακαλεῖται τό Σεβαστόν τοῦτο
Σῶμα νά τῷ τά μετρήσῃ διά νά ἐλευθερωθῶμεν καί ἀπό αὐτήν τήν
φροντίδα.

Μέ τό ἴδιον Μύστικον ἔρχονται οἱ ἀπό Πάρον στρατολογηθέν-
τες καί μερικοί Σίφνιοι, ὧν ὁ ἀριθμός φαίνεται ἀπό τόν σταλέντα
κατάλογον πρὸς τόν αὐτόσε Συνταγματάρχην κύριον Φαβιέρ, ἀκο-
λούθως στέλλονται καί οἱ ἐπίλοιποι Σίφνιοι, οἵτινες ἠργοπόρησαν
ἕως τῆς ὥρας ἔνεκεν τῆς ἀσθενείας μοι ἠκολούθησεν πρό τριῶν
ἡδὴ ἡμερῶν.

Ταῦτα ἐν συντόμῳ καί μέ τό ἀνήκον σέβας ὑποσημειοῦμαι

τὴν 25 Αὐγούστου 1825, ἐν Σίφνῳ

Ὁ πατριώτης
Κ. ΜΕΤΑΞΑΣ

[ΠΗΓΗ: ΓΑΚ/Υπουργεῖον Ναυτικῶν, φάκελλος ἀριθ. 30]

«Περίοδος Γ'
Ἀριθ. 12799

Προσωρινή Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος

Τό Ἐκτελεστικόν Σῶμα.

Πρὸς τό Ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν.

Τό ὑπουργεῖον τοῦτο διατάττεται νά διορίσῃ τόν ἀστυνόμον καί
λιμενάρχην τῆς Νήσου Σύρας διά νά μετρήσῃ πρὸς τήν περί τῆς
στρατολογίας τῶν τακτικῶν ἐπιτροπὴν συγκειμένην ἀπό τοὺς Κυ-
ρίους Δ. Δημητρακόπουλον, Κ. Μεταξᾶν καί Ν. Χρυσόγελον γρόσια
ὀκτώ χιλιάδας, ἀρ. 8.000, τά ὅποια θέλει περάσει εἰς τόν ἀνήκοντα
λογαριασμόν.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 30 Σεπτεμβρίου 1825

Ὁ ἀντιπρόεδρος
γγήκα μπότασι
Κυρ. μαυρομιχάλης
Ἰωάννης Κωλέττης

Ὁ Γενικός Γραμματεὺς
Α. Μαυροκορδάτος»

[Πηγή: ΓΑΚ/Υπουργεῖον Ναυτικῶν, Φάκ. ἀριθ. 33]

«Αριθ. 1728

Τό Ὑπουργεῖον Θρησκείας

Ὁ ἐπιφέρων τό παρόν γράμμα τοῦ Ὑπουργείου τούτου ἱεροδιάκων κύριος Φίλιππος Φραντζῆς ἐκ τῆς ἐπαρχίας Σίφνου ἐχειροτονήθη κατά τάς μαρτυρίας τῶν προυχόντων τοῦ Μιστραῖ παρά τοῦ ποτέ Λακεδαιμονίας κυρίου Χρυσάνθου ἱεροδιάκων κατά τούς ἐκκλησιαστικούς νόμους εἰς Μιστραῖ κατά τάς κθ' Μαρτίου παρελθόντος ἔτους. Τό παρόν ἐκδίδεται πρὸς χάριν ἐνδείξεως.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 28 Μαΐου 1825».

[ΓΑΚ/Υπ. Ἐκκλησιαστικῶν
Α'-V-5(δ), Μοναστηριακά]

ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ

Τοπίο τῆς Σίφνου.
Ἔργο τοῦ ἀλησμόνητου φίλου μας Παναγι. Τέτση (†2016).

ΠΟΙΚΙΛΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Τά ἐν λόγῳ κείμενα (ἔγγραφα), ἄσχετα μεταξύ τους, τά ὅποια δέν ἔγινε δυνατόν νά χρησιμοποιηθοῦν μέ ἄλλα ὅμοια γιά τήν ἀξιοποίηση τους, θησαυρίζονται ἐδῶ γι' αὐτόν ἀκριβῶς τό σκοπό· νά φανοῦν δηλαδή κάποτε χρήσιμα. Ὡς ἀνεξάρτητες, ἐπί τοῦ παρόντος, ἱστορικές ψηφίδες, ἔχουν βέβαια τή σημασία καί ἀξία τους. Γι' αὐτό τόν λόγο καί γιά τή διευκόλυνση ἐκείνων πού ἀσχολοῦνται ἤ θά ἀσχοληθοῦν μέ τήν Ἱστορία τῆς Σίφνου, παραθέτουμε καί τήν πηγὴ προέλευσης ἐκάστου κειμένου ὅπως καί ὑπόμνημα συντόμων διευκρινίσεων ἀπό ἄλλες γνωστές ἱστορικές πληροφορίες.

Ὑπόμνημα ὑπὲρ τοῦ βικαρίου Σίφνου

«Ἐγώ, Γεώργιος, Μαρτεγκάνη, νοτάριος καί καντζηλιέρης τοῦ ἐκλαμπροτάτου καί σεβασμιωτάτου κυρίου Τζιάχομο Δελλαρόκα, ἀποστολικοῦ βικαρίου Θερμίων καί Σίφνου.

Βεβαιώνω ὑπεύθυνα καί ἀναμφίβολα πρὸς τήν Ἁγίαν Προπαγάνδαν Πίστεως ὅτι ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος, καθεδρικός ναός αὐτοῦ τοῦ νησιοῦ καί τοῦ Κάστρου καί ὁ ναός τοῦ Ἁγίου Μιχαήλ Ἀρχαγγέλου, ἔξω ἀπό τό τεῖχος, εἶναι διασφαλισμένοι μέ κλειδί τό ὅποιο κρατᾶ ὁ σεβασμιώτατος βικάριος^(α) καί εἶναι καλά ἐφοδιασμένοι μέ φωταψίες καί λειτουργοῦνται, πότε ὁ ἓνας καί πότε ὁ ἄλλος ναός ἀπό τόν ἴδιο τόν βικάριο, ὅπως καί ἡ Παναγία Εὐαγγελίστρια ἢ τοῦ Κήπου, ἢ ὅποια κλειδώνει μέν, ὄχι ὅμως μέ κλειδί, γιατί τοῦτο εἶναι ἀδύνατον ἀπό τήν συχνότητα τῶν ἐπισκέψεων λόγω εὐλαβείας τῶν Ἑλλήνων πρὸς αὐτήν τήν ἐκκλησία καί ἐπειδὴ εὐρίσκεται σέ ἀπομεμακρυσμένη τοποθεσία ὅπου δέν ὑπάρχει κανένας νά κρατᾶ τό κλειδί καί νά κλείνει καί ἀνοίγει ὅταν προσέρχονται οἱ πιστοί νά προσευχηθοῦν καί ἀνάψουν τά κανδήλια· ἔτσι παραμένει συνεχῶς ξεκλειδωτὴ ἐπειδὴ εὐρίσκεται σέ ἀπόσταση ἀπό τό Κάστρο καί ἐκκλησία καί αὐτὴ ἔχουν τοῖχο μέ πέτρα· εἶναι δέ ψευδῆ ὅσα ἀκού-

σθηκαν πώς έχουν γραφεί από μερικούς κακοήθεις Φράγκους από τη γενιά του κυρίου Ιούλιου Δελλαγραμμάτικα^(β) και από μερικούς Έλληνες υποκειμένους και καθοδηγούμενους απ' αυτόν, δεδηλωμένον έχθρον του <έννοει του βικαρίου>· δέν είναι αλήθεια ακόμη ότι ο ειρημένος βικάριος έχει μειωμένη όραση και υγεία σώματος, γιατί είναι δυνατός και υγιούς φύσεως, βλέπει καλά και διαβάζει ακόμη έξαιρετικά χωρίς γυαλιά, είναι ευκίνητος και εργατικός στην υπηρεσία της Αγίας Έκκλησίας και των ψυχών για είκοσι και πλέον ακόμη χρόνια, δέν δείχνει δέ περισσότερο από 55 χρόνων^(γ). Πιστοποιούνται κ.λπ. τά ανωτέρω.

Έξεδόθη στή Σίφνο τήν πρώτη Μαΐου 1628

Γεώργιος Μαρτεγκάνη

νοτάριος και καντζηλιέρης ὁ.π.π.».

[ΠΗΓΗ: SCPF/SOCG. 114, 256^R]

Υπόμνημα

(α) Από του έτους 1625 βικάριος της Καθολικής Έκκλησίας Σίφνου διατελοῦσε ο Giacomo della Rocca. Χιώτης, ο οποίος επέτυχε να νοικοκυρέψει τά της εκκλησίας του, τήν ακίνητη περιουσία της οποίας είχαν αρχίσει να καταπατοῦν οί έναπομείναντες στή Σίφνο συγγενείς του, εκδιωχθέντος τό 1617, ήγεμόνα Άγγελου Νικ. Γοζαδίνου [βλ. «Σιφνιακά», 4 (1994), 34 έπ.].

(β) Ο Ιούλιος Δελλαγραμμάτικας, γαμβρός του ανωτέρω Γοζαδίνου έχθρευόνταν τον della Rocca επειδή αυτός, μέ δικαστικές αποφάσεις, ανακαταλάμβανε τά όσα ακίνητα είχε καταπατήσει μετά τό έτος 1617 [«Σιφνιακά», 4 (1994), 35 έπ.].

(γ) Ψευδείς κατηγορίες των έχθρων του (Δελλαγραμμάτικα και ανθρώπων του).

Σημειώνεται ότι φωτοαντίγραφο του Ιταλικού κειμένου του έγγραφου έχει δημοσιευτεί στά «Σιφνιακά», 7 (1999), 40.

Γράμμα του Καθολικού αρχιεπισκόπου Νάξου

«Σεβασμιώτατε

Η ανυπαρξία πλοίου μέ ανάγκασε να παραμείνω μέχρι τώρα σ' αυτήν τήν πόλη^(α). όμως, μέ τήν ευκαιρία που πρόκειται να αναχωρήσει ένα μέ προορισμό τή Σίφνο^(β), περιμένω να μπαρκάρω στις 12 τρέχοντος (;)^(γ), αν και αναγκαστικά θά περάσωμε πρώτα από

τὴν Κάντια ὅπου πρέπει νά ξεφορτώσει ἐμπόρευμα στό ἐκεῖ λιμάνι. Ἄς γνωρίζει ἡ σεβασμιότητά σας πόσα ἐξόδα θά χρειαστοῦν γιά νά φθάσω σ' ἐκεῖνα τά μέρη ἐπειδὴ τά ταξείδια μέ πλοῖο εἶναι ἐπι-σφαλῆ καί δέν ἐξαρτῶνται ἀπό τὴν ἐπιθυμία ἐκείνου πού ταξιδεύει.

Εὐχαριστῶ θερμά πού, μέχρι τώρα, δέν ἀγοράσθηκαν τά βιβλία πού προορίζονται γιά ἐκεῖνα τά μέρη^(δ) καί παρακαλῶ τὴ σεβασμιότητά σας νά ὀλοκληρώσει πλέον τὸ ἱερό ἔργο ἀφοῦ δωρίζονται, δίνοντας ἐντολή νά ἀποσταλοῦν στό ὄνομα τοῦ σεβασμιωτάτου Νούντσιου ἐπειδὴ εἶναι ἀπηλλαγμένα ἐξόδων ἀποστολῆς καί, διά τοῦ κυρίου Κοντόσταβλου^(ε), θά περιέλθουν σ' ἐμένα.

Βαδίζω μέ τόν στέφανο δάφνης στήν ἄμπελο τοῦ Κυρίου μέ τὴν διαβεβαίωση ὅτι διατελῶ ἀμετακίνητα ὑπό τὴν προστασία σας, παραμένω δέ πάντοτε μέ τὴν ὑποχρέωση νά παρακαλῶ τόν Κύριο γιά τὴν μακροημέρευσή σας καί βίον εὐτυχῆ πάντοτε ἔτοιμος στίς διαταγές σας, κατασπάζομαι τά χέρια σας.

Πρός τόν σεβασμ.
Γραμμ. Ἀγ. Προπαγ.

Βενετία, 13 Ἰουλίου 1659
Βαρθολομαῖος Πόλλα
Ἀρχιεπίσκοπος Νάξου καί Πάρου»^(στ)

[SCPF/SOCC. 275, 107⁸]

Ἵπόμνημα

(α) Ἐννοεῖ τὴν πόλη τῆς Βενετίας, ὁ συντάκτης τοῦ ἐγγράφου ἀπό ὅπου καί γράφει πρὸς τοὺς προϊσταμένους του στή Ρώμη γιά νά δικαιολογήσει τὴν ἐκεῖ παραμονή του.

(β) Ἡ ἀναφορά ὅτι τὸ πλοῖο ἀπό τὴ Βενετία εἶχε τελικό προορισμό τὴ Σίφνο ἔχει ιδιαίτερη σημασία ἐπειδὴ βεβαιώνει τὰ ἤδη γνωστά γιά τίς δραστηριότητες τῶν μεγαλεμπόρων τοῦ νησιοῦ [βλ. σχετικῶς τὰ «Σιφνιακά», 9/2001, 19-91 καί ἀριθ. 18/2010, 87-121].

(γ) Ἀφοῦ τὸ γράμμα συντάχθηκε στίς 13 Ἰουλίου, τὸ πλοῖο δέν θά ἀναχωροῦσε στίς 12 «τρέχοντος», ἀλλὰ τοῦ ἐπομένου.

(δ) Τά «βιβλία», προπαγανδιστικά συνήθως τῆς Καθολικῆς Εκκλησίας, προορίζονταν «γιά ἐκεῖνα τά μέρη», δηλ. τὰ Κυκλαδονήσια.

(ε) Πρόκειται γιά τόν Νικολό Κοντόσταβλο, τόν Ἄνδριο, ἐγκατεστη- μένον μόνιμα στή Βενετία γιά τὴν ἐξυπηρέτηση τῶν συναδέλφων του ἐμπόρων τῶν Κυκλάδων καί τῶν χρηματικῶν κεφαλαίων τῶν δύο ἀδελφῶν του μεγαλεμπόρων [βλ. «Σιφνιακά», 24 (2016), 131 ἐπ.].

(στ) Εἶναι ὁ, ἀπό βικάριος Σίφνου, Βαρθολομαῖος, προαχθεὶς τότε (1659) σέ ἀρχιεπίσκοπον τῆς Καθολικῆς Ἐπισκοπῆς Παροναξίας [βλ. «Μη- λιακά», Γ' (1989), 44 ἐπ. (καί σέ ἀνάτυπο)].

Ὁ Νικ. Κοντόσταβλος στίς σχέσεις του μέ τό Βατικανό

«Σεβασμιώτατε

Δέν δύναμαι νά διανοηθῶ τό αἴτιο πού ἀναστάτωσε τή σεβασμιότητά σας ὥστε νά μέ εἰδοποιήσῃ ὅτι ἡ Ἁγία Προπαγάνδα δέν ἐπιθυμεῖ νά χορηγῶ σέ κανέναν τῶν μισσιοναρίων χρήματα τῶν ἐπιχορηγήσεών τους ἐάν αὐτοί δέν ἐμφανίζουν σχετική ἐντολή, τοῦτο δέ μετά τήν ἐξυπηρέτηση πρὸς τόν δόν Φραντσέσκο Βαρθαλίτη μετά ἀπ' αὐτόν δέν σᾶς ἀνέφερα γιά κανέναν ἄλλον μισσιονάριο γιά παρόμοιον λόγο, οὔτε μέ ἐνδιαφέρει ἢ ἔχω λόγο νά στενοχωροῦμαι. Οἱ ἐπίμονες αἰτήσεις πού προκάλεσαν τό ἐνδιαφέρον μου καί οἱ πολλαπλάσιες παρακλήσεις ὑπέρ τοῦ εἰρημένου Βαρθαλίτη^{α)}, μέ ἔπεισαν νά προέλθω σ' αὐτήν τήν ἐνέργεια μέ ἀποτέλεσμα νά γράφω τώρα καί νά ἐξηγῶ προκειμένου νά ἐνημερωθεῖ ἡ Ἁγία Προπαγάνδα, ἂν καί ὁ ἐδῶ σεβασμιώτατος Νούντσιος οὐδέποτε ὑπελόγησε τό πρὸς χορηγίες χρήμα γιά τό ὅποιο ἐγώ μόνο τώρα δέχτηκα τήν ἐνόχληση καί ὁ εἰρημένος μισσιονάριος τήν ὠφέλεια· ἐπομένως ἡ σεβασμιότητά σας ἔχει τήν μοναδική ἱκανότητα νά κατανοήσῃ πλήρως τί μέ ὀδήγησε νά καταλήξω στήν εὐλογοφανῆ αὐτήν καί οὐσιώδη ἐκδούλευση πρὸς παρομοίους παράφρονες μέ ἐξαιρέση, ἐντεῦθεν καί εἰς τό ἐξῆς, ἱκανοποίησης ἐντολῶν τῆς Ἁγίας Προπαγάνδας, ὥστε κάθε δέσμευση νά εἶναι μέ τόν ἐταῖρο μου^{β)} σημειώνω ἐν τούτοις εὐλαβῶς ὅτι ἡ διευκόλυνση καταβολῆς τῶν ἐν λόγῳ χορηγιῶν στούς μισσιοναρίους ἀποτελεῖ τό κέντρισμα γιά τήν ἐμφύχωση τους στήν προσφορά ὑπηρεσιῶν στόν Ὑψιστο καί τήν Ἁγία Πίστη.

Βενετία, 30 Ἰουλίου 1663

Τῆς σεβασμιότητός σας
Εὐσεβῆς ὑπηρετῆς
Νικολός Κοντόσταβλος».

[SCPF/SOCG. 272, 95^{RV}]

«Σεβασμιώτατε

Ἡ προαίρεση τῆς σεβασμιότητός σας νά συμπαρασταθεῖ στόν δόν Ἰωάννη Ἀντώνιο Καμίλλο μετά ἀπό ἀξιολόγησιν τῶν πιστοποιήσεών μου αὐξάνουν σέ μέγιστο βαθμό τίς ὑποχρεώσεις μου, ἔχω δέ τήν ἐλπίδα ὅτι ἡ ὠφέλεια πού θά προκύψῃ ἀπό τήν ἐμπιστοσύνη τῆς ὑμετέρας σεβασμιότητος θά ἀποβεῖ εὐεργετική πρὸς τήν Ἁγία Ἐκκλησία ἀπό τήν

ὅποιαδήποτε ἀπασχόληση παρομοίας προσωπικότητας μέ μεγάλο ζήλο σύμφωνα μέ πληροφορίες ἀπό τήν Ἀνατολή τίς ὁποῖες εὐχαρίστως ἐπικροτῶ ὅθεν, ἀπευθύνω εὐσεβεῖς καί ἀπό καρδιάς εὐχαριστίες σέ κάθε δική σας πρόσκληση γιά ὅ,τι δήποτε, ὑποβάλλω δέ τά σέβη μου.

Βενετία, πρώτη Δεκεμβρ. 1663

Τῶν σεβασμιότητων σας

Εὐπειθής κ.τλ.

Νικολός Κοντόσταβλος»⁽¹⁾

[SCPF/SOCC. 272, f. 97^R]

Ἵπόμνημα

(α) Ὁ Φραντσέσκο Βαρθαλίτης ἦταν βικάριος Κέας καί Θερμίων ἀπό τοῦ ἔτους 1659-1664 [«Σιφνιακά», 23 (2015), 57-59].

(β) Ἐννοεῖ βέβαια τήν Ἁγία Προπαγάνδα ὡς οἰκονομικόν ἐταῖρο του γιά τίς χρηματικές ὑποθέσεις της στίς καθολικές ἐκκλησίες τῶν νησιῶν τοῦ Ἀρχιεπελάγου, ὅπως λ.χ. σέ μισθοδοσίες κληρικῶν κ.ἄ. Γι' αὐτό καί τό ἀνακῶφαν ζήτημα χορήγησης χρηματικοῦ ποσοῦ στόν Βαρθαλίτη, χωρίς προηγουμένη ἔγκρισή της. Στήν ἐνέργεια προέβη ὁ Κοντόσταβλος ἀπό «τίς ἐπίμονες αἰτήσεις... καί τίς πολλαπλάσιες παρακλήσεις» διαφόρων προσώπων, ὅπως ὁ Νούντσιος τῆς Βενετίας, ὑπέρ οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τοῦ Βαρθαλίτη. Ἄξιο προσοχῆς εἶναι καί τό ὕφος γραφῆς τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Κοντόσταβλου («...οὔτε μέ ἐνδιαφέρει... ἤ ἔχω λόγο νά στενοχωροῦμαι...»), γιά τό μικρό ποσόν πού χορήγησε, ἐνῶ αὐτός διακινουσε μεγάλα χρηματικά ποσά τῶν μεγαλεμπόρων τῶν νησιῶν.

γ) Ἐπιστολή φιλοφρόνησης πρὸς ἀξιωματοῦχον τοῦ Βατικανοῦ γιά τό ἐνδιαφέρον πού ἐπέδειξε ὑπέρ ἀξιοποιήσεως τοῦ κληρικοῦ Ἰωάννη Ἀντώνιου Καμίλλη κατόπιν τῆς συστάσεως τοῦ Ν. Κοντόσταβλου. [Πρόκειται γιά τόν, μετά τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1665 βικάριο καί ἀπό τοῦ 1668 ἐπίσκοπον τῆς Μήλου-Κιμῶλου. Βλ. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Τά Οἰκονομικά τῆς Λατινικῆς Ἐπισκοπῆς Μήλου δύο ἀρχιερατειῶν (1642-1699), περιοδ. «Μηλιακά», Α' (1983), 81-144 καί σέ ἀνάτυπο].

Σημείωμα περί τῶν Καθολικῶν Ἐκκλησιῶν τῶν Νήσων [περί τό 1670]

Ἀρχιεπέλαγος

– Νάξος, μητρόπολη. Ἀρχιεπίσκοπος, σεβασμιώτατος Πόλλα, ἔχει ἐπίσης στήν διοίκησή του τό νησί τῆς Πάρου, ἐπί τῆς ὁποίας ἡ Ἄγουσα καί ἡ Παροικιά. Ἡ Ἄγουσα ἔχει ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Γεωρ-

γίου, κήπο και σπίτια. Ἡ Πάρος δέν ἔχει ἐκκλησία, χρησιμοποιεῖται ἐκείνη τῶν Ἑλλήνων, μέ χορηγία στόν ἱερέα 30 ρεαλιῶν ἀπό τόν δόν Νικολό Δαρζέντα, ὁ ὁποῖος ὑπόσχεται νά παραχωρήσει μιάν ἐκκλησία, ὅπως ἐπίσης λειτουργεῖ μιάν ἄλλη ὁ κολονέλλο Bozza.

– Σύρος, ἐπίσκοπος ὁ σεβασμ. Guarco, ἀπουσιάζει ἐπί τρία χρόνια· ἔχει ὑπ' αὐτόν 4000 ψυχές λατινικές.

– Μύκονος, τελεῖ ὑπό τόν ἐπίσκοπο τῆς Τήνου.

– Ἄνδρος, ἐπισκοπή χηρεύουσα· ἔχει παραχωρηθεῖ στή διοίκηση τοῦ σεβασμ. ἐπισκόπου τῆς Τήνου· ὑπάρχουν περί τά δέκα λατινικά σπίτια εὐγενῶν, πλουσιῶν καί ναυτικῶν· ἔχει εἰσόδημα περί τά 300 ρεάλια καί πρόσφατα τῆς παραχωρήθηκε ἕνας κῆπος ἀξίας 800 ρεαλιῶν ἀπό τόν Μιχαήλ Κοντόσταβλο· ὑπάρχουν τρεῖς ἱερεῖς. Ὁ βικάριος ὀνομάζεται δόν Ἰωάννης Δουνάβης ἀπό τή Σύρα, ὁ πρέ Ἰάκωβος Γραμματίκας καί ἕνας λαϊκός· ὁ σεβασμιώτατος Δελλαγραμματίκας, τελευταῖος ἐπίσκοπος κατέλιπε 500 τσεκίνια στά χέρια τοῦ ἀδελφοῦ του Νικολοῦ γιά νά ἀνεγερθεῖ ἕνας ναός ὅπως ἐξήγησε διά ζώσης καί γραπτῶς σέ γράμμα πρὸς τόν ἀδελφό του Φραντσέσκο Γραμματίκα.

– Σίφνος, διοικεῖται ἀπό τόν ἐπίσκοπο τῆς Μήλου ἐπειδή δέν ὑπάρχουν παρά πέντε ἢ ἕξι Λατῖνοι καί τό εἰσόδημά της ἀρκεῖ νά διατηρεῖ ἕναν ἱερέα.

– Σαντορίνη, ἔχει ἐπίσκοπο τόν σεβασμιώτατο Ξανθάκη.

– Θερμιά καί Κέα, τελοῦν ὑπό τήν διοίκηση τοῦ ἐπισκόπου Τήνου.

– Μῆλος, ἐπίσκοπος ὁ σεβασμ. Καμίλλης.

– Ἀρζεντιέρα, ὑπόκειται στόν ἐπίσκοπο Μήλου».

[ΠΗΓΗ: SCPF/Scr. Rif. nei Congressi/
Arcipel. vol. 2^A, ff 509^{RV}]

Δωρεά Ἀντωνάκη Στάη ὑπέρ Ἁγίου Ἀντωνίου τοῦ Κάστρου

«Ἀντίγραφο <τμήματος> ἀπό τίς διατάξεις τῆς διαθήκης τοῦ ἀποθανόντος κυρίου Ἀντωνάκη Στάη, 1684, Ὀκτωβρίου 6, στό χωριό τοῦ Ἀρτεμῶνα:

Κάτωθι: Ἀφίνω στόν Ἅγιο Ἀντώνιο, ἐδῶ στή Σίφνο ἢ Σίφαντο, ρεάλια πενήντα.

Γεώργιος Ἀναγνώστη Τουλάκης, νοτάριος
καί Καντζηλιέρης Σίφνου ἀντέγραφα»^(α).

Σημειώνεται ότι τά άνωτέρω 50 ρεάλια θά άπέδιδε στό ναό τών Καθολικών ή Κοινότητα τής Σίφνου τήν όποία είχε δανείσει ό Στάης μέ 1500 ρεάλια, κατά σχετική έντολή του στή διαθήκη. Έτσι, ό βικάριος του Άγίου Άντωνίου Φραντσέσκος Λορεντάνο γνωστοποίησε στήν Κοινότητα επίσημο νοταριακό έγγραφο πρός νομιμοποίηση τής σχετικής άπαίτησης και διασφάλισή της, τό έπόμενο:

«1684 Νοεμβρίου 29 - Σίφνος

Άντίγραφο έξαχθέν από τό βιβλίο τής καντσελαρίας μου^(β):

Ένεφανίσθη στήν καντσελαρία μου ό αιδεσιμώτατος κύριος Φραντσέσκος Λορεντάνο, άποστολικός βικάριος στό νησί τής Σίφνου^(γ), ό όποίος γνωστοποιεί στήν Κοινότητα ότι όφείλει τά πενήντα ρεάλια τά όποία κατέλιπε ό κύριος Άντωνάκης Στάης^(δ) υπέρ τής ψυχής του στόν Άγιο Άντώνιο, καθεδρικό ναό έντός τής πόλεως <= Κάστρου> για να χρησιμοποιηθούν, μετά θάνατόν του, σέ έπένδυση όποτεδήποτε^(ε):

Γεώργιος Αναγνώστη Τουλάκης
νοτάριος και καντζηλιέρης Σίφνου άντέγραφα».

Ύπόμνημα

(α) SCPF/Scr. Rif. nei Congr. - Arcipel., vol 4, 421^{RV} και «Σιφνιακά», 6 (1998), 21, ύποσ. 16.

(β) Η αίτηση του βικαρίου, είτε γιατί ή Κοινότητα προέβαλε έμπόδια στην καταβολή του ποσού τής δωρεάς, είτε επειδή ήταν άπαραίτητη αίτιολόγηση γραπτή του έντολέα Στάη (διά τής διαθήκης του) πρός έκταμίευση των 50 ρεαλιών, ήταν άσφαλώς σωστή ένέργεια. Από τή διατύπωση «άντίγραφο έξαχθέν από τό βιβλίο τής καντσελαρίας μου» συνάγεται ότι ό καντζηλιέρης Γεωργ. Άν. Τουλάκης καταχώριζε τίς ύποθέσεις σέ κατάστιχο [βλ. για τά βιβλία στα «Σιφνιακά», 7 (1999), 12-13].

(γ) Ό Φρ. Λορεντάνο διετέλεσε βικάριος Σίφνου από τό 1683-Δεκ. 1691, όποτε άπεβίωσε εύρισκόμενος στην πατρίδα του Νάξο. [«Σιφνιακά», 4 (1994), 43].

(δ) Ό Άντωνάκης Στάης, ύφαντουργός, από τήν Κρήτη, είχε έγκατασταθεί και άναπτύξει σημαίνουσα ύφαντουργική μονάδα στόν Άρτεμώνα τής Σίφνου μετά τό 1645 [βλ. «Σιφνιακά», 6 (1998), 21-22].

(ε) Η διαθήκη του Άντ. Στάη δέν έχει εύρεθεί. Αύτή συντάχθηκε, κατά τά άνωτέρω, στις 6 Όκτωβρίου 1684, είναι δέ προφανές ότι τουτος άπεβίωσε πρό τής 29ης Νοεμβρ. 1684, δηλ. πρό τής προσέλευσης του Λορεντάνο στην καντσελαρία, όταν άσθενοϋσε από «θέρμη».

Ἀπολύμανση ἐπιστολῆς

«Σεβασμιώτατε

Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εὐρέθηκε στὴν προκυμαία αὐτῆς τῆς πόλεως Βαλέττα, πεταμένη κάτω, ἡ ἐσώκλειστη ἐπιστολή ἀπευθυνομένη πρὸς τὴν Ἁγία Προπαγάνδα, προφανῶς χαμένη· τὴν ἀρωματίσαμε καὶ πλύναμε στό ξύδι, ὅπως πρέπει νά γίνεται κατὰ τοὺς εἰδικούς τῆς Ὑγιείας σέ ὅλες τίς ἐπιστολές πού προέρχονται ἀπὸ τὴν Ἀνατολή^(α). Ἐπειδὴ λοιπὸν παραδόθηκε σ' ἐμένα, θεώρησα σωστό νά τὴν ἀποστείλω μέ ἀσφάλεια στή σεβασμιότητά σας πρὸς τὴν ὁποία διατηρῶ πάντοτε ἀπεριόριστην ἐκτίμηση καὶ πάντοτε ἐπιζητῶ τίς εὐκαιρίες νά προσφέρω τίς ὑπηρεσίες μου.

Οἱ ἀπαντήσεις τοῦ γενικοῦ βικαρίου Κων/πόλεως καὶ τοῦ σεβασμιωτάτου De Camillis, ἐπισκόπου Μήλου, δέν ἔφθασαν μέχρι σήμερα στό λιμάνι μας καὶ πιστεύω ὅτι θά ἀπεστάλησαν μέσω Βενετίας^(β). Παρὰ ταῦτα, μόλις φθάσουν στά χέρια μου ἐπιστολές πρὸς τὴν Ἁγία Προπαγάνδα νά εἶναι πεπεισμένη ἡ ὑπέρτατη εὐγένεια τῆς σεβασμιότητάς σας ὅτι δέν θά παραλείψω νά τίς ἀποστείλω πάραυτα μέ κάθε καλή φροντίδα.

Προέρχομαι βαθυσεβάστως σέ ἐδαφιαία ὑπόκλιση.

Μάλτα, 18 Ἰουνίου 1690
SCPF/Congreg. Particolari,
vol. 30, 595^R

Τῆς σεβασμιότητός Σας
Δοῦλος ταπεινός
Abrizio Boni... <δυσανάγν.>.

Ἵπόμνημα

(α) Ἀκολουθήθηκε ἡ καθορισμένη ἀπὸ τοὺς εἰδικούς τῆς Ὑγιείας ἀπολύμανση τῆς ἐπιστολῆς, τόσο γιατί βρέθηκε πεταμένη κάτω, ὅσο καὶ γιατί προέρχονταν ἀπὸ τὴν Ἀνατολή (ἄγνωστο ἀπὸ ποῦ ἀκριβῶς), ἀπὸ τὴν ὁποία ἐθεωρεῖτο ὅτι μεταδίδονταν σοβαρές ἀσθένειες πού ἀποδεκάτιζαν πλήθη τίς παλαιές ἐκεῖνες ἐποχές.

(β) Ἀπὸ τὴν διατύπωση τῆς παραγράφου αὐτῆς προκύπτει ὅτι, οἱ ἀλληλογραφοῦντες τῆς Ἀνατολῆς, χρησιμοποιοῦσαν γιὰ τὴν ἀποστολή τῶν ἐπιστολῶν τους τὰ λιμάνια, τόσο τῆς Μάλτας, ὅσο καὶ τῆς Βενετίας, μέσω τῶν ὁποίων ἔφθαναν σέ παραλήπτες τῆς Ἰταλίας καὶ τὸ ἀντίθετο.

«Γενική Φυσιολογία» Βικεντίου Δαμοδοῦ
μελέτησε ὁ μητροπολίτης Κυζίκου Ἀγάπιος

Τό φθινόπωρο τοῦ 1988 στό Βυζαντινὸ Μουσεῖο Ἀθηνῶν ὁργανώθηκε ἔκθεση ἑλληνικῶν χειρογράφων ἀπὸ τὴν Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη τῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν τοῦ Κιέβου «B. I. Βερνάντσκι». Ἐξετέθησαν 49 χειρόγραφα καὶ ἔγγραφα ἰδιαιτέρας παλαιογραφικῆς, φιλολογικῆς καὶ ἱστορικῆς σημασίας μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ τό ὑπ' ἀριθ. Δα/61 π. Ἐκθ. 36 χειρόγραφο «Βικεντίου Δαμοδοῦ Φυσιολογία»^(α). Ὁ κωδικογράφος στό τέλος τοῦ κειμένου, φ. 368^v, ἔγραψε τό σημείωμα:

«Τέλος τῆς Γενικῆς Φυσιολογίας ἀψπ' <1780>, Μαρτίω κζ' <27>», ἀμέσως δέ μετὰ καὶ μέ ἄλλο χέρι:

«Ἐίληφε τέρμα σὺν Θεῷ ἡ τοῦ παρόντος ἀνάγνωσις τῆ δ' ἡ Μαΐου παρ' ἡμῶν (καὶ διαγεγραμμένη μονοκονδυλιά μητροπολίτη ἡ ὁποία πιθανῶς διαβάζεται ὡς: Ὁ Κυζίκου Μελέτιος)»^(β).

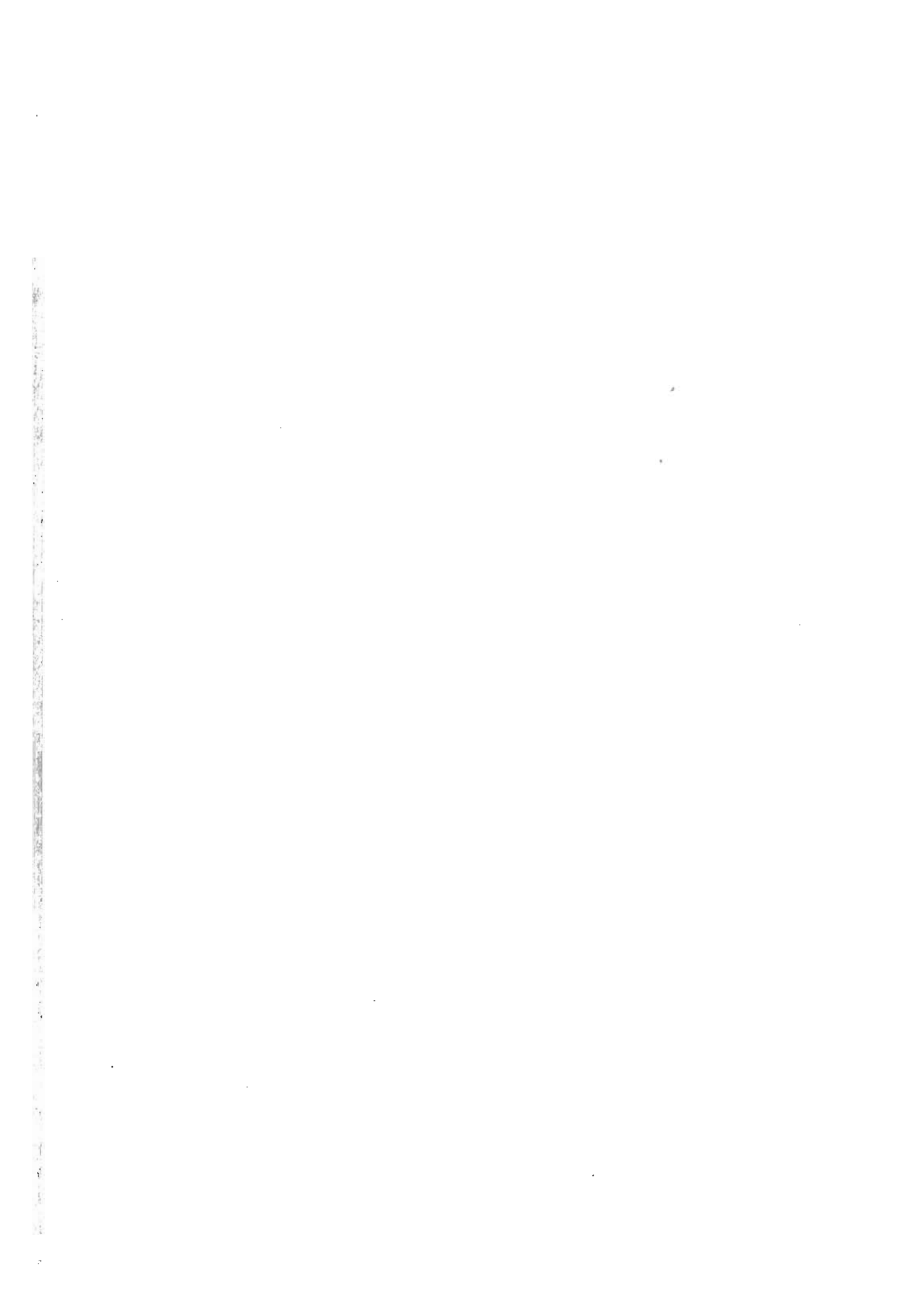
Ἵπόμνημα

(α) Δελτίο τοῦ Ἱστορικοῦ καὶ Παλαιογραφικοῦ Ἀρχείου 1988-1992, Ἀθῆναι 1994, 32-33 τοῦ Μορφωτικοῦ Ἰδρύματος τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης.

(β) Ἡ περαιώση τῆς γραφῆς τοῦ χειρογράφου ἀπὸ τὸν κωδικογράφο, ὅσο καὶ τῆς ἀνάγνωσής του ἀπὸ τὸν φερόμενο ὡς μητροπολίτη Κυζίκου Μελέτιο, πραγματοποιήθηκαν ἐντὸς τοῦ ἔτους 1780. Ἡ πρώτη στίς 27 Μαρτίου καὶ ἡ ἀνάγνωσή της ἀπὸ τὸν μητροπολίτη Κυζίκου στίς 4 Μαΐου. Μέ μία διαφορά, ὅτι δηλαδὴ δέν ἦταν ὁ Κυζίκου Μελέτιος, ἀλλ' ὁ Κυζίκου Ἀγάπιος Γρυπάρης, ὁ Σίφνιος. Ὁ ἐν λόγῳ ἱεράρχης, ἀπὸ πρωτοσύγκελλος τοῦ μητροπολίτου Δέρκων Διονυσίου (1733-1763), ἐξελέγη κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1768 μητροπολίτης Σερρών καὶ ἀπὸ Σερρών σέ Κυζίκου (1778-1794), ἀπεβίωσε δέ πρό τοῦ Νοεμβρίου 1794 [«Σιφνιακά», 11 (2003), 83-101].

Σημείωμα

• «Γενική Φυσιολογία» = κλάδος τῆς Ἱατρικῆς πού ἀσχολεῖται μέ τίς λειτουργίες τῶν ζώντων ὁργανισμῶν, κυρίως δέ τοῦ ἀνθρώπου. Μέ τὸν τίτλο «Φυσιολογία αἰτιολογική εἰς τὴν κοινὴν διάλεκτον, σχολαστικὴ Ἀριστοτελικὴ καὶ νεωτερικὴ» εἶναι ἔργο τοῦ Βικεντίου Δαμοδοῦ, λογίου ἀπὸ τό χωριὸ Χαβρινάτα τῆς Κεφαλληνίας (1700-1754). Σπούδασε στή Βενετία, στό Φροντιστήριον Φλαγγίνη καὶ στό Πανεπιστήμιον τῆς Πάδοβας Φιλοσοφία, Φιλολογία καὶ Νομικά. Ὑπῆρξε ἀπὸ τοὺς πρώτους πού εἰσήγαγον στὴν Ἑλλάδα τίς νεώτερες θεωρίες περὶ Φιλοσοφίας μέ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς ἀπλοελληνικῆς στὴν ἔκφραση τῶν φιλοσοφικῶν ἰδεῶν. Περί αὐτοῦ καὶ τοῦ ἔργου του βλ. Βασιλικῆς Μπόμπου-Σταμάτη, Ὁ Βικέντιος Δαμοδός, Βιογραφία - Ἐργογραφία 1700-1754. Ἀθήνα 1998, σσ. 629. Μορφωτικοῦ Ἰδρύματος Ἐθνικῆς Τραπέζης.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

(Δέν καταγράφονται τά ὀνόματα τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ Κεφαλαίου 8).

I. ΟΝΟΜΑΤΩΝ - ΤΟΠΩΝ

- Ἄβραῦς Ἄγγελος, διδ., 105
Ἀγάπιος Γρυπάρης, μητροπ.
Κυζίκου, ὁ ἀπό Σερρών, 97, 169
Ἀγγλία, 20, 55, 63, 75
Ἅγιος
- Ἀθανάσιος, 122
- Ἀντώνιος, ναός καθολ. Σίφνου, 161
- Μιχαήλ, ὁμοίως, 161
- Στέργιος, θαλάσσ. κόρφος Κύπρου,
127
Αἰγαίου Πελάγους νῆσοι, 5, 31, 60, 87
Αἴγινα, 31
Ἀκρόπολις Ἀθηνῶν, 135
Ἀλεξάνδρεια, 83
Ἀλεξόπουλος Σπύρος, 152
Ἀλικαρνασσός, 71
Ἀλιμπέρτης
- Ἀντώνιος, βουλευτής, 62
- Γεώργιος Ἴ., ἱερολοχίτης, 12
- Παῦλος Κων., 75
Ἀλιτζερίνικα (πλοῖα), 58
Ἀμοργός, 12, 84, 101, 117
Ἀνανίας, μητροπ. Θηβῶν, 110
Ἀνατολικοί (= ὀρθόδοξοι), 47
Ἀνάφη, 12, 101, 151
Ἀνδρέου
- Ζώρξης, 17
- Μάνθος, 60, 61
Ἄνδρος, 31, 48, 151, 166
Ἀνδρουτῆς Γ., ὑποναύαρχος 115
Ἄνθιμος
- Ἀνδρόνικος, ἀρχιδ. Φιλιππουπόλεως, 11
- Γαζῆς, 13
- Γρυπάρης, ἐπίσκ. Ἐλευθερουπόλεως, 11
- Κυκλάδων, ἐπίσκ., 171
- Λαδόπουλος, ἐπίσκ. Βελιγραδίου, 11
Ἀντεπαρχιακό Κριτήριον, 44
Ἀντεπαρχία Σίφνου-Σερίφου, 35
Ἀντίπαρος, 106, 150
Ἀντωνιάδης Ἐμμαν., 154
Ἀρμοστεία Νήσων, 35
Ἀρσένιος, ἐπίσκ. Λαμφάκου, 11, 97, 98
Ἀρτεμών, 68, 147
Ἀσπρόβρυσης, θαλ. κόρφος Κύπρου,
127
Ἀστυνομίας Ὑπουργεῖο, 78
Ἀστροπαλιά, 31
Ἀστυπάλαια, 12, 101, 151
Αὐγερινός Ἴων, 43
Ἀφορεσμένος Μανουῖος, πειρατής, 87
Βαλέζη ἢ Βαλέτη, οἰκογ. 110
Βαλκάνιοι, 13
Βάμβας Νεόφυτος, 31
Βᾶος
- Γεώργιος, διδ., 81
- Ἰωάννης, φιλικός, 81
Βαρβάκης Ἰωάννης, 105
Βαρθαλίτης Φραντσ., 164
Βαρθολομαῖος
- ἐπίσκ. πρώην Μοσχονησίων, 83, 92
- Πόλλα, καθολ. ἀρχιεπ., Νάξου, 163
Βασιλείου Ἰωάννης, 39, 59
Βελεστινῆς Ρήγας, 13
Βελησαρίου Κ. Νικ., καπετ., 69
Βενετία, 33, 163
Βενετίας νούντσιος, 165
Βιλλοραζίνος, διδ., 105
Βόσπορος, 34
Βουκουρέστι, 11, 12
Βουλγαρία, 11
Βουλευτικό Σῶμα, 66, 69, 72, 81, 134
Βρεμμένος Ἀντών., 74, 77
Βρεττανία, 72, 130
Βυζάντιος Ἰωάσαφ, 86
Βώγιος, πειρατής, 89
Γαζῆς Ἀνδρέας, 153
Γαϊτάνος Νικόλ., φιλικός, 12, 16
Γαλάτης Κ. Στέφανος, 77, 78

- Γαλάτσι, 11
 Γαλλία, 26, 29, 55, 75, 127
 Γαλλική
 - Έπανάσταση, 13
 - Κυβέρνηση, 107
 Γεννάδιος Γ., 77
 Γερμανός Πελοποννήσιος, διδ., 105
 Γέροντα, ναυμαχία, 11
 Γεώργιος, διδ. Γαλασίου, 12
 Γιογλās Κ. Απόστ., καπ., 9
 Γκίνης Βασίλ., άρμουςτής, 36, 44
 Γκούρας Ίωάνν., στρατηγός, 112
 Γλαράκης Γ., Γεν. Γραμμ. Ύπ. Έσωτ.
 καί Άντικυβ. Έπιτροπής, 78, 136
 Γοζαδίνος Ν. Άγγελος, ήγεμών, 162
 Γόρδων, συνταγματ., 137
 Γραμματικός Έμμ., 7
 Γραμπούσα, 88
 Γρηγόριος
 - Έ. πατριάρχ. ΚΠόλ., 9, 17, 19
 - στίς Ίνδιες, διδ., 11
 - Δικαίος, άρχιμ. φιλικός, 11, 16, 77
 Γρουπάρης Νικόλαος, φιλικός, 11, 16
- Δαμιανός, ίερμχ., ήγούμεν., 12, 83
 Δαμοδός Βικέντιος, 169
 Δεβελέγγος Ίωάννης, 88
 Δεβίντ Δημ., στρατηγός, 127, 128, 132
 Δεκαβάλες Μανουήλ, 105
 Δελλαγραμμάτικας Ίούλιος, 162
 Δεπάστες
 - Γεώργιος, δημογ., 73
 - Ζαφείρης, καπ., 9
 - Φρασές Δαμῆ, 9
 Δερβενάκια, 112
 Δζεβδέτ, πασας, 16
 Δικαίος, βλ. Γρηγόριος
 Διονύσιος
 - μητρ. Δέρκων, 169
 - επίσκ. Κυνουρίας, 171
 Δραγατσάνι, 109
 Δρακάτος Γεώργιος, 128
 Δράμαλης, πασας, 37, 44
 Δρίτζας Άντώνιος, 63
 Δρόσος Μανωλιός, 50
 Δυτικοί
 - Νάξου, 25
- Σαντορίνης, 25
 - Σύρου, 25
 - Τήνου, 25, 47
- Έγκλέσης Γ. Δημήτρ., 9
 Έθνική Συνέλευση, 133
 Έϊδεκ, 137
 Έκκλησία Μεγάλη, 98
 Έκτελεστικό Σώμα, 77, 79, 86, 87
 Έλληνόγλωσσον Ξενοδοχείον, 13
 Έλλήσποντος, 53
 Έπιτροπή
 - Άγώνος, 112, 115
 - Άντικυβερνητική, 135 έπ.
 Έταιρεία
 - Έλευθέρων Κτιστών, 14
 - Φιλική, 11, 15, 16, 103, 125
 - Φιλόμουσος, 13
 Έταιρείες, 13
 Έυνάρδος, ίππεύς, 137
 Εύμορφόπουλος Διον., 16
 Εύρώπη, 59
- Ζάκας Νικόλαος, 16
 Ζώτος Κων/νος, 151
- Ήλιάδης, βλ. Καλλίνικος
 Ήράκλεια, 12
- Θέμελης Δημήτριος, 12, 16, 19, 23, 31, 32
 Θεοδώρητος
 - επίσκ. Βρεσθένης, 73, 152
 - επίσκ. Σελλασίας, 171
 Θερμιά, 31, 151
 Θησέας Θεόφιλος, άρχιμ., 27
- Ίόνια Νησιά, 14
 Ίος, 12, 101
 Ίσμαήλιο, 11
 Ίωαννίκιος
 - άρχιδ. Καισαρείας, ήγούμ. Κυρίας Βρυσιανής, 11
 - Άτσάλης, 11
 - έξαρχος άρχιεπ. Κύπρου, 128
 Ίωαννίτες, 107
 Ίωσήφ, επίσκ. Άνδρούσης, 99

- Κάβος Σπάθα, 58
Κάκαρης Λιοντής, καπ., 9
Καλαρᾶς Γ., 81, 154
Καλληνός Γεώργ., φιλικός, 12
Καλλίνικος, μητρ. Σίφνου, 15, 46, 92, 97
Κάλυμνος, 31, 147
Καμίλο Ἰωάνν., δόν, 164
Καμπανακῆς Σωφρόνιος, 85, 86
Καμπάνης
- Ζανῆς Ἀλεξ., 44
- Ζανῆς Ἰω., 44, 75
- Λεόντιος, ἀρχιμ., 53, 68, 69, 83, 98, 100, 101
- Νικόλαος Ἀλεξ., 17, 75
Κανάρης, πυρπολητής, 53
Καοῦστος Σπυρίδων, 50
Καποδίστριας Ἰω., 13, 91, 98, 105, 133 ἐπ.
Καραϊωάννης Παναγ., ἀντέπαρχος, ἑπαρχος, 35, 36, 64, 66, 77, 151
Καρμπονάροι, 14
Καρούλιας, πειρατής, 89
Κάσιος Ν. Βασίλ., καπ., 85, 156
Κάσος, 31, 71
Κεραμεύς Δανιήλ, διδ., 125
Κίμωλος, 12, 58, 69, 101, 106, 146, 150
Κιουταχῆς, 136
Κίσσαμος, 58
Κλήμης, διδ. Ἄνδρου, 11
Κοινό
- Ἀρτεμῶνος - Ἰ. Πεταλίου, 7
- Κάστρου, 7
- Καταβατῆς - Ἐξαμπέλων, 7
- Σταυρίου - Κ. Πεταλίου, 7
Κοινότητα
- Σερίφου, 104
- Σίφνου, 7, 104
Κολανδρουῦτσος Γεώργ., καπ., 115
Κολοκοτρώνης Θεόδ., 51, 53, 98
Κοντόσταβλος Νικ., 163, 164
Κορίνθου Διοίχησις, 36
Κούλουρη, 31, 117
Κουλούρης Παρθέν., διδ., 11
Κουντουμάς Ἰωάν., βουλευτής, 62
Κουντουριώτης Γεώργ., 87, 149
Κόχραν, 135, 137
Κρήτη, 6, 53, 58
Κρήτες, 12, 87
Κριτζιώτης Νικ., χιλιάρχος, 112
Κυδωνίες, 6
Κύθνος, 11
Κυκλάδες, 14, 55
Κυπριανός, ἀρχιεπ. Κύπρου, 127
Κύπρος, 16, 126 ἐπ.
Κωλέττης Ἰωάννης, 149
Κωνσταντᾶς Γρηγόρ., ἔφορος Παιδείας, 91
Κωνσταντινούπολη, 11, 14, 43, 48, 65, 97, 125
Κῶς, 71
Κώστας Ἰω. Δημήτρ., καπ., 9, 24, 44, 84, 103
Λαγκαδάς
- Ἀντωνάκης, 50
- Κωνσταντῖνος, 50
- Μιχαήλ, λογοθέτης, 50
Λαγκουῶζος Μαρίνος, φιλικός, 12
Λαγός Δημ., φιλικός, 11
Λακωνία, 110
Λατίνοι, 46
Λαυρέντιος, ἐπίσκ. Κηρυνείας, 127
Λειμβαῖος Ἰωάνν., 15, 17, 72, 97
Λένος Δημήτρ., ἀρμοστής, 49
Λέρος, 31, 147
Λέσβιος Βενιαμίν. ἀρμοστής, 36, 43, 48, 116
Λεωνίδης Δημήτριος, 116
Λιμεναρχία Σίφνου, 94
Λοῖζος, βλ. Φιλάρετος
Λογοθέτης Κων., δημογ., 69
Λονδῖνο, 127
Λορεντάνο Φραντσ., 167
Λυμβαῖος Ἀναστ., 41
Μα(ε)κᾶς Κοσμᾶς, διδ., 105
Μάλτα, 169
Μάλτας Ἰππότες, 106
Μανιάτες, 13
Μαντσαράκης Βαγγέλης, 16, 43
Μανοῦσος Κων., καπ., 9
Μανοῦσος, πειρατής, 89
Μαργαρίτης Μισαήλ, διδ., 125
Μαρκέζης Πέτρος, 16
Μαρκέλης Σούλας, 69

- Μαρτεγκάνη Γεώργιος, 161, 162
Μασσαλία, 127
Μάτζας
- Κωνσταντίνος, 73
- Πέτρος, 64
Μάτσηδες, 81
Μαυροκορδάτος
- Αλέξανδρος, 106
- Τζάνης, 127
Μαυρομιχάλης Γ., 11, 15, 136
Μεϊμέτ Άλης, 48
Μελαχροινός Γκίκας, 89
Μελέτιος, επίσκ. Κιτίου, 127
Μερμελέχος, πειρατής, 89
Μεσολόγγι, 137
Μεταξάς Κων., αρμοστής Νήσων, 35, 36, 44, 116
Μετόχια Σιμωνόπετρας
- Αγίου Αντίπα Σίφνου, 12
- Αγίου Αρτεμίου Σίφνου, 12, 23
Μήλιοι Τριπολιτσάς, 65
Μήλος, 12, 37, 56, 63, 69, 83, 101, 146, 150
Μήλου Κάστρο, 147
Μιαούλης Ανδρέας, ναύαρχος, 74
Μιλαΐτης Μ.Ι., μέλος άντικυβ. έπιτρ., 136
Μολδαβία, 12, 16
Μονές σταυροπηγιακές, 86
Μοντενάχ, καπετάν, 129
Μουρούζης Παν., δραγ. στόλου, 82
Μπάοι, 81
Μπᾶος
- Ίωάννης, 65, 82, 97
- Κων/νος, 63, 64, 71-74, 76, 77, 79, 81
- Πέτρος, 37, 44
Μπάου, οίκογένεια, 64, 81
Μπαρμπαρήγος
- Αντώνιος, βουλευτής, 50
- Μαρινάκης, 50
Μπότασης Παναγ., 149
Μπούρτζι, 76
Μπρατσάνος, πυρπολητής, 53
Μπρέστ Λουδοβ., πρόξενος, 29, 64
Μυκάλης, ναυμαχία, 71
Μύκαρος Γιάννης, καπ., 69
Μυκόνιοι, 48
Μύκονος, 12, 31, 48, 53, 99, 101, 150, 166
Μύλοι Μωρέως, 39
Μυτιλήνη, 38
Μυτιληναίος Πέτρος, 93
Μώραλης Κ., Γεν., Άστυν., 78
Μωρέας, 38
Μῶρος, πειρατής, 89
Νάκος Ί., μέλος άντικυβ. έπιτροπής, 136
Νάξος, 48, 84, 117, 150
Ναύπλιο, 74, 76, 86
Νεόφυτος
- επίσκ. Αττικής, 171
- επίσκ. Καρύστου, 101
- επίσκ. Φωκίδος, 171
Νικολαΐδης Αλέξιος, 33
Νικόλαος, διδ. Χίου, 11
Νίσυρος, 31
Νοταράς Πανοῦτσος, 153
Ντουλφής Ν. Γεώργ., δημογ., 73
Ξάνθος Έμμαν., 13, 16
Όδησσός, 12, 13
Όθων, βασιλεύς, 117
Όθωναίος Απόστ., δημογ., 74
Όθώνειος
- Γεώργιος, βιστιάρης, 11
- Ίγνάτιος, διδ., 11
Οικονόμου Ν., αρμοστής, 36, 44, 47, 48, 49
Όργανισμός Έπαρχιῶν, 35
Όργκίεβ, πολίγνη Ρωσίας, 12
Όρλώφ Θεόδωρος, 116
Όρφανός
- Αντώνιος, καπ., 9
- Διονύσιος, άντέπαρχ. Κέας, 40
Πάγκαλος Λ., φιλικός, 12
Παΐσιος, επίσκ. Έλευθερουπόλεως και Βιδύνης, 110, 111
Παλασάκης Μ., λιμενάρχης, 94
Παντελή <του> Ίωάνν., 58
Πανώριος Ίω., δημογ., 73, 75
Παξιμάδης Δημ., 39

- Πάριος Ἀθανάσι., διδ., 125
 Πάρος, 44, 47, 62, 84, 85, 106, 117, 150, 166
 Παροικιά, 47, 165
 Πάτμος, 31, 147
 Πάτρα, 38
 Πατριαρχεῖο Οἴκουμεν., 11, 12, 15, 97
 Πελοποννήσιοι, 39
 Πελοπόννησος, 12, 21, 22, 24, 43, 45, 59
 Περραιβός Χριστόφορος, 13, 16
 Πέτα <του> μάχη, 117
 Πιάδα, 117
 Πόλενας Ρεῖση Γεωργάκης, καπ., 83
 Πόλιβος, 63
 Πολύκανδρος, 147
 Πόρος, 31, 150
 Πρατικός Νικ., δημογ., 73
 Πρεζάνης Ἀντώνιος, 153
 Προβελέγγιος Ἰω., 11
 Προκόπιος, ἐπίσκ. Κερνίκης καὶ Καλαβρύτων, 122
 Πρόκος
 - Γεώργιος, δημογ., 73
 - Ἰωάννης, 17, 29, 30
 - Νικόλαος, δημογ., 86

 Ράδος Κ., 77
 Ράλλης Νικόλαος, 127
 Ρήγας
 - βλ. Βελεστινλῆς
 - Ἴηβος, 16
 Ρίζος Ἰακωβάκης, 6
 Ρόδιος Γ.Π., 149
 Ρουσέτος Γεώργιος, 86
 Ρωσία, 6, 12, 16, 75

 Σαμοθράκη, 34
 Σάμος, 31, 48
 Σαμιῶτες, 88
 Σαντορίνη, 42, 48, 49
 Σάρδης, οἶκον. Μήλου, 73
 Σεράλια, λιμένας Σίφνου, 95
 Σερβία, 11
 Σέριφος, 12, 31, 101, 151
 Σιδέρης Παῦλος, 151
 Σιδῶνα, 16
 Σίκινος, 12, 101, 147

 Σισίνης Γεώργ., πρόεδρ. Γ' Ἐθν. Συνελεύσεως, 134 ἐπ.
 Σίφνιοι Τριπολιταῶς, 65
 Σίφνου
 - Ἀρχιεπισκοπή, 12
 - Ἐκκλησία, 12
 - Λιμεναρχεῖο, 85, 93
 - Λιμενάρχης, Ἀστυνόμος, 71
 - καὶ Μήλου, μητρόπολη, 12, 68, 91
 Σκανδαλίδης Ἰ., 73
 Σκαντάλης Χ^η Ἰωάν., ἀρμοστής, 44
 Σκορδῆ, πλοῖο, 66
 Σκορδῆς Νικ., καπ., 156
 Σκουφᾶς Νικ., συνιδρ. Φ.Ε., 13
 Σμύρνη, 14, 34, 38, 39, 43, 63
 Σούδα, 53, 58
 Σουλιῶτες, 137
 Σπαρτιάτες, 18
 Σπεράντσας Νικ., διδ., 23, 46, 91, 103
 Σπηλιάδης Ν., Γεν. Γραμ. Γ' Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, 134 ἐπ.
 Σποράδες, 55
 Σπυρίδωνος Ἐμμ., ἐπαρχ. Τήνου, 46
 Στάης
 - Ἀντώνιος, 166
 - Λούης, 155
 Στεμνιτσιώτης Ἀργύριος, 116
 Στεφανίδης Ἀπόστ., 57
 Σῦρος, 26, 27, 31, 48, 49, 53, 63, 88, 150, 166
 Σφακιανοί, 86 ἐπ.
 Σχολεῖο
 - Ἀγίου Ἀντίπα, 103, 104
 - Ἐλληνομουσεῖο, 9
 - Μέσης Παιδείας, 23, 103
 - Παναγίου Τάφου, 9, 91, 103, 109, 125
 - Πάτμου <Πατμιάς>, 125
 - Φαναρίου Κων/πόλεως, 11
 Σωφρόνιος, βλ. Καμπανάκης

 Ταταράκης Ἰάκ., δημογ., 73
 Τεργέστη, 109
 Τερζόπουλος Ἰω., 5
 Τέτσης Παναγ., 160
 Τζαμπλάκος Γ., καπ., 9
 Τζανετάκης Γρηγόρ., 110
 Τζιά, 31

Τζούρτζ Ριχάρδος, 135, 137
Τήλος, 32
Τήνος, 26, 27, 31, 48, 53, 150
Τουλάκης Αναγ. Γεώργιος, 167
Τρικεριώτης Αναγν., 16
Τρικούπης Σπυρ., 81, 153, 154
Τρίππος Γ., καγκελλάρ., 25, 26
Τροιζίνα, 134
Τσακάλωφ Άθαν., συνιδρ. Φ.Ε., 13
Τσακονιά, 6
Τσαμαδός Μιχ., πρόεδρος Διευθ.
Έπιτρ., 89

Ύπατρος Δημ., 16
Ύπερτάτη Διοίκηση, 42, 43, 49, 57
Ύπουργείο
- Έσωτερικῶν, 79
- Θρησκείας, 98
Ύψηλάντης
- Άλέξανδρος, 11, 19, 20, 31, 126
- Δημήτριος, 31, 32

Φαβιέρ, συνταγματ., 137
Φαρμακίδης Θ., 171
Φάρος, λιμένας Σίφνου, 95
Φιλάρετος, ιερομ., - διδ., 11
Φιλόθεος, μητρ. Καισαρείας, 11

Φολέγανδρος, 12, 101
Φραντζής Φίλιππος, 158
Φωκιανός Γιάννης, πειρατής, 89

Χάλκη, 32
Χίος, 34, 84, 117
Χρύσανθος
- επίσκ. Λακεδαιμονίας, 158
- επίσκ. Πάφου, 127
Χρυσόγελοσ
- Γεώργιος, 17
- Νικόλαος, διδ., 9, 17, 24, 29, 31,
36, 56, 66, 71, 79, 81, 91, 93, 103,
125 έπ.

Ψαραύτης Γεώργιος, διδ., 10, 23, 103

II. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΩΝ

- Dellarocca Giac., 162
- Drummond Alexander, 14
- Dupre Andrien, 6
- Dutrone, 105
- Pouqueville F., 8
- Senigallia, 8
- Vucino Natale, 26, 27

Έκδοτική Παραγωγή

ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ Α.Β.Ε.Ε.

Άρδηττού 12-16, 116 36 Άθήνα

Τηλ.: 210.921.7513, 210.921.4820 • Fax: 210.923.7033

www.eptalofos.gr • e-mail: info@eptalofos.gr

